

DOBRE PRAKTYKI

W OBSZARZE OPIEKI NAD DZIEĆMI W WIEKU
DO LAT 3 W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Autorzy:

Justyna Janusz
Olga Płudowska
Kinga Sarad-Dec
Ewa Noga
Piotr Marzęda
Artur Olszewski

Koordynator projektu:

Barbara Wilkołazka

Konsultant merytoryczny:

Małgorzata Jaszczyńska

KOMPENDIUM WIEDZY DLA PRZEDSTAWICIELI
PODMIOTÓW NIEPUBLICZNYCH

Projekt pt.:
„Program podnoszenia kompetencji w zakresie tworzenia
i prowadzenia instytucji opieki nad dziećmi
do lat 3 w województwie lubelskim”

**Publikacja współfinansowana ze środków
Europejskiego Funduszu Społecznego**

Dobre praktyki w obszarze opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w województwie lubelskim

KOMPENDIUM WIEDZY DLA PRZEDSTAWICIELI PODMIOTÓW NIEPUBLICZNYCH

LUBLIN 2022

**Dobre praktyki w obszarze opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w województwie lubelskim
KOMPENDIUM WIEDZY DLA PRZEDSTAWICIELI PODMIOTÓW NIEPUBLICZNYCH**

Autorzy rozdziałów:

Justyna Janusz
Olga Płudowska
Kinga Sarad-Dec
Ewa Noga
Piotr Marzęda
Artur Olszewski

Redakcja:

Artur Olszewski

Współpraca przy opracowaniu podręcznika:

Barbara Wilkołazka – Koordynator projektu
Małgorzata Jaszczyńska – Konsultant merytoryczny

Projekt graficzny:

KWANT STUDIO Mariusz Kwietniewski

Publikacja została sfinansowana w ramach **Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój**, Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.1 Równość szans mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym w dostępie do zatrudnienia, rozwoju kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego.

Lublin 2022

ISBN 978-83-64748-19-6

Nakład 49

Publikacja jest rozprowadzana bezpłatnie

Wydawca:

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego,
ul. Żurawia 43, 00-680 Warszawa;
Regionalny Ośrodek Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej,
ul. 1 Maja 13/4, 20-410 Lublin

Spis treści

Słowo wstępne

Artur Olszewski

Rozdział I

Opieka nad dziećmi do lat trzech - podstawy prawne

1. Formy opieki nad dziećmi do lat trzech podobieństwa i różnice, *Artur Olszewski*.....9
2. Osoba prowadząca żłobek/klub dziecięcy – wymagania, *Artur Olszewski*.....13
3. Zadania żłobka i klubu dziecięcego, *Artur Olszewski*.....18

Rozdział II

Zakładanie form opieki nad dziećmi do lat trzech przez podmioty niepubliczne

1. Warunki lokalowe prowadzenia działalności instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3, *Piotr Marzęda*.....23
2. Kadry, *Kinga Sarad – Deć*.....28
3. Statut i regulamin organizacyjny żłobka/klubu dziecięcego, *Kinga Sarad – Deć*.....38
4. Wytyczne w zakresie żywienia dzieci w żłobku i klubie dziecięcym, *Kinga Sarad – Deć*.....44

Rozdział III

Rejestracja żłobków i klubów dziecięcych

1. Prowadzenie rejestru, wnioski o wpis do rejestru, postępowanie rejestrowe, wykreślenie z rejestru, ponowny wpis, *Ewa Noga*.....52
2. Nadzór nad żłobkami i klubami dziecięcymi, *Ewa Noga*.....57

Rozdział IV

Działalność żłobka i klubu dziecięcego - finanse

1. Finansowanie działalności żłobka i klubu dziecięcego, *Piotr Marzęda*....65
2. Dotacja na działalność żłobka i klubu dziecięcego, *Piotr Marzęda*.....70
3. Postępowanie kontrolne w zakresie prawidłowości wydatkowania dotacji, *Artur Olszewski*.....75

Rozdział V

Przykłady dobrych praktyk w instytucjach niepublicznych w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie województwa lubelskiego

1. Specyfika zajęć rozwojowych prowadzonych w żłobkach/klubach dziecięcych dla dzieci w wieku poniżej 3 lat – perspektywa psychopedagogiczna, *Kinga Sarad – Deć*.....80
2. Adaptacja w żłobku/klubie dziecięcym – pomiędzy potrzebami rodzica dziecka a możliwościami placówki, *Kinga Sarad - Deć*.....85
3. Żłobki niepubliczne, warunki przetrwania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, *Piotr Marzęda*.....92
4. Jak wybrać i dostosować lokal na placówkę opieki nad dziećmi do lat 3 oraz uzyskać wpis do rejestru – praktyczne porady krok po kroku, *Piotr Marzęda*.....99
5. Kreska, rytm i kropka – dobre praktyki wykorzystania zabaw sensorycznych w pracy z dziećmi do lat 3, *Ewa Noga*.....105
6. Pedagogika zabawy, *Ewa Noga*.....112

Słowo wstępne

Szanowni Państwo

W Państwa ręce oddajemy publikację wyjątkową, zawierającą szerokie kompendium wiedzy teoretycznej oraz praktycznej z dziedziny, która niewątpliwie odgrywa i odgrywać będzie coraz większe znaczenie w funkcjonowaniu społeczności lokalnych. Wzrost ekonomiczny kraju, zwiększenie zatrudnienia, w tym młodych matek, niewątpliwie wpływa na wzrost zapotrzebowania na usługi z zakresu świadczenia opieki nad dziećmi w wieku przedprzedszkolnym. Oczywiście jest, że w znacznym zakresie opieka ta może być i jest sprawowana przez najlepszych, poza rodzicami, opiekunów – czyli dziadków, to jednak instytucjonalne formy sprawowania opieki stanowią istotny element uzupełniający ten model opieki.

Poza wiedzą teoretyczną z zakresu prowadzenia żłobków lub klubów dziecięcych w publikacji tej znajdziecie Państwo szereg pomysłów i dobrych praktyk zaczerpniętych ze żłobków niepublicznych istniejących na terenie województwa lubelskiego, co niewątpliwie stanowi mocną stroną tego opracowania.

Niniejsza publikacja powstała w ramach projektu realizowanego przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego, Regionalny Ośrodek w Lublinie pt. „**Program podnoszenia kompetencji w zakresie tworzenia i prowadzenia instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie lubelskim**” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.1 Równość szans mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym w dostępie do zatrudnienia, rozwoju kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego.

Mamy nadzieję, że zawarte w publikacji informacje będą dla Państwa zachętą i inspiracją w tworzeniu nowych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w województwie lubelskim, a także będą stanowiły pomoc przy podnoszeniu standardów instytucji już istniejących.

Z wyrazami szacunku
dr Artur Olszewski
redaktor naukowy

ROZDZIAŁ I
Opieka nad dziećmi do lat trzech
- podstawy prawne

1.

Formy opieki nad dziećmi do lat trzech podobieństwa i różnice

Artur Olszewski

Z punktu widzenia analizy form sprawowania opieki nad dziećmi do lat trzech znaczenie podstawowe ma art. 2 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (zwana dalej u.o.d.)¹ stanowiący, że opiekę nad dziećmi do lat 3 można sprawować w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także może być ona sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. Ze wskazanego wyżej przepisu wynika z jednej strony, że jest to katalog zamknięty i sprawowanie opieki nad dziećmi do lat 3 nie jest możliwe w żadnej z innych form, niż te przewidziane przepisami prawa. Z drugiej zaś, że niezależnie od sposobu określenia prowadzonej działalności, jeżeli wypełnia ona swoimi cechami elementy jednej z form określonych w art. 2 u.o.d, stanowi działalność opisaną przepisami niniejszej u.o.d.

Zasadę, o której mowa wyżej, tj. wyłączności w zakresie form sprawowania opieki wyartykułował w stosunku do żłobków i klubów dziecięcych wprost art. 8 ust. 3 u.o.d stanowiąc, iż żłobkiem lub klubem dziecięcym jest każda jednostka organizacyjna, która niezależnie od jej nazwy wykonuje zadania określone w art. 10 u.o.d tj.:

- zapewnia dziecku opiekę w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych,
- gwarantuje dziecku właściwą opiekę pielęgnacyjną oraz edukacyjną przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,
- prowadzi zajęcia opiekuńczo-wychowawcze i edukacyjne, uwzględniające rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwe do wieku dziecka.

Powyższa konstatacja jest o tyle istotna, że działalność polegająca na sprawowaniu opieki nad dziećmi do lat trzech w formie żłobka lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu art. 43 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (zwana dalej u.p.p.)², zgodnie z którym to przepisem, jeżeli odrębne przepisy stanowią, że dany rodzaj działalności jest działalnością regulowaną, przedsiębiorca może wykonywać tę działalność, jeśli spełnia warunki określone tymi przepisami i po uzyskaniu wpisu do właściwego rejestru działalności regulowanej.

Podkreślenia przy tym wymaga fakt, że prowadzenie działalności regulowanej bez wymaganego zgłoszenia stanowi wykroczenie, o którym mowa w art. 60(1) kodeksu wykroczeń i zagrożone jest to karą ograniczenia wolności albo grzywny.

Poszczególnym formom sprawowania opieki nad dziećmi do lat trzech ustawodawca poświęcił następujące rozdziały ustawy tj. rozdział 2 żłobek i klub dziecięcy, rozdział 4 – dzienny opiekun i wreszcie rozdział 6 – niania.

Na wstępie dalszych rozważań wskazać należy, że niezależnie od formy sprawowanej opieki, w jej ramach realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna. Opieka nad dzieckiem może być sprawowana do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3 rok życia lub w przypadku, gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym - 4 rok życia. Wskazać w tym miejscu należy, za Sądem Najwyższym, że jeśli dziecko ukończy wiek 3 lat przed zakończeniem „starego” roku szkolnego, to opieka nad nim, oparta na przepisach ustawy z 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do 3 lat, może być sprawowana tylko do końca tego roku szkolnego, natomiast gdy dziecko ukończy wiek 3 lat po rozpoczęciu „nowego” roku szkolnego, to może być ona sprawowana do zakończenia tego roku szkolnego, a zatem aż do czerwca następnego roku kalendarzowego, ponieważ wtedy właśnie ów rok szkolny się zakończy. Możliwość skorzystania z uregulowań ustawy w takiej właśnie sytuacji nie jest przy tym obwarowana żadnym dodatkowym warunkiem (poza wynikającym z art. 51 ust. 3 pkt 3 ustawy z 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do 3 lat). W szczególności nie eliminuje jej objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym. Ten bowiem negatywny warunek dotyczy, także zgodnie z gramatyczną wykładnią art. 2 ust. 3 ustawy, jedynie dzieci, które w trakcie trwania roku szkolnego ukończyły 4 rok życia, a objęcie ich

1. Dz. U. z 2021, poz. 75.

2. Dz. U. z 2021, poz. 162.

wychowaniem przedszkolnym jest niemożliwe lub utrudnione.³

Zgodnie z danymi statystycznymi dostępnymi na stronach GUS za rok 2020 w tym czasie z instytucjonalnych form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w skali całego kraju korzystało 142,4 tys. dzieci, w tym blisko 92% dzieci przebywało w żłobkach. Analizując dostępność opieki nad małymi dziećmi na poziomie województw można zauważyć, że najwyższą wartością wskaźnika charakteryzowało się województwo dolnośląskie (200). Wysoką wartość tego wskaźnika odnotowano także w województwie opolskim (177). Z kolei najniższe wartości wskaźnika wyróżniały województwa świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie (odpowiednio 90 i 92). Według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r. w Polsce działało 4,6 tys. placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w tym najwięcej żłobków (92%), z czego na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało w tym czasie 182 placówki zabezpieczające opiekę dla 5 648 wychowanków.⁴

Zgodnie z danymi pochodzącymi z rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonego przez portal informacyjno – usługowy MRiPS na dzień 18 sierpnia 2021 na terenie województwa lubelskiego zarejestrowanych było 186 żłobków oraz 26 klubów dziecięcych. Do rejestru wpisanych było jednocześnie 10 opiekunów.

Analizując stan rozwoju instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie województwa lubelskiego wskazać należy, że liczba żłobków w roku wejścia w życie ustawy wynosiła zaledwie 21 i systematycznie rosła w następnych latach począwszy od roku 2012 do 28, 42, 48, 55, 70, 84 w roku 2017, zaś w stosunku do klubów dziecięcych począwszy od 3 w roku 2011, poprzez odpowiednio w następujących latach 2, 7, 16, 18, 21, 22 w roku 2017, co stanowi niewielki ale systematyczny wzrost.

Dokonując analizy porównawczej wskazać należy w pierwszej kolejności na podobieństwa i różnice występujące pomiędzy instytucjonalnymi formami sprawowania opieki tj. żłobkiem a klubem dziecięcym.

Wspólnymi dla obu tych instytucji jest:

- możliwość tworzenia żłobków i klubów dziecięcych przez te same podmioty,
- objęcie opieką dzieci do 3 roku życia,
- możliwość pobierania dodatkowych opłat za pobyt dziecka w placówce, w tym za jego wyżywienie,
- liczba dzieci, nad którymi opiekę sprawuje jedna osoba – w obu przypadkach jest to ośmioro dzieci na jednego opiekuna (gdy w grupie jest dziecko niepełnosprawne lub wymagające specjalnej opieki liczba ta zmniejsza się do pięciorga),
- wymiar dzienny opieki – w żłobku i klubie dziecięcym zapewnia się opiekę nad dzieckiem w wymiarze do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka. W szczególnie uzasadnionych przypadkach wymiar opieki w żłobku lub klubie dziecięcym może być, na wniosek rodzica dziecka, wydłużony za dodatkową opłatą,
- jednakowe kwalifikacje opiekunów, które to będą omawiane w dalszej części publikacji,
- możliwość korzystania ze wsparcia wolontariuszy,
- prowadzenie działalności na podstawie statutu, który określa cele i zadania oraz sposób ich realizacji, z uwzględnieniem wspomagania indywidualnego rozwoju dziecka oraz wspomagania rodziny w wychowaniu dziecka, warunki przyjmowania dzieci, zasady ustalania odpłatności etc.,
- możliwość tworzenia rady rodziców,
- obowiązek rejestracji – prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu u.p.p. i wymaga wpisu do rejestru żłobków i klubów dziecięcych,
- analogiczne wymagania lokalowe – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy.⁵

3. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2015 r., III UK 158/14, Lex nr 1682215.

4. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/dzieci-i-rodzina/dzieci/zlobki-i-kluby-dzieciece-w-2020-roku,3,8.html>, dostęp z dnia 18 sierpnia 2021 r.

5. Dz. U. z 2019, poz. 72.

Pomiędzy żłobkami i klubami dziecięcymi **występuje jednak sporo różnic**, przy czym do najważniejszych z nich można zaliczyć:

- wiek, w którym dziecko może zacząć uczęszczać do placówki – opieka w żłobku jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia, zaś opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 1 roku życia,
- maksymalna liczba miejsc w klubie dziecięcym nie więcej niż 30,
- opiekunowie – w żłobkach musi zostać zatrudniona pielęgniarka lub położna, gdy do żłobka uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci. W klubie dziecięcym nie ma takiego obowiązku. Co więcej, w klubie dziecięcym w zajęciach mogą uczestniczyć rodzice – brak takiej możliwości w żłobkach,
- kwalifikacje osoby zarządzającej każdą z tych placówek są różne. Dyrektorem żłobka może być osoba, która posiada wykształcenie wyższe i co najmniej 3 lata doświadczenia w pracy z dziećmi albo co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe oraz 5 lat doświadczenia w pracy z dziećmi, zaś osobą kierującą pracą klubu dziecięcego może być osoba posiadająca kwalifikacje, o których mowa w art. 16 ustawy, tj. niezbędne do sprawowania opieki nad dziećmi.

Dzienny opiekun oraz niania to dwie ostatnie formy sprawowania opieki nad dziećmi do lat 3. Porównując obie te instytucje wskazać już na wstępie należy, że dzienny opiekun jest tą z form sprawowania opieki, która jest sformalizowana i podlega ewidencjonowaniu. Do podstawowych podobieństw i różnic obu wskazanych wyżej form sprawowania opieki należą:

- dziennym opiekunem jest osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek albo zatrudniana przez inne podmioty na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Nianią jest osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi na podstawie umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanej dalej „umową uaktywniającą”,
- pełnienie funkcji dziennego opiekuna wymaga zgłoszenia do prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta wykazu. Wymogu powyższego nie stosuje się w przypadku niani,
- dzienny opiekun i niania sprawuje opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia,
- ustawowe określenie zadań dziennego opiekuna (zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych; zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka; prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka), brak takich regulacji w przypadku niani,
- ograniczenie liczby dzieci objętych opieką – w przypadku dziennego opiekuna maksymalnie nad pięciorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad trojgiem dzieci. (Dzienny opiekun może, za zgodą wszystkich rodziców, sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad pięciorgiem dzieci - jeżeli co najmniej jedno z rodziców będzie sprawowało opiekę nad dziećmi razem z dziennym opiekunem). W przypadku niani poprzez przyjęcie ograniczenia wyłącznie do dzieci rodziców lub rodzica, z którym doszło do zawarcia umowy,
- określenie wymogów w zakresie kwalifikacji, jakie musi posiadać dzienny opiekun, brak takich regulacji w przypadku niani,
- określenie warunków lokalowych sprawowania opieki – dotyczy wyłącznie dziennego opiekuna,
- obowiązek zgłoszenia prowadzenia działalności do wykazu – dotyczy wyłącznie dziennego opiekuna.

Wskazać w tym miejscu należy, że zgodnie z dyspozycją art. 42, dzienny opiekun sprawuje opiekę nad dziećmi w lokalu, do którego posiada tytuł prawny, przy czym w jednym lokalu może być sprawowana opieka przez więcej niż jednego dziennego opiekuna, z tym że w jednym pomieszczeniu przeznaczonym na

zbiorowy pobyt dzieci może być sprawowana opieka tylko przez jednego dziennego opiekuna. Jak wskazał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie z dnia 4 listopada 2020 r., VII SA/Wa 607/20,⁶ działanie Skarżącego (polegające na prowadzeniu działalności w jednym lokalu przez kilku opiekunów nad łącznie 31 dziećmi) nacechowane jest chęcią obejścia prawa. Chcąc w istocie uniknąć przeprowadzenia procedury zmiany sposobu użytkowania budynku, Skarżący stwierdza, że będzie świadczyć opiekę nad dziećmi do lat 3 w ramach tzw. dziennego opiekuna, zatrudniając kilka osób o takich kwalifikacjach, w związku z czym jest zwolniony z rygorów, jakie są przewidziane dla objęcia tego rodzaju działalności wymaganiami stawianymi dla żłobków lub klubów dziecięcych.

Uwzględniając wszystkie wskazane wyżej uwagi podnieść należy w pierwszej kolejności, że zasadniczego znaczenia z punktu widzenia funkcjonowania systemu opieki nad dziećmi do lat 3 nabrały żłobki, których udział w ogólnej wartości wszystkich placówek sprawujących opiekę jest dominujący, przekraczający 80% z czego ponad 76% stanowiły placówki prowadzone przed podmioty prywatne. Analizując postanowienia ustawy w zakresie dwóch podstawowych form sprawowania opieki tj. żłobka i klubu dziecięcego nie sposób nie dostrzec, że w wyniku kolejnych nowelizacji ustawy, w tym ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin⁷ znacząco zatarto różnice pomiędzy obiema tymi formami sprawowania opieki, ujednolicając chociażby wymiar czasu pracy obu placówek oraz rozszerzając regulacje prawne w zakresie umożliwiającym nie tylko tworzenie zespołu żłobków lub klubów dziecięcych (art. 9), ale również poprzez wprowadzenie regulacji umożliwiających organizowanie wspólnej obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej żłobków, klubów dziecięcych lub ich zespołów.

Opieka instytucjonalna realizowana przez opiekunów dziennych odgrywa niewielką rolę w ogólnej strukturze podmiotów sprawujących tę opiekę. Jak wynika z przywołanych już wyżej danych statystycznych, stanowią one tylko kilka procent ogółu podmiotów świadczących tego rodzaju usługi, przy czym wydaje się, że podstawowym argumentem przemawiającym za tworzeniem tego rodzaju podmiotów są znacząco łagodniejsze wymagania lokalowe. Kwestię tą reguluje art. 42 ust. 1-3 ustawy stanowiąc jedynie, że dzienny opiekun sprawuje opiekę nad dziećmi w lokalu, do którego posiada tytuł prawny (ust. 1). Podmiot zatrudniający dziennego opiekuna może udostępnić lub wyposażyć lokal w celu sprawowania opieki przez dziennego opiekuna (ust. 2). W jednym lokalu może być sprawowana opieka przez więcej niż jednego dziennego opiekuna, z tym że w jednym pomieszczeniu przeznaczonym na zbiorowy pobyt dzieci może być sprawowana opieka tylko przez jednego dziennego opiekuna (ust. 3).

Ostatnia z form sprawowania opieki nad dziećmi do lat trzech, w obecnym czasie traci na znaczeniu. Niewątpliwie wpływ na liczbę oficjalnie zgłoszonych do ubezpieczenia miały nowelizacja art. 51 ustawy, jaka nastąpiła z dniem 1 stycznia 2018 r., na mocy ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin. Ustawa ta wprowadziła jedną, lecz zasadniczą z punktu widzenia atrakcyjności tej formy opieki zmianę, tj. zmniejszyła udział ZUS w opłacaniu składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne z kwoty naliczonej od podstawy stanowiącej kwotę nie wyższą niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, do kwoty naliczonej od podstawy stanowiącej kwotę nie wyższą niż 50% wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, co niewątpliwie ujemnie wpłynęło na atrakcyjność tej formy sprawowania opieki.

6. LEX nr 3157251.

7. Dz. U. z 2017, poz. 1428.

Osoba prowadząca żłobek/klub dziecięcy – wymagania

Artur Olszewski

Problematykę zdolności podmiotowej w zakresie zakładania żłobka i klubu dziecięcego w wyczerpujący sposób określa art. 8, zgodnie z którego dyspozycją, żłobki i kluby dziecięce mogą tworzyć i prowadzić: jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje publiczne; osoby fizyczne; osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Żłobki oraz kluby dziecięce, analogicznie jak szkoły i placówki oświatowe tworzące system oświaty, nie posiadają przymiotu osobowości prawnej. Zgodnie z art. 33 k.c. osobami prawnymi są: Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną. Brak osobowości prawnej w rozumieniu prawa cywilnego oznacza w pierwszej kolejności, że podmioty te pozbawione są możliwości występowania w obrocie prawnym, zawierania umów oraz zaciągania zobowiązań. Nie posiadają one również zdolności procesowej, tj. zdolności do występowania w charakterze strony w postępowaniu sądowym, co wynika wprost z art. 64 § 1¹ k.p.c., zgodnie z którym zdolność sądową mają także jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Wyjątek od tej zasady stanowi postępowanie z zakresu prawa pracy, w którym z mocy art. 460 § 1 k.p.c. zdolność sądową i procesową ma także pracodawca, chociażby nie posiadał osobowości prawnej, a w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zdolność tę ma organ rentowy i wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Jednostki samorządu terytorialnego to gmina, powiat oraz województwo. Wszystkie te podmioty, zgodnie z literalną treścią przepisu, mogą tworzyć oraz prowadzić żłobki oraz kluby dziecięce.

Ustawodawca nie definiuje w komentowanej ustawie pojęcia instytucji publicznych. Jak słusznie podnosi W. Wytrązek, „wyjaśnienie pojęć dotyczących instytucji publicznych należy rozpocząć od określenia granic samego pojęcia »instytucja publiczna«, które może być rozumiane w różny sposób. Instytucje publiczne działają w konkretnych otoczeniach, środowiskach, wykonują konkretne zadania. Jest to sfera publiczna – sfera działania prawa publicznego (łac. *ius publicum*), której zadaniem jest ochrona interesu publicznego. Sfera publiczna, czyli sfera spraw publicznych, która »pozwala określić wzajemne relacje między społeczeństwem obywatelskim a administracją publiczną«. Jest ona przedmiotem zainteresowania wielu dyscyplin naukowych badających życie publiczne, takich jak: nauka administracji, prawo, ekonomia, historia, socjologia, psychologia, organizacja i zarządzanie”.⁸

Pojęcie instytucji publicznej można zdefiniować opierając się na definicji podmiotu publicznego z ustawy z 17.02.2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.⁹ Zgodnie z art. 2 ust. 1 tej ustawy do kategorii podmiotów publicznych ustawa zalicza: organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa, sądy, jednostki organizacyjne prokuratury, a także jednostki samorządu terytorialnego i ich organy, jednostki budżetowe i samorządowe zakłady budżetowe, fundusze celowe, samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz spółki wykonujące działalność leczniczą w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Narodowy Fundusz Zdrowia, państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu realizacji zadań publicznych, uczelnie, federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, Polską Komisję Akredytacyjną oraz Radę Doskonałości Naukowej.

Osobą fizyczną jest każdy człowiek od chwili narodzin do momentu śmierci. Uzupełniając komentowaną regulację prawną, warto wspomnieć, że mimo iż nie wynika to wprost z przepisu, należy uznać, że osoba fizyczna prowadząca działalność w formie żłobka lub klubu dziecięcego musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych. Zdolność do czynności prawnych to możliwość dokonywania własnym działaniem i we własnym imieniu czynności prawnych. Zdolność (możność, kwalifikacja do) dokonywania czynności prawnych oznacza prawną dopuszczalność dokonywania w ogóle czynności prawnych przez oznaczoną osobę, nie zaś prawną dopuszczalność dokonania konkretnej czynności w danych okolicznościach. Posiadanie zdolności do czynności prawnych nie gwarantuje, że *in concreto* czynność będzie ważna.

8. W. Wytrązek, Podstawowe pojęcia teorii organizacji i zarządzania w instytucjach publicznych [w:] Podstawy naukoznawstwa, t. 2, red. P. Kawalec, R. Wodzis, P. Lipski, Lublin 2011, s. 316.

9. Dz.U. z 2017, poz. 570.

Nie mogą zatem prowadzić działalności, o której mowa wyżej, osoby niepełnoletnie oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo lub całkowicie.

Osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną. Poza Skarbem Państwa osobami prawnymi są m.in.: handlowe spółki kapitałowe (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna), fundacje, stowarzyszenia oraz terenowe jednostki organizacyjne stowarzyszeń, jeśli statut stowarzyszenia to przewiduje, spółdzielnie, związki zawodowe, wyższe uczelnie, gminy i związki międzygminne, powiaty i związki powiatów, województwa, przedsiębiorstwa państwowe, partie polityczne oraz samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej.

Jednostkami organizacyjnymi niebędącymi osobami prawnymi, którym przepisy szczególne przyznają zdolność prawną, są przede wszystkim osobowe spółki handlowe, tj. spółka jawna, spółka komandytowa, spółka partnerska i spółka komandytowo-akcyjna. Zdolność prawna tych spółek wynika wprost z art. 8 k.s.h.,¹⁰ zgodnie z którym, spółki osobowe mogą we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości, oraz zaciągać zobowiązania.

Status ułomnych osób prawnych mają także spółki kapitałowe w organizacji, których zdolność prawna wynika z art. 11 k.s.h. Do tej kategorii należą również wspólnoty mieszkaniowe.

Jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej jest stowarzyszenie zwykłe, albowiem zgodnie z art. 40 ust. 1a pr. stow.¹¹ stowarzyszenie zwykłe może we własnym imieniu nabywać prawa i zaciągać zobowiązania.

Jak argumentuje P. Sobolewski,¹² ułomną osobą prawną nie jest spółka cywilna, gdyż nie posiada ona zdolności prawnej (to trafne stanowisko zdecydowanie przeważa w literaturze). W piśmiennictwie zwraca się uwagę, że spółka cywilna nie jest osobą prawną ani ułomną osobą prawną z art. 33¹ k.c., ale jedynie umową. Niemożność zakwalifikowania stosunku spółki cywilnej jako ułomnej osoby prawnej wynika z faktu, że żaden przepis Kodeksu cywilnego nie przyznaje tej spółce zdolności prawnej, a nie z faktu, że powstaje ona w wyniku zawarcia umowy.

Powyższe uwagi nie wykluczają jednak możliwości prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego przez dwie osoby fizyczne lub prawne będące łącznie podmiotem prowadzącym. Na powyższą możliwość wskazuję nie tylko literalna treść przedmiotowego przepisu, w którym ustawodawca użył liczby mnogiej tj. osoby fizyczne, osoby prawne, lecz również wykładnia celowościowa, przemawiająca za taką właśnie wykładnią komentowanego przepisu.

W tym miejscu należy jednak zwrócić uwagę na wyrok NSA z 4.09.2014 r., I OSK 614/14,¹³ który choć wydany został na gruncie ustawy z 7.09.1991 r. o systemie oświaty, to jednak odnosił się do regulacji analogicznej do komentowanego przepisu. Na gruncie ustawy o systemie oświaty NSA wskazał w pierwszej kolejności, iż zgodnie z brzmieniem art. 5 ust. 2 u.s.o. szkoła i placówka mogą być zakładane i prowadzone przez jednostkę samorządu terytorialnego, inną osobą prawną i osobą fizyczną. W myśl art. 82 ust. 1 u.s.o. w ówczesnym brzmieniu osoby prawne i fizyczne mogły zakładać szkoły i placówki niepubliczne po uzyskaniu wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu publicznych szkół i placówek. Z kolei z art. 82 ust. 4 pkt 1 i ust. 5 u.s.o. wynikało, że organ, o którym mowa w ust. 1 i 1a, wydaje decyzję o odmowie wpisu do ewidencji, jeżeli zgłoszenie nie zawiera danych wymienionych w ust. 2 i mimo wezwania nie zostało uzupełnione w wyznaczonym terminie, zaś osoba prowadząca szkołę lub placówkę jest obowiązana zgłosić organowi, o którym mowa w ust. 1 i 1a, w ciągu 14 dni zmiany w danych zawartych w zgłoszeniu powstałe po wpisie do ewidencji. Przepisy ust. 2–4 stosowało się odpowiednio. Sąd orzekł dalej, iż z przepisu art. 82 ust. 3a pkt 4 u.s.o. wynika, że zaświadczenie o wpisie do ewidencji winno zawierać wskazanie osoby prawnej lub fizycznej, co prowadzi do uzasadnionego wniosku, że organem prowadzącym może być tylko osoba fizyczna lub osoba prawna. Przepis ten nie daje możliwości prowadzenia szkoły lub placówki niepublicznej przez organ wieloosobowy, składający się jednocześnie z osoby fizycznej i osoby prawnej.

Dodatkowym argumentem przemawiającym za wyłączeniem możliwości prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego przez spółkę cywilną jest dyspozycja art. 26 ustawy, stanowiąca, że prowadzenie żłobka

10. Ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 505).

11. Ustawa z 7.04.1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2017 r. poz. 713).

12. P. Sobolewski [w:] Kodeks cywilny...

13. „Gazeta Prawna” 2014/172, s. 5.

lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu u.p.p. i wymaga wpisu do rejestru żłobków i klubów dziecięcych, zwanego dalej „rejestrem”. Zgodnie zaś z art. 4 u.p.p., przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. Przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Dane dotyczące podmiotu prowadzącego żłobek wykazane w rejestrze i zaświadczeniu na podstawie artykułu 27 ust. 3 pkt. 1 i art. 30 ust. 3 pkt. 4 u.o.d. powinny obejmować imię i nazwisko oraz adres osoby fizycznej prowadzącej żłobek lub imiona i nazwiska oraz adresy współników spółki cywilnej. Pogląd taki wyrażony został w protokole z kontroli NIK z dnia 17 grudnia 2012, (P/12/106).

Niezależnie jednak od powyższych uwag wskazać należy, że ujawnianie w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych jako ich organów założycielskich spółek cywilnych jest praktyką powszechną. Powołując się w tym zakresie na dane statystyczne za rok 2020 wskazać należy, że prawie 10 % wszystkich żłobków i klubów dziecięcych zarejestrowanych zostało przez spółki cywilne. Powyższe wynikać może z tego, iż wnioski, o których mowa w art. 28 ust. 1, art. 32 pkt 1 i art. 35 ust. 1 pkt 1, oraz dokumenty, o których mowa w art. 25 ust. 2 i 2a, są składane wyłącznie drogą elektroniczną za pomocą systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 62a. System ten nie daje możliwości, przy zaznaczeniu jako osoby prowadzącej osoby fizycznej, dokonanie wpisu więcej niż jednej osoby, co niejako wymusza przypisanie działalności prowadzonej przez dwie osoby jako działalności jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej.

Jako zasadę ustawodawca przyjął, iż instytucje publiczne mogą prowadzić działalność w zakresie tworzenia żłobków i klubów dziecięcych wyłącznie na rzecz pracowników zatrudnionych w tych instytucjach. Objęcie opieką osób innych niż dzieci pracowników instytucji publicznej możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy już po wyczerpaniu listy osób chętnych do przyjęcia ich dziecka do tej placówki, a będących pracownikami tej instytucji, nadal w żłobku lub klubie dziecięcym są wolne miejsca.

Żłobek lub klub dziecięcy mogą być prowadzone łącznie przez więcej niż jedną instytucję publiczną, oczywiście na rzecz pracowników tych instytucji.

Żłobkiem lub klubem dziecięcym jest każda jednostka organizacyjna, która niezależnie od jej nazwy wykonuje zadania określone w art. 10 u.o.d., tj.:

- 1) zapewnia dziecku opiekę w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych,
- 2) gwarantuje dziecku właściwą opiekę pielęgnacyjną oraz edukacyjną przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,
- 3) prowadzi zajęcia opiekuńczo-wychowawcze i edukacyjne, uwzględniające rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwe do wieku dziecka.

Powyższa regulacja stanowi istotne zabezpieczenie w zakresie możliwości realizacji zadań przypisanych żłobkom lub klubom dziecięcym przez podmioty inne niż wyżej wskazane. W założeniu rozwiązanie takie ma ograniczyć możliwość obchodzenia przepisów ustawy w zakresie wymogów rejestracyjnych, podlegania nadzorowi oraz wymogów technicznych, niezależnie od nazwy nadanej przez organ ją tworzący danemu podmiotowi. Rozwiązanie takie należy uznać za w pełni uzasadnione, w szczególności jeśli weźmie się pod uwagę, że wprowadzenie trybu rejestracji tego rodzaju działalności, nadzoru nad nią oraz prawnego określenia wymogów technicznych umożliwiających jej prowadzenie, zmierza do zabezpieczenia należytego wykonywania usług na rzecz dzieci objętych opieką.

Jak wskazano już wyżej działalność żłobka i klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów u.p.p. Dla prowadzenia tej działalności koniecznym jest więc uzyskanie wpisu do rejestru, który prowadzi wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego, przy użyciu systemu teleinformatycznego.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta dokonuje *wpisu do rejestru* na podstawie wniosku o wpis do rejestru, złożonego przez podmiot zamierzający prowadzić żłobek lub klub dziecięcy. Wniosek zawiera:

- 1) w przypadku osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej - numer lub indeks identyfikujący podmiot we właściwym rejestrze publicznym, potwierdzający status podmiotu,
- 2) numer NIP, o ile wnioskodawcy taki numer nadano,
- 3) adres poczty elektronicznej oraz numer telefonu podmiotu zamierzającego prowadzić żłobek lub klub

dziecięcy,

- 4) decyzję potwierdzającą spełnienie wymagań przeciwpożarowych, o której mowa w art. 25 ust. 2,
- 5) odpowiednio decyzję potwierdzającą spełnienie wymagań sanitarno-lokalowych, o której mowa w art. 25 ust. 2a pkt 1, lub opinię, o której mowa w art. 25 ust. 2a pkt 2,
- 6) w przypadku osoby fizycznej zaświadczenie o niekaralności za przestępstwo popełnione umyślnie,
- 7) oświadczenie o posiadaniu tytułu prawnego do lokalu, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy,
- 8) w przypadku osoby fizycznej - numer PESEL,
- 9) informację o godzinach pracy żłobka lub klubu dziecięcego,
- 10) adres poczty elektronicznej i numer telefonu żłobka lub klubu dziecięcego,
- 11) informację, czy żłobek lub klub dziecięcy jest dostosowany do potrzeb dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki,
- 12) wysokość opłat w żłobku lub klubie dziecięcym.

Wraz z wnioskiem, o wpis do rejestru, podmiot przedstawia stosowne oświadczenie, w celu potwierdzenia dokonanej opłaty, o której mowa w art. 33.

W celu sprawdzenia zgodności danych, o których mowa wyżej, wójt, burmistrz lub prezydent miasta może żądać: odpisu z odpowiedniego rejestru, dokumentu potwierdzającego tożsamość, zaświadczenia o niekaralności lub dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do lokalu, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy. Przedstawienie tych dokumentów nie jest wymagane, w przypadku gdy wójt, burmistrz lub prezydent miasta może bezpłatnie uzyskać dostęp do danych wynikających z tych dokumentów, dane te są mu znane z urzędu lub możliwe do ustalenia na podstawie danych, którymi rozporządza.

Po dokonaniu wpisu do rejestru, wójt, burmistrz lub prezydent miasta, w terminie 3 dni od dokonania wpisu, umożliwia podmiotowi prowadzącemu żłobek lub klub dziecięcy dostęp do systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 62a, w zakresie dotyczącym: 1) dokonywania przez podmiot wpisany do rejestru samodzielnych zmian danych lub informacji, o których mowa w art. 27 ust. 4 pkt 5, 6, 8 i 10; 2) sporządzania i przekazywania sprawozdań, o których mowa w art. 64 ust. Organ prowadzący rejestr jest obowiązany dokonać wpisu podmiotu do rejestru w terminie 7 dni od dnia wpływu do tego organu wniosku o wpis wraz z dołączonymi do niego dokumentami, o których mowa w art. 28 ust. 1 i 3. Jeżeli organ prowadzący rejestr nie dokona wpisu w terminie, o którym mowa w ust. 1, a od dnia wpływu wniosku do tego organu upłynęło 14 dni, podmiot może rozpocząć działalność. Nie dotyczy to przypadku, gdy organ wezwał podmiot do uzupełnienia wniosku o wpis nie później niż przed upływem 7 dni od dnia jego otrzymania. W takiej sytuacji termin, o którym mowa w zdaniu pierwszym, biegnie odpowiednio od dnia wpływu uzupełnienia wniosku o wpis.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta *odmawia wpisu do rejestru*, w przypadku gdy: 1) podmiot nie spełnia warunków wymaganych do utworzenia i prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego; 2) wydano prawomocne orzeczenie zakazujące przedsiębiorcy wykonywania działalności gospodarczej objętej wpisem; 3) w stosunku do przedsiębiorcy wydano decyzję o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem, w okresie 3 lat poprzedzających złożenie wniosku.

Wykreślenie z rejestru następuje w przypadku: złożenia przez podmiot wpisany do rejestru wniosku o wykreślenie; nieusunięcia przez podmiot, w wyznaczonym terminie, nieprawidłowości w zakresie prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego; przekazania we wniosku oraz dołączonych do niego dokumentach, o których mowa w art. 28, informacji niezgodnych ze stanem faktycznym; wydania prawomocnego orzeczenia zakazującego przedsiębiorcy wykonywania działalności gospodarczej objętej wpisem; uzyskania przez organ prowadzący rejestr informacji z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo Krajowego Rejestru Sądowego o wykreśleniu przedsiębiorcy.

W przypadku zmiany danych lub informacji zawartych w rejestrze podmiot wpisany do rejestru jest zobowiązany, zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy, do: 1) wystąpienia, w terminie 14 dni od dnia zaistnienia zmian, do organu prowadzącego rejestr z wnioskiem o zmianę danych lub informacji - w przypadku danych

lub informacji, o których mowa w art. 27 ust. 4 pkt 1-4, 7 i 9; 2) dokonania zmian, w terminie 3 dni od dnia ich zaistnienia, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 62a-w przypadku danych lub informacji, o których mowa w art. 27 ust. 4 pkt 5, 6, 8 i 10.

Przepis art. 35b ust. 1 i 2 ustawy stanowi z kolei, że wnioski, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 1, są składane wyłącznie drogą elektroniczną za pomocą systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 62a, zgodnie z wzorami określonymi przez ministra właściwego do spraw rodziny zamieszczonymi w systemie teleinformatycznym.

Z powołanych przepisów wynika w sposób niebudzący wątpliwości, że podmiotem uprawnionym do żądania zmiany danych w rejestrze żłobków jest tylko podmiot wpisany do rejestru. Przepis art. 35 ust. 1 wyraźnie nakłada obowiązek wystąpienia z wnioskiem o zmianę danych na podmiot wpisany do rejestru. Dotyczy to w szczególności zmiany nazwy lub imienia i nazwiska oraz siedziby lub adresu podmiotu prowadzącego żłobek oraz numeru NIP podmiotu prowadzącego żłobek (art. 27 ust. 4 pkt 1 w zw. z art. 35 ust. 1 pkt 1 ustawy). Żaden inny podmiot nie jest uprawniony do wystąpienia o zmianę danych dotyczących podmiotu wpisanego do rejestru. Przywołać w tym miejscu należy podgląd wyrażony w wyroku WSA w Lublinie z dnia 27 sierpnia 2020 r., w sprawie III SA/Lu 219/20¹⁴, w którym to orzeczeniu skład orzekający wskazał, że nie jest możliwa zmiana wpisu do rejestru poprzez zmianę organu prowadzącego – polegająca na zmianie dotychczasowego organu na inny podmiot. Jak wskazał Sąd, wpis do rejestru publicznego, prowadzonego na podstawie przepisów ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3 nie jest składnikiem przedsiębiorstwa, w szczególności zaś nie jest koncesją, zezwoleniem ani licencją i nie może być przedmiotem obrotu cywilnoprawnego.

3. Zadania żłobka i klubu dziecięcego

Artur Olszewski

Zadania żłobka i klubu dziecięcego zdefiniowane zostały w art. 10 ustawy, obejmując swoim zakresem zasadniczo trzy płaszczyzny:

1. zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych,
2. zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,
3. prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.

Przed przystąpieniem do bardziej szczegółowej analizy zadań realizowanych przez żłobki i kluby dziecięce podnieść należy, że wskazany w art. 10 ustawy zakres zadań żłobka i klubu dziecięcego opisany został w sposób przykładowy, na co wskazuje użycie przez ustawodawcę sformułowania „w szczególności”, przy czym realizację zadań, o których mowa w tym przepisie, należy uznać za minimum zadań, które muszą być realizowane przez żłobki i kluby dziecięce. Ustawa nie nakazuje obligatoryjnego wprowadzenia innych zadań.

Jak argumentował WSA we Wrocławiu w wyroku z 13.06.2012 r., IV SA/Wr 141/12,¹⁵ art. 10 u.o.d., mówiący, że do „zadań żłobka lub klubu dziecięcego należy w szczególności”, należy interpretować w ten sposób, że każdy żłobek musi realizować zadania wskazane w tym przepisie, może wypełniać też inne zadania i w związku z tym art. 11 ust. 2 pkt 2 u.o.d. zobowiązuje do ich określenia. Zatem fakt, że żłobek nie realizuje innych zadań niż te, które wyznacza ustawa, nie może dyskwalifikować placówki ani też wymuszać rozwinięcia działalności i wprowadzania odpowiedniego wpisu do statutu. Zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych to podstawowy obowiązek żłobka i klubu dziecięcego, stanowiący gwarancję ciągłości opieki sprawowanej uprzednio nad dzieckiem w jego środowisku domowym, w sposób najbardziej zbliżony do tego środowiska, co ma na celu jak najszybsze oraz najmniej uciążliwe dla dziecka dostosowanie się przez nie do zmienionej sytuacji w zakresie sprawowanej nad nim opieki. Z tej perspektywy za oczywiste należy uznać, że ustawodawca położył szczególny nacisk na zapewnienie dziecku warunków bytowych zbliżonych do warunków domowych. Pojęcie to, zgodnie z definicją słowa „bytowy”, oznaczać będzie zapewnienie najbardziej zbliżonych do domowych materialnych warunków pobytu dziecka w placówce.

W przypadku żłobków i klubów dziecięcych tworzonych i prowadzonych przez gminy zakres realizowanych zadań – stosownie do art. 11 ust. 2 pkt 2 ustawy – może zostać poszerzony i sprecyzowany także w statucie tych podmiotów. Jeśli jednak rada zdecyduje się na rozszerzenie czy uszczegółowienie zadań żłobków lub klubów dziecięcych, to zobowiązana jest czynić to w sposób precyzyjny i kompleksowy, obejmujący ich pełne wyliczenie (zob. rozstrzygnięcie nadzorcze wojewody dolnośląskiego z 15 sierpnia 2011 r., NK-N.4131.763.2011.JK8). W każdym przypadku niedopuszczalne jest natomiast upoważnienie innego niż rada podmiotu do rozszerzenia tego katalogu, w szczególności zaś do przyjęcia, że zadania te zostaną szczegółowo wskazane w umowie zawieranej między rodzicami a żłobkiem (zob. rozstrzygnięcie nadzorcze wojewody dolnośląskiego z 15 sierpnia 2011 r., NK-N.4131.763.2011.JK8).¹⁶

Zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych odnosić należy do dwóch zasadniczych płaszczyzn. W pierwszej kolejności warunki lokalowe jakie mają być zapewnione dziecku objętemu opieką muszą być zbliżone do warunków domowych. Warunki te powinny odpowiadać nie tyle warunkom domowym dziecka, ile w co najmniej obiektywnie ocenianym średnim krajowym warunkom domowym w prawidłowo funkcjonujących rodzinach. Chodzi tu przy tym o stworzenie w żłobku i klubie dziecięcym atmosfery najbliższej właściwie kształtowanym warunkom domowym.

15. LEX nr 1273068.

16. S.Gajewski, A. Jakubowski, Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Komentarz.

Realizacja zadania, o którym mowa w art. 10 pkt. 1 ustawy formułuje również wymóg, aby warunki te były zgodne z wymogami wynikającymi z art. 24 ustawy, tj. lokal, w którym tworzony i prowadzony jest żłobek lub klub dziecięcy, musi posiadać co najmniej jedno pomieszczenie. W żłobku i klubie dziecięcym zapewnia się dzieciom możliwość higienicznego spożywania posiłków oraz zapewnia się miejsce na odpoczynek dla dzieci.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy lokal, znajduje się w budynku lub jego części, które spełniają wymagania określone w przepisach w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie oraz wymagania ochrony przeciwpożarowej dla kategorii zagrożenia ludzi ZL II, określone w przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej, z tym że dopuszcza się spełnienie tych wymagań także w sposób określony w art. 6a ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹⁷. Dopuszcza się prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego w lokalu znajdującym się w budynku lub jego części, które nie spełniają wymagań określonych w ust. 1, jeżeli lokal:

1. jest przeznaczony dla nie więcej niż 25 dzieci,
2. znajduje się na pierwszej kondygnacji nadziemnej budynku i stanowi zwarty zespół przylegających do siebie i powiązanych funkcjonalnie pomieszczeń przeznaczonych na prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego,
3. znajduje się w strefie pożarowej, w której elementy budynku są nierozprzestrzeniające ognia; wymaganie to nie dotyczy kondygnacji zlokalizowanych powyżej drugiej kondygnacji nadziemnej,
4. posiada co najmniej dwa wyjścia na zewnątrz, przy czym jednym z nich są drzwi wyjściowe z lokalu, a drugim - inne drzwi lub okno umożliwiające wyjście, w bezpieczny sposób, osób wykonujących pracę w żłobku lub klubie dziecięcym z dziećmi, bezpośrednio w bezpieczne miejsce na zewnątrz budynku,
5. został wyposażony w gaśnicę o skuteczności gaśniczej co najmniej 21 A, zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów, niezależnie od gaśnic zastosowanych w strefie pożarowej, w której znajduje się lokal.

Lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy, oraz jego wyposażenie spełniają następujące warunki:

1. powierzchnia każdego pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od trojga do pięciorga dzieci wynosi co najmniej 16 m². W przypadku liczby dzieci większej niż pięciorgo powierzchnia pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt dzieci ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko, z tym że: a) powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko wynosi co najmniej 2 m², jeżeli czas pobytu dziecka nie przekracza 5 godzin dziennie, b) powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko wynosi co najmniej 2,5 m², jeżeli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie,
2. wysokość pomieszczeń przeznaczonych na pobyt dzieci wynosi co najmniej 2,5 m,
3. jest zapewnione utrzymanie czystości i porządku w lokalu, pomieszczenia są utrzymywane w odpowiednim stanie oraz są przeprowadzane ich okresowe remonty i konserwacje,
4. w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych: a) podłoga i ściany są wykonane tak, aby było możliwe łatwe utrzymanie czystości w tych pomieszczeniach, b) ściany do wysokości co najmniej 2 m są pokryte materiałami zmywalnymi, nienasiąkliwymi i odpornymi na działanie wilgoci oraz materiałami nietoksycznymi i odpornymi na działanie środków dezynfekcyjnych,
5. pościel i leżaki są wyraźnie oznakowane, przypisane do konkretnego dziecka i odpowiednio przechowywane, tak aby zapobiec przenoszeniu się zakażeń,
6. w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt dzieci na grzejnikach centralnego ogrzewania są umieszczone osłony ochraniające przed bezpośrednim kontaktem z elementem grzejnym,
7. instalacja elektryczna jest zabezpieczona przed dostępem dzieci,

17. Dz. U. z 2018, poz. 620 i 1669.

8. w pomieszczeniach jest zapewniona temperatura co najmniej 20°C,
9. jest zapewniony dostęp do węzła sanitarnego z ciepłą bieżącą wodą do utrzymania higieny osobistej dzieci, z tym że: a) jest zapewniona co najmniej jedna miska ustępowa na nie więcej niż dwadzieścioro dzieci i jedna umywalka na nie więcej niż piętnascioro dzieci, b) umiejscowienie miski ustępowej i umywalki jest dostosowane do wzrostu dzieci, chyba że dzieci korzystają z tych samych urządzeń sanitarnych co osoby wykonujące pracę w żłobku lub klubie dziecięcym, przy czym zastosowano rozwiązania umożliwiające dzieciom bezpieczne korzystanie z tych urządzeń, c) jest zapewniony brodzik z natryskiem lub inne urządzenie do mycia ciała dziecka, d) w urządzeniach sanitarnych jest zapewniona centralna regulacja mieszania ciepłej wody przy zachowaniu środków bezpieczeństwa, aby nie dopuścić do poparzenia osób korzystających z tychże urządzeń, zwłaszcza na końcówkach instalacji, e) jest zapewniona dostateczna ilość mydła w płynie, jednorazowe ręczniki i środki do pielęgnacji dzieci,
10. jest zapewnione stanowisko do przewijania dzieci,
11. jest zapewniona liczba nocników odpowiadająca liczbie dzieci, których poziom rozwoju umożliwia korzystanie przez nie z nocnika,
12. nocniki są myte i dezynfekowane oraz przechowywane w sposób zabezpieczony przed dostępem dzieci,
13. jest zapewnione miejsce do przechowywania sprzętu i środków utrzymania czystości, zabezpieczone przed dostępem dzieci,
14. jest zapewnione miejsce do przechowywania odzieży wierzchniej, z którego mogą jednocześnie korzystać dzieci i osoby wykonujące pracę w żłobku lub klubie dziecięcym,
15. meble są dostosowane do wymagań ergonomii,
16. wyposażenie posiada atesty lub certyfikaty,
17. zabawki spełniają wymagania bezpieczeństwa i higieny oraz posiadają oznakowanie CE,
18. jest zapewniona możliwość otwierania w pomieszczeniu niewyposażonym w wentylację mechaniczną lub klimatyzację co najmniej 50% powierzchni okien,
19. pomieszczenia przeznaczone na pobyt dzieci są wietrzone w ciągu dnia co najmniej 4 razy przez co najmniej 10 minut, o ile nie są wentylowane poprzez instalację wentylacji mechanicznej nawiewno-wywiewnej lub klimatyzowane,
20. w pomieszczeniach jest zapewnione oświetlenie o parametrach zgodnych z Polską Normą,
21. apteczki w lokalu są wyposażone w podstawowe środki opatrunkowe oraz podstawowe środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy i instrukcję o zasadach jej udzielania.

Zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka musi być realizowane przy zachowaniu ogólnych zasad postępowania opiekuńczego. Dokonując analizy powyższego zagadnienia stwierdzić należy, za Alicją Kurcz¹⁸, że praca wychowawcza w żłobku powinna być realizowana na podstawie poniższych zasad.

Zasady bezpieczeństwa mającej na celu ochronę dziecka przed urazami fizycznymi poprzez właściwe zorganizowanie otoczenia, dobór zabawek oraz przedmiotów pozostających na wyposażeniu pomieszczeń grupowych, a także przed nadmiernymi przeciążeniami psychicznymi to jest przed nadmiernym hałasem, nadmiarem bodźców związanymi z rozłąką i przebiegiem procesu adaptacji do nowych warunków.

Zasady indywidualizacji, której podstawą jest rozpoznanie przez opiekunki indywidualnych cech i możliwości podopiecznych oraz dostosowanie do nich oddziaływań opiekuńczych. Realizacja tej zasady wymaga od personelu opiekuńczego stosowania właściwych dla poszczególnych grup wiekowych metod pracy z dzieckiem, spośród których najważniejsze to:

- metoda stopniowania trudności - polegająca na umiejętności dostosowywania wymagań wobec dziecka do indywidualnego tempa i rytmu jego rozwoju i nie pomijania żadnego ogniwa w opanowaniu przez dziecko sprawności i umiejętności,

18. J. Brągiel, S. Badory (red.) Żłobek [w:] Formy opieki i wychowania i wsparcia w zreformowanym systemie pomocy społecznej, s. 37 - 38.

- metoda dobrowolności udziału dziecka w różnych proponowanych formach aktywności, pozostawienia mu inicjatywy w podejmowaniu określonej formy zabawy w wyborze zabawki i towarzysza zabawy,

- metoda rozgromadzenia polegająca na takim organizowaniu aktywności dzieci aby dawała ona dzieciom możliwość samodzielnej zabawy w odpowiedniej dla niej przestrzeni i przy udziale ograniczonej liczby rówieśników.

Zasada akceptacji i dobrego kontaktu z dzieckiem wyrażająca się takimi zachowaniami, które ukierunkowane są na danie dziecku poczucia, iż jest on akceptowany i stanowi dla osób opiekujących się nim bardzo znaczącą wartość. Metodami pozwalającymi to osiągnąć są metoda tak zwanych zabaw kontaktowych, metoda aprobaty i pochwały oraz metoda zapobiegania konfliktom między podopiecznymi, unikania tych konfliktów i sprawiedliwego ich rozwiązywania, a także dostrzegania każdego sukcesu dziecka.

Zasada konsekwentnego postępowania musi być traktowana nie jako wyraz przymusu, lecz jako wyraz jednolitości i ciągłości linii postępowania wobec dziecka.

Zasada aktywizacji oznacza stosowanie takich metod postępowania z dzieckiem, które polegają na budzeniu i rozwijaniu aktywności dziecka, stosowaniu zmienności jej form, na przykład przemienności zabaw, na dynamice zmian w otoczeniu dziecka dostosowanej do jego możliwości poznawczych oraz na unikaniu nudy i monotonności bodźców.

Zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej zabezpieczone jest w pierwszej kolejności poprzez odpowiednie ukształtowanie kwalifikacji personelu zatrudnionego w żłobku lub klubie dziecięcym. Zgodnie z artykułem 16 ustawy w żłobku funkcję opiekuna może pełnić wyłącznie osoba posiadająca kwalifikacje: pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego, pedagoga społeczno-wychowawczego, pedagoga wczesnej edukacji, terapeuty pedagogicznego lub, która ukończyła studia lub studia podyplomowe na kierunku lub specjalności: wczesne wspomaganie rozwoju, wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach, edukacja prorozwojowa, pedagogika małego dziecka, psychologia dziecięca, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia lub psychologia wychowawcza. Dodatkowo podkreślić należy zgodnie z artykułem 15 ust. 3 ustawy, że w żłobku do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.

Z dniem 1 stycznia 2018 roku, na mocy przywołanej wyżej nowelizacji ustawy, zmianie uległa treść artykułu 22. Powyższe skutkowało z jednej strony rozszerzeniem obowiązku zapewnienia żywienia dzieciom również na kluby dziecięce, z drugiej zaś strony jednoznacznym określeniem standardów żywienia. Przywołany wyżej przepis mający niewątpliwie olbrzymie znaczenie z punktu widzenia zapewnienia należytej opieki wychowankom tych placówek stanowi, iż wyżywienie w żłobku lub klubie dziecięcym musi być realizowane zgodnie z wymogami dla danej grupy wiekowej wynikającymi aktualnych norm żywienia dla populacji polskiej i opracowanymi przez Instytut Żywności i Żywienia im. prof. dr med. Aleksandra Szczygła w Warszawie.

Reasumując powyższe rozważania wskazać należy na coraz większą rolę zinstytucjonalizowanych form opieki nad dziećmi do lat 3. Zadania żłobka opisane szczegółowo w artykule 10 ustawy obejmują nie tylko zadania z zakresu zapewnienia dziecku bieżącej opieki oraz żywienia, ale w coraz większym zakresie skupiają się na oddziaływaniu na rozwój psychosomatyczny dziecka. Modyfikacja oraz rozszerzenie zakresu zadań realizowanych przez żłobki i kluby dziecięce wiąże się niewątpliwie z wyższymi wymogami stawianymi tego typu instytucjom. Konieczność zaspokojenia potrzeb rozwojowych dziecka, tworzenie bardziej sprzyjającej atmosfery opiekuńczej, indywidualizacja form oddziaływania, jak też konieczność stymulowania rozwoju dziecka we wszystkich sferach jego rozwoju psychoruchowego, niewątpliwie przyczyni się do dalszej ewolucji instytucji przewidzianych ustawą.

1.

Warunki lokalowe prowadzenia działalności instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3

Piotr Marzęda

W Polsce podmiotami, które mogą tworzyć i prowadzić żłobki oraz kluby dziecięce, czyli instytucjonalne formy opieki nad dziećmi do lat 3 są: jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne (np.: urzędy), osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Aby powstała możliwość prowadzenia instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce) należy posiadać przede wszystkim odpowiednio przystosowany lokal. Dla wszystkich tych podmiotów, niezależnie czy są to instytucje samorządowe, publiczne czy podmioty prywatne, w odniesieniu do lokalu, obowiązują te same przepisy (ustawy, rozporządzenia), które należy traktować literalnie, ponieważ jakiegokolwiek odstępstwo może skutkować brakiem możliwości odbioru lokalu.

Każdy z w/w podmiotów, chcąc uruchomić placówkę opieki nad dziećmi do lat 3, będzie musiał uzyskać pozytywne opinie w zakresie potwierdzenia spełnienia warunków lokalowych, w zakresie higieny oraz żywienia od właściwego ze względu na siedzibę Państwowego Inspektora Sanitarnego (Sanepid) - w przypadku żłobka lub uzyskania opinii wójta, burmistrza lub prezydenta miasta w przypadku klubów dziecięcych. Natomiast w zakresie spełniania przez lokal wymagań przepisów przeciwpożarowych - Komendanta Powiatowej (miejskiej) Straży Pożarnej.

Pozyskanie lub budowa odpowiedniego lokalu spełniającego podstawowe wymagania umożliwiające prowadzenie w nim placówki opieki nad dziećmi do lat 3 i jego późniejsza adaptacja zgodnie z obowiązującymi przepisami, jest najprawdopodobniej jednym z najtrudniejszych etapów tworzenia takich placówek i nie ma tu znaczenia jaki podmiot będzie ją prowadził. W chwili obecnej jednym z najistotniejszych problemów, jest nadal zbyt mała liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w Polsce, w tym w woj. lubelskim. W niektórych powiatach i gminach do chwili obecnej nie funkcjonuje żaden żłobek ani klub dziecięcy. Powodem tego stanu rzeczy jest zdecydowanie brak odpowiednich lokali (spełniających podstawowe kryteria – np.: znajdowanie się w strefie ZL II) oraz koszty adaptacji lokali i budynków, celem spełnienia wymagań stawianych tym placówkom.

Aby przybliżyć wymagania lokalowe dla instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3, należy przedstawić poszczególne akty prawne mające wpływ na tworzenie i prowadzenie takich miejsc.

Głównymi dokumentami, które określają wymogi sanitarno-lokalowe w żłobku i klubie dziecięcym są przede wszystkim u.o.d. oraz rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy.

W w/w ustawie wskazano jedynie podstawowe informacje odnośnie do warunków lokalowych, a dokładniej w dwóch artykułach:

- art. 24 u.o.d. przedstawia tylko, bardzo podstawowy zakres wymagań dla lokalu – wskazuje, że w lokalu musi być co najmniej jedno pomieszczenie (co na pewno nie jest wystarczające). Podkreśla się, że w żłobku lub klubie dziecięcym ma być zapewniona możliwość higienicznego spożywania posiłków (czyli należy spełnić wszystkie wymogi odnośnie wydawania, produkcji posiłków, a także wyposażenia). Artykuł ten wskazuje także, że w żłobku i klubie dziecięcym musi być zapewnione miejsce na odpoczynek dzieci (w połączeniu z informacją, że lokal musi posiadać co najmniej jedno pomieszczenie, wynika z tego, że takie miejsce może być zapewnione na jednej sali, jednakże należy zapewnić miejsce na łóżeczka, leżaczki oraz do przechowywania pościeli).

- art. 25 u.o.d. - stanowi delegację do wydania rozporządzenia określającego warunki sanitarne i lokalowe dla żłobków i klubów dziecięcych. Budynek musi spełniać wymagania przeciwpożarowe, których spełnienie potwierdza się decyzją komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej

(mowa jest o pierwszej kontroli jaką będzie musiał przejść lokal). Lokal musi posiadać potwierdzenie spełnienia wymagań sanitarno-higienicznych i określenie maksymalnej liczby miejsc w placówce na podstawie decyzji właściwego państwowego inspektora sanitarnego w przypadku żłobków lub na podstawie opinii wójta, burmistrza lub prezydenta miasta w przypadku klubów dziecięcych. Podkreśla się, że wydanie decyzji/opinii, o których mowa wyżej jest możliwe jedynie po zakończeniu robót budowlanych i uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego lub dokonaniu zawiadomienia o zakończeniu budowy.

Ważną informacją dla podmiotu chcącego otworzyć placówkę jest to, że państwowy inspektor sanitarny, komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej i wójt, burmistrz lub prezydent miasta są zobowiązani do udzielania wyjaśnień oraz przekazywania wytycznych w sprawie warunków lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, tzn. że podmiot otwierający placówkę ma prawo do konsultacji na każdym etapie tworzenia placówki.

Reasumując wskazać należy, że z ustawy wynikają tylko potrzebne regulacje w tym zakresie, zaś więcej informacji o wymaganiach lokalowych zawiera rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy.

Bardziej szczegółowe wymagania odnośnie lokalu określa § 2 w/w rozporządzenia, a mianowicie:

- wymagany metraż dla pomieszczeń pobytu dzieci (jest to jedna z najważniejszych informacji):

1. powierzchnia każdego pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od trojga do pięciorga dzieci wynosi co najmniej 16 m²; w przypadku liczby dzieci większej niż pięcioro powierzchnia pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt dzieci ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko, z tym, że:
 - a. powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko wynosi co najmniej 2 m², jeżeli czas pobytu dziecka nie przekracza 5 godzin dziennie,
 - b. powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko wynosi co najmniej 2,5 m², jeżeli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie,
2. wysokość pomieszczeń przeznaczonych na pobyt dzieci wynosi co najmniej 2,5 m.

Dla przykładu, jeżeli planuje się otwarcie placówki żłobkowej dla trzydziścioro dzieci a ich pobyt będzie powyżej 5 godzin to musi ona mieć salę przeznaczoną na pobyt dzieci o metrażu min. 16 m² (pięcioro dzieci) + 25 x 2,5 m² (kolejne dwadzieścioro pięcioro dzieci) = 16 m² + 62,5 m² = 78,5 m².

W dalszej części rozporządzenie określa, że w placówce musi być zapewnione utrzymanie czystości i porządku, a w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych (czyli toalety, kuchnie, zmywalnie, pomieszczenia gospodarcze): podłoga i ściany mają być wykonane tak, aby było możliwe łatwe utrzymanie czystości w tych pomieszczeniach, oraz wskazuje, że ściany do wysokości co najmniej 2 m wysokości muszą być pokryte materiałami odpornymi na wilgoć i łatwymi do zmywania.

Dodatkowo można znaleźć następujące informacje:

- pościel i leżaki muszą być wyraźnie oznakowane, przypisane do konkretnego dziecka i odpowiednio przechowywane, tak aby zapobiec przenoszeniu się zakażeń,
- na grzejnikach centralnego ogrzewania są umieszczone osłony ochraniające przed bezpośrednim kontaktem z elementem grzejnym (musimy posiadać obudowy grzejników w pomieszczeniach, gdzie przebywają dzieci),
- instalacja elektryczna musi być zabezpieczona przed dostępem dzieci (gniazdka i włączniki muszą być albo na odpowiedniej wysokości, lub mieć zamontowane zabezpieczenia),
- w placówce musi być zapewniona temperatura co najmniej 20°C,
- zapewniony dostęp do ciepłej wody i musi być co najmniej 1 miska ustępowa na nie więcej niż dwadzieścioro dzieci i 1 umywalka na nie więcej niż piętnaścioro dzieci. W łazienkach dzieci należy

zamontować urządzenia do mieszania wody, co uniemożliwia poparzenie się przez dzieci. Konieczne jest też zapewnienie mydła (dozownik), ręczników jednorazowych (podajnik),

- w łazience zgodnie z rozporządzeniem należy znaleźć miejsce na regał i nocniki, miejsce do ich mycia i dezynfekcji - każdy nocnik musi być przechowywany oddzielnie (liczba nocników musi odpowiadać liczbie dzieci w placówce), zapewnione w łazience jest miejsce na przewijak,
- rozporządzenie wskazuje ponadto, że należy zapewnić pomieszczenie do przechowywania środków utrzymania czystości - zamykane, zabezpieczone przed dostępem dla dzieci (czyli wskazano, że potrzebne jest pomieszczenie gospodarcze),
- ponadto wskazano, że w lokalu muszą znajdować się apteczki wyposażone w podstawowe środki opatrunkowe oraz podstawowe środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy i instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy,
- wskazano, konieczność posiadania szatni dla dzieci i miejsca do przechowywania odzieży personelu. Określono ponadto, że meble i wyposażenie muszą posiadać atesty higieniczne i certyfikaty, zabawki muszą także posiadać atesty higieniczne oraz posiadać oznakowanie CE,
- bardzo ważną informacją jest wskazanie, że musi być zapewniona możliwość otwierania w pomieszczeniu niewyposażonym w wentylację mechaniczną lub klimatyzację co najmniej 50% powierzchni okien, a pomieszczenia pobytu dzieci muszą być wietrzone w ciągu dnia co najmniej 4 razy, o ile nie są posiadają instalacji wentylacji mechanicznej lub klimatyzacji (ta informacja jest ważna już na etapie poszukiwania odpowiedniego lokalu),
- określono w rozporządzeniu, że w lokalu musi być oświetlenie o parametrach zgodnych z Polską Normą (czyli potrzeba wykonać pomiar oświetlenia przez osobę z odpowiednimi uprawnieniami).

Rozporządzenie daje podstawową wiedzę odnośnie warunków lokalowych i higienicznych dla żłobków i klubów dziecięcych, wskazuje na konieczny metraż takiej placówki przypadający na jedno dziecko, rodzaj i funkcjonalność pomieszczeń jakie są wymagane, zapewnienie odpowiedniej wentylacji i oświetlenia, liczbę muszli klozetowych i umywalk. Jednak jest to tylko część wymagań jakie musi spełnić taki lokal.

Kolejnych informacji odnośnie do wymagań lokalowych i aktów prawnych, z których takowe wynikają, należy szukać w Informacji Głównego Inspektora Sanitarnego dotyczącego kontroli spełniania wymogów sanitarno-lokalowych, która wskazuje, iż dokument ten mając na uwadze, iż ww. ustawa oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy, nie regulują wszystkich wymagań, określa, że warunki w nim panujące (lokalu żłobka lub klubu dziecięcego) należy dostosować również do przepisów:

1. ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi,¹⁹
2. ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia²⁰ oraz rozporządzeń wykonawczych wydanych na jej podstawie,
3. rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie,²¹
4. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.²²

Z w/w ustaw i rozporządzeń wynika kilka podstawowych założeń, jakie musi spełnić lokal na żłobek lub klub dziecięcy np.: określają liczbę i wymiary stopni schodów, wskazują wymiary kabin w ubikacjach, szerokość drzwi w lokalu, mówią o konieczności przystosowania przynajmniej 1 toalety do potrzeb osób niepełnosprawnych, możliwości zawrócenia wózka inwalidzkiego (promień 1,50 m) oraz wyposażeniu w uchwyty lub uchwyt dla osoby z niepełnosprawnością, konieczności posiadania w lokalu odpowiedniego

19. Dz.U. z 2020, poz. 1845.

20. Dz.U. z 2020, poz. 2021.

21. Dz.U. z 2019, poz. 1065.

22. Dz.U. z 2003, poz. 169 i 1650.

podziału dla naczyń brudnych i czystych, umywalki do mycia rąk, dozowniki na mydło, czy też wskazują odległości ich umiejscowienia.

W/w dokumenty określają również, za u.o.d., że „stosownie do zmian wprowadzonych w ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r. poz. 157, ze zm.), które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2018 r., spełnienie wymagań sanitarno-lokalowych, w przypadku żłobków, potwierdzać będzie decyzja właściwego państwowego inspektora sanitarnego, określająca w szczególności maksymalną liczbę miejsc w żłobku. Wydanie przedmiotowej decyzji następować będzie po zakończeniu robót budowlanych i uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego lub dokonaniu zawiadomienia o zakończeniu budowy, wobec którego organ nadzoru budowlanego w terminie nie wniesie sprzeciwu” – dotyczy on lokali i budynków przygotowywanych na placówki opieki nad dziećmi do lat 3 na podstawie pozwolenia na budowę. W niektórych przypadkach możliwe jest prowadzenie prac adaptacyjnych na podstawie jedynie zgody na zmianę sposobu użytkowania lokalu. W obu przypadkach inwestor musi zgłosić do Sanepidu gotowość do kontroli.

Ważnym aspektem wymagań, jakie musi spełnić lokal, w którym będzie prowadzony żłobek lub klub dziecięcy są wymogi przeciwpożarowe.

Podstawowe informacje odnośnie do wymagań przeciwpożarowych wskazuje: § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy. Powinien on znajdować się w budynku lub jego części, które spełniają wymagania określone w przepisach w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie oraz spełniają wymagania ochrony przeciwpożarowej dla kategorii zagrożenia ludzi ZL II, określone w przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej, z tym że dopuszcza się spełnienie tych wymagań także w sposób określony w art. 6a ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej.²³

Rozporządzenie określa, że lokal na żłobek powinien znajdować się w strefie ZL II czyli strefie przeznaczonej przede wszystkim do użytku ludzi o ograniczonej zdolności poruszania się. Przykłady strefy ZL II: żłobki, przedszkola, szpitale, domy starców, hospicja.

Rozporządzenie daje także możliwość usytuowania takiej placówki w lokalu nie będącym w strefie ZL II, o ile zostaną spełnione określone wymagania: jeżeli placówka jest przeznaczona dla nie więcej niż dwadzieściorga pięściorga dzieci; znajduje się na parterze, posiada 2 oddzielne wejścia do lokalu i jest wyposażona w gaśnice, a także w stosunku do placówki spełniono takie wymagania jak:

- zachowano odpowiednie odległości i sposoby ewakuacji, w lokalu użyto materiałów co najmniej trudno zapalnych i niezapalnych (głównie wykładziny i sufity),
- lokal placówki jest wydzielony od pozostałych lokali elementami budowlanymi o klasie odporności ogniowej co najmniej EI 30. Drogi ewakuacyjne z tego lokalu posiadają obudowę o klasie odporności ogniowej co najmniej EI 15, a wejścia z pomieszczeń na te drogi są zamykane drzwiami.

Ważną informacją, jaką można przeczytać w rozporządzeniu jest to, że wymaganie dotyczące klasy odporności ogniowej nie dotyczy przypadków, w których z lokalu zapewniono dwie drogi ewakuacyjne, które nie pokrywają się ani nie krzyżują. Wszystko, zależy od sposobu zaplanowania dróg ewakuacji na etapie projektowania placówki.

Dodatkowych wymagań i konkretnych informacji odnośnie do zapewnienia odpowiednich wymagań przeciwpożarowych należy szukać w następujących aktach prawnych:

1. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane,²⁴
2. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej.

W żłobkach i klubach dziecięcych, podczas adaptacji pomieszczeń należy także zwrócić uwagę na to, że w tych placówkach jest prowadzone żywienie dzieci i w tym zakresie te lokale powinny być także przystosowane do stosownych przepisów. Odnosząc się do kwestii zasad i jakości żywienia dzieci w żłobkach oraz innych jednostkach opieki nad małymi dziećmi, należy wskazać, że istnieje obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa posiłków spożywanych przez dzieci np. w żłobkach. Obowiązek ten spoczywa na właścicielach/dyrektorach placówek, którzy muszą dostosować formy żywienia do warunków higieniczno-sani-

23. Dz. U. z 2021, poz. 869.

24. Dz.U. z 2020, poz. 1333.

tarnych w konkretnych obiektach. W celu zapewnienia bezpieczeństwa posiłków podawanych dzieciom:

1. w obiektach realizujących tzw. „pełne żywienie” muszą być spełnione stosowne wymagania zawarte w obowiązujących przepisach prawa żywnościowego, w tym w szczególności wymogi higieny określone w załączniku nr II ww. rozporządzenia,
2. w przypadku dostarczania posiłków przez podmiot zewnętrzny (np. firmę cateringową) warunki, które należy zapewnić w obiekcie - będą zależne od formy i warunków dostawy posiłków.

Należy wskazać tutaj, że lokal powinien mieć wydzielone pomieszczenia do przygotowywania posiłków lub ich wydawania. W lokalu powinno być oddzielne pomieszczenie do mycia naczyń. Zapewniony odpowiedni obieg brudnych i czystych naczyń. W lokalu powinna być odpowiednia liczba umywalk i zlewów. Ściany w tych pomieszczeniach muszą być wykonane lub pokryte materiałami łatwo zmywalnymi do wysokości min 2 metrów. Wszelkie w/w rozwiązania muszą być zapewnione w lokalu, a to trzeba przewidzieć już na etapie projektowania.

Reasumując lokal, w którym będzie prowadzony żłobek lub klub dziecięcy, musi zostać przystosowany do szeregu wymagań wskazanych powyżej. Należy wziąć pod uwagę wymienione ustawy i rozporządzenia, które są traktowane literalnie podczas kontroli i trzeba je znać, a lokal musi je spełniać. Warto dodać, że podstawą każdej budowy lub adaptacji lokalu będzie projekt architektoniczny skonsultowany w zakresie przepisów P. Poż, i w zakresie BHP, tak aby spełnić wymogi powyżej i poniżej wskazanych aktów prawnych. Dlatego przed podjęciem działań zmierzających do utworzenia placówki opieki nad dziećmi do lat 3, dysponując lokalem, planując go wynająć lub kupić warto skonsultować się z osobą posiadającą odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie. Wykonać wstępny projekt, rysunki i skonsultować go w najbliższej stacji Państwowego Inspektora Sanitarnego oraz w Straży Pożarnej, aby uniknąć niepotrzebnych błędów, poprawek czy wręcz wybrania nieodpowiedniego lokalu, w którym taka placówka po prostu nie będzie mogła funkcjonować np.: przez brak odpowiednich dróg pożarowych.

2. Kadry

Kinga Sarad – Dec

W polskim systemie edukacyjnym początek działań dydaktycznych przypada na 3 rok życia dziecka, od którego to może ono rozpocząć uczęszczanie do przedszkola²⁵. Do momentu, w którym dziecko podejmuje naukę w przedszkolu pozostaje ono pod opieką bądź rodziny bądź osób sprawujących opiekę nad dzieckiem w sposób zawodowy. Instytucjonalne formy opieki nad dzieckiem, które nie ukończyło 3 roku życia dopuszczane przez aktualnie obowiązujący system prawny to żłobki, kluby dziecięce oraz instytucja opiekuna dziennego – w instytucjach tych opiekę nad dzieckiem powierza się opiekunce dziecięcej.

Opiekun dziecięcy

Opiekunka dziecięca jest zawodem, który przez wiele lat wykonywały osoby, które nie posiadały specyficznego wykształcenia kierunkowego – każdy kto miał wystarczająco dużo cierpliwości i zdobył zaufanie rodziców mógł podjąć się pracy z dzieckiem. Opiekunka dziecięca zajmuje się sprawowaniem fachowej opieki nad małymi dziećmi w wieku od 0-4 roku życia²⁶. Osoba wykonująca zadania opiekunki dziecięcej może znaleźć zatrudnienie w domach prywatnych, u rodzin, które posiadają małe dzieci (niania), w żłobkach, domach opieki, szpitalach, hospicjach, sanatoriach, prewentoriach dziecięcych, ośrodkach dla dzieci niepełnosprawnych.

U.o.d. zmieniała możliwości zawodowe osób, które pracują z dziećmi - osoby wykształcone w zawodzie opiekunka dziecięca mogą ubiegać się o pracę w placówkach opiekuńczych zajmujących się opieką nad dzieckiem, takich jak żłobki, kluby dziecięce. Osoby takie mogą również zostać zatrudnione przez gminę w charakterze dziennego opiekuna, jak również mogą zawrzeć umowę o świadczenie usług z rodzicami dziecka, pracując w charakterze niani.

Wytyczne dotyczące możliwości zatrudnienia osoby na stanowisko opiekuna dziecięcego w żłobku/klubie dziecięcym²⁷ reguluje ustawa.

25. W wyjątkowych przypadkach dyrektor placówki przedszkolnej może podjąć decyzję przyjęciu do przedszkola dziecka, które ukończyło 2,5 rok życia.

26. Zawód opiekunka dziecięca znalazł się na liście zawodów regulowanych. W klasyfikacji zawodów i specjalności zawód opiekunki dziecięcej jest pod kodem 325905.

27. Wytyczne odnoszą się również do osób zatrudnionych na stanowiskach niani i opiekunów dziennych.

W art. 16 tejże ustawy określono, że:

Opiekunem w żłobku lub klubie dziecięcym może być osoba:

1. *posiadająca kwalifikacje: pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego, pedagoga społeczno-wychowawczego, pedagoga wczesnej edukacji, terapeuty pedagogicznego lub*
2. *która ukończyła studia lub studia podyplomowe na kierunku lub specjalności: wczesne wspomaganie rozwoju, wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach, edukacja prorozwojowa, pedagogika małego dziecka, psychologia dziecięca, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia lub psychologia wychowawcza.*

Opiekunem w żłobku lub klubie dziecięcym może być także osoba, która odbyła nie wcześniej niż 2 lata przed podjęciem zatrudnienia jako opiekun szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy oraz posiada co najmniej wykształcenie:

1. *wyższe na dowolnym kierunku, którego program obejmuje zagadnienia związane z opieką nad małym dzieckiem lub jego rozwojem, i odbyła 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności lub*
2. *średnie lub średnie branżowe oraz:*
 - a. *co najmniej roczne doświadczenie w pracy z dziećmi w wieku do lat 3 lub*
 - b. *przed zatrudnieniem jako opiekun w żłobku lub w klubie dziecięcym odbyła 280-godzinne szkolenie, z czego co najmniej 80 godzin w formie zajęć praktycznych, polegających na sprawowaniu opieki nad dzieckiem pod kierunkiem opiekuna, o którym mowa w ust. 1.*

Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 2 pkt 2 lit. a, nie pracowała z dziećmi w wieku do lat 3 przez okres co najmniej 6 miesięcy bezpośrednio przed podjęciem zatrudnienia jako opiekun, zobowiązana jest w ciągu 6 miesięcy od rozpoczęcia pracy na stanowisku opiekuna odbyć 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności²⁸.

Szkolenia kwalifikacyjne uprawniające do pracy w charakterze opiekuna dziecięcego, o których mowa w ustawie regulowane są rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza oraz dziennego opiekuna²⁹. Program szkoleń zatwierdzany jest przez ministra właściwego do spraw rodziny, zaś organizowane są przez podmioty, które otrzymały akredytację.

28. Wytyczne odnoszą się również do osób zatrudnionych na stanowiskach nian i opiekunów dziennych.

29. Dz.U. z 2020, poz. 1205.

Opiekun dziecięcy

Kwalifikacje zawodowe w postaci ukończonego kształcenia w zawodach: pielęgniarka, położna, opiekunka dziecięca, nauczyciel wychowania przedszkolnego, nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, pedagog opiekuńczo-wychowawczy, pedagog społeczny-wychowawczy.

Kwalifikacje zawodowe w postaci ukończonych studiów lub studiów podyplomowych na kierunku lub specjalności: wczesne wspomaganie rozwoju, wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach, edukacja prorozwojowa, pedagogika małego dziecka, psychologia dziecięca, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia lub psychologia wychowawcza.

Ukończone nie wcześniej niż 2 lata przed podjęciem zatrudnienia jako opiekun szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy oraz ukończone studia wyższe na dowolnym kierunku, którego program obejmuje zagadnienia związane z opieką nad małym dzieckiem lub jego rozwojem i odbyła 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności.

Ukończone nie wcześniej niż 2 lata przed podjęciem zatrudnienia jako opiekun szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy oraz wykształcenie średnie lub średnie branżowe oraz co najmniej roczne doświadczenie w pracy z dziećmi w wieku do lat 3.

Ukończone nie wcześniej niż 2 lata przed podjęciem zatrudnienia jako opiekun szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy oraz wykształcenie średnie lub średnie branżowe oraz przed zatrudnieniem jako opiekun w żłobku lub w klubie dziecięcym odbyła 280-godzinne szkolenie, z czego co najmniej 80- godzin w formie zajęć praktycznych, polegających na sprawowaniu opieki nad dzieckiem pod kierunkiem opiekuna, o którym mowa w ust. 1.

W klubie dziecięcym i w żłobku ustawa dopuszcza pracę wolontariuszy, czyli osób, które na podstawie umowy wolontariackiej wykonują czynności na rzecz placówki. Warunkiem powierzenia wolontariuszowi opieki nad dziećmi jest posiadanie przez niego kwalifikacji do pracy w charakterze opiekuna lub w przypadku kiedy kwalifikacji tych nie posiada, ukończenia 40 - godzinnego szkolenia³⁰.

Ustawa o opiece nad dziećmi do lat 3 w art. 2 ust. 2 wskazuje na trzy podstawowe funkcje realizowanej opieki – są to funkcja opiekuńcza, funkcja wychowawcza oraz funkcja edukacyjna. W związku z tak szerokim zakresem zadań pełnionych przez żłobek/klub dziecięcy oczekiwania co do kompetencji opiekunów są bardzo duże. Zakres kompetencji opiekunki dziecięcej możemy odnaleźć w publikacjach „Standardy jakości opieki i wspierania rozwoju dzieci do lat 3. Żłobek/Klub dziecięcy pod redakcją Moniki Rościszewskiej – Woźniak³¹. Analizując wymogi stawiane opiekunowi dziecięcemu warto wskazać na trzy

30. Art. 17 u.o.d.

31. Standardy jakości opieki i wspierania rozwoju dzieci do lat 3 Żłobek pod redakcją Moniki Rościszewskiej – Woźniak. Fundacja Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego. Warszawa 2012. Publikacja dostępna na stronach: https://www.frd.org.pl/wp-content/uploads/2016/02/Standardy-jakosci_zlobek.pdf.

podstawowe obszary tych kompetencji tj. wiedzę, umiejętności i postawę.

W obszarze wiedzy oczekiwania wobec osoby sprawującej opiekę nad małym dzieckiem w instytucji opieki to między innymi³²:

- znajomość etapów rozwoju małego dziecka we wszystkich sferach rozwoju,
- znajomość zasad dotyczących profilaktyki i ochrony zdrowia, zapobiegania wypadkom,
- znajomość zasad zdrowego żywienia,
- znajomość dynamiki procesu grupowego, rozwoju jednostki w grupie, zasad tworzenia się relacji społecznych w grupach dziecięcych,
- znajomość warunków sprzyjających tworzeniu się więzi i pozytywnych relacji społecznych małych dzieci,
- wiedza z zakresu aranżacji przestrzeni, która służy rozwojowi małego dziecka,
- wiedza dotycząca pedagogiki małego dziecka,
- znajomość warunków jakie powinny spełniać zabawki dla małych dzieci,
- wiedza dotycząca rozwoju seksualnego dziecka,
- wiedza dotycząca prawnych aspektów opieki nad dziećmi oraz ochrony przed krzywdzeniem,
- wiedza dotycząca medycyny ratunkowej.

W obszarze umiejętności opiekun dziecięcy:

- potrafi obserwować i interpretować zachowania dziecka w kontekście jego potrzeb rozwojowych,
- potrafi rozpoznawać sygnały dzieci dotyczące np. potrzeb fizjologicznych, zmęczenia, itp.,
- potrafi komunikować się z dzieckiem, stawiać mu pytania, prowadzić rozmowę, stymulować rozwój językowy,
- potrafi współpracować z innymi dorosłymi, komunikować się, dzielić zadaniami,
- posiada umiejętność pracy z grupą,
- potrafi organizować zajęcia wzbudzające ciekawość dzieci (plastyczne, muzyczne, ruchowe, kulinarne, przyrodnicze),
- posiada umiejętność rozwiązywania problemów,
- jest gotowy do przeprowadzania zabaw ruchowych z dziećmi; w przypadku opiekunów z niepełnosprawnościami narządu ruchu, osoba ta pracuje w asyście osoby pełnosprawnej,
- potrafi dostrzegać problemy, z którymi borykają się dzieci i ocenić, czy potrzebne jest w danej sytuacji wsparcie specjalisty,
- potrafi udzielić dziecku pierwszej pomocy,
- potrafi planować i dokumentować pracę z dziećmi.

Kwestią szczególnie istotną w pracy z dziećmi jest właściwa postawa opiekuna, która przejawia się między innymi poprzez to, że:

- posiada on w sobie gotowość do zmian, jest ciekawy świata,
- jest cierpliwy, potrafi kontrolować swoje zachowania,
- jest uważny na otoczenie i inne osoby,
- posiada gotowość do refleksji i krytycznego namysłu,
- posiada gotowość do uczenia się,

32. Elementy składające się na kompetencje opiekuna dziecięcego wskazane na podstawie publikacji „Standardy jakości opieki i wspierania rozwoju dzieci do lat 3”.

- jest akceptujący, powstrzymuje się od osądzania, oceniania,
- ma w sobie gotowość do zabawy,
- ma wysoką tolerancję na niedokończenie,
- jest elastyczny,
- szanuje odrębność drugiej osoby,
- akceptuje doznania związane z zaspokajaniem potrzeb fizjologicznych dziecka, takich jak karmienie, mycie, przewijanie,
- jest życzliwy, cechuje się pogodą ducha, optymizmem,
- jest twórczy.

Istotnymi elementami pracy opiekunów dziecięcych jest tworzenie przez organy prowadzące oraz dyrekcję placówki sprzyjających warunków pracy, co realizuje się między innymi poprzez zachęcanie i właściwie motywowanie do angażowania się w regularny i ciągły profesjonalny rozwój. Warto zadbać o to, aby w placówce istniała możliwość doskonalenia zawodowego (uczestnictwo w kursach, szkoleniach, konferencjach, webinarach), jak również system wsparcia nowo przyjmowanych pracowników. Dobrą praktyką stosowaną w żłobkach (zarówno publicznych jak i niepublicznych) oraz w klubach dziecięcych są comiesięczne spotkania kadry, podczas których analizuje się pracę zespołu, przekazywane są informacje i wytyczne dotyczące bieżącego sprawowania opieki nad dziećmi, pod dyskusję poddawane są stosowane techniki oddziaływań wychowawczych itp. Niezwykle cenną i przynoszącą wymierne efekty praktyką jest mentoring pracowniczy polegający na tym, że nowy pracownik objęty jest opieką wewnętrznego (lub zewnętrznego) mentora lub innego, doświadczonego pracownika, który wprowadza nową osobę nie tylko w panujące w placówce zasady i wewnętrzną organizację, ale również jest doradcą w kwestiach pedagogiczno-psychologicznych dotyczących pracy grupowej i indywidualnej z dziećmi przebywającymi w żłobku/klubie dziecięcym.

Wśród zasad, które powinny być w placówkach opiekuńczych obligatoryjnie przestrzegane powinien znaleźć się obowiązek znajomości, przez wszystkie zatrudniane osoby regulaminów i obowiązujących procedur - każdy z pracowników powinien zostać w tym obszarze przeszkolony oraz winien mieć zapewniony stały dostęp do dokumentacji placówki regulującej pracę (w tym między innymi – regulamin organizacyjny, regulamin przyprowadzania i obioru dzieci, dokumentacja związana z ochroną danych osobowych podopiecznych i pracowników, procedury związane z ochroną przeciwpożarową, procedury związane z zapobieganiem rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych np. COVID-19). Dobrą praktyką jest przeprowadzanie regularnych szkoleń dla kadry w tym zakresie, a w przypadku zatrudniania nowego pracownika pisemne potwierdzenie, że zapoznał się on ze wszystkimi regulacjami obowiązującymi w placówce.

Skład personelu

Liczba zatrudnionych w żłobku i klubie dziecięcym osób jest zależna od liczby dzieci, która uczęszcza do placówki, przy czym istnieje obowiązek zatrudnienia w żłobku dyrektora placówki zaś w klubie dziecięcym osobą kierującą pracą klubu.

W **art. 15** ustawy znajdujemy zapis:

1. *Skład personelu zatrudnionego w żłobku lub klubie dziecięcym jest dostosowany do liczby dzieci uczęszczających do żłobka lub klubu dziecięcego.*
2. *Jeden opiekun może sprawować opiekę:*
 - *w żłobku – nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne, dziecko wymagające szczególnej opieki lub dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia maksymalnie nad pięciorgiem dzieci;*
 - *w klubie dziecięcym – nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne lub dziecko wymagające szczególnej opieki maksymalnie nad pięciorgiem dzieci.*
3. *W żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.*

Liczba opiekunów zatrudnionych w placówce zależy zatem od tego jak dużo dzieci jest do niej zapisanych.

ŻŁOBEK	<p>1 opiekun = 8 dzieci</p> <p>1 opiekun = 5 dzieci, w przypadku kiedy w grupie jest dziecko z <i>niepełnosprawnością</i>, dziecko wymagające <i>szczególnej opieki</i> lub dziecko, które <i>nie ukończyło pierwszego roku życia</i>.</p>
KLUB DZIECIĘCY	<p>1 opiekun = 8 dzieci</p> <p>1 opiekun = 5 dzieci, w przypadku kiedy w grupie jest dziecko z <i>niepełnosprawnością</i>, dziecko wymagające <i>szczególnej opieki</i> lub dziecko, które <i>nie ukończyło pierwszego roku życia</i>.</p>
DZIENNY OPIEKUN	<p>1 opiekun = 5 dzieci</p> <p>1 opiekun = 3 dzieci, w przypadku kiedy w grupie jest dziecko z <i>niepełnosprawnością</i>, dziecko wymagające <i>szczególnej opieki</i> lub dziecko, które <i>nie ukończyło pierwszego roku życia</i>.</p>

Dyrektor

Ustawa o opiece nad dzieckiem do lat trzech reguluje również warunki zatrudniania dyrektorów żłobków/klubów dziecięcych oraz wskazuje pośrednio na zadania, jakie w swojej pracy wykonuje osoba zatrudniona na tym stanowisku. Wymogi formalne jakie musi spełnić dyrektor placówki określone są w **art. 13** ustawy:

1. Pracą żłobka kieruje dyrektor.
2. Dyrektorem żłobka może być osoba, która posiada:
 - wykształcenie wyższe i co najmniej 3 lata doświadczenia w pracy z dziećmi albo,
 - co najmniej wykształcenie średnie oraz 5 lat doświadczenia w pracy z dziećmi.

zaś w art. 9 ustawy znajdujemy wytyczne dotyczące dyrektora zespołu żłobków lub klubów dziecięcych tj.:

- *Dyrektorem zespołu żłobków lub klubów dziecięcych może być osoba, która posiada co najmniej roczne doświadczenie w kierowaniu żłobkiem lub klubem dziecięcym.*

Zgodnie z **art. 14** ustawy osoba sprawująca funkcję dyrektora klubu dziecięcego lub kierująca jego pracą posiadać musi kwalifikacje tożsame z kwalifikacjami wymaganymi na stanowisku opiekuna dziecięcego (wskazanymi w art. 16 te same ustawy).

Główne zadania dyrektora żłobka są wskazywane w ustawie w sposób pośredni, jednak na jej podstawie podnieść można, że jego podstawowe obowiązki to:

- kierowanie działalnością żłobka zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, statutem, regulaminem organizacyjnym oraz innymi dokumentami regulującymi pracę placówki,
- reprezentowanie żłobka na zewnątrz,
- zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa i właściwej opieki pielęgnacyjnej, opiekuńczej oraz edukacyjno-wychowawczej z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb każdego dziecka,
- prowadzenie procesu rekrutacji personelu żłobka i związanej z tym dokumentacji,
- pełnienie funkcji pracodawcy wobec pracowników żłobka,
- właściwe i zgodne z przepisami dysponowanie środkami finansowymi,
- zarządzanie powierzonym majątkiem i jego należyte zabezpieczenie, w tym przestrzeganie dyscypliny finansów publicznych,
- terminowe i rzetelne realizowanie zadań, w tym sporządzanie sprawozdawczości,
- budowanie pozytywnego wizerunku jednostki i doskonalenie standardów opieki w żłobku.

Wśród innych zadań dyrektora na uwagę zasługuje jego szczególna rola w kształtowaniu właściwych relacji pomiędzy personelem żłobka a rodzicami dzieci uczęszczających do placówki. Troska o rzetelny przepływ informacji pomiędzy personelem a rodzicami stanowi jeden z głównych filarów pracy dyrektora – to od jego kompetencji zależeć będzie w dużej mierze atmosfera panująca na linii rodzic - opiekun oraz jakość relacji pomiędzy pracownikami. Wśród dobrych praktyk pozwalających na tworzenie przyjaznego środowiska żłobkowego, jakie może podejmować dyrektor wymienić można:

- zebrania pracownicze (o których była mowa we wcześniejszej części artykułu),
- zebrania z rodzicami dzieci,
- organizacja imprez okolicznościowych z udziałem rodziców (świętowanie dnia Mamy i Taty, pikniki rodzinne, spotkania okołoświęteczne),
- organizacja warsztatów dla rodziców z udziałem specjalistów (psychologów, terapeutów, dietetyków),
- organizacja dni otwartych placówki,
- organizacja zajęć adaptacyjnych dla nowych dzieci chcących uczęszczać do placówki,
- wyznaczenie godzin konsultacyjnych dla opiekunów, podczas których mogą oni spotkać się indywidualnie z rodzicami,
- wyznaczenie godzin dyżurów dla rodziców, podczas których dyrektor jest do dyspozycji rodzica,

- promocja żłobka/klubu dziecięcego na imprezach zewnętrznych np. poprzez organizacje stanowiska informacyjnego na festynach, eventach.

Pielęgniarka

W myśl art. 15. pkt 3 ustawy w żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną. Każda z osób zatrudnionych w charakterze opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym zobowiązana jest do odbycia co dwa lata szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy pediatrycznej.

Art. 77 u.o.d. reguluje sytuacje pielęgniarek i położnych zatrudnionych w instytucjach opieki nad dzieckiem do lat 3 tj.:

Pielęgniarki i położne zatrudnione w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy w żłobku, działającym na podstawie przepisów dotychczasowych, i zatrudnione na stanowisku opiekunki w żłobku w rozumieniu przepisów niniejszej ustawy, przez okres zatrudnienia, zachowują prawo wykonywania zawodu pielęgniarki lub położnej, nie dłużej jednak niż przez okres 15 lat.

Dodatkowe wymogi wobec kadry

Każda z zatrudnionych w instytucjach opieki nad dzieckiem osób prócz wymogów związanych z posiadaniem wykształceniem musi spełniać ponadto szereg wymogów dodatkowych wskazanych między innymi w **art. 18** ustawy.

Dyrektorem żłobka, osobą kierującą pracą klubu dziecięcego oraz osobą, o której mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2, opiekunem, pielęgniarką, położną oraz wolontariuszem w żłobku lub klubie dziecięcym może być osoba, która:

1. *daje rękojmię należytego sprawowania opieki nad dziećmi,*
2. *nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie została jej zawieszona ani ograniczona,*
3. *wypełnia obowiązek alimentacyjny, w przypadku gdy taki obowiązek został nałożony na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd,*
4. *nie została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne.*

Każda z osób zatrudnionych w charakterze opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym zobowiązana jest do odbycia szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy pediatrycznej – **art. 18a** ustawy.

1. *Opiekun oraz wolontariusz zobowiązani są do odbycia co 2 lata szkolenia z udzielania dziecku pierwszej pomocy.*
2. *Szkolenie, o którym mowa w ust. 1, nieodpłatnie zapewnia podmiot prowadzący żłobek lub klub dziecięcy.*

Zatrudnienie personelu żłobka/klubu dziecięcego wiąże się ze sprawdzeniem, czy kandydat nie figuruje w bazie danych Rejestru Przeszłców na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym lub nie został skazany prawomocnym wyrokiem za inne przestępstwa umyślne – osoba przed podjęciem zatrudnienia

przedstawia zaświadczenie o niekaralności, wystawione nie wcześniej niż 3 miesiące przed rozpoczęciem pracy – art. 15 ust. 5:

Osoby, o których mowa w ust. 4, przed podjęciem zatrudnienia przedstawiają zaświadczenie o niekaralności, wystawione nie wcześniej niż 3 miesiące przed rozpoczęciem pracy lub świadczenia usług w żłobku lub klubie dziecięcym.

Opiekun dzienny

Rozdział 4 u.o.d. reguluje zadania, obowiązki oraz sposób zatrudniania dziennych opiekunów. Opiekunem dziennym jest osoba, którą na podstawie umowy o świadczenie usług zatrudnia gmina. Do podstawowych zadań dziennego opiekuna należy w myśl **art. 39** ustawy:

1. *zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych,*
2. *zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,*
3. *prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.*

Zakres kompetencji dziennego opiekuna jest tożsamy z kompetencjami opiekuna dziecięcego. W art. 39 ustawy znajdujemy wymagania jakie należy spełnić aby móc podjąć pracę w tym zawodzie tj.:

Dziennym opiekunem może być osoba, która:

1. *daje rękojmię należytego sprawowania opieki nad dziećmi,*
2. *nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie została jej zawieszona ani ograniczona,*
3. *wypełnia obowiązek alimentacyjny, w przypadku gdy taki obowiązek został nałożony na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd,*
4. *nie figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym,*
5. *nie została skazana prawomocnym wyrokiem za inne przestępstwo umyślne,*
6. *posiada warunki lokalowe zapewniające bezpieczną opiekę nad dzieckiem,*
7. *odbyła:*
 - a. *160-godzinne szkolenie albo*
 - b. *40-godzinne szkolenie uzupełniające, w tym z zakresu udzielania dziecku pierwszej pomocy, jeżeli posiada kwalifikacje, o których mowa w art. 16 ust. 1,*
8. *odbyła nie wcześniej niż 2 lata przed rozpoczęciem pełnienia funkcji dziennego opiekuna szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy.*

Do odbycia szkolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 6, nie jest zobowiązana osoba, która pracowała z dziećmi w wieku do lat 3 przez okres co najmniej 12 miesięcy bezpośrednio przed rozpoczęciem pełnienia funkcji dziennego opiekuna.

Dzienny opiekun przed rozpoczęciem pełnienia funkcji dziennego opiekuna przedstawia zaświadczenie o niekaralności wystawione nie wcześniej niż 3 miesiące przed rozpoczęciem pełnienia funkcji dziennego opiekuna.

Dzienny opiekun zobowiązany jest do odbycia co 2 lata szkolenia z udzielania dziecku pierwszej pomocy.

Wiek dzieci przebywających pod opieką dziennego opiekuna jest taki sam jak w przypadku pozostałych form opieki tj. dzieci w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia, przy czym dzienny opiekun w myśl art. 38 ust. 1:

- *sprawuje opiekę nad maksymalnie pięciorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad trojgiem dzieci.*
- *może, za zgodą wszystkich rodziców, sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad pięciorgiem dzieci - jeżeli co najmniej jedno z rodziców będzie sprawowało opiekę nad dziećmi razem z dziennym opiekunem.*
- *przy sprawowaniu opieki nad dziećmi może korzystać z pomocy wolontariuszy.*

Sposób zatrudniania dziennych opiekunów reguluje art. 45 i 46 ustawy:

Art. 45.

Podmioty, o których mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1, wybierają dziennych opiekunów w sposób otwarty i konkurencyjny.

Art. 46.

1. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta prowadzi wykaz {dziennych opiekunów, z którymi zawarł umowę}.

Praca opiekunów dziecięcych w żłobkach i klubach dziecięcych oraz dziennych opiekunów jest szczególnym rodzajem pracy – powierzając dziecko opiece obcych osób rodzice liczą, że ich dzieci nie tylko będą bezpieczne, właściwie pielęgnowane i otoczone uwagą, ale również będą miały okazję do wszechstronnego rozwoju społecznego, emocjonalnego, fizycznego i poznawczego. Duże oczekiwania względem personelu żłobka sprawiają, że zatrudnienie właściwej kadry powinno stać się przedmiotem szczególnej troski i zaangażowania osób prowadzących instytucje opieki. Kompetentna i zaangażowana „ciocia” może nie tylko wspomóc wszechstronny rozwój dziecka, ale także stać się dla rodziców przewodnikiem i wsparciem w wychowaniu, a dla dziecka pierwszym nauczycielem życia społecznego.

3.

Statut i regulamin organizacyjny żłobka/klubu dziecięcego

Kinga Sarad – Dec

Podstawowym dokumentem na jakim opiera się funkcjonowanie żłobka i klubu dziecięcego jest statut placówki. Statut placówki reguluje jego wewnętrzną organizację oraz określa stosunki pomiędzy placówką a rodzicami, których dzieci są do placówki przyjmowane. Są to normy prawne skierowane do określonych osób - rodziców dzieci. Statut żłobka/klubu dziecięcego stanowi dokument niezbędny do założenia placówki. Z zapisów ustawy nie wynika wprost, że należy załączyć statut jako dokument podczas rejestracji placówki, jednak jest to dokument niezbędny, sprawdzany podczas kontroli jednostki przez właściwe organy nadzoru.

Zapisy **art. 11** ustawy o opiece nad dzieckiem do lat 3 wskazują szczegółowo na zakres regulacji objętych statutem tj.:

Żłobek i klub dziecięcy działa na podstawie statutu.

- *Podmiot, który utworzył żłobek lub klub dziecięcy, ustala statut żłobka lub klubu dziecięcego, określając w szczególności:*
 1. *nazwę i miejsce jego prowadzenia,*
 2. *cele i zadania oraz sposób ich realizacji, z uwzględnieniem wspomagania indywidualnego rozwoju dziecka oraz wspomagania rodziny w wychowaniu dziecka, a w przypadku dzieci niepełnosprawnych – ze szczególnym uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności,*
 3. *warunki przyjmowania dzieci, z uwzględnieniem preferencji dla rodzin wielodzietnych i dzieci niepełnosprawnych,*
 - 3a. *warunki przyjmowania dzieci w przypadku, o którym mowa w art. 18b,*
 4. *zasady ustalania opłat za pobyt i wyżywienie w przypadku nieobecności dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym,*
 5. *zasady udziału rodziców w zajęciach prowadzonych w żłobku lub klubie dziecięcym.*

Statut w placówkach gminnych, powiatowych i wojewódzkich uchwalany przez radę gminy (miasta), powiatu lub sejmik wojewódzki, zaś w placówkach niepublicznych organ prowadzący. Wskazane w ustawie składowe obligatoryjne statutu placówki to:

1. Nazwa i miejsce prowadzenia placówki – zarówno nazwa, jak i wskazane miejsce muszą być tożsame z danymi wskazanymi w dokumentach rejestracyjnych placówki,
2. Cele i zadania placówki wraz ze wskazaniem na sposób ich realizacji – podstawowe zadania żłobka/klubu dziecięcego wskazuje w **art. 10** ustawa o opiece nad dziećmi do lat 3 i są to:

1. *zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych,*
2. *zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,*
3. *prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.*

Za główny cel żłobka/klubu dziecięcego uznać można prowadzenie działalności opiekuńczej, wychowawczej i edukacyjnej na rzecz dzieci powyżej 20 tygodnia życia, nie dłużej jednak niż do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3 rok życia.

Placówki w swoich statutach rozwijają zawarte w ustawie podstawowe zadania placówki dodając tzw. zadania szczegółowe.

Wśród przykładowych zadań szczegółowych wskazać można³³:

- zapewnienie dziecku pełnego bezpieczeństwa, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów sanitarnych, BHP oraz przeciwpożarowych,
- właściwe zaspokajanie potrzeb biopsychospołecznych, poprzez prawidłową pielęgnację i odpowiednią edukację z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,
- wspomaganie i stymulowanie indywidualnego rozwoju dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, w tym:
- uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia oraz wyrabiania umiejętności zachowania się w otaczającym świecie,
- kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej niezbędnej do radzenia sobie w nowych sytuacjach,
- wyrabianie u dzieci umiejętności życia w grupie oraz kształtowania postaw społecznych,
- zapewnienie dziecku opieki pielęgniarstwa, ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka lub stopnia niepełnosprawności,
- zagwarantowanie zdrowego i racjonalnego żywienia dzieci z uwzględnieniem indywidualnych zaleceń lekarskich,
- systematyczna współpraca z rodzicami/ opiekunami prawnymi dzieci uczęszczających do żłobka, w zakresie edukacji, profilaktyki i promocji zdrowia oraz rozwiązywania problemów i metod pracy z dzieckiem, w oparciu o rozeznane indywidualne potrzeby dziecka,
- zapewnienie warunków lokalowych i wyposażenia zgodnych z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, a także zapewnienie opieki przez personel żłobka o wymaganych ustawą kwalifikacjach.

Obligatoryjną częścią statutu jest wskazanie sposobu realizacji zadań, który uwzględniać powinien wspomaganie indywidualnego rozwoju dziecka oraz wspomaganie rodziny w wychowaniu dziecka. Wskazanie sposobu realizacji zadań powinno uwzględniać również sytuację dziecka z niepełnosprawnością, jego potrzeby, możliwości, ograniczenia i realne do podjęcia przez placówkę sposoby organizacji zadań.

3. Warunki przyjmowania dzieci – zapisy statutu powinny szczegółowo regulować tryb rekrutacji do placówki, warunki przyjęć, rezygnacji oraz tworzenia list rezerwowych dla dzieci, które nie otrzymały miejsca w placówce.

Nie ma jednej procedury zapisu dziecka do żłobka/klubu dziecięcego – jest to kwestia regulowana przez poszczególne jednostki, a szczegóły i warunki zamieszczane są właśnie w statucie placówki. Zazwyczaj na stronach internetowych żłobka, urzędu gminy lub miasta, odnaleźć można informacje dotyczące zasad rekrutacji. W niektórych żłobkach i klubach dziecięcych można zapisać dziecko przez Internet, w innych należy zrobić to osobiście. Wskazując na warunki rekrutacji należy uwzględnić preferencje dla rodzin wielodzietnych i dzieci niepełnosprawnych – mają one w większości placówek pierwszeństwo przyjęcia. O kolejności przyjęcia do placówki dziecka decyduje spełnienie warunków rekrutacyjnych wskazanych w statucie, przy czym pierwszeństwo przyjęcia może mieć przykładowo:

- dziecko rodziców pracujących lub uczących się w trybie dziennym,
- rodzeństwo dziecka aktualnie uczęszczającego do placówki,

33. Przykładowe zapisy pochodzące ze stron internetowych żłobków – między innymi: <https://zso.ozimek.pl/57-bip/312-status-prawny/6954-rozdzial-2-cele-i-zadania-zlobka-oraz-sposob-ich--realizacji.html>; <http://zlobek-poznan.pl/statut-zlobka/>.

- dziecko z rodziny wielodzietnej (troje lub więcej dzieci małoletnich w rodzinie),
- dziecko jednego lub obojga rodziców z orzeczeniem o niepełnosprawności,
- dziecko posiadające orzeczenie o niepełnosprawności, co do którego brak jest przeciwwskazań zdrowotnych uniemożliwiających mu uczęszczanie do placówki,
- dziecko samotnie wychowywane przez jednego z rodziców,
- dziecko rodziców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej,
- dziecko wychowujące się w rodzinie zastępczej³⁴.

Niektóre placówki prowadzą punktową politykę rekrutacyjną – tzn. kandydaci do przyjęcia uzyskują punkty za spełnienie wskazanych kryteriów, o kolejności przyjęcia dziecka do placówki decyduje liczba uzyskanych przez niego punktów.

Pośród zapisów tej części statutu powinny znaleźć się informacje dotyczące:

- terminów naboru do placówki (tryb ciągły lub wskazane termin składania dokumentów),
- wieku przyjmowanych dzieci,
- wymaganych dokumentów rekrutacyjnych (np. karta zgłoszeniowa, zaświadczenie o braku przeciwwskazań lekarskich, zaświadczenie o stanie zdrowia dziecka, dokumenty potwierdzające sytuację rodzica, które wskazują na pierwszeństwo przyjęcia dziecka itp.) – załącznikiem do statutu mogą być zatem wzory powyższych dokumentów,
- trybu przyjęć dziecka do placówki pod nieobecność innego uczęszczającego do żłobka/klubu dziecięcego dziecka.

Podstawą usług opiekuńczo-wychowawczych świadczonych na rzecz dziecka jest umowa zawarta pomiędzy żłobkiem/klubem dziecięcym, a rodzicami dziecka, jego opiekunami prawnymi oraz innymi osobami, którym sąd powierzył sprawowanie opieki na dzieckiem. Umowa musi odpowiadać postanowieniom statutu.

4. Zasady ustalania opłat za pobyt i wyżywienie w przypadku nieobecności dziecka – pobyt dziecka w żłobku związany jest z opłatami, co wskazane jest w **art. 23** ustawy:

Rodzice są zobowiązani do ponoszenia opłat za pobyt oraz wyżywienie dzieci w żłobku lub klubie dziecięcym.

W zależności od typu instytucji opłatami mogą być:

- czesne (opłata za pobyt dziecka w placówce),
- wpisowe (pobierane zazwyczaj w placówkach niepublicznych),
- opłata za wyżywienie,
- wyprawka żłobkowa (środki przeznaczone za zakup materiałów plastycznych, technicznych, rzadziej koszty środków czystości i środków pielęgnacyjnych - pobierane zazwyczaj w placówkach niepublicznych),
- inne opłaty – np. z tytułu uczestnictwa w zajęciach dodatkowych.

Zapisy statutu określać mogą typy pobieranych opłat, ich przeznaczenie, warunki naliczania kosztów w przypadku nieobecności dziecka w placówce, obowiązujące terminy uiszczania ww. opłat.

34. Przedstawione kryteria są przykładowymi zapisami ze statutów placówek publicznych i niepublicznych i nie wyczerpują wszystkich możliwości jakie można wskazać w statucie odnośnie pierwszeństwa lub kolejności przyjmowania dzieci do placówki.

5. Zasady udziału rodziców w zajęciach prowadzonych w żłobku lub klubie dziecięcym – Regulacje dotyczące możliwości uczestnictwa rodziców w zajęciach realizowanych w żłobku lub klubie dziecięcym powinny zostać zawarte w statucie placówki. Podczas codziennego pobytu dzieci, obecność rodziców nie jest dla dziecka oraz dla opiekunów sytuacją komfortową – dzieci preferują zabawę z rodzicami, trudno je zachęcić do zabawy indywidualnej lub w grupie, niektóre z nich reagują płaczem lub wycofaniem na widok rodziców innych dzieci. Nie oznacza to jednak, że żłobki to „strefa wolna od rodzica” – istnieje wiele form aktywności, w których udział rodziców jest możliwy, a nawet pożądanym. W statucie żłobka/klubu dziecięcego wskazać można na następujące formy udziału:

- zajęcia adaptacyjne dla nowych dzieci,
- warsztaty rodzinne,
- imprezy okolicznościowe,
- popołudniowe zabawy rodzic - dziecko,
- pikniki i eventy rodzinne.

Wskazane w ustawie wytyczne dotyczące obligatoryjnych zapisów statutu mogą być przez jednostkę rozszerzane o dodatkowe punkty. W licznych statutach placówek dostępnych na ich stronach internetowych odnaleźć można rozdziały/punkty, w których zawarto wytyczne odnoszące się do finansowania placówki, udziału w akcjach profilaktycznych, zasad zarządzania placówką, spraw pracowniczych, zarządzania nieruchomościami, kompetencji organów przedszkola, harmonogramów rocznej pracy placówki.

Regulamin organizacyjny

Każdy żłobek czy klub dziecięcy może samodzielnie wyznaczyć szczegółowe zasady funkcjonowania i organizowania opieki nad dziećmi - nie istnieją w tym względzie normy, a raczej rekomendacje i zalecenia. Zasady organizacji pracy określają regulaminy organizacyjne i regulaminy porządkowe, które przygotowane są przez dyrektora placówki. Drugim po statucie dokumentem placówki, który regulowany jest zapisami ustawy o opiece nad dziećmi do lat trzech jest regulamin organizacyjny żłobka/klubu dziecięcego – **art. 21**:

1. *Organizację wewnętrzną żłobka lub klubu dziecięcego określa regulamin organizacyjny nadawany przez dyrektora żłobka lub osobę kierującą pracą klubu dziecięcego.*
2. *Za realizację regulaminu odpowiada dyrektor żłobka lub osoba kierująca pracą klubu dziecięcego.*

Opracowanie regulaminu organizacyjnego placówki jest zadaniem dyrektora, przy czym w prace nad jego przygotowaniem włączone mogą być organy sprawujące nadzór nad placówką, organ prowadzący oraz pracownicy placówki – uwagi do regulaminu mogą również wносить rodzice dzieci objętych opieką.

Informacje, które winny być zawarte w regulaminie placówki nie są szczegółowo wskazane w ustawie – znajdujemy tam jedynie zapis w art. 12 dotyczący godzin pracy żłobka:

Godziny pracy żłobka lub klubu dziecięcego ustala się w regulaminie organizacyjnym, o którym mowa w art. 21, biorąc pod uwagę opinie rodziców.

Organizacja placówki oraz wszelkie nieuregulowane statutem kwestie związane ze sprawowaniem opieki nad dziećmi, kontaktów z rodzicami, sposobie zarządzania placówką uregulowane mogą zostać właśnie w regulaminie organizacyjnym. Postanowienia regulaminu określają w szczególności takie kwestie jak:

- czas pracy placówki oraz okresy jej funkcjonowania,
- ramowy rozkład dnia,
- organizację pobytu dzieci w pomieszczeniach żłobka/klubu dziecięcego,
- obsadę osobową placówki,
- zakres współpracy z rodzicami,
- zakres współpracy ze środowiskiem lokalnym,
- prawa i obowiązki rodziców/opiekunów dzieci,
- procedury związane z przyjściem dziecka do placówki i warunkami jego odbioru przez rodziców/opiekunów,

Zapisy regulaminu dotyczące struktury organizacyjnej.

Sposób funkcjonowania żłobka/klubu dziecięcego w dużej mierze zależy od ilości dzieci, które mogą być objęte opieką. W małych placówkach przyjmujących 10-15 dzieci struktura organizacyjna będzie znacznie prostsza (ograniczać się może do zatrudnienia 2-3 osób) niż w dużych placówkach przyjmujących kilkadziesiąt lub więcej dzieci, czy w zespołach żłobkowych, które mogą zorganizować wspólną obsługę administracyjną, finansową i organizacyjną.

Wskazując w regulaminie organizacyjnym strukturę placówki warto wymienić poszczególne działy organizacyjne oraz podległe im stanowiska pracy.

Przykładowa struktura organizacyjna dużej placówki - stanowiska pracy: dyrektor, zastępca dyrektora, główny księgowy i opcjonalnie zastępca głównego księgowego, stanowisko pracy ds. obsługi administracyjnej, stanowisko pracy ds. zamówień publicznych, stanowisko pracy ds. kadr i płac, psycholog, logopeda, terapeuta zajęciowy, konsultant ds. żywienia, dietetyk, stanowisko pracy ds. bezpieczeństwa, stanowisko pracy ds. informatycznych, kierowca, stanowisko pracy ds. utrzymania czystości, opiekun dziecięcy, pielęgniarka, położna, pokojowa/salowa, woźna, intendent, kucharz, pracznia, konserwator, dozorca. W regulaminie organizacyjnym mogą znaleźć się szczegółowe regulacje dotyczące zadań osób zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach.

Zapisy regulaminu dotyczące czasu pracy placówki oraz okresy jej funkcjonowania.

W tej części regulaminu powinny znaleźć się godziny funkcjonowania placówki np. 07.00-18.00 oraz warunki wyrażenia przez placówkę zgody na dłuższy niż 10 godzinny pobyt dziecka w żłobku (tj. np. choroba rodzica, delegacja rodzica, inne okoliczności powodujące dezorganizację życia rodzinnego, nagła zmiana sytuacji życiowej rodzica mająca bezpośredni wpływ na opiekę nad dzieckiem). Istotne jest zawarcie w regulaminie informacji w jaki sposób potwierdzana jest obecność dziecka w placówce – może to być wpis w dzienniku zajęć, wpis w rejestrze odbioru dziecka, wpis na liście pomiaru temperatury. Sposób potwierdzenia obecności dziecka w placówce jest istotny z punktu widzenia naliczania opłaty za wyżywienie lub za udział w dodatkowych płatnych zajęciach. Zapisy regulaminu w tej części obejmować powinny również wskazanie na okresy kiedy placówka jest zamknięta – święta państwowe, weekendy, okres wakacji, okres ferii zimowych lub inne dni wskazane przez dyrektora. W przypadku dłuższych przerw w funkcjonowaniu, placówka może skierować dzieci do placówki zastępczej, pełniącej w tym czasie dyżur – warunki pobytu dzieci w placówce pełniącej dyżur powinny być uregulowane stosownymi dokumentami. W tej części regulaminu można zawrzeć również informację, że w wyjątkowych sytuacjach placówka zastrzega sobie możliwość ustanowienia innych dni wolnych, o czym rodzice będą informowani z wyprzedzeniem (należy wskazać okres poinformowania rodziców).

Zapisy regulaminu dotyczące ramowego rozkładu dnia.

Ramowy rozkład dnia ustalany jest przez dyrektora placówki (często przy współpracy z pozostałymi zatrudnionymi pracownikami) i reguluje on organizację dnia pracy placówki. Ramowy rozkład dnia uwzględniać powinien szczególne wymagania zdrowotne dzieci, czynności opiekuńcze i warunki organizacji posiłków (w tym również posiłków dla dzieci o specjalnych potrzebach żywieniowych).

Przykładowy ramowy rozkład dnia w żłobku czynnym w godzinach 06.00 - 18.00.³⁵

- 6:00 ÷ 9:00 - przyjmowanie dzieci do żłobka, zabawy poranne,
- 9:00 ÷ 9:45 - mycie rączek, przygotowanie do śniadania, śniadanie,
- 9:45 ÷ 11:15 - sen dzieci młodszych, zajęcia planowane dla dzieci starszych,
- 11:15 ÷ 11:45 - mycie rączek i ząbków, obiad II danie dla dzieci starszych, II śniadanie dla dzieci młodszych,
- 11:45 ÷ 13:45 - leżakowanie dzieci starszych, zabawy dzieci młodszych,
- 13:45 ÷ 14:10 - przygotowanie do obiadu, obiad I danie (zupa) dla dzieci starszych, obiad dla dzieci młodszych,
- 14:10 ÷ 15:30 - sen dzieci młodszych, zajęcia dla dzieci starszych,
- 15:30 ÷ 16:00 - mycie rączek, podwieczorek,
- 16:00 ÷ 18:00 - zabawy, odbiór dzieci.

Zapisy regulaminu dotyczące organizacji pobytu dzieci w pomieszczeniach żłobka/klubu dziecięcego.

Regulamin powinien wskazywać na zasady przebywania dzieci i rodziców w poszczególnych pomieszczeniach placówki – np. rodzice dzieci nie mogą przebywać na sali zabaw w czasie kiedy przebywają tam dzieci pod opieką opiekunów, w szatni dziecko przebywa wyłącznie pod opieką rodzica – opieka opiekuna rozpoczyna się po odbiorze dziecka od rodzica itp.

Istotną informacją jest także wskazanie, jak liczne są grupy dzieci (w jednej sali przebywać może jednocześnie np. 15 dzieci), oraz informacja dotycząca możliwości łączenia grup (np. łączenie grup może mieć miejsce w każdym czasie, a w szczególności podczas porannego dyżuru i dyżuru popołudniowego).

Zapisy regulaminu dotyczące zakresu współpracy z rodzicami i/lub środowiskiem lokalnym.

Ustawa o opiece nad dziećmi do lat trzech wskazuje na obowiązek współpracy pomiędzy placówką opiekuńczą a rodzicami dzieci uczęszczającymi do niej – zakres i formy współpracy zależne są od możliwości placówki (np. inne możliwości organizacyjne mają małe kluby dziecięce na wsiach i w małych miasteczkach, a inne duże żłobki zlokalizowane w miastach). Formy współpracy powinny umożliwiać rodzicom uczestnictwo w życiu instytucji, wspierać ich działania wychowawcze oraz przyczyniać się do kształtowania wszechstronnego rozwoju dziecka w rodzinie i w instytucji opieki. Do najczęściej wprowadzanych w żłobkach i klubach dziecięcych form współpracy z rodzicami należą:

- konsultacje indywidualne,
- udział w zajęciach organizowanych w placówce,
- organizacje uroczystości i eventów okolicznościowych z udziałem rodziców,
- zebrania z rodzicami,
- warsztaty, szkolenia.

Każda placówka w regulaminie organizacyjnym może wskazać te formy współpracy, które uważa za szczególnie korzystne, a przede wszystkim możliwe do realizacji. W sposób szczególny regulamin powinien określać zasady współpracy i wsparcia dla działającej przy placówce rady rodziców (rada rodziców działa na podstawie **art. 12a** ustawy i jest fakultatywnym organem placówki). Statut i regulamin organizacyjny jako podstawowe dokumenty funkcjonujące w żłobku/klubie dziecięcym pozwalają wszystkim zainteresowanym podmiotom (rodzicom, przedstawicielom środowiska lokalnego, organom nadzoru i kontroli) na zapoznanie się z działalnością placówki, zaś organizatorom opieki na precyzyjne określenie sposobu działalności.

35. Ramowy rozkład dnia został zacytowany ze strony <https://zlobekplomyczki.pl/wp-content/uploads/sites/33/2019/07/Regulamin-%C5%BC%C5%82obka-P%C5%82omyczki.pdf>.

Wytyczne w zakresie żywienia dzieci do lat 3

Kinga Sarad-Dec

Od momentu urodzenia (a właściwie należałoby rzec od momentu poczęcia) sposób żywienia oraz jakość spożywanych produktów ma decydujący wpływ na nasze zdrowie i rozwój. Dzieci uczęszczające do instytucji opiekuńczych tj. żłobków i klubów dziecięcych, znajdują się pod szczególnym nadzorem żywieniowym – spędzając w żłobku często wiele godzin to właśnie tutaj dzieci spożywają większość swoich codziennych posiłków, tworzą nawyki związane z jedzeniem, kształtują swoje preferencje smakowe. Zachowania i nawyki żywieniowe dzieci kształtują się głównie poprzez obserwowane wzory sposobu żywienia w rodzinie jak również w środowisku w jakim przebywają.

Stąd właściwa jakość żywienia w placówkach opiekuńczych jest regulowana nie tylko wewnętrznymi przepisami placówki, ale podlega również regulacjom prawnym. Zgodnie z art. 22, znowelizowanej u.o.d., obowiązującej od 01.01.2018 r., na organizatorach żywienia zbiorowego w żłobkach spoczywa odpowiedzialność za zapewnienie dzieciom pełnowartościowych posiłków.

Podstawowe przepisy prawne dotyczące organizacji żłobków i żywienia w placówkach to:

1. Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3.
2. Ustawa z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin.
3. Art. 63. pkt. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.³⁶ (Przed rozpoczęciem działalności gastronomicznej należy złożyć wniosek do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego, celem uzyskania zatwierdzenia lub warunkowego zatwierdzenia, a w przypadkach określonych w ust. 2, po uzyskaniu wpisu do rejestru zakładów).
4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy.
5. Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 852/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 roku w sprawie higieny środków spożywczych.³⁷ Wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące działalności gastronomicznej (w tym cateringowej).
6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25.10.2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności³⁸ - oznakowanie alergenów w jadłospisie.

Ustawa o opiece nad dzieckiem do lat 3 w **art. 22** wskazuje, że:

Żłobek i klub dziecięcy zapewniają przebywającym w nim dzieciom wyżywienie zgodne z wymaganiami dla danej grupy wiekowej wynikającymi z aktualnych norm żywienia dla populacji polskiej, opracowywanych przez Instytut Żywności i Żywienia im. prof. dra med. Aleksandra Szczygła w Warszawie.

Wymagania żywieniowe właściwe dla grupy wiekowej dzieci w wieku żłobkowym (tj. 1-3 r.ż.) szczegółowo określone są w publikacji pt. „Normy żywienia dla populacji Polski i ich zastosowanie pod redakcją Mirosława Jarosza, Ewy Rychlik, Katarzyny Stoś, Jadwigi Charzewskiej. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, 2020.

36. Dz.U. z 2020, poz. 2021.

37. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0852>, dostęp z dnia 20 sierpnia 2021 r.

38. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32011R1169>, dostęp z dnia 20 sierpnia 2021 r.

Odpowiedzialność za bezpieczeństwo żywienia, w tym również za wydawanie posiłków dostarczanych przez firmę cateringową ponosi dyrektor placówki. W instytucjach opieki nad dzieckiem do lat 3 możliwe są dwie formy zapewnienia dzieciom wyżywienia:

1. kuchnia własna przygotowująca posiłki na miejscu,
2. firma cateringowa dostarczająca gotowe, zbilansowane posiłki.

W większości placówek publicznych żywienie dzieci realizowane jest w sposób tradycyjny tzn. posiłki przygotowane są na miejscu przed osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje i wydawane tuż po przygotowaniu. W kuchniach żłobkowych na każdym z etapów produkcji muszą być przestrzegane odpowiednie procedury technologiczne (między innymi związane z utrzymaniem odpowiedniej temperatury i czasu przechowywania gotowych posiłków). Wydanie posiłków ciepłych powinno rozpocząć się nie później niż 15 minut od zakończenia obróbki cieplnej. Żywność, która nie została spożyta w ciągu 12 godzin od przygotowania musi zostać zutylizowana.

W systemie cateringowym posiłki produkowane są poza żłobkiem i dostarczane przez firmę bezpośrednio do placówki. Przy wyborze dostawcy należy brać pod uwagę:

- jakość dostarczanych produktów (w tym nie tylko walory smakowe, ale również walory estetyczne),
- doświadczenie przedsiębiorstwa na rynku żywienia dzieci,
- wyposażenie hal produkcyjnych,
- spełnienie przez przedsiębiorstwo kryteriów w zakresie wymogów sanitarno-higienicznych,
- wdrożenie zasad GMP i GHP oraz systemu HACCP,
- jadłospisy – ich różnorodność, atrakcyjność dla dzieci, zgodność z sezonowością produktów na rynku,
- system kontroli jakości,
- kwalifikacje personelu zatrudnionego w przedsiębiorstwie (szczególnie istotna jest możliwość bezpośredniego codziennego kontaktu z dietetykiem),
- dokumentację,
- możliwości logistyczne w zakresie czasowości dostarczania posiłków,
- zasady przygotowania diet specjalnych,
- cenę posiłków oraz koszty dowozu.

Niezależnie od tego, którą formę przygotowania żywienia realizuje placówka za bezpieczeństwo żywienia odpowiedzialny jest bezpośrednio dyrektor placówki.

Na szczególną uwagę zasługuje organizacja posiłków dla dzieci o specjalnych wymaganiach żywieniowych. Z uwagi na stan zdrowia lub decyzję rodzica, dziecko przebywające w żłobku/klubie dziecięcym może być na specjalnej diecie (eliminacyjnej, o obniżonej zawartości poszczególnych typów produktów). Nie w każdej placówce istnieje możliwość zorganizowania tego typu żywienia, nie ma również prawnego obowiązku organizowania specjalnego żywienia w instytucjach opieki nad dzieckiem – należy jednak w tym przypadku umożliwić rodzicom dostarczanie własnych produktów oraz zapewnić właściwe, higieniczne warunki ich przechowywania i podania. Wiele placówek zastrzega w dokumentach organizacyjnych, że diety eliminacyjne realizowane są wyłącznie w oparciu o zaświadczenie lekarza specjalisty nie podejmując się realizacji żywienia na podstawie zaleceń rodzica – firmy cateringowe w wielu przypadkach (szczególnie te działające w dużych miastach) podejmują się realizacji każdej, nawet najbardziej wymagającej diety.

Organizacja posiłków

Za podstawową zasadę w żywieniu małych dzieci przyjąć można regularność spożywania posiłków. Według aktualnych wytycznych dotyczących żywienia dzieci zaleca się 4-5 posiłków do spożycia w ciągu dnia: 3 posiłki główne tj. śniadanie, obiad, kolacja oraz 1-2 mniejsze (drugie śniadanie i/lub podwieczorek). Przerwa pomiędzy posiłkami powinna wynosić około 3 godzin³⁹.

Harmonogram żywienia dzieci w placówce opieki jest sprawą indywidualną placówki, która powinna być uregulowana w regulaminie organizacyjnym. W zależności od czasu przebywania dziecka w żłobku/klubie dziecięcym dzienny rozkład posiłków może różnić się pomiędzy placówkami, istotne jest jednak aby liczbę podawanych posiłków skorelować z posiłkami podawanymi dzieciom w domach. Najczęstszą praktyką w żłobkach jest organizacja 3-4 posiłków, które zaspokajając powinny około 70-75% dziennego zapotrzebowania energetycznego dziecka (pozostałe 25-30% stanowią posiłki spożywane w domu).

Dzienny czas pobytu dziecka w żłobku to w założeniu czas do 10 godzin.⁴⁰ Przyjąć zatem można, że racjonalne rozłożenie podawania posiłków to:

- 8.00 – 8.30 – pierwsze śniadanie,
- 10.00 – przekąska lub drugie śniadanie,
- 12.00 – 13.00 – posiłek obiadowy
- 15.00 – 16.30 – podwieczorek

W klubie dziecięcym zapewnia się opiekę nad dzieckiem w wymiarze do 5 godzin dziennie (art. 12 ust. 4 ustawy) zatem liczba posiłków często ogranicza się do dwóch – drugiego śniadania oraz obiadu (zazwyczaj składającego się z dwóch dań, chociaż nie jest to obligatoryjne).

Możliwa jest również inna organizacja żywienia (co wynikać może z krótszego czasu przebywania dzieci w placówce, możliwości organizacyjnych kuchni, wytycznych firm cateringowych odnoszących się do przywozu posiłków) – istotne jest, aby organizacja żywienia uwzględniała odpowiedni odstęp pomiędzy posiłkami i była zaakceptowana przez rodziców i opiekunów. W licznych placówkach żłobkowych funkcjonuje podział na 5 posiłków spowodowany rozdzieleniem obiadu na dwa oddzielne posiłki tzn. dzieci około godziny 11.30-12.00 spożywają drugie danie obiadowe, zupa zaś podawana jest po drzemce około godziny 14.30-15.00. Rozdzielenie obiadu na dwa posiłki uwzględnia możliwości dzieci oraz pozytywnie wpływa na sen podczas leżakowania. Planując godziny posiłków należy uwzględnić również charakter zajęć realizowanych bezpośrednio po posiłku np. zajęcia sportowe, czy taneczne, które nie powinny odbywać się bezpośrednio po spożyciu posiłku. Natomiast, po spacerze dzieci chętniej zjadają posiłek.

W **akt. 24** ustawy znajdujemy następujący zapis:

1. Lokal, w którym tworzony i prowadzony jest żłobek lub klub dziecięcy, posiada co najmniej jedno pomieszczenie.
2. W żłobku i klubie dziecięcym zapewnia się dzieciom możliwość higienicznego spożywania posiłków.
3. W żłobku i klubie dziecięcym zapewnia się miejsce na odpoczynek dla dzieci.

39. Żywnienie dzieci w żłobkach - zachowania i nawyki żywieniowe; według aktualnych norm żywienia dla populacji Polski z 2017 r. Instytutu Żywności i Żywienia w Warszawie, (red.) dr hab. prof. nadzw. SGGW Jadwiga Hamułka. Stowarzyszenie „Zdrowe Pokolenia”, Warszawa 2018 – publikacja dostępna na stronach: <https://gis.gov.pl/wp-content/uploads/2018/05/C5%BBBywienie-dzieci-w-C5%BC%C5%82obkach-poradnik.pdf>.

40. Art. 12 ust. 2. u.o.d. - W żłobku zapewnia się opiekę nad dzieckiem w wymiarze do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka oraz pkt. 3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach wymiar opieki w żłobku może być, na wniosek rodzica dziecka, wydłużony, za dodatkową opłatą.

Zarówno żłobek, jak i klub dziecięcy powinien zatem zapewnić dzieciom odpowiednie miejsce do spożycia posiłku – przepisy wskazują, że posiłek nie musi być podawany w oddzielnym pomieszczeniu – stołówce ale może być realizowany na głównej sali, w której dzieci spędzają czas. Istotne z punktu widzenia psycho-pedagogicznego jest zadbanie o właściwą organizację miejsca, gdzie dzieciom podawane są posiłki – odpowiednie stoliki i krzeselka, krzeselka do karmienia dzieci młodszych (łatwo zmywalne i bezpieczne), miejsce na środki czystości, pojemniki na śliniaki. Utrwalić warto również u dzieci nawyki związane z po-dawaniem posiłku – np. rozkładanie podkładek, zakładanie śliniaków i fartuszków, umieszczenie w zasięgu ręki chusteczek oraz obowiązkowe mycie rąk zarówno przed, jak i po zakończonym posiłku.

Dieta 4U

Zalecenia odnoszące się do zasad żywienia dzieci wskazują na cztery podstawowe cechy dziecięcej diety tzw. 4U dieta powinna być zatem:

- urozmaicona różnorodność w zakresie spożywanych produktów, konieczność włączania do diety produktów z różnych kategorii węglowodanów, białek, tłuszczów, soli mineralnych, witamin,
- uregulowana stałość w zakresie pory spożywania posiłków, ich częstotliwości oraz stałość nawyków związanych z jedzeniem sprzyja właściwemu trawieniu i przyswajaniu posiłku,
- umiarkowane dostosowanie wielkości posiłków, konsystencji i temperatury do możliwości i potrzeb dziecka wynikających z wieku,
- unikająca eliminacja nadmiaru cukru, soli, substancji dodatkowych, rezygnacja z napojów słodzonych oraz słodczy.

Zalecenia dotyczące karmienia dziecka w wieku żłobkowym⁴¹:

- podawanie posiłków odpowiednich do wieku,
- utrzymanie 3-4 godzinnych przerw pomiędzy posiłkami,
- pora karmienia powinna odpowiadać rytmowi dnia i być możliwie stała,
- nie należy podawać dziecku przekąsek, słodkich napojów pomiędzy posiłkami,
- ograniczenia w czasie trwania posiłku (maksymalnie 30 minut),
- zachęcanie do samodzielnego jedzenia,
- akceptowanie zachowań właściwych dla wieku dziecka /jedzenie rączkami, dotykanie jedzenia, brudzenie się/,
- systematyczne wprowadzanie do diety nowych produktów,
- nie należy podczas jedzenia zabawiać dziecka, rozpraszać go dodatkowymi aktywnościami tj. telefon, książeczka, śpiew.

Poradnik żywienia dziecka w wieku od 1 do 3 roku życia wskazuje na najczęściej popełniane błędy w żywieniu dzieci w wieku żłobkowym⁴²:

- zbyt duża lub zbyt mała liczba posiłków w ciągu dnia,
- podawanie dziecku przekąsek pomiędzy posiłkami,
- realizację zajęć ruchowych bezpośrednio po spożytym posiłku,
- jedzenie przez dziecko obfitych śniadań w domu,
- karmienie dziecka butelką ze smoczkiem po ukończeniu 18 miesiąca życia,
- nadmierne rozdrabnianie potraw (blendowanie, miksowanie),
- mało urozmaicona dieta,

41. A. Riahi (red.), Poradnik żywienia dziecka w wieku od 1 do 3 roku życia, Praktyczne zastosowanie Norm Żywienia opracowanych przez Grupę Ekspertów w 2012, Instytut Matki i Dziecka Zakład Żywienia.

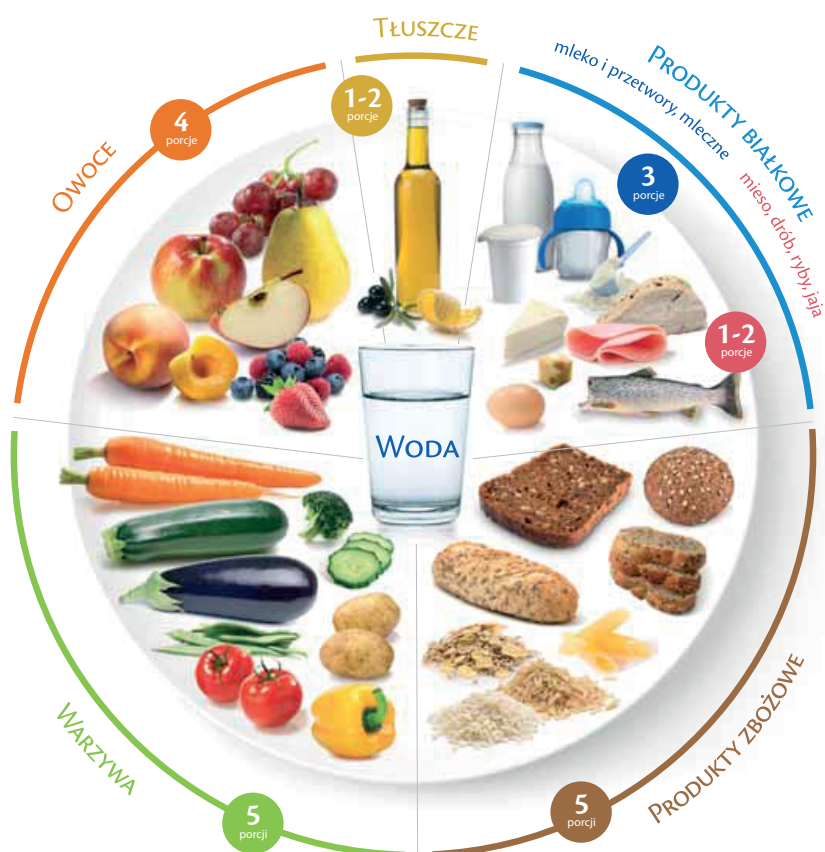
42. Jw.

- niedostosowanie wielkości porcji do możliwości i/lub obiektywnych potrzeb dziecka,
- zbyt duża ilość cukru i soli w diecie dziecka,
- zastępowanie wody sokami, napojami zbyt rzadkie przepajanie dzieci w ciągu dnia,
- rozpraszenie uwagi dziecka podczas posiłku – np. czytanie książeczki, bajka.

Talerzyk żywieniowy

Wszystkim znana „Piramida Zdrowego Żywienia i Aktywności Fizycznej” stanowi obrazowe przedstawienie reguł zdrowego żywienia i jest wskazówką do komponowania posiłków. Graficznym odpowiednikiem Piramidy Zdrowego Żywienia skierowanym do dzieci jest Modelowy talerzyk żywieniowy opracowany przez Instytut Matki i Dziecka dla dzieci w wieku 1-3 lata. Obrazuje on udział poszczególnych produktów określony w ilościach porcji w jadłospisie dziecka i zgodny jest z obowiązującymi normami i wytycznymi w szczególności uwzględnia zasady:

- u dzieci zapotrzebowanie na białko przyjęte w planowanym żywieniu nie powinno być niższe niż 1 g na 1 kg masy ciała dziecka i nie wyższe niż 15% energii z białka w całodziennej zalecanej puli energetycznej (1000 kcal/dobę),
- tłuszcze powinny dostarczać 35-40% całkowitej energii tak, aby pokrywać wydatek energetyczny dziecka, w tym na potrzeby wzrostu. Bardzo ważna jest podaż odpowiedniej jakości tłuszczu, zwłaszcza długołańcuchowych wielonienasyconych kwasów tłuszczowych (LC-PUFA),
- udział energii z węglowodanów w ogólnej puli energetycznej powinien wynosić 40-45% w I półroczu życia, 45-55% w II półroczu życia i 45-65% u małych dzieci. Należy limitować cukry dodane tj. sacharozę i inne cukry proste (poniżej 10% energii),
- w żywieniu dzieci powinny być preferowane te produkty, które są źródłem węglowodanów złożonych,

- zapotrzebowanie dziecka w wieku 1–3 lat na wapń wynosi 500–700 mg/dobę (EAR/RDA), na witaminę D – 10–15 µg/dobę (400–600 j.m. – normy żywienia/standardy medyczne)⁴³.

Źródło ilustracji: <http://www.imid.med.pl/images/do-pobrania/poradnik.pdf>

Warto również wskazać na produkty, które są zakazane w żywieniu dzieci w instytucjach tj. żłobki i kluby dziecięce – według ekspertów Instytutu Żywności i Żywienia w Warszawie⁴⁴ zakazanymi produktami są: grzyby w każdej postaci (także pieczarki, boczniaki), dania z surowego mięsa i surowych ryb (tatar, sushi), gotowe mięso mielone, podroby, przetwory warzywne na bazie octu (ogórki konserwowe, pikle itp.), musli, płatki śniadaniowe z dodatkiem cukru, słodzone kaszki błyskawiczne, przyprawy na bazie soli lub glutaminianu sodu, kostki bulionowe itp., frytki mrożone, herbaty owocowe sztucznie aromatyzowane, gotowe kolorowe, gazowane i słodzone napoje, olej kokosowy, smalec, sery topione, sery pleśniowe, chipsy, wyroby cukiernicze gotowe (np. pączki, drożdżówki). Zatem sześć podstawowych grup żywieniowych uwzględnianych przy tworzeniu jadłospisów to:

- produkty zbożowe i ziemniaki (produkty węglowodanowe),
- warzywa i owoce,
- mleko i jego przetwory (produkty białkowe),
- mięso czerwone, drób, wędliny, ryby i jaja (produkty białkowe),
- tłuszcze,
- cukier i słodczy (niezalecane w żywieniu żłobkowym).

„Planowanie jadłospisów dekadowych powinno uwzględniać podział produktów spożywczych na 5 podstawowych grup i zapewnić ich różnorodność w obrębie każdej grupy. Każda grupa produktów dostarcza innych składników odżywczych i dopiero ich połączenie w odpowiednich proporcjach zapewnia właściwe zbilansowanie diety. Nie można określić, która grupa jest najważniejsza, bo wszystkie są tak samo istotne i niezbędne w prawidłowo zaplanowanym modelu żywienia. Modelowa racja pokarmowa uwzględnia też 6. grupę – cukier i słodczy, jednak nie należy jej traktować jako niezbędnej w prawidłowym żywieniu, a jedynie jako pomocną w planowaniu niektórych posiłków, np. słodkiego podwieczorku lub dań na bazie owoców...”⁴⁵.

Edukacja w zakresie żywienia

Istotnym aspektem w organizacji pracy żłobka jest prowadzenie szeroko pojmowanej profilaktyki zdrowego żywienia. Działania w tym obszarze skierowane powinny być:

- do dzieci pozostających pod opieką placówki,
- do opiekunów i personelu pomocniczego,
- do rodziców.

Przykłady działań profilaktycznych skierowanych do dzieci: dbałość o estetykę podawanych posiłków, zachęcania do próbowania nowych produktów, literatura dziecięca poświęcona jedzeniu, zakup do

43. Cyt. za Żywność dzieci w żłobkach - zachowania i nawyki żywieniowe; według aktualnych norm żywienia dla populacji Polski z 2017 r. Instytutu Żywności i Żywienia w Warszawie, (red.) dr hab. prof. nadzw. SGGW Jadwiga Hamułka. Stowarzyszenie „Zdrowe Pokolenia”, Warszawa 2018, s. 34 – publikacja dostępna na stronach <https://gis.gov.pl/wp-content/uploads/2018/05/%C5%BBBywienie--dzieci-w%C5%BC%C5%82obkach-poradnik.pdf>

44. Żywność dzieci w żłobkach, Praktyczne wprowadzenie aktualnych norm i zaleceń. Według aktualnych norm żywienia dla populacji Polski z 2017 r. Instytutu Żywności i Żywienia w Warszawie ss.52-55.

45. Cyt. za Żywność dzieci w żłobkach - zachowania i nawyki żywieniowe, s. 44.

placówki zabawek promujących żywienie (plastikowe lub drewniane warzywa, owoce, puzzle i książeczki tematyczne), zajęcia praktyczne, podczas których dzieci mogłyby przygotować proste przekąski, rozmowy dotyczące zdrowych nawyków podczas jedzenia, promowanie picia wody niegazowanej.

Przykłady działań profilaktycznych skierowanych do opiekunów: szkolenia dla kadry placówki, spotkania z dietetykiem i osobami przygotowującymi posiłki, dostarczanie całej kadrze aktualnych jadłospisów wykazu alergenów zawartych w posiłkach, zakup fachowej literatury, dostęp do publikacji dotyczących żywienia dzieci w wieku młodszym, ustalenie czytelnych zasad odnoszących się do sytuacji jedzenia.

Przykłady działań profilaktycznych skierowanych do rodziców: warsztaty profilaktyczne prowadzone przez dietetyka lub pediatrę, organizacja eventów, podczas których rodzice wspólnie z dziećmi przygotowują wybrane posiłki, „dziecięca książka kulinarna” w postaci przekazywania propozycji posiłków do przygotowania z dziećmi w domu, zadbanie aby każdy rodzic miał dostęp do aktualnie obowiązującego w placówce jadłospisu (wraz ze wskazaniem możliwych alergenów występujących w posiłkach), pomoc w organizacji specjalnej diety dla dzieci posiadających do tego wskazania, dbałość o to, aby w żłobku/klubie dziecięcym dzieci nie otrzymywały słodyczy w ramach prezentów, codzienne przekazywanie rodzicom szczegółowych informacji dotyczących spożytych przez dziecko posiłków.

W domu rodzic, w placówce zaś opiekun decyduje, co dziecko zje, kiedy i w jaki sposób jedzenie to będzie podane - dziecko zaś decyduje, czy posiłek zje i w jakich ilościach go zje. W edukacji rodziców dzieci i opiekunów w żłobku szczególną uwagę zwrócić należy na umiejętność rozpoznawania objawów głodu i sytości u dziecka, które to umiejętności pozwalają dziecku na kształtowanie samoregulacji. W publikacji „Żywienie dzieci w żłobkach - zachowania i nawyki żywieniowe” znajdujemy wskazania dotyczące możliwości regulacji ilości podawanych dziecku porcji posiłku:

- sygnały świadczące o głodzie to: płacz, pobudzone ruchy kończyn górnych i dolnych na widok pokarmu, otwieranie ust i podążanie głową w stronę łyżki. Oznakami chęci spożycia posiłku przez dziecko są: uśmiechanie się, gaworzenie, wpatrywanie się w opiekuna, wskazywanie palcem na pokarm podczas karmienia,
- sygnały świadczące o sytości dziecka to: zasypianie, grymaszenie podczas jedzenia, zwolnienie tempa przyjmowania pokarmu, zaprzestanie ssania, wypluwanie lub odmawianie wzięcia smoczka lub przyjęcia pokarmu z łyżeczki, odpychanie łyżeczki, zaciskanie ust przy zbliżeniu łyżeczki⁴⁶.

Podstawowymi celami edukacji żywieniowej w żłobkach i klubach dziecięcych pomocnymi do wdrożenia zasad dotyczących prawidłowego żywienia małych dzieci są zatem przekazywanie rodzicom/opiekunom aktualnej wiedzy na temat faktu, że stan zdrowia dziecka zależy od jego prawidłowego żywienia oraz od jego aktywności fizycznej, jak również kształtowanie prawidłowych zachowań żywieniowych dziecka i jego rodziców.

1.

Prowadzenie rejestru, wnioski o wpis do rejestru, postępowanie rejestrowe, wykreślenie z rejestru, ponowny wpis

Ewa Noga

Podmioty prowadzące żłobek i klub dziecięcy zobligowane są do uzyskania wpisu placówki do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonych przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce prowadzenia żłobka co jest konieczne po to, aby rodzice mogli znaleźć żłobek, by mieli gwarancję, że placówki poddawane są nadzorowi, że funkcjonowanie żłobka jest monitorowane, a standardy opieki w żłobku są na najwyższym poziomie.

Co gwarantuje nam wpis do rejestru?

- wiarygodność,
- nadzór,
- dostępność, oraz standardy opieki.

Prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu u.p.p. i wymaga wpisu do rejestru żłobków i klubów dziecięcych, zwanego dalej „rejestrem”.

1. Rejestr jest jawny i podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej gminy prowadzącej rejestr. Pozwala to stworzyć rejestr centralny żłobków/klubów dziecięcych oraz wykaz dziennych opiekunów na poziomie ministra ds. rodziny.
2. Rejestr zawiera:
 - nazwę lub imię i nazwisko oraz siedzibę lub adres podmiotu prowadzącego żłobek lub klub dziecięcy,
 - numer NIP i REGON podmiotu prowadzącego żłobek lub klub dziecięcy,
 - miejsce prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego.

Wnioski, o których mowa w art. 28 ust. 1, art. 32 pkt 1 i art. 35 ust. 1 pkt 1, oraz dokumenty, o których mowa w art. 25 ust. 2 i 2a, są składane wyłącznie drogą elektroniczną za pomocą systemu teleinformatycznego. Wnioski składane są zgodnie z wzorami określonymi przez ministra właściwego do spraw rodziny zamieszczonymi w systemie teleinformatycznym, o którym mowa w art. 62a.

Aplikacja „Rejestr żłobków” jest przeznaczona dla urzędów administracji publicznej w zakresie obsługi zadań określonych u.o.d. Główną funkcją aplikacji jest wspieranie ww. instytucji w: 1) prowadzeniu rejestru żłobków/klubów dziecięcych, 2) prowadzeniu rejestru dziennych opiekunów. Aplikacja „Rejestr żłobków” wykorzystuje jedną bazę danych, wspólną dla wszystkich jednostek, korzystających z aplikacji, jednak każda z jednostek ma dostęp jedynie do swoich danych.

Od dnia 1 stycznia 2018 r. wszystkie wnioski i formularze dotyczące żłobków oraz klubów dziecięcych tj.: o wpis, zmianę wpisu lub wykreślenie z Rejestru żłobków i klubów dziecięcych **muszą być składane wyłącznie drogą elektroniczną**, za pośrednictwem Portalu Informacyjno –Usługowego Emp@tia przygotowanego i prowadzonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Za pośrednictwem Emp@tii złożymy wniosek o rejestrację żłobka, klubu dziecięcego czy usług dziennego opiekuna bez wychodzenia z domu.

Rejestracja oraz wszelkie zmiany w rejestrze dokonywane są poprzez portal Emp@tia znajdującego się pod adresem <https://wnioski.mpips.gov.pl/>.

Na stronie <https://www.gov.pl> znajduje się **Instrukcja rejestracji wniosku o wpis do rejestru żłobków i klubów dziecięcych lub wykazu dziennych opiekunów na PIU Emp@tia**.

Warto mieć na uwadze, że prawidłowe złożenie dokumentu drogą elektroniczną **zawsze powinno zostać potwierdzone przez zwrotny dokument, czyli Urzędowe Poświadczenie Odbioru**.

Urzędowe Poświadczenie Odbioru dokumentu elektronicznego, czyli **w skrócie UPO**, jest dokumentem potwierdzającym prawidłowe złożenie dokumentu urzędowego. Stanowi tym samym **potwierdzenie faktu, że złożona przez nas dokumentacja została odebrana i zweryfikowana przez** organy admini-

stracji publicznej.

W przypadku poszczególnych druków urzędowych prawidłowa wysyłka i potwierdzenie odbioru dokumentu może być przekazane za pomocą **Urzędowego Poświadczenia Przedłożenia** (UPP) i **Urzędowego Poświadczenia Doręczenia** (UPD) oraz wspomnianego już **Urzędowego Poświadczenia Odbioru** (UPO). Wszystkie te typy potwierdzenia złożenia dokumentów możemy spotkać, korzystając z Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej, czyli ePUAP.

Na Urzędowym poświadczeniu odbioru muszą znaleźć się dane elektroniczne identyczne, jak w dokumencie elektronicznym doręczonym do danego urzędu. By UPO było ważne, musi znaleźć się na nim pełna nazwa podmiotu publicznego, któremu doręczono dokument, data i godzina wprowadzenia dokumentu do systemu teleinformatycznego oraz data i godzina wygenerowania Urzędowego Poświadczenia Odbioru.

Etapy rejestracji żłobka, klubu dziecięcego:

1. PRZYGOTOWANIE DOKUMENTÓW:

- sprawdzenie Uchwały Rady Gminy/Miasta o wysokości opłaty za wpis do rejestru (np. Lublin – 1000 zł., Łęczna – 100 zł., Świdnik – 100 zł., Lubartów- 20 zł.) oraz danych do wpłaty (nr konta, opis, termin) – **dokonanie opłaty** (do wglądu dowód potwierdzający dokonania opłaty),
- wyciąg z rejestru publicznego potwierdzający status podmiotu (KRS, CEIDG lub inny rejestr potwierdzający status prawny instytucji/osoby składającej wniosek),
- dokument stwierdzający tytuł prawny do lokalu, w którym ma być prowadzona opieka (umowa najmu, dowód własności),
- decyzja Komendanta Państwowej Straży Pożarnej (scan dokumentu) potwierdzającej spełnienie wymagań przeciwpożarowych,
- decyzja Powiatowego Inspektora Sanitarnego (scan dokumentu) w przypadku żłobka, a w przypadku klubu dziecięcego - scan opinii wójta/burmistrza/prezydenta miasta potwierdzającej spełnienie wymagań sanitarno-lokalowych,
- dowód dokonania opłaty o wpis do rejestru, o której mowa w art. 33.

2. REJESTRACJA:

- termin rejestracji może być współzależny z terminem składania wniosków do Gminy o dofinansowanie miejsc opieki w kolejnym roku działalności (o dofinansowanie można również ubiegać się w trakcie roku)

Wpis do rejestru - ścieżka dostępu: **Portal emp@tia (dla przedsiębiorców Opieka nad dzieckiem do lat 3 – rejestr żłobków) - druk RKZ – 1** Wniosek o wpis do rejestru żłobków i klubów dziecięcych lub wykazu dziennych opiekunów.

Aby zarejestrować wniosek należy zalogować się do modułu e-Wnioski portalu Emp@tia, znajdującego się pod adresem <https://wnioski.mpips.gov.pl/>. Po zalogowaniu skorzystać z menu, znajdującego się po lewej stronie okna i wybrać przycisk **Załatw sprawę**.

Następnie w widoku wyboru grupy (*Wybierz grupę, w ramach której chcesz załatwić sprawę*) - wybrać przycisk **Dla przedsiębiorców**.

W widoku wyboru obszaru (*Wybierz obszar, w ramach którego chcesz załatwić sprawę*) należy wskazać **Opieka nad dzieckiem do lat 3 (Rejestr Żłobków)**.

Spowoduje to wyświetlenie widoku z listą formularzy, na której należy wskazać wniosek: *RKZ-1: Wniosek o wpis do rejestru żłobków i klubów dziecięcych lub wykazu dziennych opiekunów* i wybrać przycisk **Utwórz wniosek**.

W module e-Wnioski:

- wybierz opcję Dokumenty, Nowy dokument, Opieka nad dzieckiem w wieku do lat 3
- wybierz wniosek o wpis do rejestru żłobków i klubów dziecięcych **druk RKZ – 1**

- wybierz gminę do której składasz wniosek (do wybranej gminy możesz wysłać wniosek tylko w zakresie tych instytucji (żłobków, klubów dziecięcych, dziennych opiekunów), które będą znajdowały się na terenie tej gminy. Jeżeli chcesz wpisać do rejestru lub wykazu instytucje znajdujące się na terenie kilku gmin, dla każdej gminy konieczne będzie złożenie odrębnego wniosku) - system wyszuka urzędy odbierające wnioski elektroniczne w miejscowości, której nazwę wprowadzono. Z listy należy wskazać urząd, do której ma zostać skierowany wniosek i wybrać przycisk **OK**.
- wypełnij wniosek wymaganymi danymi - Jeżeli składany wniosek dotyczy pierwszej rejestrowanej instytucji prowadzonej przez podmiot (podmiot nie prowadzi instytucji wpisanej do rejestru), to wówczas należy wybrać opcję **Rejestracja pierwszej instytucji podmiotu**. Jeżeli podmiot prowadzi inną instytucję, która została wcześniej wpisana do rejestru, to wówczas należy wybrać opcję **Rejestracja kolejnej instytucji podmiotu**. Wybranie opcji umożliwi wyszukanie i wskazanie danych podmiotu z rejestru.

Niezależnie od wskazanej formy opieki należy uzupełnić informacje dotyczące: wysokości opłat i ewentualnych zniżek (ważne: uwzględniając opłaty w instytucjach, które są finansowane w ramach Projektu EFS należy wpisać całą kwotę zabezpieczającą finansowanie instytucji w danym okresie funkcjonowania objętym Projektem); dostosowania lokalu do dzieci niepełnosprawnych; różnych zaświadczeń.

- podpisz wniosek kwalifikowanym podpisem elektronicznym bądź Profilem Zaufanym.

Na podstawie wpisu poprzez Portal Emp@tia wójt, burmistrz lub prezydent miasta wydaje zaświadczenie o dokonaniu wpisu podmiotu do rejestru. Zaświadczenie zawiera następujące dane:

- 1) nazwę organu, który dokonał wpisu do rejestru,
- 2) datę i numer wpisu do rejestru,
- 3) formę organizacyjną opieki oraz jej nazwę,
- 4) nazwę lub imię i nazwisko podmiotu prowadzącego żłobek lub klub dziecięcy,
- 5) miejsce prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego.

Organ prowadzący rejestr jest obowiązany dokonać wpisu podmiotu do rejestru w terminie 7 dni od dnia wpływu do tego organu wniosku o wpis wraz z dołączonymi do niego dokumentami, o których mowa w art. 28 ust. 1 i 3.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta może odmówić wpisu do rejestru, w przypadku gdy: *podmiot nie spełnia warunków wymaganych do utworzenia i prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego oraz gdy wydano prawomocne orzeczenie zakazujące przedsiębiorcy wykonywania działalności gospodarczej objętej wpisem.*

Wpis można sprawdzić w odpowiednim urzędzie gminy lub na stronie internetowej www.zlobki.mpips.gov.pl (tam też jest mapka z zarejestrowanymi instytucjami).

3. AKTUALIZACJA:

Podmiot wpisany do rejestru jest zobowiązany do informowania organu prowadzącego rejestr o wszelkich zmianach danych wskazanych we wniosku lub dokumentach, o których mowa w art. 28.

Jeżeli zmieni się:

- informacja o godzinach pracy żłobka lub klubu dziecięcego,
- adres poczty elektronicznej i numer telefonu żłobka lub klubu dziecięcego,
- liczba dzieci zapisanych do żłobka lub klubu dziecięcego,
- wysokość opłat w żłobku lub klubie dziecięcym.

to należy złożyć wniosek o aktualizację danych na portalu [Emp@tia](#). Wniosek należy złożyć w ciągu 3 dni od chwili zmian.

Jeżeli zmieni się:

- nazwa lub imię i nazwisko oraz siedziba lub adres twojej firmy,
- twój numer NIP,
- miejsce prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego,
- informacja o zawieszaniu prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego,
- liczba miejsc w żłobku lub klubie dziecięcym,
- informacja, czy żłobek lub klub dziecięcy jest dostosowany do potrzeb dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki,

to należy złożyć wniosek o zmianę wpisu w rejestrze. Wniosek składany jest za pomocą portalu [Emp@tia](#) w ciągu 14 dni od chwili zaistnienia zmian.

Jeśli weryfikacja złożonego wniosku będzie pozytywna to urząd wpisze zmiany do rejestru żłobków i klubów dziecięcych. Po wpisie zmian wyda nowe zaświadczenie o wpisie do rejestru. Usługa jest bezpłatna. Dodatkowe opłaty są ponoszone, tylko w przypadku realizacji tej usługi przez pełnomocnika.

Aktualizacja danych jest potwierdzeniem stanu faktycznego, uwiarygodnia podmiot prowadzący oraz umożliwia rzetelny dostęp do informacji.

Aktualizacja danych - ścieżka dostępu: **Portal emp@tia - (dla przedsiębiorców Opieka nad dzieckiem do lat 3 – rejestr żłobków) druk RKZ – 2** Informacja o zmianie danych w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych lub wykazie dziennych opiekunów - aktualizacja po każdej zmianie.

4. SPRAWOZDANIE:

Sprawozdanie wypełnia się osobno, za każdą instytucję opieki wpisaną do Rejestru Żłobków na dzień 31 grudnia danego roku – druk RKZ – 4.

Sprawozdanie z działalności – ścieżka dostępu: **portal emp@tia (dla przedsiębiorców Opieka nad dzieckiem do lat 3 – rejestr żłobków) - druk RKZ – 4** – Sprawozdanie z działalności żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów – RZ – 4.

Podmiot może dokonać korekty sprawozdania poprzez ponowne złożenie sprawozdania RKZ-4 poprzez portal PIU Emp@tia. Gmina natomiast bezpośrednio w Rejestrze Żłobków, zakładka poczta Emp@tia, wczytuje przesłaną poprawioną wersję sprawozdania, natomiast sprawozdanie błędne usuwa z Rejestru. Aby usunąć błędne sprawozdanie należy wejść w zakładkę „Sprawozdawczość” wybrać sprawozdanie, a następnie opcję „Usuń”. Należy zaakceptować komunikat: „Wpis do rejestru zostanie usunięty i nie będzie można go odzyskać. Czy na pewno chcesz usunąć?”, co usunie wskazane sprawozdanie z Rejestru.

Ponadto, po weryfikacji sprawozdań przez gminę, gmina może wezwać podmiot do uzupełnienia/korekty informacji, poprzez opcję „Odpowiedz w sprawie”. Aby odpowiedzieć w sprawie należy wejść w zakładkę poczta Emp@tia, wybrać sprawozdanie, które nas interesuje, a następnie wybrać „Odpowiedz w sprawie”. Jednostka może taką samą ścieżką przesłać do gminy wyjaśnienia /korektę, która wprowadzi gmina w Rejestrze Żłobków. (*MINISTERSTWO RODZINY, PRACY i POLITYKI SPOŁECZNEJ DEPARTAMENT POLITYKI RODZINNEJ - pytania i odpowiedzi*).

1. WNIOSEK O DOFINANSOWANIE MIEJSC OPIEKI:

- wniosek o udzielenie dotacji z budżetu Gminy składany jest w terminie uchwalonym przez Radę Gminy/Radę Miejską do dnia **31 sierpnia/ 30 września** roku poprzedzającego rok udzielenia dotacji wg wzoru stanowiącego załącznik do Uchwały - dotacja przyznawana jest na każde dziecko objęte opieką w żłobku lub klubie dziecięcym,

- kwota przyznanego dofinansowania ustalana jest przez Radę Miasta, kwoty te różnią się wysokością w zależności od treści uchwał (przykładowo: Lublin – 400 zł. żłobek, 200 zł. klub dziecięcy, Łęczna – 300 zł. żłobek, 150 zł. klub dziecięcy, Świdnik – 360 zł. żłobek, 180 zł. klub dziecięcy, Lubartów – brak dofinansowania),
- w każdym miesiącu prowadzonej działalności podmiot prowadzący żłobek, klub dziecięcy składa: Oświadczenie o liczbie dzieci objętych opieką w żłobku / klubie dziecięcym w miesiącu ... w roku ... (wzór stanowi zał. do Uchwały Miasta) – stan na 1 dzień miesiąca, oświadczenie składane jest do 5 lub 10 dnia miesiąca (zgodnie z Uchwałą Rady Miasta) oraz następuje aktualizacja danych w Portalu Emp@tia.

2. WYKREŚLENIE Z REJESTRU:

Wykreślenie z rejestru następuje w przypadku:

- 1) złożenia przez podmiot wpisanego wniosku o wykreślenie,
- 2) nieusunięcia przez podmiot, w wyznaczonym terminie, nieprawidłowości w zakresie prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego,
- 3) przekazania we wniosku oraz w dołączonych do niego dokumentach informacji niezgodnych ze stanem faktycznym,
- 4) wydania prawomocnego orzeczenia zakazującego przedsiębiorcy wykonywania działalności gospodarczej objętej wpisem,
- 5) uzyskania przez organ prowadzący rejestr informacji o zgonie podmiotu będącego osobą fizyczną,
- 6) uzyskania przez organ prowadzący rejestr informacji z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo Krajowego Rejestru Sądowego o wykreśleniu przedsiębiorcy.

Odmowa wpisu do rejestru oraz wykreślenie następują w drodze decyzji administracyjnej.

Wykreślenie z rejestru – ścieżka dostępu: **Portal emp@tia (dla przedsiębiorców Opieka nad dzieckiem do lat 3 – rejestr żłobków)** - druk RKZ – 3 Wniosek o wykreślenie z rejestru żłobków i klubów dziecięcych lub wykreślenie z wykazu dziennych opiekunów oraz podmiotów zatrudniających – RKZ – 3

Zmiany w rejestrze oraz wykreślenie z rejestru są zwolnione z **opłaty**.

Od decyzji o odmowie wpisu do rejestru lub o wykreśleniu wpisu z rejestru żłobków lub klubów dziecięcych można wnieść odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego, za pośrednictwem organu, który wydał decyzję.

3. PONOWNY WPIS

- 1) Przedsiębiorca, w stosunku do którego wydano decyzję, o której mowa w art. 32a [decyzja o zakazie wykonywania przez przedsiębiorcę działalności objętej wpisem do rejestru], może uzyskać ponowny wpis do rejestru w tym samym zakresie działalności nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia wydania decyzji.
- 2) Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do podmiotu, który wykonywał działalność bez wpisu do rejestru. Nie dotyczy to sytuacji określonej w art. 30a ust.

Ponowny wpis - ścieżka dostępu: wpis do rejestru – **Portal emp@tia (dla przedsiębiorców Opieka nad dzieckiem do lat 3 – rejestr żłobków)** - druk RKZ – 1 Wniosek o wpis do rejestru żłobków i klubów dziecięcych lub wykazu dziennych opiekunów.

Wpis można sprawdzić w odpowiednim urzędzie gminy lub na stronie internetowej www.zlobki.mpips.gov.pl (tam też jest mapka z zarejestrowanymi instytucjami).

2.

Nadzór nad żłobkami i klubami dziecięcymi

Ewa Noga

Placówka, która została wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych jest formalnie nadzorowana. Nadzorowi podlega prawidłowość funkcjonowania i organizacji żłobka, klubu dziecięcego lub sprawowanej opieki przez dziennego opiekuna, przestrzeganie standardów dotyczących sprawowanej opieki w żłobku, klubie dziecięcym i przez dziennego opiekuna, wynikających z ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, spełnienie wymogów wynikających z rozporządzenia w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych oraz znajomość polityki prorodzinnej i założeń Programu MALUCH +.

Instytucje kontrolujące to:

- Urząd Miasta (Wydział Oświaty i Wychowania/ Wydział Zdrowia),
- Lubelski Urząd Wojewódzki (dotyczy m.in. Programu MALUCH +),
- SANEPiD (Oddział Higieny Dzieci i Młodzieży, Oddział Bezpieczeństwa Żywności i Żywności).

Organ kontroli zawiadamia przedsiębiorcę o zamiarze wszczęcia kontroli. Kontrolę wszczyna się nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Jeżeli kontrola nie zostanie wszczęta w terminie 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, wszczęcie kontroli wymaga ponownego zawiadomienia.

Zawiadomienie o zamiarze wszczęcia kontroli zawiera:

1. oznaczenie organu,
2. datę i miejsce wystawienia,
3. oznaczenie przedsiębiorcy,
4. wskazanie zakresu przedmiotowego kontroli,
5. imię, nazwisko oraz podpis osoby upoważnionej do zawiadomienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji.

Czynności kontrolne mogą być wykonywane przez pracowników organu kontroli po okazaniu przedsiębiorcy albo osobie przez niego upoważnionej legitymacji służbowej upoważniającej do wykonywania takich czynności oraz po doręczeniu upoważnienia do przeprowadzenia kontroli. Czynności kontrolne mogą być wykonywane przez osoby niebędące pracownikami organu kontroli, jeżeli odrębne przepisy przewidują taką możliwość, przy czym do pracowników organu kontroli oraz osób, o których mowa w ust. 4, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące wyłączenia pracownika, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.

Zmiana osób upoważnionych do przeprowadzenia kontroli, zakresu przedmiotowego kontroli oraz miejsca wykonywania czynności kontrolnych wymaga każdorazowo wydania odrębnego upoważnienia. Zmiany te nie mogą prowadzić do wydłużenia przewidywanego wcześniej terminu zakończenia kontroli.

Upoważnienie do przeprowadzenia kontroli, zawiera w szczególności:

- 1) wskazanie podstawy prawnej,
- 2) oznaczenie organu kontroli,
- 3) datę i miejsce wystawienia,
- 4) imię i nazwisko pracownika organu kontroli uprawnionego do przeprowadzenia kontroli oraz numer jego legitymacji służbowej,
- 5) oznaczenie przedsiębiorcy objętego kontrolą,
- 6) określenie zakresu przedmiotowego kontroli,
- 7) wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli,
- 8) imię, nazwisko oraz podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji,

9) pouczenie o prawach i obowiązkach przedsiębiorcy.

Dokument, który nie spełnia wymagań, o których mowa w ust. 7, nie stanowi podstawy do przeprowadzenia kontroli. Zakres kontroli nie może wykroczać poza zakres wskazany w upoważnieniu.

Czynności kontrolne wykonuje się w obecności przedsiębiorcy lub osoby przez niego upoważnionej. Przedsiębiorca wskazuje na piśmie osobę upoważnioną, w szczególności w czasie swojej nieobecności.

Kontroli podlegają:

- I. Akty normatywne obowiązujące w żłobku i klubie dziecięcym:
 1. Statut,
 2. Regulamin organizacyjny.
- II. Spełnienie wymagań dla kadry żłobka lub klubu dziecięcego (weryfikacja):
 1. Dyrektor żłobka, osoba kierująca pracą klubu dziecięcego,
 2. Skład personelu, liczebność, obowiązki oraz kwalifikacje.
- III. Wymagania lokalowe i sanitarne względem żłobków i klubów dziecięcych:
 1. Spełnienie oraz potwierdzenie wymagań przeciwpożarowych,
 2. Spełnienie oraz potwierdzenie wymagań sanitarno - lokalowych w żłobkach i klubach dziecięcych.
- IV. Przestrzeganie wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego dla instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.
- V. Spełnienie wymagań wskazanych przez Podmioty Dotujące.

Ad. I Akty normatywne obowiązujące w żłobku i klubie dziecięcym

STATUT żłobka, klubu dziecięcego. Żłobek i klub dziecięcy działa na podstawie statutu opracowanego przez podmiot, który utworzył żłobek lub klub dziecięcy. Statut powinien zawierać:

- 1) nazwę i miejsce jego prowadzenia,
- 2) cele i zadania oraz sposób ich realizacji, z uwzględnieniem wspomaganie indywidualnego rozwoju dziecka oraz wspomaganie rodziny w wychowaniu dziecka,
- 3) warunki przyjmowania dzieci,
- 4) zasady ustalania opłat za pobyt i wyżywienie w przypadku nieobecności dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym.

REGULAMIN ORGANIZACYJNY żłobka, klubu dziecięcego.

Regulamin określa organizację pracy żłobka, klubu dziecięcego, w szczególności:

- 1) cele, zadania i organizację żłobka (w tym czas pracy, ramowy rozkład dnia pobytu dziecka w Placówce Żłobkowej oraz obsadę osobową Placówki Żłobkowej),
- 2) zadania i zakres obowiązków wszystkich pracowników (zadania dla poszczególnych stanowisk pracy określają zakresy czynności będące zał. do umowy o pracę),
- 3) prawa i obowiązki rodziców i dzieci, korzystających z opieki żłobka,
- 4) obowiązki żłobka w razie nieszczęśliwego wypadku,
- 5) postanowienia ogólne (w tym sposób dokumentowania informacji o dziecku – obecność, stan zdrowia).

Ad.2 Spełnienie wymagań kadry żłobka lub klubu dziecięcego

Dokumenty poświadczające **kwalifikacje dyrektora i osób zatrudnionych** do opieki nad dziećmi (dyplomy ukończenia studiów, zaświadczenia o ukończeniu kursów kwalifikacyjnych, poświadczenie doświadczenia).

1. DYREKTOR – kwalifikacje:

o stanowisko dyrektora żłobka może starać się osoba, która posiada:

- wykształcenie wyższe i co najmniej 3 lata doświadczenia w pracy z dziećmi albo
- co najmniej wykształcenie średnie oraz 5 lat doświadczenia w pracy z dziećmi.

2. OPIEKUN W ŻŁOBKU – kwalifikacje:

o stanowisko opiekuna w żłobku ubiegać się może osoba posiadająca potwierdzone stosownym dokumentem kwalifikacje:

- a) pielęgniarki/położnej,
- b) opiekunki dziecięcej,
- c) nauczyciela wychowania przedszkolnego,
- d) nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej,
- e) pedagoga opiekuńczo-wychowawczego,
- f) pedagoga społeczno-wychowawczego,
- g) pedagoga wczesnej edukacji,
- h) terapeuty pedagogicznego, nauczyciela z kwalifikacjami z terapią pedagogiczną.

lub / i ukończyła studia wyższe lub studia podyplomowe na kierunku lub specjalności:

- wczesne wspomaganie rozwoju,
- studia wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach,
- studia edukacja prorozwojowa,
- studia pedagogika małego dziecka, wychowania przedszkolnego,
- studia psychologia dziecięca,
- studia psychologia wspierania rozwoju i kształcenia,
- psychologia wychowawcza.

lub

- odbyła nie wcześniej niż 2 lata przed podjęciem zatrudnienia, jako opiekun, szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy oraz posiada co najmniej wykształcenie:
- wyższe na dowolnym kierunku, którego program obejmuje zagadnienia związane z opieką nad małym dzieckiem lub jego rozwojem, i odbyła 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności lub
- średnie lub średnie branżowe oraz:
- co najmniej roczne doświadczenie w pracy z dziećmi w wieku do lat 3

lub

- przed zatrudnieniem jako opiekun w żłobku lub w klubie dziecięcym odbyła 280-godzinne szkolenie, z czego co najmniej 80 godzin w formie zajęć praktycznych, polegających na sprawowaniu opieki nad dzieckiem pod kierunkiem opiekuna, o którym mowa w ust. 1.
- szkolenie winno obejmować następujące bloki tematyczne: psychologiczne podstawy rozwoju jednostki (20 godzin), rozwój dziecka w okresie wczesnego dzieciństwa (25 godzin), stymulowanie wszechstronnego rozwoju dziecka (120 godzin), kompetencje opiekuna dziecka (w tym: odpowiedzialność prawna opiekuna, podstawy medycyny ratunkowej, umiejętność radzenia sobie ze stresem, emisja głosu - 35 godzin) praktyki zawodowe (80 godzin).

3. POMOC OPIEKUNKI W ŻŁOBKU – kwalifikacje

O stanowisko pomocy opiekunce w żłobku, klubie dziecięcym ubiegać się może osoba:

- pełnoletnia,
- o pełnej zdolności do czynności prawnych oraz korzystania z pełni praw publicznych,
- posiadająca aktualne wyniki badań sanitarno-epidemiologicznych,

- niekarana za przestępstwa umyślne,
- niekarana za przestępstwa na tle seksualnym,
- z ukończonym szkoleniem z udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej dziecku.

4. SKŁAD PERSONELU zatrudnionego w żłobku lub klubie dziecięcym

- Powinien być dostosowany do liczby dzieci uczęszczających do żłobka lub klubu dziecięcego – należy przedstawić **wykaz dzieci** zapisanych do żłobka, klubu dziecięcego wraz z datą urodzenia,

Jeden opiekun może sprawować opiekę w żłobku i w klubie dziecięcym – nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne, dziecko wymagające szczególnej opieki lub dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia (dotyczy żłobka) maksymalnie nad pięciorgiem dzieci;

- W żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną **pielęgniarkę** lub położną.

O stanowisko pielęgniarki w żłobku ubiegać się może osoba, która posiada:

- świadectwo lub dyplom ukończenia polskiej szkoły pielęgniarskiej bądź uzyskane w innym państwie niż państwo członkowskie Unii Europejskiej świadectwa lub dyplomu, pod warunkiem, że dyplom lub świadectwo zostały uznane w Rzeczypospolitej Polskiej za równorzędne ze świadectwem ukończenia szkoły pielęgniarskiej lub dyplomem, zgodnie z odrębnymi przepisami, oraz że spełniają minimalne wymogi kształcenia określone w przepisach prawa Unii Europejskiej,
- Minimum 2 lata doświadczenia w zawodzie pielęgniarki lub położnej,
- Brak pozbawienia, zawieszenia lub ograniczenia władzy rodzicielskiej,
- Wypełnia obowiązek alimentacyjny, w przypadku, gdy taki obowiązek został nałożony na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd.

Wymiar czasu pracy nie jest określony.

5. DOKUMENTACJA PRACOWNICZA

- dokument potwierdzający, że dany pracownik jest zatrudniony w żłobku, klubie dziecięcym (umowa),
- **Zaświadczenia o niekaralności** dyrektora oraz o zaświadczenie o niekaralności opiekunek zatrudnionych w żłobku, klubie dziecięcym,
- Zaświadczenia o niefigurowaniu w bazie danych **Rejestru Sprawców Przystępstw na Tle Seksualnym** osób zatrudnionych,
- Ważne **badania sanitarno-epidemiologiczne pracowników** (książeczka do celów sanitarno-epidemiologicznych / oświadczenie do celów sanitarno-epidemiologicznych),
- **Ważne badania lekarskie**,
- Obowiązkowe **szkolenia z udzielania dziecku pierwszej pomocy** (ważne 2 lata).
- **Dziennik zajęć do wglądu** (jeśli jest prowadzony).

Ad. III Spełnienie oraz potwierdzenie wymagań sanitarno-lokalowych w żłobkach i klubach dziecięcych

1. Opinie, protokoły z kontroli przeprowadzanych w żłobku przez inne instytucje (np. SANEPID),
2. Informacje o wyżywieniu (zgodne z wymaganiami), przeciętne koszty,
3. Procedury opracowane przez placówki w oparciu o aktualne wytyczne Głównego Inspektora Sanitarnego dla instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w związku z COVID-19.

SANEPiD

Kontrole mogą być:

- 1) planowe – przeprowadzane według opracowanych i zatwierdzonych przez organ nadrzędny planów kontroli – zgodnie z przyjętym harmonogramem,

- 2) doraźne – wynikające z :- konieczności podjęcia działań związanych z wpłynięciem interwencji lub skargi,- podejrzenia zagrożenia dla zdrowia i życia,- prowadzonych postępowań administracyjnych, a więc z konieczności przeprowadzenia kontroli sprawdzających.

1. Oddział Higieny Dzieci i Młodzieży:

- wizja lokalna pomieszczeń(m.in. minimalna powierzchnia pomieszczeń przeznaczonych na zbiorowy pobyt dzieci, stan sanitarny pomieszczeń i stan zabawek) oraz pomiar temperatury wody, pomiar temperatury w pomieszczeniach, w których przebywają dzieci,
- dokumenty do wglądu:
 - aktualny przegląd kominiarski – 1 raz w roku,
 - przeglądy gaśnic i hydrantu znajdującego się w placówce – 1 raz w roku,
 - badanie wody (wyniki) - zgodnie z zapisami w HACCP,
 - wynik okresowych badań laboratoryjnych na obecność bakterii z rodzaju Legionella sp., pobieranych z wody ciepłej (badania należy wykonać dwukrotnie – w odstępie rocznym, w przypadku, kiedy w dwóch badaniach wykonanych w odstępach rocznych zostanie stwierdzone, że liczba bakterii Legionella sp. jest mniejsza niż 100 jtk/100 ml. następne badanie w tym kierunku należy wykonać za 3 lata),
 - ważne badania lekarskie i książeczki pracownicze sanitarno-epidemiologiczne,
 - wykaz środków higienicznych używanych w żłobku, klubu dziecięcym (dostępność, termin ważności, prawidłowość przechowywania, prawidłowość wykorzystywania),
 - instrukcje umieszczone w widocznych miejscach (m.in. instrukcja mycia rąk, zakaz palenia).

2. Oddział Bezpieczeństwa Żywności i Żywnienia:

- wizja lokalna pomieszczeń, punkt wydawania posiłków, rozdzielnia (m.in. stan sanitarny pomieszczeń i urządzeń),
- ważne badania lekarskie i książeczki pracownicze sanitarno-epidemiologiczne,
- prawidłowe jadłospisy (uwzględniające diety, wskazujące alergeny, gramaturę potraw oraz ich kaloryczność),
- umowa zawarta z firmą dostarczającą posiłki,
- badanie wody (wyniki) - zgodnie z zapisami w HACCP,
- wynik okresowych badań laboratoryjnych na obecność bakterii z rodzaju Legionella sp.
- instrukcje umieszczone w widocznych miejscach (m.in. instrukcja mycia rąk, zakaz palenia).

Jeśli w trakcie kontroli inspektor **stwierdzi naruszenia wymagań higienicznych i zdrowotnych, to nakazuje ich usunięcie w określonym czasie.** Zrobi to w drodze decyzji.

Ad. IV Przestrzeganie wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego dla instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.

Należy dostosowywać procedury wewnętrzne zgodnie z aktualizowanymi wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego, ze szczególnym uwzględnieniem wytycznych przeciwepidemicznych (zagrożenia Covid-19).

<https://www.gov.pl/web/gis> lub <https://www.gov.pl/web/koronawirus/>

Obszary

Organizacja opieki w żłobku

- odpowiednia powierzchnia pomieszczeń na pobyt dzieci,
- przyporządkowanie opiekunów do grupy dzieci,
- przygotowanie sal do pobytu dzieci w warunkach zagrożenia Covid-19 (m.in. usunięcie przedmiotów i sprzętów, których nie można skutecznie uprać lub dezynfekować, wietrzenie sali, zachowanie dystansu społecznego),
- zasady przebywania Rodziców w szatni (przyrowadzanie i odbieranie dzieci),
- pomiar temperatury dzieci (zgoda, procedura).

Higiena, czyszczenie i dezynfekcja pomieszczeń i powierzchni

- procedury dezynfekcji pomieszczeń i sprzętów - monitoring codziennych prac porządkowych, ze szczególnym uwzględnieniem utrzymywania w czystości ciągów komunikacyjnych, dezyn-

fekcji powierzchni dotykowych - poręczy, klamek i powierzchni płaskich, w tym blatów w salach i w pomieszczeniach spożywania posiłków, klawiatury, włączników,

- zaopatrzenie personelu w indywidualne środki ochrony osobistej,
- wywieszenie w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych plakatów z zasadami prawidłowego mycia rąk, a przy dozownikach z płynem do dezynfekcji rąk – instrukcje.

Postępowanie w przypadku podejrzenia zakażenia u personelu podmiotu

- opracowanie procedury postępowania na wypadek zakażenia koronawirusem lub zachorowania na COVID-19, w tym:
- ustalenie listy osób przebywających w tym samym czasie w części/częściach podmiotu, w których przebywała osoba podejrzana o zakażenie,
- opracowanie procedury zgłoszenia przypadku zakażenia do Głównego Inspektora Sanitarnego.

Postępowanie w przypadku podejrzenia zakażenia u dziecka

- opracowanie procedury postępowania na wypadek zakażenia koronawirusem lub zachorowania na COVID-19, w tym:
- zasady komunikacji z rodzicami, zasady odebrania dziecka,
- przygotowanie i wyposażenie izolatorium.

Ad. V Spełnienie wymagań wskazanych przez Podmioty Dotujące.

PODMIOTY DOTUJĄCE: GMINA, MINISTERSTWO RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ:

- realizacja obowiązku informacyjnego o przyznanej dotacji (np. z budżetu gminy lub środków unijnych, zniżek przyznawanych przez instytucję opieki) wraz z informacją o instytucji dotującej (informacja wywieszona w widocznym miejscu w pomieszczeniach żłobka, klubu dziecięcego, informacja na stronie i w mediach społecznościowych żłobka i klubu dziecięcego, w umowach zawieranych z rodzicami dzieci uczęszczających do żłobka, klubu dziecięcego) zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 maja 2021 r. ws. określenia działań informacyjnych podejmowanych przez podmioty realizujące zadania finansowane lub dofinansowane z budżetu państwa lub z państwowych funduszy celowych,
- zgodność danych przesyłanych w raportach w każdym miesiącu (Oświadczenie o liczbie dzieci objętych opieką w żłobku / klubie dziecięcym w miesiącu ... w roku ...) – stan na 1 dzień miesiąca, raport wysyłany do 5 lub 10 dnia miesiąca (zgodnie z Uchwałą Rady Miasta),
- raport na koniec roku (zgodnie z zapisami zawartymi w umowie pomiędzy Instytucją dotującą, a żłobkiem, klubem dziecięcym),
- aktualizacja danych w rejestrze za pośrednictwem portalu Emp@tia – Portal Informacyjno-Usługowy (<https://empatia.mpips.gov.pl/>) – aktualizacja danych powinna nastąpić 14 dni od dnia zaistnienia zmiany.

W przypadku stwierdzenia, że podmiot prowadzący żłobek lub klub dziecięcy a także dzienny opiekun nie spełnia standardów dotyczących sprawowanej opieki, organ sprawujący nadzór zobowiązuje go do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości w wyznaczonym terminie.

Podmiot prowadzący żłobek lub klub dziecięcy oraz dzienny opiekun ma prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do ustaleń organu sprawującego nadzór, w terminie 7 dni od dnia otrzymania informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach.

W razie nieuwzględnienia zastrzeżeń, w całości lub w części, organ sprawujący nadzór sporządza stanowisko na piśmie i przekazuje je podmiotowi prowadzącemu żłobek, klub dziecięcy oraz dziennemu opiekunowi.

W celu zbadania, czy i w jakim zakresie są realizowane zalecenia pokontrolne organ sprawujący nadzór może prowadzić czynności sprawdzające.

W przypadku nieusunięcia w wyznaczonym terminie nieprawidłowości, wójt, burmistrz, prezydent miasta wykreśla z rejestru żłobek lub klub dziecięcy oraz dziennego opiekuna.

LISTA DOKUMENTÓW do kontroli:

1. Statut żłobka, klubu dziecięcego,
2. Regulamin organizacyjny żłobka, klubu dziecięcego,
3. Dokumenty poświadczające kwalifikacje dyrektora i osób zatrudnionych do opieki nad dziećmi + podpisany zakres obowiązków,
4. Dokumentacja pracownicza – dokument potwierdzający, że dany pracownik jest zatrudniony w żłobku, klubie dziecięcym (umowa),
5. Zaświadczenia o niekaralności opiekunek zatrudnionych w żłobku, klubie dziecięcym i zaświadczenie o niekaralności dyrektora,
6. Zaświadczenia o niefigurowaniu w bazie danych Rejestru Sprawców Przepływów na Tle Seksualnym osób zatrudnionych,
7. Ważne badania sanitarno-epidemiologiczne pracowników (książeczka do celów sanitarno-epidemiologicznych / oświadczenie do celów sanitarno-epidemiologicznych),
8. Ważne badania lekarskie,
9. Wykaz dzieci zapisanych do żłobka i data urodzenia / Zgodność liczby dzieci przypadających na 1 opiekuna,
10. Pielęgniarka - dokumenty poświadczające kwalifikacje (prawo wykonywania zawodu, ważne badania sanitarno-epidemiologiczne, ważne badania lekarskie),
11. Obowiązkowe szkolenia z udzielania dziecku pierwszej pomocy (ważne 2 lata),
12. Dziennik zajęć do wglądu (jeśli jest prowadzony),
13. Informacje o wyżywieniu (zgodne z wymaganiami), przeciętne koszty, umowa z firmą dostarczającą posiłki, jadłospisy (z uwzględnieniem diet),
14. Kontrole przeprowadzone w żłobku przez inne instytucje (np. SANEPiD),
15. Procedury opracowane przez placówki w oparciu o aktualne wytyczne Głównego Inspektora Sanitarnego dla instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w związku z COVID-19,
16. Wewnętrzne procedury obowiązujące w Placówce.

Powyższe wyczerpuje postępowanie kontrolne. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w działalności placówki oraz w zależności od rodzaju stwierdzonych nieprawidłowości konsekwencją przeprowadzenia postępowania kontrolnego może być wszczęcie postępowania administracyjnego.

1.

Finansowanie działalności żłobka i klubu dziecięcego

Piotr Marzęda

Koszty funkcjonowania placówki opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 niezależnie czy jest to niepubliczny żłobek, czy klub dziecięcy, są dość wysokie. W tym artykule postaram się przybliżyć jak niepubliczne placówki opieki nad dziećmi do lat 3 finansują swoje bieżące funkcjonowanie, co kształtuje poziom opłat za opiekę nad dziećmi do lat 3, jakie są możliwe źródła ich finansowania. Należy pamiętać, że przyjęte w tym artykule wyliczenia mają charakter szacunkowy i przybliżony. Koszty funkcjonowania niepublicznego żłobka lub klubu spowodowane są kilkoma składowymi, wynikającymi z przepisów i to głównie one wpływają na wysokość czesnego w tego typu placówkach.

Pierwszą składową są koszty lokalu, w którym prowadzona jest działalność i jego rachunki za media. Wynika to z określonych w przepisach wymagań dotyczących metrażu przypadającego na dziecko, oraz zaplecza jakie powinien posiadać lokal, w którym prowadzony jest żłobek lub klub dziecięcy.

Dla przypomnienia Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy stanowi, że:

- powierzchnia każdego pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od 3 do 5 dzieci wynosi co najmniej 16 m²; w przypadku liczby dzieci większej niż 5 powierzchnia pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt dzieci ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko, z tym, że:
- powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko wynosi co najmniej 2 m², jeżeli czas pobytu dziecka nie przekracza 5 godzin dziennie,
- powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko wynosi co najmniej 2,5 m², jeżeli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie;
- wysokość pomieszczeń przeznaczonych na pobyt dzieci wynosi co najmniej 2,5 m.

Z powyższego zapisu wynika, że sale pobytu dzieci przy złożeniu 30 dzieci muszą mieć metraż min. 78,5 m² (zakładając pobyt dłuższy niż 5 godzin), po odliczeniu powierzchni zajętych przez meble itp. Dodając do tego zaplecze, czyli ubikacje dla dzieci, ubikacje dla personelu, zmywalnie naczyń, wydawalnie posiłków lub kuchnię, pomieszczenie gospodarcze, wózkownię - pomieszczenie do przechowywania wózków, pomieszczenie socjalne dla pracowników, szatnię - daje to powierzchnię lokalu min. 170/180 m² - aby pomieszczenia były przestronne, powinien oscylować w większym metrażu. Koszt takich lokali zlokalizowanych na parterach budynków, możliwych do dostosowania na placówkę opieki nad dziećmi do lat 3 jest dość wysoki, bez względu na to czy zamierzamy zakupić lokal czy wynajmować, szczególnie w miastach. Cenę podbija fakt, że w gronie zainteresowanych takimi lokalami, są np. banki, sklepy i inne podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Dodatkowo przy takich lokalach dochodzą wysokie koszty eksploatacji, prąd ogrzewanie, woda, wywóz nieczystości - lokal żłobka musi mieć podpisaną oddzielną umowę na wywóz odpadów, a koszty eksploatacyjne systematycznie wzrastają. Kolejną składową kosztu funkcjonowania placówki opieki nad dziećmi do lat 3 jest konieczność zatrudnienia określonej liczby pracowników, w przepisach określono: art. 2 pkt 1 ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, w żłobku jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku, gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne, dziecko wymagające szczególnej opieki lub dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia maksymalnie nad pięciorgiem.

Oznacza to, że nad 30 dziećmi w placówce, stałą opiekę muszą sprawować równocześnie min. 4 opiekunki. Do tego dochodzą oczekiwania rodziców, aby żłobki i kluby dziecięce funkcjonowały

w jak najdłuższym czasie, czyli w godzinach od pomiędzy wczesnymi godzinami rannymi, a późnymi godzinami popołudniowymi, a nawet dłużej, aby spokojnie mogli dojechać i wrócić z pracy. Placówka jest czynna dziennie od 10 do 12 godzin. Oznacza to, że przy zatrudnieniu na umowę o pracę, gdzie pracownik może pracować 8 godzin potrzeba jest zatrudnienia min. 6 opiekunek, aby układać grafik po 8 godzin codziennie (w tym opiekunki będącej także pielęgniarką, lub dodatkowo pielęgniarki). Przy nawet minimalnym wynagrodzeniu za pracę, które w 2022 roku wynosi 3010 złotych brutto, a wraz z kosztami pracodawcy ta suma wzrasta do 3 626,46 złotych, a od roku 2023 kwota brutto minimalnego wynagrodzenie będzie wynosić od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 roku – 3.490 zł, od 1 lipca do 31 grudnia 2023 roku – 3.600 zł, co finalnie z kosztami pracodawcy stanowić będzie kwotę 4 337,28 złotych (o ile będziemy w stanie zatrudnić wykwalifikowany personel za takie wynagrodzenie), przy 6 opiekunkach daje to naprawdę dużą sumę miesięcznych kosztów (w 2023 roku sam koszt personelu będzie wynosił 26 023,68 złotych- (zakładając najniższe krajowe wynagrodzenie).

W niektórych placówkach, personel zatrudniany jest na umowy zlecenia, aby ograniczać koszty, jednak w mojej opinii bez zapewnienia opiekunkom oraz dyrekcji placówek stabilności zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nie można stworzyć wykwalifikowanego i odpowiedzialnego zespołu, a przecież pod opieką mamy najmłodsze dzieci. Do tego dodając koszty lokalu przy np. najmie razem z kosztami mediów (które w ostatnim czasie podrożały czasami o 100%), plus koszty utrzymania czystości, środków higienicznych sprawia, że prowadzenie takiej placówki jest kosztowne i generuje wysokie koszty stałe naszej działalności. Większość kosztów wymuszają przepisy, co jednak jest zrozumiałe, ponieważ chodzi tutaj o najmłodszych.

Koszty te w przypadku placówek niepublicznych są konieczne do pokrycia, głównie przez rodziców dzieci, które są pod opieką takich żłobków czy klubów dziecięcych prowadzonych jako niepubliczne. Warto zwrócić tutaj uwagę, że możliwości zarobkowe takiej placówki są ograniczone do liczby miejsc dla dzieci. Nie oznacza to, że im więcej miejsc tym większe dochody, ponieważ zwiększając liczbę miejsc w placówce musimy posiadać większy metraż narzucony przepisami, co generuje większe koszty, a także większą liczbę personelu, co także generuje dodatkowe koszty. Możliwości finansowe rodziców, także stanowią pewną barierę w możliwości podnoszenia opłat za pobyt dziecka w placówce. Jednak łatwo przeliczyć, że w placówce na około 30 dzieci stałe koszty oscylują w 2022 r. w granicach 30 000-35 000 złotych/miesięcznie, co daje koszt przypadający na jedno dziecko w granicach min 1 200 złotych za miesiąc bez uwzględnienia wyżywienia czy zarobku placówki, który będzie niezbędny np. na: przeprowadzanie napraw, utrzymanie w należytym stanie pomieszczeń, zakupy sprzętu, zapewnienie środków czystości, przeprowadzanie obowiązkowych badań wody i wiele innych. Od 2023 roku te koszty będą oscylowały w granicach 40 000 do 45 000 złotych miesięcznie co da sumę około 1500 złotych na dziecko.

Do tego należy pamiętać, że jest to kalkulacja w oparciu o komplet dzieci w placówce, a trzeba brać pod uwagę okresy, kiedy takiego kompletu nie będzie. Czyli koszty wzrastają o kolejne min. 300 złotych na dziecko/miesięcznie. Oszacujmy więc, że rodzic musiałby w 2022 roku zapłacić około 1400/1450 złotych miesięcznie za pobyt dziecka w placówce + koszty wyżywienia przyjmując stawkę dzienną 12 złotych to około 288 złotych. Koszt pobytu dziecka w miesiącu daje opłatę w wysokości około 1740 złotych- przy bardzo znikomej możliwości zarobkowej występującej jedynie w momencie posiadania kompletu dzieci. Takiej wysokości opłaty stanowią znaczne obciążenie budżetu domowego dla rodziny zarabiającej nawet w granicach 4000 brutto na osobę.

Wiadomo także, że od przyszłego roku opłaty wzrosną i będą oscylowały na poziomie 1600/1700 złotych, dodatkowo najprawdopodobniej podrożeje koszt wyżywienia przez rosnące ceny produktów, energii i paliwa szacuje, że średnio będzie to około 14 złotych na dziecko czyli miesięcznie 336 złotych. Podsumowując łączny koszt utrzymania dziecka w żłobku z wyżywieniem będzie wynosić około 2100 złotych. To mimo wzrostu płacy minimalnej będzie bardzo znaczącym kosztem w budżetach domowych. Obawiam się, że powrotnie może dojść do sytuacji w niektórych gospodarstwach domowych np.: przy dwójce dzieci bardziej opłacalne będzie pozostanie Matki w domu niż podjęcie przez nią zatrudnienia ze względu na koszty opieki. Z pomocą w opłatach za takie placówki przychodzą jednostki samorządu terytorialnego, wiele gmin dopłaca do pobytu dziecka w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na swoim terenie - należy zaznaczyć, że nie wszystkie, wiele gmin nie ma wprowadzonego takiego

rozwiązania. Dla przykładu warto wskazać kilka gmin stosujących dopłaty do pobytu dzieci w żłobkach lub klubach dziecięcych np.: gmina Lublin oferuje dopłatę rodzicom w wysokości 400 złotych/miesięcznie za pobyt dziecka w niepublicznym żłobku lub klubie dziecięcym (dotyczy dzieci i rodziców zamieszkałych w Lublinie). Gmina Świdnik za taki pobyt dopłaca 280 zł złotych/miesięcznie (w 2021 roku było to 360 złotych- gmina zmniejszyła dopłatę mimo rosnących kosztów funkcjonowania). Warto wskazać, że różne gminy mają różne wymagania co do przyznawania dofinansowania na dziecko. To gmina w drodze uchwały określa jakie warunki należy spełnić, żeby takie świadczenie otrzymać. Czyli jeżeli twoja gmina przewiduje dofinansowanie, przeczytaj uchwałę, aby dowiedzieć się o warunkach takiego dofinansowania. Gminy potrafią wskazywać próg dochodów od jakich przysługuje dopłata, rozliczać się bezpośrednio z rodzicami lub z placówkami na podstawie przedstawionych list dzieci. Przykładowe stawki w miastach Polski to: Poznań - 600 złotych na miesiąc, niezależnie od dochodu rodzica. Gdańsk - maksymalnie 500 złotych, przy czym, otrzymasz różnicę pomiędzy opłatą stałą w żłobku niepublicznym a publicznym. W Warszawie przewidziane jest 400 zł, przy czym, jeśli żłobek otrzymuje dofinansowanie z innych źródeł niż budżet gminy, wysokość świadczenia pomniejsza się o kwotę otrzymanego dofinansowania na dziecko. W Suwałkach, przewidziano kwotę 300 złotych. Tak więc dopłaty i ich rodzaj są uzależnione od gminy, w której placówka się znajduje. Jednak szacując średnio, że taka dopłata oscyluje w granicach 400 złotych zmniejsza to obciążenia rodzica/opiekuna w zapewnieniu opieki nad dzieckiem, i wpływa na wysokość czesnego. Warto zwrócić w tym miejscu uwagę, że istnieje wiele gmin, w których nie ma dopłat do pobytu dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym.

Od 2022 roku ważnym, źródłem finansowania stała się dopłata do pobytu w żłobku dziecka do lat 3 wprowadzona w ramach „Kapitału opiekuńczego” – wysokość dofinansowania to 400 zł, ale nie więcej niż wysokość opłaty ponoszonej przez rodzica za pobyt dziecka w żłobku. Do opłaty za pobyt dziecka nie wlicza się opłaty za wyżywienie. Dofinansowanie to będzie przekazywana na rachunek żłobka przez ZUS.

Warto wskazać, że dopłata nie przysługuje na wszystkie dzieci. Nie otrzyma się dofinansowania na dziecko, na które otrzymuje się Rodzinny Kapitał Opiekuńczy. Dlatego rodzic musi wybrać rodzaj wsparcia na drugie lub kolejne dziecko w rodzinie w wieku od 12 do 35 miesiąca, które uczęszcza do żłobka, klubu dziecięcego lub jest pod opieką dziennego opiekuna.

Można korzystać z dofinansowania pobytu w żłobku na jedno dziecko i pobierać rodzinny kapitał opiekuńczy na inne dziecko w rodzinie.

Aby skorzystać z dofinansowania, dziecko musi uczęszczać do żłobka lub klubu dziecięcego wpisanego do rejestru żłobków i klubów dziecięcych albo być pod opieką dziennego opiekuna wpisanego do wykazu opiekunów dziennych. Aby ZUS mógł przyznać dofinansowanie, dziecko musi być wpisane do tego rejestru lub wykazu przez żłobek, klub dziecięcy lub dziennego opiekuna. W tym celu należy przekazać dane osobowe rodzica i dziecka podmiotowi prowadzącemu placówkę, do której uczęszcza dziecko. Jest to niezbędne do przyznania dofinansowania.

Przez wiele lat, źródłem dofinansowania funkcjonowania placówek niepublicznych, był Program funkcjonujący od 2011 roku pod nazwą MALUCH, w którym to w 2013 roku rozszerzono zakres dofinansowania o koszty funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi - na dofinansowanie kosztów bieżących związanych z utrzymaniem miejsc tworzonych z udziałem programu MALUCH. Następnie w 2014 roku wprowadzono Moduł 3 (dla podmiotów niegminnych): zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 działających na podstawie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, w którym to można było otrzymać środki na pobyt dziecka w celu obniżenia opłaty ponoszonej przez rodziców. Wysokość dotacji, która była przeznaczona na obniżkę opłat rodziców za 1 dziecko miesięcznie, wynosiła w 2014 roku maksymalnie 176 zł.

W kolejnych latach program kontynuowano i podmioty prowadzące niepubliczne placówki opieki nad dziećmi mogły z niego korzystać. Zmieniały się jedynie numery modułów, w ramach których placówki niepubliczne mogły aplikować o środki. Obecnie ten program funkcjonuje pod nazwą MALUCH + od 2017 r. w tym też roku dofinansowanie wynosiło maksymalnie 140 złotych na dziecko.

W roku 2018 przeznaczono na program najwyższą sumę środków 450 000 000 zł. Jednak przez

rosnącą liczbę miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz przeznaczenie największej części kwoty na tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, wysokość dofinansowania na funkcjonowanie miejsc opieki wynosiła 150 zł miesięcznie na dziecko, a w przypadku miejsca dla dziecka niepełnosprawnego lub wymagającego szczególnej opieki – 500 zł. (po raz pierwszy w tym też roku dokonano podziału i zróżnicowania kwoty w stosunku do miejsc dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki). W kolejnych latach, czyli 2019 – kwota dofinansowania programu nadal pozostawała na wysokim poziomie (450 000 000 złotych). Jednak kwota dofinansowania na funkcjonowanie pojedynczych miejsc opieki zmniejszała się.

W ostatnim roku, funkcjonowania programu czyli 2021 przeciętna miesięczna wysokość dofinansowania na 1 miejsce opieki wynosiła 80 zł, a w przypadku miejsc dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki – 500 zł. Program MALUCH + rozliczany był za pośrednictwem Urzędów Wojewódzkich, czyli jako podmiot prowadzący niepubliczną placówkę opieki do lat 3, umowę podpisywaliśmy z właściwym Wojewodą. Rozliczania także prowadzone były za pośrednictwem Urzędu Wojewódzkiego. Warto dodać, że wysokość dofinansowania była na tym samym poziomie zarówno dla żłobków i klubów dziecięcych prowadzonych przez JST jak i tych niepublicznych. Na 2022 rok nie ogłoszono konkursu w programie MALUCH+, najprawdopodobniej związane to było z wprowadzeniem Kapitału Opiekuńczego i dopłat do żłobka, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej zapowiada, że program będzie kontynuowany, jednak nie jest znana forma, założenia programu jak i terminy jakichkolwiek konkursów.

Oczywiście należy pamiętać, że dofinansowania do miejsc pobytu dzieci czy to ze środków gminnych, czy ze środków rodzinnego kapitału opiekuńczego i dofinansowania obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna czy wcześniej Programu Maluch + wiążą i wiązały się z dodatkową pracą, koniecznością sprawozdawania, rozliczania dotacji itp. , co generuje kolejne koszty w postaci konieczności zatrudniania osób, do wykonywania tej pracy. Potrzebujemy także osób do naliczania wypłat, rozliczania z US, ZUS, czyli prowadzenia księgowości i kadr placówki. – w związku z tym faktem są to dodatkowe koszty stałe ponoszone na wynagrodzenia.

Podsumowując, przy prowadzeniu niepublicznej placówki opieki nad dziećmi do lat 3, trzeba liczyć się z wysokimi stałymi kosztami funkcjonowania takiej placówki, które w ostatnim czasie są potęgowane przez inflację i wzrosty np.: kosztów energii i ogrzewania. Wprowadzenie Kapitału Opiekuńczego i dopłaty do żłobka spowodowało, czy to chwilowe czy stałe zaprzestanie realizacji Programu Maluch +, ale też niektóre gminy obniżyły wysokości dopłat do pobytu w żłobku jak w woj. lubelskim gmina Świdnik z 360 złotych na 280 złotych na dziecko miesięcznie. Spowodowało, że nadal koszty ponoszone przez rodzica są wysokie.

W większości placówek funkcjonuje w pewnym stopniu, nazwijmy go „hybrydowy” sposób finansowania, jest to połączenie opłat płaconych przez rodziców, z finansowaniem z gminy ze środków rodzinnego kapitału opiekuńczego i dofinansowania obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna czy wcześniej Programu Maluch +. Dzięki tym dodatkowym środkom, zostają zmniejszone koszty ponoszone przez rodziców najmłodszych.

Przykładowo w jednej z placówek prowadzonych przez PSPiA KLANZA w Lublinie: Pełne czesne było to 1250 złotych miesięcznie za opiekę nad dzieckiem (bez kosztów wyżywienia) w 2022r. (było na bardzo niskim poziomie ponieważ staraliśmy się utrzymać jedynie placówkę i nie generowaliśmy zysku). Dla osób zamieszkałych w Lublinie gmina dopłacała 400 złotych za miesięczny pobyt dziecka w placówce, czesne zmniejszane jest też ze środków rodzinnego kapitału opiekuńczego i dofinansowania obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna o kolejne 400 złotych (jeżeli dziecko kwalifikowało się do dopłaty). W związku z tym, koszt czesnego jaki ponosili rodzice to było jedynie 450 złotych miesięcznie. Do tego dochodziła opłata za wyżywienie stawka dzienna 12.00 złotych, przy pełnym wyżywieniu maksymalna opłata wynosi 288 złotych. W placówkach pobierane jest także jednorazowe wpisowe w wysokości 250 złotych. Maksymalnie w roku 2022, koszt ponoszony przez rodzica wynosił wobec tego 688 złotych, pozostała część w wysokości 800 złotych pokrywana była z dotacji z gminy i ze środków rodzinnego kapitału opiekuńczego i dofinansowania obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna (o ile dopłata na dziecko przysługuje z w/w programu). Już w tym momencie wiemy, że opłaty od przyszłego roku muszą zostać zwiększone o min 200-250 złotych na dziecko (co i tak jedynie pozwoli na funkcjonowanie), czego powodem będzie podniesienie wynagrodzenie minimalne i rosnące koszty. Kolejno może zwiększyć się koszt wyżywienia do około 14 zł za dzień. Bez dodatkowych dopłat i np.: reaktywacji programu Maluch +. Maksymalna opłata dla rodzica będzie wynosić 650 złotych plus 336 złotych wyżywienia czyli – 986 złotych. Bez takich podwyżek nie będzie możliwości funkcjonowania.

Warto dodać, że w niektórych firmach funkcjonują też dopłaty do pobytu dziecka w placówce opieki do lat 3, są one wypłacane z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Posiadają je głównie większe zakłady pracy, dopłaty są zróżnicowanej wysokości i zmniejszają obciążenie ponoszone przez rodziców na instytucjonalną opiekę nad dzieckiem. W woj. lubelskim taka dopłata jest np.: w Kopalni węgla w Bogdance, rodzice otrzymują od placówki zaświadczenie o uczęszczaniu dziecka do żłobka i wysokości czesnego, a następnie otrzymują dofinansowanie. Możliwość takiej dopłaty istnieje od 2009 roku, kiedy to weszła w życie nowelizacja dotycząca prawa pracy i zakładowych funduszy świadczeń socjalnych. Poszerzono wtedy definicję działalności społecznej i w prowadzono opiekę żłobkową. Pracodawca może zatem finansować z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych o opiekę nad dziećmi pracowników z jego firmy w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 – czyli dopłacać do czesnego.

Jak już opisano powyżej od 01.01.2022 roku w Polsce funkcjonuje Rodzinny kapitał opiekuńczy i dofinansowanie obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna. Są to środki znacząco wspierające pobyt dzieci do lat 3 w placówkach opieki. Zmniejszają opłaty dla rodzica o kwotę 400 złotych miesięcznie. Niestety program ma swoje ograniczenia, nie obejmuje wszystkich dzieci. W praktyce, jak już opisywałem powyżej, część obowiązków związanych z realizacją programu została przerzucona na prowadzących żłobki, co wiąże się z dodatkowym zaangażowaniem pracy i kosztami. Od wprowadzenia nowego rozwiązania nie ogłoszono Programu Maluch + co zmniejszyło możliwe dofinansowanie do pobytu dziecka, oraz niektóre gminy zmniejszyły dopłaty do żłobków. Nie mniej jednak jest to krok w dobrym kierunku aby placówki niepubliczne były bardziej dostępne dla rodziców, a ich opłaty mniejsze dla rodziców.

Im więcej wsparcia tym więcej rodziców będzie mogło sobie na taką opiekę pozwolić i tym więcej będzie dzieci w takich placówkach, co przełoży się na ich dobrą kondycję i utrzymanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w Polsce. Opieka nad dziećmi do lat 3 nie powinna pochłaniać dużej części budżetów domowych i być ogólnodostępna, co przełoży się także na aktywność zawodową wśród rodziców, jak i lepszy rozwój dzieci.

2. Dotacja na działalność żłobka i klubu dziecięcego

Piotr Marzęda

Zagadnienie dotacji na działalność żłobka i klubu dziecięcego należy pokazać w dwóch kategoriach. Dotacje, w których istnieje możliwość utworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz dotacje na funkcjonowanie miejsc, na finansowanie bieżącej działalności. W aspekcie dotyczącym finansowania funkcjonowania takich placówek i dotacji związanych z pobytem dziecka w placówce część informacji została zawarta już w artykule dotyczącym „Finansowania działalności żłobka i klubu dziecięcego”.

W tym artykule po pierwsze skupimy uwagę na aspekcie dotacji w ramach, których istniała możliwość utworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, w formie placówki niepublicznej, czyli prowadzonej przez podmiot niepubliczny. Niestety na chwilę pisania artykułu czyli końcówkę roku 2022, nie znane są szczegóły ani odnośnie kształtu czy funkcjonowania Programu Maluch + na kolejne lata. Nie sprecyzowane i nie do końca znane są też szczegóły środków unijnych na okres 2021-2027. Dlatego autor skupi się na tym jak wyglądało to do chwili obecnej. Po drugie przypomnimy jakie mogą być dotacje na pokrycie pobytu dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym.

Głównymi, źródłami pierwszego rodzaju wskazanych powyżej dotacji były w ostatnich latach programy MALUCH + (w 2022 roku nie było do tej pory konkursu, ani nie wskazano jak ma on funkcjonować w kolejnych latach) oraz środki pochodzące z funduszy UE dokładnie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. (w ramach środków na lata 2014-2020, ponieważ nowe programy są jeszcze nie do końca znane)

PROGRAM MALUCH + jest to Program finansowany z budżetu państwa, prowadzony przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Program swoje funkcjonowanie rozpoczął w 2011 roku pod nazwą MALUCH. Obecnie ten program funkcjonuje pod nazwą MALUCH + (od 2017 roku). Od roku 2018 przeznaczono na program rocznie sumę środków 450 000 000 zł. Program finansowany jest ze środków budżetu państwa (250 mln zł) oraz środków Funduszu Pracy (150 mln zł). Największą część przeznaczono na tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Warto zaznaczyć, że na pierwszy moduł przeznaczona została kwota 200 mln zł (kwota przeznaczona dla Jednostek Samorządu Terytorialnego), która w razie potrzeby może ulec zwiększeniu. W takiej sytuacji pieniądze przeznaczone na pozostałe moduły zostają zmniejszone.

Skupmy się na 2021 roku (czyli ostatni rok, w którym konkurs był ogłoszony) i zasadach jakie panowały w konkursie na 2021 r.

W roku 2021 planowane było utworzenie blisko 19 tys. miejsc opieki dla dzieci do lat 3 w wyniku konkursu. Te miejsca miały utworzyć podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego, czyli były to miejsca prowadzone w placówkach niepublicznych, prowadzonych na podstawie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. W 2021 roku zasady programu były następujące:

Rodzaje dofinansowania podzielone były na cztery moduły, w tym pierwsza grupa podzielona na dwie części a i b:

- moduł 1a - na tworzenie miejsc w gminach, gdzie nie funkcjonują żłobki/kluby dziecięce (dla Jednostek Samorządu Terytorialnego),
- moduł 1b - na tworzenie miejsc w gminach, gdzie funkcjonują żłobki/kluby dziecięce (dla Jednostek Samorządu Terytorialnego),
- moduł 2 - na istniejące placówki z wcześniejszych edycji programu na funkcjonowanie (dla Jednostek Samorządu Terytorialnego),
- moduł 3 - na tworzenie i funkcjonowanie miejsc (dla podmiotów innych niż JST, czyli na tworzenie miejsc w placówkach niepublicznych),

- moduł 4 - na funkcjonowanie miejsc (dla podmiotów działających na podstawie ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3).

W pierwszej kolejności środki w ramach programu były przyznawane jednostkom samorządu terytorialnego w ramach modułów 1a, 1b oraz 2. Pozostałe pieniądze w ramach modułu 3 i 4 były przyznawane podmiotom innym niż JST. Maksymalny poziom dofinansowania w ramach programu był w wysokości 80 proc. wartości kosztów realizacji zadania polegającego na tworzeniu nowych miejsc opieki oraz nie więcej niż 80 proc. wartości kosztów realizacji zadania polegającego na funkcjonowaniu miejsc opieki. Ponadto w ramach programu, funkcjonują limity. Na jedno tworzone miejsce w żłobku, w przypadku dotacji z modułu 3 dla podmiotów innych niż JST (czyli na placówki niepubliczne) przewidziane było do 10 tys. zł na 1 miejsce z żłobku oraz nie więcej niż 5 tys. zł dla opiekuna dziennego. Dla porównania w module 1a na tworzenie 1 miejsca w żłobku lub klubie dziecięcym przeznaczyć można 33 000 złotych. Dla podmiotów niepublicznych była to znacznie mniejsza kwota.

W ramach programu MALUCH + dofinansowanie przyznawane było jako dotacja. Należy wskazać, że okres finansowania dotyczył zadań realizowanych w okresie 12 miesięcy, czyli roku kalendarzowego, dla przykładu w 2021 roku od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2021 r.

Dla dotacji na utworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 wskazano w opublikowanym przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dokumencie Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” 2021 w punkcie „5.4.2. Zakończenie zadania polegającego na utworzeniu nowych miejsc opieki w ramach modułu 1 i 3 należy rozumieć jako dzień dokonania wpisu instytucji opieki do rejestru żłobków i klubów dziecięcych lub do wykazu dziennych opiekunów lub dzień dokonania zmiany ww. wpisu, który może przypadać do dnia 31 stycznia 2022 r., przy czym wykorzystanie środków z dotacji/Funduszu Pracy oraz środków własnych na to zadanie, jak i rzeczowe zakończenie zadania, musi nastąpić do dnia 31 grudnia 2021 r.”

Oznacza to zawsze, że wydatki musiały zostać poniesione w danym roku, jednak był okres całego roku na uzyskanie lub zmianę wpisu.

Dofinansowanie w ramach Programu MALUCH + mogło zostać przeznaczone m.in. na:

- zakup nieruchomości,
- budowę i roboty budowlane,
- zakup i montaż wyposażenia (meble, wyposażenie wypoczynkowe, wyposażenie sanitarne, wyposażenie kuchenne, zabawki itp.),
- wyposażenie i montaż placu zabaw wraz z bezpieczną nawierzchnią i ogrodzeniem,
- koszty szkolenia, naboru i ubezpieczeń personelu,
- koszty certyfikacji i pozwoleń,
- koszty szkolenia i ubezpieczeń wolontariuszy,
- koszty obsługi,
- koszty związane z wynagrodzeniami.

Wydatki kwalifikowalne i niekwalifikowalne były takie same w ramach programu zarówno dla JST, jak i podmiotów innych.

Jeżeli chodzi o funkcjonowanie placówek opieki nad dziećmi do lat 3 to w 2021 roku przeciętna miesięczna wysokość dofinansowania na 1 miejsce opieki wynosiła 80 zł, a w przypadku miejsc dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki – 500 zł. Taka sama była wysokość dofinansowania we wszystkich modułach zarówno dla JST jak i innych podmiotów.

Program Maluch + rozliczany był za pośrednictwem Wojewodów i Urzędów Wojewódzkich.

Na chwilę obecną co jakiś czas wypływają informacje, że Program Maluch + ma być kontynuowany, że obecnie trwają prace nad jego zmianą. Jednak do końca października 2022 żaden konkurs nie został ogłoszony. Z informacji prasowych wiadomo, że, w jakiejś formule ma funkcjonować program Maluch + i padają zapowiedzi zwiększenia środków jednak nadal nie ma żadnej oficjalnej informacji czy program ten zostanie ogłoszony, w jakim terminie i w jakim ostatecznie kształcie. (<https://www.prawo.pl/samorzad/program-maluch-plus-w-2022-roku-samorzady-zaniepokojone-naborem,515578.html>)

Fundusze UE - dokładnie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. W perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020 (obecnie kończącej się) we wszystkich Regionalnych Programach Operacyjnych dla województw były działania nakierowane na godzenie życia zawodowego i rodzinnego oraz umożliwienie powrotu opiekunom/rodzicom dzieci do lat 3 na rynek pracy. Przykładowe Działania i Regionalne Programy Operacyjne:

- Regionalny Program Operacyjny woj. Lubelskiego - Działania 9.4 „Godzenie życia zawodowego i prywatnego”,
- Regionalny Program Operacyjny woj. Mazowieckiego - Działanie 8.3 Ułatwianie powrotu do aktywności zawodowej osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3,
- Regionalny Program Operacyjny woj. Łódzkiego- Działanie X.1 Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3,
- Regionalny Program Operacyjny woj. Małopolskiego- Działanie 8.5 Wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego z prywatnym.

W ramach środków EFS i działań w Programach Operacyjnych, tworzenie placówek opieki nad dziećmi do lat 3 oraz zapewnienie wsparcia w postaci opieki nad dziećmi do lat 3, było narzędziem do zwiększenia możliwości powrotu do pracy lub podjęcia aktywności zawodowej przez ich rodziców. W ramach projektów współfinansowanych z EFS, oprócz stricte tworzenia miejsc opieki, często była możliwość zapewnienia opiekunom dodatkowych działań aktywizujących zawodowo - wsparcia doradców zawodowych, zapewnienia szkoleń czy staży. Powyższe zależało od konkursu i zasad jakie były w nim przewidziane. W konkursach o dofinansowanie tego typu projektów mogły brać udział zarówno JST, jak i inne podmioty tworzące niepubliczne placówki opieki nad dziećmi do lat 3. W perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020, będąc jednostką spoza sektora finansów publicznych należało liczyć się także z koniecznością wniesienia wkładu własnego. W większości przypadków wymagało się wkładu własnego na poziomie 5% dofinansowania. Jednak w przypadku projektów, których efektem było tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, konieczność wniesienia wkładu własnego była nawet na poziomie 10 % dofinansowania. Jako przykład można podać konkurs 9.4 RPO WL z 2018 roku, gdzie wkład własny był na poziomie 10%.

Projekty w ramach EFS mogły być realizowane w dłuższej perspektywie niż rok kalendarzowy, jak to miało miejsce np.: przy programie MALUCH +. Jednak nie później niż do 2023 roku, ponieważ końcową datą kwalifikowalności wydatków w obecnej perspektywie finansowej jest 31 grudnia 2023 r. Należy przy tym pamiętać, że realizacja takiego projektu czy aplikowanie o środki z w/w programu jest w pewien sposób trudniejsze, wymaga znajomości wytycznych, dokumentów programowych, zasad rozliczania. W związku z tym, jeśli nie ma się doświadczenia, zdecydowanie przyda się pomoc osób czy firm posiadających wiedzę i doświadczenie w pozyskiwaniu takich środków i ich rozliczaniu. Jeżeli chodzi o projekty, których celem jest samo tworzenie miejsc opieki, to kwalifikowalnymi wydatkami są zazwyczaj wszystkie wydatki konieczne do ich powstania tj. prace budowlane, zakup wyposażenia, zabawek, wynagrodzenie personelu.

Z uwagi na fakt, że działanie nakierowane jest na wsparcie opiekunów dzieci do lat 3 poprzez zapewnienie opieki w takich placówkach, sfinansować można także funkcjonowanie placówki przez 24 miesiące, wówczas z projektu można dofinansować koszty wynagrodzeń personelu, czynsz opłaty, żywienia itp. Należy pamiętać jednak o wcześniej wspomnianych obowiązkach przy realizacji takich projektów tj. składaniu wniosków o płatność, sposobie realizacji zgodnie z wytycznymi, a to wymaga zaangażowania osób znających specyfikę ich realizacji. Wytyczne powodują także pewne bariery, jeżeli np. chodzi o prace budowlane, czy zakupy środków trwałych, bo w wypadku tego typu projektów jesteśmy ograniczani do progu procentowego wykazanego w wytycznych lub dokumentacji konkursowej dotyczące CROSS-FINANCINGU czy środków trwałych. Dla wyjaśnienia Cross-financing jest to możliwość włączenia

inwestycji infrastrukturalnej do projektów tzw. miękkich (a takimi są projekty dotyczące aktywizacji zawodowej w ramach EFS) pod warunkiem, że poniesienie takich wydatków jest uzasadnione osiągnięciem spójności projektu i konieczności wydatków do realizacji celów tego projektu. Tego typu wydatki są kluczowe podczas prac adaptacyjnych i tworzenia żłobków lub klubów dziecięcych. Jak wskazano w artykule dotyczącym warunków lokalowych, przygotowanie lokalu na żłobek lub klub dziecięcy jest jednym z najtrudniejszych etapów powstawania takiej placówki, a także dość kosztownym. W Wytocznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020, wskazano: Wartość wydatków w ramach cross-finansingu nie może stanowić więcej niż 10% finansowania unijnego każdej osi priorytetowej PO, przy czym limit wydatków w ramach cross-finansingu na poziomie projektu, grupy projektów lub działania/poddziałania określa IZ PO w SZOOP.

W niektórych konkursach, szczególnie tych pierwszych, Instytucje Zarządzające utrzymywały ten poziom, co powodowało duże ograniczenie możliwości pokrycia kosztów remontów i prac, adaptacji, wyposażenia. Dla przykładu projekt na 1 mln złotych, gdzie dofinansowanie z UE było na poziomie 850 000 złotych, pozwalał na przeznaczenie w ramach cross-finansingu jedynie 85 000 złotych. Biorąc pod uwagę wymagania co do metrażu odnośnie lokalu na przygotowanie żłobka lub klubu dziecięcego, można zauważyć, że nie jest to kwota adekwatna do wydatków jakie trzeba ponieść. Konieczność przygotowania łazienek, zmywalni, zakupu wyposażenia, montażu sedesów, umywalek itd. opiewa na znacznie wyższą kwotę, często więc trudno było zmieścić się we wskazanych w regulaminach wymaganiach procentowych.

Obecna perspektywa finansowa dobiegła końca, a w trakcie realizacji są projekty które się kończą. Czy w perspektywie 2021-2027 będą środki w ramach Regionalnych Programów, na podobne działania dopiero się okaże. Aktualnie trwają konsultacje w poszczególnych województwach, a szczegóły dopiero będą poznawane. Znany jest podstawowy podział programów krajowych, w którym 4,3 miliardy Euro, są przeznaczone na program „Wiedza, Edukacja, Społeczeństwo”, w ramach którego wskazana jest także opieka nad dziećmi do lat 3. Najprawdopodobniej będzie możliwość dofinansowania tworzenia żłobków jak i finansowania istniejących miejsc.

Jako podsumowanie warto dodać, że dzięki środkom z Programu MALUCH, a następnie MALUCH+ oraz środkom z Funduszy Europejskich dostępność miejsc w Polsce znacząco wzrosła, mimo że nadal w Polsce są gminy, gdzie nie ma żadnego żłobka czy klubu dziecięcego.

W 2011 roku według „GUS notatka informacyjna Żłobki Kluby dziecięce w 2011r w Polsce” według stanu na 31 grudnia 2011 r., placówki – żłobki, oddziały żłobkowe, kluby dziecięce i inne placówki dysponowały łącznie 42,3 tys. miejsc, co stanowiło i tak o 9,8 tys. miejsc więcej niż w 2010 roku (rok 2011 był pierwszym obowiązaniem Ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3). Dla porównania w roku 2020 według „GUS żłobki i kluby dziecięce informacja sygnałna” w Polsce działało 4,6 tys. żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych, które zapewniały 173,5 tys. miejsc dla dzieci do lat 3. Jest to czterokrotny wzrost w skali 10 lat.

Jak wskazano na wstępie artykułu dotacje na działalność żłobka i klubu dziecięcego należy podzielić na dwie kategorie, dotacje w których istnieje możliwość utworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (zostały one opisane powyżej) oraz dotacje na funkcjonowanie miejsc, na finansowanie bieżącej działalności. W aspekcie dotyczącym finansowania funkcjonowania takich placówek i dotacji związanych z pobytem dziecka w placówce część informacji została zawarta już w artykule dotyczącym „Finansowania działalności żłobka i klubu dziecięcego”. Dla przypomnienia wskażę jedynie jakie są to dotacje, czyli należy wymienić:

Dotacje gminne z JST- wiele gmin dopłaca do pobytu dziecka w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na swoim terenie - należy zaznaczyć, że nie wszystkie. Dla przykładu warto wskazać kilka gmin z woj. lubelskiego. np.: gmina Lublin oferuje dopłatę rodzicom w wysokości 400 złotych/miesięcznie za pobyt dziecka w niepublicznym żłobku lub klubie dziecięcym (dotyczy dzieci i rodziców zamieszkałych w Lublinie). Gmina Łęczna 300 złotych. Warto wskazać, że różne gminy mają różne wymagania co do przyznawania dofinansowania na dziecko. To gmina w uchwale określa jakie warunki należy spełnić, żeby takie świadczenie otrzymać. Czyli jeżeli twoja gmina przewiduje dofinansowanie, przeczytaj uchwałę. Gminy potrafią wskazywać próg dochodów od jakich przysługuje dopłata, rozliczać się bezpośrednio z rodzicami lub z placówkami na podstawie przedstawionych list dzieci w zależności od gminy

Od 2022 roku ważnym, źródłem finansowania stała się dopłata do pobytu w żłobku dziecka do lat 3 wprowadzona w ramach „Kapitału opiekuńczego” – Wysokość dofinansowania to 400 zł, ale nie więcej niż wysokość opłaty ponoszonej przez rodzica za pobyt dziecka w żłobku. Do opłaty za pobyt dziecka nie wlicza się opłaty za wyżywienie. Dofinansowanie to jest przekazywana na rachunek żłobka przez ZUS. Warto wskazać, że dopłata nie przysługuje na wszystkie dzieci. Nie otrzyma się dofinansowania na dziecko, na które otrzymuje się Rodzinny Kapitał Opiekuńczy. Dlatego rodzic musi wybrać rodzaj wsparcia na drugie lub kolejne dziecko w rodzinie w wieku od 12 do 35 miesiąca, które uczęszcza do żłobka, klubu dziecięcego lub jest pod opieką dziennego opiekuna. Można korzystać z dofinansowania pobytu w żłobku na jedno dziecko i pobierać rodzinny kapitał opiekuńczy na inne dziecko w rodzinie. Aby skorzystać z dofinansowania, dziecko musi uczęszczać do żłobka lub klubu dziecięcego wpisanego do rejestru żłobków i klubów dziecięcych albo być pod opieką dziennego opiekuna wpisanego do wykazu dziennych. Aby ZUS mógł przyznać dofinansowanie, dziecko musi być wpisane do tego rejestru lub wykazu przez żłobek, klub dziecięcy lub dziennego opiekuna. W tym celu należy przekazać dane osobowe rodzica i dziecka podmiotowi prowadzącemu placówkę, do której uczęszcza dziecko. Jest to niezbędne do przyznania dofinansowania.

Do 2021 roku, źródłem dotacji na pobyt dziecka był też program Maluch + jednak na rok 2022 nie został ogłoszony.

3. Postępowanie kontrolne w zakresie prawidłowości wydatkowania dotacji

Artur Olszewski

Zgodnie z dyspozycją art. 60 ustawy podmioty prowadzące żłobek lub klub dziecięcy lub zatrudniające dziennych opiekunów oraz dzienni opiekunowie mogą otrzymać na dziecko objęte opieką w żłobku lub klubie dziecięcym, lub przez dziennego opiekuna, dotację celową z budżetu gminy. Wysokość i zasady ustalania oraz rozliczania dotacji celowej, o której mowa wyżej, w tym kategorii dzieci, na które przyznawana jest dotacja, określa rada gminy w drodze uchwały. W uchwale, o której mowa wyżej, może być określone, że dotacja może zostać przyznana również na dzieci zamieszkałe na terenie innej gminy niż gmina przyznająca dotację.

Definicja legalna dotacji zawarta została w art. 126 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 o finansach publicznych, (zwana dalej u.f.p.)⁴⁷, zgodnie z którym dotacje są to podlegające szczególnym zasadom rozliczania środki z budżetu państwa, budżetu jednostek samorządu terytorialnego oraz z państwowych funduszy celowych, przeznaczone na podstawie tej ustawy, odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań publicznych.

Dotacja zatem to świadczenie pieniężne, które:

- podlega szczególnym zasadom rozliczenia,
- ujęte jest w budżecie państwa, budżecie jednostki samorządu terytorialnego albo planie finansowym państwowego funduszu celowego, budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub państwowych funduszy celowych,
- przeznaczone jest na sfinansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań publicznych, określonych w ustawie o finansach publicznych, odrębnych ustawach lub umowach międzynarodowych.

Ze względu na różnice konstrukcyjne w obrębie poszczególnych rodzajów świadczeń dotacyjnych można wyodrębnić dotacje podmiotowe, przedmiotowe oraz celowe. Definicję dotacji podmiotowej zawiera art. 218 u.f.p., zgodnie z którym dotacja podmiotowa to wydatki budżetu przeznaczone na dofinansowanie bieżącej działalności podmiotów wskazanych w odrębnych ustawach. Dotacje przedmiotowe to środki przeznaczone na dopłaty do określonych rodzajów wyrobów lub usług, kalkulowane według stawek jednostkowych. Dotacje przedmiotowe mogą być udzielane samorządowym zakładom budżetowym oraz innym podmiotom, jeżeli tak stanowią odrębne przepisy. Dotacje przedmiotowe, w odróżnieniu od podmiotowych, związane są z konkretnym rodzajem działalności podmiotu dotowanego, a ich udzielenie uzależnione jest od uprzedniego ustalenia przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego stawki dofinansowania, na podstawie której kalkulowana jest dotacja. Dotacje celowe to z kolei – zgodnie z art. 220 u.f.p. – forma wydatków budżetowych stanowiących pomoc finansową dla innych jednostek samorządu terytorialnego lub przekazywanych innym podmiotom z przeznaczeniem na sfinansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań publicznych związanych z działalnością danej jednostki samorządu terytorialnego.

Zgodnie z literalną treścią ust. 1 art. 220 u.f.p. dotacja, o której mowa w tej regulacji, stanowi dotację celową, którą – w odróżnieniu od dotacji podmiotowych i przedmiotowych służących dofinansowaniu określonego podmiotu bądź też określonej działalności – można dofinansować lub sfinansować w całości lub części realizację zadania publicznego, sędowanego na beneficjenta środków publicznych.

Stosownie do treści art. 60 ust. 1 u.o.d. dotacja przekazywana jest na rzecz podmiotów, o których mowa w art. 8 ust. 1, tj. jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji publicznych, osób fizycznych oraz osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej prowadzących żłobek lub klub dziecięcy lub zatrudniających dziennych opiekunów oraz prowadzących działalność jako dzienny opiekun.

Dokonując oceny charakteru prawnego dotacji przekazywanej na rzecz podmiotu prowadzącego jedną z form opieki nad dziećmi do lat 3, należy wskazać – analogicznie do tego, jak czyniono to na gruncie art. 80 i 90 u.s.o. – iż dotacji tej można przypisać charakter dotacji mieszanej – podmiotowo-celowej, zgodnie z literalną treścią ust. 1 dotacja ta przekazywana jest bowiem na „dziecko objęte opieką”, z przeznaczeniem na pokrycie wskazanych w przepisach rodzajów wydatków.

47. Dz. U. z 2021, poz. 305.

Przepis art. 60 ust. 1 wyraźnie stanowi, że dotacja przysługuje na każde dziecko objęte opieką żłobka lub klubu dziecięcego.

Artykuł 60 ust. 2 u.o.d. stanowi, że wysokość i zasady ustalania oraz rozliczania dotacji celowej określa rada gminy w drodze uchwały. Tak określone upoważnienie dla gminy powinno być interpretowane ściśle i wprowadzanie w uchwale gminy zapisów dotyczących trybu czy zasad udzielania dotacji wykracza poza kompetencje określone w tym przepisie.

Ustalenie zasad rozliczania dotacji, o których mowa w pkt 3 art. 250 u.f.p., zostały zastrzeżone dla rady gminy.

Przeznaczeniem dotacji celowej z art. 60 ust. 1 u.o.d. nie może być dofinansowanie do kosztów całości ogólnie rozumianej działalności opiekuńczej żłobka lub klubu dziecięcego, gdyż takie jej wykorzystanie czyniłoby z niej dotację podmiotową, co z kolei nie byłoby zgodne z wolą ustawodawcy, że ma to być dotacja celowa.

Ustawowe określenia zasad ustalania i rozliczania dotacji oznacza wskazanie reguł, którymi należy się kierować przy ustalaniu i rozliczaniu dotacji. Pojęcia te – interpretowane w kontekście celu i założeń ustawowych przyznawania dotacji celowych z tytułu opieki nad dziećmi – obejmują zatem takie reguły postępowania jak: określenie sposobu, w jaki dotacja dla beneficjenta będzie ustalana, na podstawie jakich dokumentów dotacja będzie przyznawana (np. na podstawie złożonego oświadczenia o liczbie dzieci czy wykazu dzieci), w jaki sposób będzie regulowana dotacja na rzecz danego beneficjenta. W tak rozumianym pojęciu zasad ustalania i rozliczania dotacji nie mieści się termin składania wniosków o dotację, wymogi formalne wniosku czy termin przekazywania dotacji beneficjentom. Nie są to bowiem kwestie o charakterze materialnoprawnym, a więc dotyczące przesłanek materialnych ustalenia i rozliczenia dotacji.

Na mocy ustawy z 10.05.2013 r. o zmianie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz niektórych innych ustaw, art. 24 ust. 2 komentowanego przepisu został uzupełniony o przyznanie organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego prawa nie tylko do określenia wysokości należnej dotacji, lecz także sposobu rozliczenia dotacji.

Określenie trybu rozliczenia dotacji będzie obejmować określenie zasad i terminów zgłaszania korekty danych stanowiących podstawę naliczenia dotacji oraz sprawozdawczości dla organu dotującego.

Uchwała, o której mowa w art. 60 ustawy, jest aktem prawa miejscowego i w związku z tym na podstawie art. 42 u.s.g. w zw. z art. 13 pkt 2 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych⁴⁸ podlega publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Analiza treści przedmiotowej uchwały w zakresie w jakim odnosi się ona do zagadnienia kontroli wykorzystania dotacji, z uwagi na brak odrębnych regulacji ustawowych, musi odnosić się do postanowień ogólnych regulujących zasady prowadzenia postępowania kontrolnego w stosunku do przedsiębiorcy. Przepisy te zwarte są w u.p.p.

Organ kontroli zawiadamia przedsiębiorcę o zamiarze jej wszczęcia. Kontrolę rozpoczyna się nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Jeżeli kontrola nie zostanie wszczęta w terminie 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, wszczęcie kontroli wymaga ponownego zawiadomienia.

Zawiadomienie o zamiarze wszczęcia kontroli zawiera:

1. oznaczenie organu,
2. datę i miejsce wystawienia,
3. oznaczenie przedsiębiorcy,
4. wskazanie zakresu przedmiotowego kontroli,
5. imię, nazwisko oraz podpis osoby upoważnionej do zawiadomienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji.

Czynności kontrolne mogą być wykonywane przez pracowników organu kontroli po okazaniu przedsiębiorcy albo osobie przez niego upoważnionej legitymacji służbowej upoważniającej do wykonywania takich czynności oraz po doręczeniu upoważnienia do przeprowadzenia kontroli. Czynności kontrolne mogą być wykonywane przez osoby niebędące pracownikami organu kontroli, jeżeli odrębne przepisy przewidują taką możliwość, przy czym do pracowników organu kontroli oraz osób, o których mowa w ust. 4, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące wyłączenia pracownika, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.

48. Dz. U. z 2019, poz. 461.

Zmiana osób upoważnionych do przeprowadzenia kontroli, zakresu przedmiotowego kontroli oraz miejsca wykonywania czynności kontrolnych wymaga każdorazowo wydania odrębnego upoważnienia. Zmiany te nie mogą prowadzić do wydłużenia przewidywanego wcześniej terminu zakończenia kontroli.

Upoważnienie do przeprowadzenia kontroli, zawiera w szczególności:

1. wskazanie podstawy prawnej,
2. oznaczenie organu kontroli,
3. datę i miejsce wystawienia,
4. imię i nazwisko pracownika organu kontroli uprawnionego do przeprowadzenia kontroli oraz numer jego legitymacji służbowej,
5. oznaczenie przedsiębiorcy objętego kontrolą,
6. określenie zakresu przedmiotowego kontroli,
7. wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli,
8. imię, nazwisko oraz podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji,
9. pouczenie o prawach i obowiązkach przedsiębiorcy.

Dokument, który nie spełnia wymagań, o których mowa w ust. 7, nie stanowi podstawy do przeprowadzenia kontroli. Zakres kontroli nie może wykraczać poza zakres wskazany w upoważnieniu.

W przypadku nieobecności przedsiębiorcy lub osoby przez niego upoważnionej, czynności kontrolne mogą być wszczęte po okazaniu legitymacji służbowej pracownikowi przedsiębiorcy lub osobie zatrudnionej u przedsiębiorcy w ramach innego stosunku prawnego, którzy mogą być uznani za osobę, o której mowa w art. 97 k.c., lub w obecności przywołanego świadka, którym powinien być funkcjonariusz publiczny, niebędący jednak pracownikiem organu przeprowadzającego kontrolę.

Czynności kontrolne wykonuje się w obecności przedsiębiorcy lub osoby przez niego upoważnionej. Przedsiębiorca wskazuje na piśmie osobę upoważnioną, w szczególności w czasie swojej nieobecności.

Kontrolę przeprowadza się w siedzibie przedsiębiorcy lub w miejscu wykonywania działalności gospodarczej oraz w godzinach pracy lub w czasie faktycznego wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę. Za zgodą lub na wniosek przedsiębiorcy kontrolę przeprowadza się w miejscu przechowywania dokumentacji, w tym ksiąg podatkowych, innym niż siedziba lub miejsce wykonywania działalności gospodarczej, jeżeli może to usprawnić prowadzenie kontroli. Za zgodą przedsiębiorcy kontrola lub poszczególne czynności kontrolne mogą być przeprowadzane również w siedzibie organu kontroli, jeżeli może to usprawnić prowadzenie kontroli.

Prawo do żądania ustnych lub pisemnych wyjaśnień, okazania dokumentów lub innych nośników informacji oraz udostępnienia danych mających związek z przedmiotem kontroli ograniczone jest zakresem upoważnienia do kontroli i nie może wykraczać poza zakres tego upoważnienia.

Wyjaśnienia ustne lub pisemne muszą pochodzić od podmiotu kontrolowanego i dotyczyć zakresu informacji objętych przedmiotem kontroli. Ustawodawca dopuścił w tym przypadku wyjaśniania zarówno w formie pisemnej, jak i ustnej, nie różnicując obu tych form. Ze względów dowodowych za wskazane należy jednak uznać odbieranie wyjaśnień w formie pisemnej, w szczególności jeżeli mają się one odnosić do kwestii zasadniczych z punktu widzenia przedmiotu czynności nadzorczych.

Prawo żądania okazania dokumentów oraz innych nośników informacji obejmuje uprawnienie dostępu do pełnej dokumentacji wytworzonej przez podmiot kontrolowany, jak też pochodzących od podmiotów trzecich, o ile wchodzi to w zakres przedmiotu kontroli. Inne nośniki informacji to w szczególności dane zapisane w postaci cyfrowej, w tym na nośnikach stacjonarnych oraz przenośnych. Komentowany przepis stanowi o prawie żądania „okazania” dokumentu lub nośnika, nie zaś prawie do kopiowania tych dokumentów lub danych zawartych na nośniku. Oznacza to, iż zakresem uprawnień objętych komentowanym przepisem nie zostało objęte wykonywanie kopii okazywanych dokumentów czy też żądanie wykonania takich kopii przez podmiot prowadzący jedną z form opieki nad dziećmi do lat 3.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 3.06.2014 r., II GSK 503/13⁴⁹, który na gruncie delegacji ustawowej wynikającej z art. 90 u.s.o. wskazał, że ustalenie trybu kontroli należy do sfery upoważnienia zawartego w art. 90 ust. 4 u.s.o. Dla oceny legalności zapisów uchwały kwestionowanych przez autora skargi kasacyjnej w ramach rozpatrywanego zarzutu nie bez znaczenia było, że to z woli ustawodawcy organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego zostały wyposażone w upoważnienie do stanowienia przepisów określających zasady kontroli. Gdyby prawo kontroli wykorzystania środków publicznych miało być realizowane wyłącznie poprzez prawo wglądu w doku-

49. Lex 1579399.

mentację i prawo wstępu do szkół, ustawodawca nie zawarłby w ustawie stosownej delegacji. Wobec tego Naczelny Sąd Administracyjny w pełni podzielił stanowisko sądu pierwszej instancji, że przepis art. 90 ust. 3f u.s.o. należy interpretować w ten sposób, że mocą przepisów ustawy, w ramach przyznanego uprawnienia do kontrolowania prawidłowości wykorzystania dotacji, osoby prowadzące kontrolę mają prawo wstępu na teren szkoły oraz prawo do przeglądania dokumentacji szkolnej. Jest to zatem zespół zagwarantowanych ustawowo uprawnień podmiotów kontrolujących, którym musi towarzyszyć obowiązek znoszenia, akceptowania takich działań przez podmioty podlegające kontroli. Niemniej jednak w ramach przyznanego prawa, zgodnie z ustawową delegacją, dopuszczalne jest określanie w aktach prawa miejscowego innych warunków niezbędnych do realizacji celu w postaci kontroli prawidłowości wykorzystania środków publicznych. Cel ten może być osiągnięty poprzez ustanowienie obowiązku umożliwienia podmiotom kontrolującym sporządzania kopii i odpisów czy też polegać na obowiązku złożenia wyjaśnień.

Czas trwania wszystkich kontroli organu kontroli u przedsiębiorcy w jednym roku kalendarzowym nie może przekraczać w odniesieniu do: 1) mikroprzedsiębiorców - 12 dni roboczych; 2) małych przedsiębiorców - 18 dni roboczych; 3) średnich przedsiębiorców - 24 dni roboczych; 4) pozostałych przedsiębiorców - 48 dni roboczych.

Ustalenia kontroli zamieszcza się w protokole kontroli.

Protokół z kontroli powinien zawierać:

- nazwę kontrolowanej jednostki,
- wskazanie osoby prowadzącej,
- wskazanie pełnych danych w tym stanowiska służbowego osoby prowadzącej kontrolę,
- datę rozpoczęcia i zakończenia kontroli,
- określenie przedmiotowego zakresu kontroli,
- wskazanie osoby reprezentującego kontrolowanego w toku kontroli,
- ustalenia faktyczne kontroli,
- opis stwierdzonych nieprawidłowości, ze wskazaniem podstawy prawnej,
- przywołanie dokumentów będących przedmiotem kontroli,
- informacja o załącznikach do protokołu,
- informacja o pouczeniu organu prowadzącego i możliwości złożenia zastrzeżeń co do treści protokołu.

Powyższe wyczerpuje postępowanie kontrolne. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w działalności placówki oraz w zależności od rodzaju stwierdzonych nieprawidłowości, konsekwencją przeprowadzenia postępowania kontrolnego może być wszczęcie postępowania administracyjnego.

1. Specyfika zajęć rozwojowych prowadzonych w żłobkach/klubach dziecięcych dla dzieci w wieku poniżej 3 lat – perspektywa psychopedagogiczna

Kinga Sarad - Dec

Institucje opieki nad dzieckiem do lat trzech realizują trzy podstawowe funkcje – funkcję opiekuńczą, wychowawczą i edukacyjną⁵⁰. Przed instytucjami tymi pojawia się zatem trudne zadanie takiej organizacji opieki, aby dziecko w bezpiecznych warunkach mogło rozwijać się w sposób możliwie bliski temu, jakiego doświadczałoby w domu pod nadzorem rodziców. Szczegółowe zadania żłobka/klubu dziecięcego zostały wskazane w **art. 10** u.o.d. i to właśnie te zapisy powinny stać się wyznacznikiem sposobu realizacji zajęć rozwojowych w placówce:

Do zadań żłobka i klubu dziecięcego należy w szczególności:

- 1. zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych,*
- 2. zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,*
- 3. prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.*

Sposób organizacji zajęć oraz ich typ uwzględnić muszą kilka kluczowych kwestii. Po pierwsze prowadzone zajęcia mają mieć charakter zabawowych z elementami edukacyjnymi – oznacza to, że jako podstawową aktywność dziecka uznać należy zabawę. Zabawa jest działaniem instynktownym, naturalnym, pojawiającym się u dziecka spontanicznie na skutek rozwoju psychopoznawczego i ruchowego - odgrywa ważną rolę w kształtowaniu osobowości dziecka i wpływa na jej wszechstronny rozwój. O nadrzędnej roli zabawy dziecięcej w budowaniu obrazu siebie i świata świadczy to, że dzieci:

- podejmują z własnej, nieprzymuszonej woli taką zabawę, która pozwala im zgromadzić możliwie dużo doświadczeń przydatnych dla kształtowania w swoim umyśle tworzących się tam schematów,
- bawiąc się używają dostępnych im przedmiotów i nadają im takie umowne znaczenie, aby zgromadzone przy ich pomocy doświadczenia dokładnie pasowały do budowanego w umyśle schematu,
- są zainteresowane daną zabawą i powtarzają ją tak długo, dopóki budowany schemat nie osiągnie takiej postaci, że dziecko może go stosować w sytuacjach życiowych tu i teraz,
- po opanowaniu schematu zaczynają się interesować inną zabawą i jest to zawsze taka, która może dostarczyć doświadczeń potrzebnych do konstruowania następnego schematu lub doskonalenia poprzednio badanego⁵¹.

Organizacja zajęć w żłobku/klubie dziecięcym warunkowana jest możliwościami placówki, jej finansami, wiekiem dzieci, możliwościami kadrowymi oraz oczekiwaniami rodziców. Czynnikiem, który w największym stopniu różnicuje rodzaje zajęć prowadzonych w placówce jest wiek dziecka. W odniesieniu do dzieci młodszych tj. w wieku do 2 lat najbardziej rozpowszechnionymi zajęciami są zajęcia muzyczne oraz zajęcia ruchowe.

50. Zgodnie z **art. 2** u.o.d.:

2. W ramach opieki realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna.

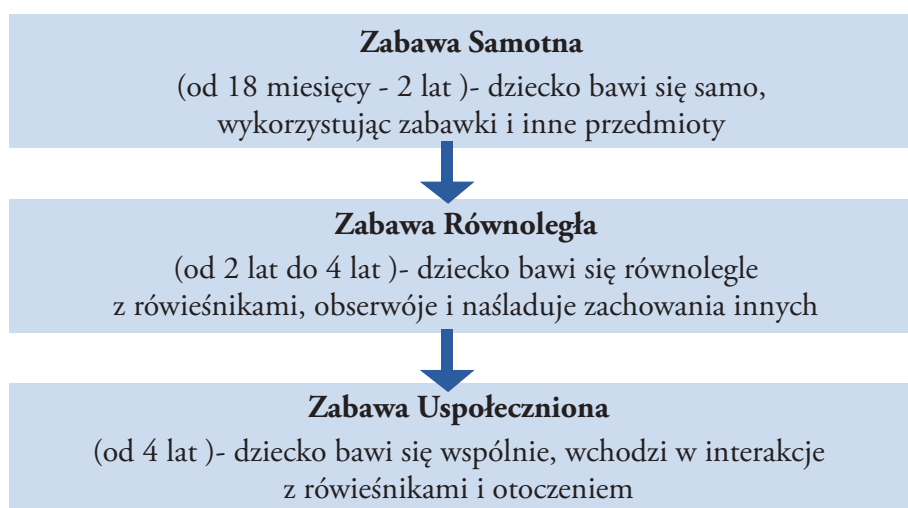
51. E. Gruszczyk - Kolczyńska, E. Zielińska, O roli zabawek w procesie rozwoju umysłowego dzieci, Wychowanie w Przedszkolu, 2003, s.269.

W starszych grupach żłobkowych warto rozważyć w placówce wprowadzenie zajęć z języka obcego oraz zajęć o tematyce czytelniczej i plastycznej. Analizując ofertę zajęć realizowanych w żłobkach i klubach dziecięcych do najczęściej oferowanych typów zajęć należą:

- zajęcia ruchowe,
- zajęcia umuzykalniające,
- zajęcia z języka obcego,
- zajęcia plastyczno-techniczne,
- zajęcia logopedyczne,
- zajęcia teatralne.

Z perspektywy psychopedagogicznej oferta zajęć realizowanych przez placówkę powinna wpisywać się w naturalny rozwój dzieci i wspomagać specyficzną dla danego wieku wiodąca aktywność. Bogata oferta zajęć jaką możemy znaleźć w reklamach żłobków/klubów nie zawsze uwzględnia fakt, że podstawową zasadą rozwojową jest wspieranie naturalnego zainteresowania dzieci „światem najbliższym” oraz ich samoistne aktywności. Pierwszymi zabawami dziecięcymi są zabawy manipulacyjno-konstrukcyjne i to ich najwięcej powinno znaleźć się w codziennej pracy z dzieckiem – zaliczyć tu można zabawy klockami, puzzlami, wieżami konstrukcyjnymi, torami, segregacją i różnicowanie przedmiotów, dopasowywanki i zabawy oparte na łączeniu elementów w całość. Zanim opiekunowie i dyrekcja zdecydują się na wprowadzenie do oferty placówki zajęć dodatkowych należy upewnić się, że dzieci w ciągu dnia mają wystarczająco dużo czasu aby ćwiczyć wymienione wyżej umiejętności. Drugim ważnym filarem rozwoju ruchowo-poznawczego są zabawy w oparciu o muzykę i ruch – taniec, pląsy, gimnastyka, ścieżki sensoryczne, zabawa instrumentami, odsłuchiwanie i różnicowanie dźwięków, rymowanki, zabawy muzyczne z pokazywaniem. Poprzez muzykę dziecko rozwija nie tylko słuch ale także kształtuje swoje umiejętności w obszarze mowy, dlatego tak ważne jest aby w ciągu dnia spędzonego w placówce dzieci miały odpowiednią stymulację dźwiękową. Ostatnim elementem triady rozwojowej jest zabawa ruchowa na świeżym powietrzu – spacer, zabawy na placu zabaw, biegi i ścieżki sensoryczne, tory przeszkód, tunele i ćwiczenia na drabinkach, drążkach i równoważniach. Ann Birch i Tony Malim określają rodzaj zabawy w zależności od wieku dziecka (jego etapu rozwoju):

Wiek dzieci żłobkowych (20 tyg. - 3 rok życia) to czas, w którym zgodnie z typowymi etapami rozwoju dziecka będziemy mogli zaobserwować trzy wiodące typy zabaw tj. zabawy manipulacyjne, zabawy konstrukcyjne, zabawy tematyczne:

- zabawa manipulacyjna - charakterystyczna dla 1 i 2 roku życia dziecka - etap manipulacji niespecyficznych - 1 rok życia - poznawania możliwości własnego ciała, ćwiczenie schematów sensoryczno-motorycznych, stopniowy wzrost zainteresowania otoczeniem - dziecko śledzi wzrokiem różne przedmioty, wkłada różne przedmioty do buzi, potrząsa nimi, zrzuca, przesuwają po powierzchni, każdy przedmiot wykorzystywany jest podobnie - niespecyficzenie, ćwiczenie koordynacji oko-ręka, naśladowanie zachowania dorosłych, proste zabawy z pokazywaniem; etap

manipulacji specyficznych - 2 rok życia - zabawa przedmiotami w sposób adekwatny do funkcji przedmiotu i jego właściwości, zabawa więcej niż jednym przedmiotem. Głównym celem zabawy w tym okresie jest sama czynność, aktywność nie zaś efekt, doskonalenie umiejętności, precyzja wykonania poszczególnych czynności składających się na zabawę. Zabawy manipulacyjne to - toczenie, pchanie, potrząsanie, gryzienie, wypychanie, wkładanie, łapanie, rzucanie, gniececie, gładzenie, przedzieranie, dociskanie,

- zabawy konstrukcyjne – od 2 roku życia – dziecko zaczyna używać przedmiotów do tworzenia konstrukcji, budowania złożonych tworów tj. budowanie wieży, układanie płotków, domków itp., lepienie z plasteliny, składanie układanek, puzzle. W umyśle dziecka wyodrębniają się pojęcia całości i części. Dzięki zabawie w tym okresie rozwija się precyzja ruchów, myślenie i wyobraźnia, uwaga, systematyczność i wytrwałość, a także dążenie do pokonywania trudności. Zabawy konstrukcyjne to – układanie, składanie, budowanie, konstruowanie, dopasowywanie, lepienie, wyklejanie, segregowanie. Dzieci w drugim roku życia nie potrafią bawić się z rówieśnikami – dominuje tzw. zabawa równoległa – obok siebie,
- zabawy tematyczne – zwane też „zabawami na niby” - od 3 roku życia – dzieci odgrywają rolę, naśladując zaobserwowane w otoczeniu sytuacje odtwarzają je – zabawa w lekarza, w dom, w żłobek, zabawie tej może towarzyszyć wymyślanie nieistniejących przedmiotów i postaci. Ten typ zabawy staje się dominującym rodzajem aktywności w wieku wczesnoprzedszkolnym. Zabawy tematyczne są początkiem wchodzenia dziecka w interakcje z rówieśnikami – potrzebuje on „kogoś”, kto będzie mógł odegrać z nim rolę. Zabawa „na niby” opiera się na fantazji wyobraźni, a jej efektem jest stopniowe odchodzenie od działań kierowanych przez sytuację zewnętrzną do działań kierowanych przez myśli, wyobrażenia, pragnienia, refleksję⁵².

Role opiekunów w żłobku/klubie dziecięcym jest zadbanie między innymi o to, aby dzieci miały okazję do realizacji typowych dla swojego wieku typów zabaw, zapewnienie odpowiedniej ilości (oraz jakości) zabawek i pomocy dydaktycznych oraz zachęcanie dzieci do aktywności własnej.

Przykładowa organizacja zajęć dla dzieci w oparciu o działania prowadzone w Żłobku Mała Panda w Lublinie:

Organizacja zajęć w placówce dostosowana jest to grupy wiekowej – w placówce funkcjonuje grupa dzieci młodszych do 2 lat i dzieci w wieku 2-3 lata. Czas trwania zajęć i ich kolejność warunkowane są planem dnia. W godzinach porannych kiedy dzieci dopiero przyprowadzane są do żłobka dominuje zabawa swobodna – do czasu śniadania tj. do godziny 08.30 dzieci bawią się według własnego pomysłu pod okiem opiekuna. Role opiekuna jest w tej części dnia zapewnienie bezpieczeństwa i zachęcanie do zabawy – opiekun nie prowadzi zabaw kierowanych, zostawiając dzieciom dowolność w wyborze zabawek (z przeznaczonego do zabaw porannych zestawu zabawek⁵³). Ta część dnia i rodzaj prowadzonej zabawy ma służyć uspokojeniu dzieci po przyjsciu do żłobka, zainteresowanie ich tą aktywnością, którą lubią, ma również zachęcać do własnej twórczości i kreatywności. Po śniadaniu jedna z grup udaje się na plac zabaw druga zaś ma w swojej sali prowadzone zajęcia dedykowane tj.:

- około 15-25 minut zabaw przy muzyce – dominują tańce z pokazywaniem, tańce bieganie, zabawy w kole. Do tej części dnia często wykorzystywane są apaszki, chusteczki, piłeczki oraz instrumenty muzyczne. Zajęcia prowadzone są przez opiekunów, natomiast raz w tygodniu zajęcia prowadzone są przez osobę z zewnątrz – muzyka, który dodatkowo wprowadza elementy nauki piosenki, gra na instrumencie i wprowadza zabawy oparte o różnicowanie dźwięków i koordynację dźwięku i muzyki,

52. Na podstawie materiałów zawartych w książkach z serii Niezbędnik Dobrego Nauczyciela pod red. A. Brzezińskiej.

53. W żłobku funkcjonuje segregacja zabawek tj. na półkach i regałach umieszczone są zabawki tematyczne tj. lalki, samochody, garaże, klocki, figurki zwierząt – tymi zabawkami dzieci bawią się w godzinach porannych. W pudłach i pojemnikach umieszczone są zabawki tematyczne, które podawane są przez opiekuna podczas zabaw tematycznych. Książeczki, puzzle, układanki, instrumenty muzyczne, sprzęt sportowy jest podawany dzieciom przez opiekuna.

- po zabawach muzycznych dzieci mają czas około 15 minut na zabawę tematyczną – w zależności od dnia są to zabawy różnorodnymi typami zabawek. Zabawa przebiega w ten sposób, że opiekun podaje dzieciom pojemnik, w którym są określonego typu zabawki – jeden typ zabawek. W żłobku zabawy tematyczne to głównie:

- ◇ pojazdy,
- ◇ plastikowe naczynia, sztuczne, owoce warzywa, produkty spożywcze (zabawa w gotowanie, w kupowanie),
- ◇ instrumenty – grzechotki, dzwonki, zabawki dźwiękowe,
- ◇ klocki – w zależności od dnia są to duże klocki konstrukcyjne, klocki drewniane, klocki magnetyczne, klocki puzzle,
- ◇ zabawki ruchowe – maty sensoryczne, tunele, duże pufy, piankowe zjeżdżalnie, piłeczki, woreczki, kręgle.

Zabawa tematyczna kończy się wspólnym sprząnięciem (uczenie dzieci zachowania porządku, segregacji i odkładania zabawek). W zależności od dnia opiekunowie decydują jaki typ zabawek jest dzieciom oferowany.

- zabawy programowe – w żłobku opracowany jest przez zespół opiekunów plan dydaktyczny. Na każdy tydzień zaplanowany jest oddzielny blok tematyczny, każdego dnia tygodnia realizowane są przez opiekunów zajęcia z konkretnego tematu⁵⁴. Opiekunki prowadzą krótkie 10-15 minutowe zajęcia, podczas których dzieci poznają najbliższe otoczenie, zwierzęta i rośliny, zwyczaje i tradycje oraz ćwiczą podstawowe umiejętności społeczne – podczas układania planu dydaktycznego uwzględniana jest pora roku, święta okolicznościowe i ważne wydarzenia z życia dzieci. Duża część zajęć tematycznych oparta jest o materiał wizualny – plansze, rysunki, zdjęcia. Zajęcia dostosowane są do wieku dzieci i realizowane są w formie zabawy.
- zabawy plastyczno-techniczne – w ciągu tygodnia 1-2 krotnie dzieci wykonują większą pracę plastyczną z wykorzystaniem różnorodnych technik plastycznych – kredki, farby, plastelina, wyklejanki, bibuła, rysowanie wodą, wydzieranki.

Prace dzieci eksponowane są na przeznaczonej do tego celu tablicy umieszczonej w szatni. Na tematy prac wybierane są najczęściej motywy związane z bieżącą porą roku, świętami i tematyką związaną z planem dydaktycznym.

W planie dnia, po drugim śniadaniu około godziny 10-10.30 dzieci zabierane są na spacer i zabawy na żłobkowym placu zabaw. Na powietrzu dzieci spędzają zazwyczaj 30-40 minut. Wyjściu na dwór towarzyszy zawsze śpiewanie piosenek do marszu, dzieci idą „przy linii”.

W ciągu tygodnia w żłobku pojawiają się również osoby „zewnętrzne” – są to instruktorzy realizujący zajęcia z języka angielskiego oraz zajęcia przyrodnicze i muzyczne. Okazjonalnie organizowane są przedstawienia, teatryki oraz wizyty „zawodowców” czyli osób wykonujących różne zawody (strażak, policjant, lekarz, kucharz)⁵⁵. Po spacerze i zabawie na powietrzu dzieci jedzą obiad (II danie) i leżą, po godzinie

54. Przykładowy miesięczny plan dydaktyczny: – Tydzień 1 – Ubrania - tematy zajęć w poszczególne dni tygodnia: spodnie/spódniczka/sukienka; ubrania na zimę/ubrania na lato; noszę czapkę-typy nakryć głowy; jakie możemy mieć buty?; bielizna co to takiego?

– Tydzień 2 – Jestem samodzielny – tematy zajęć w poszczególne dni tygodnia: uczymy się zakładać kurtkę; zakładam i ściagam buty; zamek błyskawiczny i guziki; zakładamy rękawiczki; ubieramy lalki/misie

– Tydzień 3 – Czynności domowe – tematy zajęć w poszczególne dni tygodnia: gotowanie; zmywanie; pranie; sprząnięcie; ścielenie łóżeczka

– Tydzień 4 – Sprzęty domowe – tematy zajęć w poszczególne dni tygodnia: naczynia kuchenne; toster/mikser; kuchenka jakie są typy kuchenek; telewizor/radio; komputer.

55. Wizyty „zawodowców” realizowane są głównie w grupie dzieci starszych ze względu na występujący u młodszych dzieci znaczny lęk przed osobami z zewnątrz - dzieci grupy starszej chętnie uczestniczą w tego typu zajęciach, z zainteresowaniem słuchają i jeżeli tylko potrafią zadają gościom pytania.

14.00 w żłobku ma miejsce druga część obiadu podczas której dzieci zjadają zupę i podwieczorek, a następnie rozpoczyna się blok zajęć popołudniowych. Po południu, kiedy dzieci stopniowo zabierane są przez rodziców do domu realizowane są zajęcia w mniejszych grupach pod kierunkiem opiekuna, są to:

- zajęcia z książką – czytania oraz przeglądanie książeczek,
- zajęcia z układankami,
- zajęcia konstrukcyjne,
- sortowanie i segregowanie,
- ćwiczenia gimnastyczne – również w wykorzystaniem elementów metody ruchu rozwijającego W. Sherborne,
- zajęcia rozwijające mowę (w tym ćwiczenia artykulacyjne i oddechowe),
- zajęcia eksperymentalne.

Zajęcia realizowane w mniejszych grupach mają na celu również korektę ewentualnie występujących trudności dziecka – popołudniowa mniejsza liczebność grup pozwala opiekunom na dostosowanie typu aktywności do dziecka, do jego potrzeb i ograniczeń.

„Jednym z podstawowych warunków prawidłowego prowadzenia zabaw i gier jest ich gruntowna znajomość. Posiadanie bogactwa zasobu różnorodnych zabaw pozwala na odpowiedni ich dobór, urozmaicenie oraz dowolne operowanie nimi w zależności od miejsca, liczebności zespołu, zainteresowań, posiadanych przyborów i od różnych sytuacji w jakich zabawa się odbywa”⁵⁶. Odpowiedni dobór zabaw i gier to m.in.:

- dbałość o wszechstronny udział w zabawie wszystkich uczestników,
- dostosowanie treści zabawy do konkretnych warunków w jakich się odbywa,
- odpowiednie przygotowanie miejsca – pod względem bezpieczeństwa i pod względem artystycznym /dekoracja, stylizacja/,
- kierowanie grupą,
- przestrzeganie norm, zasad i reguł bezpieczeństwa,
- dobór i prawidłowe wykorzystanie środków dydaktycznych (między innymi troska o zakup i użytkowanie certyfikowanych zabawek, narzędzi i materiałów plastycznych,
- właściwe wykorzystanie sytuacji wychowawczych.

Niezalenie do warunków lokalowych, finansowych i organizacyjnych placówki żłobek/klub dziecięcy powinien zapewnić dziecku właściwą dla jego wieku oraz możliwości psychoruchowych stymulację poprzez zabawę indywidualną i grupową. Rodzaj organizowanych zajęć często jest tym elementem, który przekonywa rodzica o powierzeniu opieki nad dzieckiem konkretnej placówce – trendy, popularność pewnych ruchów pedagogicznych, moda na określone zajęcia (np. żłobki językowe, w których dzieci mają prowadzone zajęcia z dwóch języków obcych) nie mogą przysłańcać podstawowych obowiązków placówki względem dziecka czyli realizacji zajęć opiekuńczych, wychowawczych i edukacyjnych, a te oparte powinny być o dobrą znajomość potrzeb rozwojowych dzieci. Niekiedy prosta wydawałoby się zabawa, w której dziecko może być swobodne, bezpieczne, wesołe lepiej mu się przysłuży niż skomplikowane zabawki czy rozbudowane programy zajęć dodatkowych. Warto aby dyrektorzy/kierownicy placówki ale również opiekunowie w swoich planach organizacyjnych uwzględniali opinie rodziców oraz wdrażali wnioski z codziennych obserwacji dzieci, ich preferencji i wyborów.

56. S. Strzyżewski, *Proces kształcenia i wychowania w kulturze fizycznej*, Warszawa 1996, WSiP, s. 42

2.

Adaptacja w żłobku/klubie dziecięcym – pomiędzy potrzebami rodzica, dziecka a możliwościami placówki

Kinga Sarad-Dec

Rozpoczęcie przez dziecko uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez żłobek/klub dziecięcy jest momentem wielopoziomowych zmian w życiu dziecka ale również czasem, w którym konieczne staje się przeorganizowanie całości życia rodzinnego. Świat dziecka rozszerza się, pojawiają się w nim nowe miejsca, inne dzieci, inni dorośli. Zmienia się organizacja dnia, sposób żywienia i odpoczynku. Wszystkie zmiany jakich doświadcza dziecko i jego rodzina (nie tylko rodzice ale również rodzeństwo starsze i/lub młodsze) sprawiają, że czas „pójścia do żłobka” powinien być potraktowany ze strony organizatorów opieki z najwyższą uważnością, ostrożnością i troską.

Opieka żłobkowa (i ta w klubie dziecięcym) realizowana jest w odniesieniu do dzieci w wieku od 20 tygodnia życia do 3-4 roku życia⁵⁷, jest to zatem przedział wiekowy o bardzo dużej dynamice we wszystkich obszarach rozwoju. Priorytetowym zadaniem rodziców i opiekunów jest w tym okresie opieka i wychowanie ukierunkowane na wspomaganie rozwoju we wszystkich jego wymiarach tj.: rozwój motoryczny, rozwój zmysłowy – prawidłowość funkcjonowania narządu wzroku, słuchu, węchu, smaku, równowagi, rozwój intelektualny (zwany w niektórych opracowaniach rozwojem poznawczym), rozwój emocjonalny – zdolność do wyrażania stanów emocjonalnych tj. radość, smutek, złość, żal w sposób adekwatny do sytuacji, umiejętność panowania nad emocjami, mobilizacja do działania, rozwój komunikacji – rozumienie i nadawanie komunikatów werbalnych i niewerbalnych, rozwój społeczny – nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów, samoobsługa, praca, rozwijanie zainteresowań i predyspozycji, osiągnięcie równowagi pomiędzy niezależnością i współnotowością w kontaktach społecznych.

Zadania z jakimi mierzą się dzieci w tym pierwszym okresie życia to przede wszystkim:

- uczenie się przyjmowania pokarmów stałych, kontrolowania ciała, osiągnięcie stabilności fizjologicznej,
- formowanie się relacji przywiązania,
- nabywanie zdolności do samoregulacji emocjonalnej,
- uczenie się chodzenia, manipulowania i mówienia,
- uczenie się różnic związanych z płcią i zasad zachowania,
- formowanie się prostych pojęć dotyczących rzeczywistości,
- rozwój języka – symboliczna funkcja języka i zabawa symboliczna,
- doskonalenie sprawności fizycznych,
- fantazja, wyobraźnia i tworzenie,
- odkrycie granicy fikcja – rzeczywistość,
- uczenie się obcowania z rówieśnikami⁵⁸.

57. Wiek dzieci, które mogą uczęszczać do żłobka/klubu dziecięcego regulują zapisy u.o.d.:

Art. 7

1. Opieka w żłobku jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia.
2. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 1 roku życia.
3. Opieka nad dzieckiem może być sprawowana do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3 rok życia lub w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym - 4 rok życia.
4. W przypadku, gdy dziecko, które ukończyło 3 rok życia umieszczone jest w żłobku lub klubie dziecięcym albo jest objęte opieką sprawowaną przez dziennego opiekuna, rodzice tego dziecka, są zobowiązani do złożenia podmiotowi prowadzącemu opiekę oświadczenia o przeszkodach w objęciu dziecka wychowaniem przedszkolnym.

58. A. Brzezińska (red.), Niezbędnik dobrego nauczyciela. Opieka i wychowanie. Wczesne dzieciństwo, Wyd. Instytutu Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014, s. 2.

Wśród zadań okresu wczesnego dzieciństwa wiele realizowanych jest przy ścisłej współpracy rodziców, a w odniesieniu do dzieci, które uczęszczają do żłobka/klubu dziecięcego pod okiem i kierunkiem opiekunów. Pobyt dziecka w żłobku to nie tylko czasowe miejsce gdzie dziecko przebywa pod nieobecność rodzica, ale przede wszystkim przestrzeń wielostronnego wspierania rozwoju. Zadania żłobka i klubu dziecięcego zostały uszczegółowione w **art. 2** ustawy i są to w szczególności:

1. *zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych;*
2. *zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka;*
3. *prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.*

Zestawiając osiągnięcia rozwojowe okresu wczesnego dzieciństwa z zadaniami jakie zostały w ustawie postawione przed żłobkami i klubami dziecięcymi dostrzec można, że w placówkach tych dziecko ma szansę na realizację wszystkich tych zadań. Kształtowanie umiejętności dziecka odbywa się przede wszystkim w środowisku domowym żłobek/klub pełni rolę dopełniającą, stabilizującą, a w niektórych przypadkach wiodącą (np. w odniesieniu do uczenia się obcowania z dziećmi, kształtowania relacji społecznych i kontaktów z osobami spoza grona rodziny). Czas pobytu dziecka w placówce, wiek w jakim rozpoczyna ono przygodę z instytucją będą zmiennymi, które różnicować będą dzieci w zakresie nabywania sprawności.

Adaptacja do żłobka/klubu dziecięcego jest działaniem wymagającym aktywności trzech podmiotów:

W odniesieniu do każdego z tych trzech podmiotów mogą pojawić się trudności adaptacyjne, każda ze stron ma też swoje specyficzne zadania, od których zależy powodzenie całego procesu adaptacyjnego. Dla zrozumienia źródeł trudności adaptacyjnej kluczowa jest znajomość potrzeb dziecka w tym okresie rozwojowym – każda z występujących u dziecka trudności ma swoją przyczynę w niezaspokojonej potrzebie dziecka. Analogicznie sytuacja wygląda w odniesieniu do rodzica i dziecka.

Najczęstsze problemy związane z adaptacją – **DZIECKO**

Trudności na jakie napotyka dziecko rozpoczynając pobyt w żłobku/klubie dziecięcym są ściśle uzależnione od jego wieku, od tego jak wyglądała dotychczasowa opieka nad dzieckiem, jak silna więź emocjonalna łączy dziecko z rodzicem oraz od tego czy przyzwyczajone jest do kontaktu z osobami z poza rodziny i kontaktu z rówieśnikami. Podstawowe źródła trudności adaptacyjnych to:

- lęk przed rozstaniem z rodzicami,
- uzależnienie od pomocy innych,
- brak płynności komunikacyjnej,
- brak zrozumienia kontekstów społecznych,
- brak kontroli nad fizjologią,
- brak orientacji w czasie i w przestrzeni,
- brak umiejętności dostrzegania potrzeb innych,
- brak umiejętności samoregulacji podstawowych emocji.

Każdy ze wskazanych czynników może być przyczyną tego, że dziecko silnie przeżywa pobyt w instytucji lub wręcz mogą go one uniemożliwiać. Strategiczną rolę w niwelowaniu trudności dziecka z wejściem w nową przestrzeń jest czas i zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa i stabilności – nie bez znaczenia jest również wiek dziecka, w tym znaczeniu, że im młodsze dziecko tym mniej dostrzega wokół siebie zmian i łatwiej wchodzi w nową relację z otoczeniem.

Reakcja dziecka na pobyt w nowym miejscu i opiekę nowych osób może być trudna dla otoczenia i dla niego samego – pojawić się mogą zachowania atypowe dla dziecka, zachowania trudne lub wręcz objawy psychosomatyczne (tj. płaczliwość, wpadanie w histerię, labilność emocjonalna, trudności ze snem i z jedzeniem – zmniejszenie apetytu, wzmożony apetyt – zachowania agresywne lub autoagresja, apatia, lęklliwość, regres umiejętności).

Najczęstsze problemy związane z adaptacją – RODZIC

Pozostawienie dziecka pod opieką osób trzecich jest dla każdego rodzica dużym wyzwaniem emocjonalnym, któremu towarzyszy lęk i niepewność. Decyzja o powierzeniu opieki nad dzieckiem instytucji może mieć różne podłoże:

- konieczność powrotu do pracy,
- chęć zapewnienia dziecku okazji do kontaktów z rówieśnikami (szczególnie istotny w odniesieniu do rodzin mających jedno dziecko i ograniczone kontakty społeczne),
- narodziny kolejnego dziecka w rodzinie i związana z tym potrzeba większej ilości czasu dla rodziców,
- chęć zapewnienia dziecku wszechstronnego wsparcia w rozwoju poznawczym.

Obawy i lęki jakie towarzyszą rodzicom powierzającym opiekę nad dzieckiem żłobkowi/klubowi dziecięcemu mogą mieć różne podłoże, a poznanie przyczyn tych obaw pozwala opiekunom na dobre dostosowanie swoich oddziaływań do sytuacji – im więcej rozmów z rodzicem, pytań o dziecko, zainteresowania ze strony żłobka/klubu tym większa szansa na znalezienie skutecznych sposobów na przystosowanie się dziecka i rodzica do nowej sytuacji. O co najczęściej pytają rodzice (źródła obaw rodzicielskich)⁵⁹:

- jak wyglądają posiłki w placówce – czy opiekunki dokarmiają dzieci?, czy dziecko może jeść rączkami?, czy dziecko musi zjeść cały posiłek?, co w sytuacji kiedy dziecko nie zechce zjeść posiłku?, co w sytuacji kiedy dziecko nie lubi danego produktu?, jak podawane są posiłki?, czy dzieci używają widelców?, czy dzieci mają do posiłku śliniaki?, czy dziecko w ciągu dnia ma podawaną wodę?, czy dzieci piją z kubeczków/bidonów?, czy dziecko może otrzymać dokładkę porcji? czy można odwołać posiłek w przypadku nieobecności dziecka?, czy dziecko może nie przychodzić do placówki na śniadania?, czy placówka może zapewnić specjalną dietę dla dziecka? itp.
- jak wygląda leżakowanie – czy dzieci są usypiane czy muszą zasnąć samodzielnie?, czy mogą mieć do spania smoczek/pieluszkę/zabawkę? czy podczas snu jest włączona muzyka?, czy do snu dziecko jest przebrane w piżamę?, co w sytuacji kiedy dziecko nie chce zasnąć?, czy dziecko może być kołysane w bujaczku?, czy dziecko ma swoją pościel?, czy podczas leżakowania dzieci mają swoje stałe miejsce/leżaczek/łóżeczko?, czy do snu dziecko może dostać butelkę z mlekiem/napojem?, co w sytuacji kiedy dziecko nie zaśnie/obudzi się wcześniej niż inne dzieci?
- jak ubrać dziecko do placówki – czy potrzebne są buty na zmianę?, czy dziecko może chodzić w samych skarpetkach/ z gołymi stopami?, czy w salach jest na tyle ciepło, że dziecko może mieć krótki rękawek/spodenki?, jak często dziecko jest w ciągu dnia przebierane?, czy na dwór dziecko ma zmienianą odzież?, co w przypadku zabrudzenia odzieży podczas spaceru/zabawy na dworze?
- czy dzieci w żłobku/klubie dziecięcym płaczą – jak wygląda uspokajanie płaczącego dziecka?, czy jeśli dziecko płacze personel zadzwoni do rodzica?, czy płaczące dziecko może dostać smoczek?, czy opiekunki przytulają/biorą na ręce płaczące dziecko?
- jak wygląda procedura porannego oddawania dziecka?
- jak wygląda procedura popołudniowego oddawania dziecka rodzicom?, czy dziecko może odebrać osoba inna niż rodzic?, czy opiekunki podczas oddawania dziecka udzielą informacji o przebiegu dnia?
- jak organizowane jest w placówce przewijanie dzieci – czy dzieci korzystają z nocników/nakładek na sedes? czy w ciągu dnia nocniki/toaleta jest dezynfekowana po każdym dziecku? czy rodzic musi przynieść do placówki własne pieluchy/chusteczki?, czy można zastosować preparaty do higieny intymnej tj. maści na odparzenia?, jak często w ciągu dnia dziecko korzysta z nocnika? Co w sytuacji kiedy dziecko zasika ubranie? jaki rodzaj pieluch najlepiej sprawdza się w żłobku/klubie?
- jak wygląda organizacja dnia?, czy dzieci chodzą na spacery?, czy w ciągu dnia organizowane są zajęcia dodatkowe/jakie?, czy dziecko może bawić się wszystkimi dostępnymi zabawkami?, czy w placówce są zabawki pluszowe/materiałowe?, w jakich godzinach podawane są posiłki/odbývá się leżakowanie?, o której godzinie należy przyprowadzić dziecko do placówki?

Wskazano na najczęściej zadawane przez rodziców pytania – podczas wstępnych rozmów z rodzicami, którzy planują zapisanie dziecka do placówki należy przygotować odpowiedzi na powyższe pytania

59. Najczęściej zadawane przez rodziców pytania - na podstawie doświadczenia własnego – Żłobek MałPanda w Lublinie.

– pozwala to na uspokojenie rodziców, rozwiewa wątpliwości oraz sprawia, że rodzic zyskuje lepszy obraz tego jak wygląda dzień jego dziecka.

Kluczową kwestią dla rodzica jest znajomość reguł i zasad jakie obowiązują w placówce – dobrą praktyką jest przyjęcie od rodzica pisemnej deklaracji, że zapoznał się on z zapisami statutu oraz regulaminu organizacyjnego placówki.

Najczęstsze problemy związane z adaptacją – **OPIEKUN**.

Sukces wejścia dziecka w nowe środowisko w znacznym stopniu zależy od nastawienia, zaangażowania i doświadczenia bezpośredniego opiekuna w żłobku/klubie dziecięcym. Obiektywne trudności jakich doświadcza rodzic i dziecko nie omijają również opiekuna – zdarza się bowiem, że to właśnie trudności po stronie opiekuna sprawiają, że dziecko ma trudność z adaptacją do placówki. Pośród tych trudności do najczęstszych należą:

- brak doświadczenia opiekuna – pracuje on w zawodzie lub w danym miejscu od niedawna,
- opiekunowi brak kompetencji psychopedagogicznych,
- opiekunowi brak kompetencji merytorycznych (nie zna etapów rozwojowych dzieci w tym wieku, nie zna technik i metod pracy w zawodzie),
- opiekun nie współpracuje z pozostałą kadrą placówki (konflikty jawne i utajone),
- opiekun jest przemęczony ilością powierzonych mu obowiązków,
- opiekunowi brakuje uważności na potrzeby dziecka i /lub rodzica,
- opiekun podchodzi do dziecka rutynowo,
- uprzedzenia, stereotypy, przykre doświadczenia w opiece na dzieckiem (przeniesienia, przeciwprzeniesienia).

Duża uwaga dyrektora placówki/osoby kierującej placówką podczas doboru kadry pozwala uniknąć niektórych z tych problemów, niektóre można eliminować zapewniając zatrudnionym pracownikom odpowiednie warunki do rozwoju zawodowego (szkolenia, kursy, mentoring), ważna w tym kontekście jest również odpowiednia organizacja prac całej placówki (np. właściwe zorganizowane zmiany godzin pracy personelu, racjonalny przydział obowiązków pracowniczych, troska o kulturę organizacyjną w miejscu pracy).

Adaptacja do żłobka/klubu dziecięcego jest procesem zindywidualizowanym – każda placówka powinna zorganizować proces tak, aby był on możliwy do zorganizowania, nieuciążliwy dla placówki, a dla rodziców i dziecka skuteczny. Wśród podstawowych celów skierowanych do dzieci jakie należałoby uwzględnić przy opracowywaniu strategii adaptacyjnej w placówce, wymienić można cele „techniczne” tj.: zmniejszenie u dziecka lęku przed rozstaniem z rodzicami, zapoznanie dziecka z opiekunami i innymi osobami, które będzie w ciągu dnia spotykało w żłobku/klubie, poznanie sali i placówki oraz cele psychopedagogiczne - przystosowanie dziecka do nowego środowiska, wspomaganie dziecka w opanowaniu czynności samoobsługowych, rozwijanie umiejętności społecznych poprzez zapoznanie z regułami i zasadami obowiązującymi w placówce, rozumienie i stosowanie norm i zasad życia w grupie rówieśniczej. Właściwie przygotowany program adaptacyjny powinien również uwzględnić cele skoncentrowane na rodzicach tj. zmniejszenie lęku rodziców związanego z koniecznością oddania dzieci pod opiekę placówki, ukazanie rodzicom mocnych stron, możliwości i sukcesów dziecka, uwrażliwienie i przygotowanie rodziców na sytuacje trudne, spotykane przez dziecko w nowym otoczeniu, poznanie przez rodziców opiekunów ich dziecka i personelu pomocniczego, zapoznanie rodziców z ramowym rozkładem dnia oraz pomieszczeniami placówki, zaproszenie rodziców do współpracy z kadrą placówki.

Jak zaplanować adaptację?:

- zamieść informację na stronie internetowej dotyczącą zasad przyjęcia do placówki;
- przygotuj ulotki/plakaty, które rodzic zainteresowany zapisem będzie mógł zabrać ze sobą do domu, wśród dokumentów zgłoszeniowych do placówki zamieść kartę informacyjną dotyczącą dziecka⁶⁰,

60. Karta informacji o dziecku powinna być przekazana bezpośrednio opiekunowi i wszystkim osobom, które będą sprawowały opiekę nad dzieckiem. Informacje, które powinny znaleźć się w karcie to:
– informacje o rodzinie dziecka – czy ma rodzeństwo, jaka jest struktura rodziny, czy mieszka z dziadki, czy ma własny pokój, czy ma w rodzinie dzieci z którymi się spotyka, czy w domu mieszkają zwierzęta;
– informacje o stanie zdrowia dziecka – alergie, nietolerancje, trudności zdrowotne, przebyte choroby, jak objawiają się u niego typowe choroby, jak często choruje, czy potrafi zasygnalizować złe samopoczucie/czym ono objawia się u dziecka,

- zaprosz rodziców na „spacer” po placówce – spotkanie takie można zorganizować po godzinach pracy placówki lub w wyznaczony dzień, podczas spotkania może być obecne dziecko – będzie to jego pierwsza styczność z nowym miejscem w bezpiecznej bliskości rodzica,
- zorganizuj dzień otwarty,
- zaprosz rodzica na zajęcia dedykowane jego dziecku – jeżeli w placówce są takie możliwości lokalowe zorganizuj zabawę w innej sali niż sale, w których przebywają dzieci, jeżeli nie ma takiej możliwości zaprosz rodzica na zajęcia popołudniowe kiedy jest mniej dzieci,
- jeżeli w danym okresie planujesz przyjęcie większej grupy dzieci, zorganizuj zebranie dla rodziców wszystkich dzieci, które rozpoczynają pobyt w placówce,
- zapoznaj rodzica z opiekunami,
- poprosz rodzica aby zapoznał się ze zdjęciami/filmami z życia placówki, które umieszczane są na stronie internetowej lub w mediach społecznościowych placówki.

W literaturze psycho-pedagogicznej oraz na stronach internetowych znaleźć można szereg materiałów – wskazówek dla rodziców dzieci przedszkolnych i szkolnych, które mają na celu wsparcie dziecka w nowej dla niego roli – w odniesieniu do dzieci żłobkowych znaczna część z tych materiałów również znajdzie zastosowanie i pomoże dziecku/rodzicom w odnalezieniu się w nowej rzeczywistości⁶¹. Warto zachęcać opiekunów do przygotowania własnych materiałów informacyjnych – plakatów zawieszanych w szatni, banerów i ulotek przekazywanych rodzicom.

Poniżej przedstawione zostały przykłady zasad organizacji adaptacji dla nowych dzieci w Żłobku Mała Panda w Lublinie⁶².

Na stronach internetowych placówki zamieszczone są informacje dotyczące zasad przyjęcia dzieci oraz wzór karty zgłoszeniowej. Każdy telefon od rodzica potencjalnie zainteresowanego zapisem dziecka jest odnotowywany (notowane są istotne informacje, które przekazuje rodzic, jego pytania, obawy, dane dziecka). Dyrektor żłobka spotyka się z każdym z zainteresowanych rodziców indywidualnie na terenie żłobka – oprowadza rodziców po budynku, wyjaśnia zasady przyjmowania i oddawania dzieci, odpowiada

- informacje dotyczące preferencji w zabawie – czym lubi się bawić, ulubione zabawy i zabawki, jak bawią się z dzieckiem rodzice (typy zabaw), czy lubi muzykę, taniec, czy potrafi sprzątnąć zabawki po zabawie,
- informacje o preferencjach żywieniowych – co lubi jeść, w jakich godzinach je w domu, jakich produktów nie lubi, jaką konsystencję potraw preferuje, jak karmiony jest w domu, czy jest dokarmiany mlekiem/kaszą, czy je w domu widelcem/łyżką, czy potrafi odmówić jedzenia kiedy jest syty, czy potrafi zasygnalizować potrzebę dokładki,
- informacje dotyczące snu – jak zasypia, czy ma ulubioną pozycję do spania, czy lubi być dotykany przy zasypianiu, czy do zasypiania potrzebuje smoczka/zabawki,
- informacje dotyczące czynności higienicznych – czy korzysta z nocnika/nakładki, czy korzysta z sedesu, czy przebieranie pieluchy w domu odbywa się na przewijaku/w pozycji stojącej, czy sygnalizuje potrzeby fizjologiczne, czy samodzielnie myje ręce, czy w domu myje zęby,
- inne informacje – czy jest coś czego się boi, w jaki sposób rodzice zwracają się do dziecka (zdrobnienia imienia), i inne.

Informacje zawarte w karcie są informacjami wrażliwymi – należy poinstruować rodzica, że nie ma on obowiązku przekazywania tych danych, jednak każda informacja o dziecku będzie dla opiekuna pomocą w stworzeniu warunków, które będą możliwie najpełniej oddawały warunki do jakich dziecko jest przyzwyczajone w domu. Analiza danych z karty pozwala opiekunowi wskazać rodzicom na różnice jakie wystąpią pomocy opieką w domu a opieką w żłobku/klubie, jest też okazją do zweryfikowania z rodzicem co w placówce jest możliwe do zrealizowania a o będzie wymagało zmiany w sposobie funkcjonowania dziecka – pozwala to na uniknięcie sytuacji trudnych, nieporozumień i daje rodzicowi pełniejszy obraz tego jak będzie wyglądało sprawowanie opieki nad dzieckiem.

61 Materiał pochodzi ze stron internetowych - <https://panimonia.pl/2017/07/17/pozegnanie-dzieckiem-przedszkolu-7-krokov-sukcesu/>. Pożegnanie z dzieckiem w przedszkolu – jak pomóc sobie i dziecku? – materiał dotyczy dzieci przedszkolnych jednak przytoczone reguły doskonale sprawdzają się również

w odniesieniu do dzieci w wieku poniżej 3 lat :

POŻEGNANIE

- Co pomoże - nie poganiaj dziecka, pożegnaj się tylko raz, nie odwracaj się i nie „zaczepiaj dziecka ponownie”, opuść szybko salę/szatnię
- Co zaszkodzi – kilkukrotne żeganie się z dzieckiem, długie rozmowy przed szatnią, wejście do sali dziecięcej, obserwowanie dziecka w drzwiach, długie przytulanie.
- RUTYNA
- Co pomoże - stosuj jeden typ pożegnania,
- Co zaszkodzi – chaos, pośpiech, zmiana zwyczajów przy pożegnaniu.
- POZYTYWNE KOMUNIKATY
- Co pomoże - uśmiech rodzica, radosny głos, życzenie dziecku miłego dnia, przypomnienie, że mama przyjdzie jak dziecko wstanie/zje zupeł/pobawi się,
- Co zaszkodzi – współczucie dziecku (przykro mi, że musisz iść, że musisz zostać, że mama musi iść do pracy), przepraszenie dziecka, że musisz je zostawić, pocieszanie (nie bój się nie będzie źle), współczucie, żal.
- MÓWIENIE PRAWDY
- Co pomoże - szczerość, dotrzymanie obietnicy,
- Co zaszkodzi – kłamstwo, że mama zaraz wróci, że tylko wróci po coś do auta, nie dotrzymanie umowy
- WEJŚCIE DO SALI NA WŁASNYCH NOGACH
- Co pomoże przyjęcie dziecka na własnych nogach (o ile jest to możliwe) – w przypadku dzieci niechodzących przekazanie dziecka opiekunowi bezpośrednio do rąk.
- Co zaszkodzi - dziecko przyniesione na rękach.

62 Procedura przyjmowania nowych dzieci opisana na przykładzie placówki niepublicznej – Żłobka Mała Panda w Lublinie – placówka dysponuje czterema salami zabaw dla dzieci, w roku szkolnym 2020/2021 funkcjonowała w placówce grupa starsza (rocznik 2018) oraz grupa dzieci młodszych (rocznik 2019/2020). W placówce zatrudnionych jest 5 opiekunek dziecięcych oraz dyrektor.

na wszystkie pytania (podczas pierwszego spotkania często obecne jest dziecko, dla którego jest to pierwsze zetknięcie się z miejscem i osobami w nim pracującymi). Rodzice są poproszeni o uzupełnienie karty informacyjnej dotyczącej dziecka – informacje, które dyrektor uzyska od rodziców – na spotkaniu są notowane na karcie informacyjnej. Pierwsze spotkanie z rodzicami może odbyć się na dwa sposoby:

- spotkanie po godzinach działalności żłobka, po godzinie 17.00 – rodzic może zobaczyć wszystkie pomieszczenia, a dziecko podczas rozmowy może swobodnie bawić się zabawkami, praktykowane jest aby z rodzicami usiąść w sali zabaw, co pozwala dziecku na zabawę pod okiem rodzica,
- spotkanie w godzinach 12-13.30 – jest to czas, kiedy dzieci leżakują i w żłobku nie ma zajęć – przewagą przy spotkaniu o tej godzinie jest możliwość zobaczenia przez rodziców realnych warunków – mogą zajrzeć do sali zabaw i zobaczyć śpiące dzieci, poznać opiekunki, „poczuć klimat placówki”, ograniczenie to określony czas na rozmowę, brak możliwości żeby dziecko, które przychodzi z rodzicami pobawiło się w salach.

Po spotkaniu z dyrektorem placówki rodzice otrzymują komplet dokumentów rekrutacyjnych – przekaz na pocztę elektroniczną. Podczas pierwszego spotkania ustalana jest wstępna procedura adaptacji – diagnozuje się potrzeby rodzica w tym zakresie, pojawiają się informacje o tym „co jest możliwe”, „czego nie robimy”.

Adaptacja każdego dziecka przebiega indywidualnie – decydujące przy wyborze ścieżki wprowadzania dziecka w życie żłobkowe są wiek dziecka i jego przywiązanie do opiekuna. Młodsze dzieci zdecydowanie szybciej akceptują nową sytuację – zostawione przez rodziców u opiekuna mniej płaczą i chętniej nawiązują kontakt z innymi dziećmi.

„Nowe dziecko” zaprasza się z rodzicem do żłobka do jednej z wolnych sal zabaw. Optymalne godziny przewidziane na pobyt dziecka to godziny 09.00-11.30 – przed godziną 09.00 większość dzieci przychodzi do żłobka, w związku z tym w szatni jest duże zamieszanie, które nie będzie służyło dziecku, pierwszy raz wchodzącemu do placówki, zaś po godzinie 11.30 dzieci rozpoczynają leżakowanie. Rodzice nie wchodzi do sali zabaw, w której przebywają dzieci żłobkowe – jest to bezwzględnie przestrzegana zasada⁶³. Do oddzielnej sali, na której przebywa rodzic i dziecko przychodzą opiekunowie, zapoznają się z dzieckiem, bawią się z nim przy asyście rodzica – ma to na celu poznanie dziecka, i z drugiej strony zapoznanie dziecka z osobami pracującymi w żłobku. Podczas tej swobodnej zabawy zwraca się uwagę dziecka na odgłosy z innych sal, na śmiech dzieci, na muzykę dobiegającą z innych pomieszczeń i stopniowo podsycając zainteresowanie i ciekawość dziecka opiekun zabiera dziecko do sali, w której bawią się żłobkowie – dzieci młodsze zabiera się na rękach, starszaki idą samodzielnie (niekiedy wymaga to więcej niż jednego pobytu dziecka w żłobku, czasami dziecko nie chce wejść do sali tylko obserwuje zabawy z bezpiecznego punktu na korytarzu. W większości przypadków zabranie dziecka od rodzica do sali zabaw ma miejsce już podczas pierwszej wizyty, rzadziej podczas drugiej – w przypadku kiedy dziecko jest bardzo przywiązane do rodzica i nie udaje się go nakłonić do pójścia z opiekunem, po ustaleniu z rodzicem, jego przyzwoleniu zabiera się dziecko „wbrew jego woli” – należy w takim przypadku bezwzględnie mieć zgodę rodzica na takie działanie i odpowiednio poinstruować go jak powinien się zachować po zabraniu dziecka (nie wychodzić po dziecko, poczekać na opiekuna w sali, uzbroić się w cierpliwość, płacz dziecka oznacza, że dziecko nie chce czegoś zrobić nie zaś, że doznaje krzywdy).

Spotkania nowego dziecka i rodzica w sali zabaw nie muszą być jednorazowe, ich ilość należy dostosować do potrzeb rodzica – dążymy do tego, aby rodzic przekonał się, że żłobek jest bezpiecznym miejscem, poznał opiekunów i nabrał przekonania, że dziecko jest w dobrych rękach. Jeżeli dziecko weszło już z opiekunem do sali zabaw dzieci, rodzic może pozostawić je tam na określony czas – zazwyczaj jest to w pierwszych dniach 1,5-2 h. Stopniowo wydłuża się okres bez rodzica. Zachęca się rodziców, aby w domu rozmawiali z dzieckiem o żłobku – pokazywali mu zdjęcia placówki, jeśli to możliwe przejeżdżali lub space-

63. Pobyt rodzica wśród innych dzieci skutkuje rozkojarzeniem dzieci, płaczem, którego przyczyną może być lęk przed obcą osobą ale też uruchomiona tęsknota za mamą/tatą, natomiast z punktu widzenia „nowego dziecka” rodzic zawsze jest najatrakcyjniejszym obiektem na sali, dzieci nie chcą odejść od rodzica, chcą się właśnie z nim bawić, nie słuchają poleceń opiekunów. Opiekun, który jest pod obserwacją rodzica „nowego dziecka” może mieć odczucie dyskomfortu, zachowywać się nienaturalnie, skupiać się na odciągnięciu dziecka od rodzica i zachęceniu go do zabawy, co w większości przypadków jest działaniem bezskutecznym.

rowali obok budynku. Adaptacja każdego dziecka jest inna, nie ma dwóch takich samych procesów jednak można zaobserwować pewne tendencje:

- młodsze dzieci szybciej adaptują się do nowych warunków,
- szybsza adaptacja następuje u dzieci, które mają rodzeństwo,
- dzieci chętniej włączają się w zajęcia przy muzyce i zajęciach ruchowych,
- większość dzieci przez pierwszych kilka dni w żłobku nie chce zjeść żadnego posiłku (warto zatem poprosić rodzica o jakąś zdrową przekąskę przyniesioną z domu, w pierwszych dniach pobytu zazwyczaj odwoływane są posiłki dla dziecka, aby rodzice nie ponosili zbędnych kosztów),
- dzieci lepiej znoszą rozstanie z rodzicem kiedy mają swoją „domową” maskotkę/kocyk,
- dzieci, które używają smoczka w pierwszych dniach pobytu używają go bardzo często jako element uspokojenia się, warto zatem poinformować rodzica, że smoczek początkowo będzie dziecku podawany (z czasem opiekunowie odkładają smoczek i ograniczają dziecku korzystanie z niego),
- dzieci lepiej reagują jeśli do żłobka przyprowadza je ten z rodziców, z którym przyzwyczajone są do rozstań – dzieci najczęściej w domu przebywają pod opieką matki, zatem dobrą praktyką jest aby w pierwszych dniach odprowadzał je tata, z którym przyzwyczajone są do rozstań.

Jednym z ważnych elementów adaptacji jest kontakt z rodzicem, który zostawił dziecko w placówce – w Żłobku Mała Panda rodzic ma bezpośredni telefon do dyrektora, pod którego nadzorem przebiega adaptacja, jest szczegółowo informowany przez opiekuna o sytuacji dziecka w czasie kiedy było w sali, przesyłane są mu zdjęcia/filmy, na których może zobaczyć w co dziecko było zaangażowane. Adaptacja jako proces indywidualny nie ma w Żłobku Mała Panda jednego schematu – ważne jest aby działania opiekunów pozwoliły rozwiązać obawy rodziców, trafiły w ich potrzeby, a jednocześnie umożliwiły pozostawienie dziecka – silna więź dziecka z opiekunem z czasem zastępowana jest bezpiecznym przywiązaniem z opiekunem.

Praktyką godną polecenia jest prowadzenie karty informacyjnej o dziecku – początkowo kartę uzupełnia i dostarcza do żłobka rodzic, karta przekazywana jest opiekunom dziecka z zapisami od dyrektora, które mogłyby mieć znaczenie podczas sprawowania opieki, opiekunowie w miarę poznawania dziecka zapisują w karcie istotne informacje, co jest szczególnie cenne w sytuacji zmiany opiekuna, przejścia dziecka do wyższej grupy. Każde działanie należy rozpatrywać indywidualnie, najważniejsze jednak z perspektywy dobra dziecka jest zadbanie o to, aby zarówno rodzic jak i dziecko „dostali” od placówki czas na odnalezienie się w nowej sytuacji⁶⁴ – czas poświęcony na rozmowę z rodzicem owocuje jego większym zaufaniem, pozwala uzyskać bardziej szczegółowe informacje, pozwala zrozumieć zachowanie dziecka i przyczynia się do zapewnienia dziecku indywidualizowanej opieki.

Niezależnie od możliwości placówki, jego zasobów kadrowych, przestrzeni jaką dysponuje i organizacji dnia, proces adaptacji nowych dzieci powinien być przedmiotem szczególnej troski i zainteresowania organizatorów opieki – od jakości jego przeprowadzenia zależy bowiem samopoczucie dziecka, jego poczucie bezpieczeństwa w żłobku/klubie, akceptacja sytuacji rozłąki z rodzicami i szanse na harmonijny rozwój. Uważnie przeprowadzona adaptacja pozwala dziecku na wdrożenie się do życia placówki, a rodzicowi daje poczucie spokoju i pewności, że powierzył dziecko dobrej opiece.

64. W tym kontekście istotne jest takie zaplanowanie adaptacji, aby nie odbywała się ona w ostatniej chwili, z dnia na dzień. W przypadku kiedy konieczne jest przyjęcie więcej niż jednego dziecka w tym samym okresie należy znaleźć czas na nawet krótką rozmowę indywidualną z rodzicami.

3. Żłobki niepubliczne, warunki przetrwania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Piotr Marzęda

Jak już wskazywałem w poprzednim moim artykule, dotyczącym finansowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w naszym kraju w ciągu ostatnich kilkunastu lat nastąpił znaczący wzrost liczby takich miejsc. W 2010 roku w Polsce funkcjonowało 32,5 tys. miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (większość zlokalizowana była w miastach, dostęp do tego typu placówek był bardzo ograniczony). Sytuację zaczęło zmieniać wprowadzenie ustawy z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, która wprowadziła nowe formy opieki. Bardzo ważne jest to, że na mocy Ustawy, żłobki przestały być częścią systemu opieki zdrowotnej i nie podlegały już wymaganiom, które musiały spełniać będąc zakładami opieki zdrowotnej, ponieważ przed wprowadzeniem zmian w/w ustawą ich tworzenie i funkcjonowanie odbywało się zgodnie z ustawą z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, a opieka w nich sprawowana przestała być świadczeniem zdrowotnym, które obejmowało, zgodnie z ustawą o zoz, działania profilaktyczne i opiekę nad dzieckiem w wieku do 3 lat, w czasie pracy rodziców lub opiekunów. Piecza nad działalnością regulowaną (opieka nad dziećmi do lat 3) została przekazana do Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Stworzyło to miejsce do łatwiejszego tworzenia takich placówek, rozszerzyło zakres podmiotów mogących tworzyć te formy opieki i form takiej opieki. Zaczęło się to przekładać na wzrost miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w Polsce. W 2011 roku według „GUS notatka informacyjna Żłobki i Kluby dziecięce w 2011r. w Polsce” według stanu na 31 grudnia 2011 r., placówki – żłobki, oddziały żłobkowe, kluby dziecięce i inne placówki dysponowały łącznie 42,3 tys. miejsc, co stanowiło i tak o 9,8 tys. miejsc więcej niż w 2010 roku (rok 2011 był pierwszym obowiązywania Ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Ustawa funkcjonowała jedynie 8 miesięcy, ponieważ od kwietnia 2011 r.).

Kolejną sytuację poprawiały programy pozwalające na sfinansowanie tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Program MALUCH + - Program finansowany z budżetu państwa, prowadzony przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Program swoje funkcjonowanie rozpoczął w 2011 roku pod nazwą MALUCH. Obecnie ten program funkcjonuje pod nazwą MALUCH + od 2017, a także skierowanie środków z Funduszy Europejskich, tj. z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. W perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020 (obecnie kończącej się) we wszystkich Regionalnych Programach Operacyjnych dla województw były działania nakierowane na godzenie życia zawodowego i rodzinnego oraz umożliwienie powrotu opiekunom/rodzicom dzieci do lat 3 na rynek pracy, w ramach których możliwe było tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Zmiany w przepisach, skierowanie środków na ten cel spowodowało, że zgodnie z danymi zawartymi w raporcie „GUS żłobki i kluby dziecięce informacja sygnałowa” z 2020 roku w Polsce działało 4,6 tys. żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych, które zapewniały 173,5 tys. miejsc dla dzieci do lat 3. Jest to czterokrotny wzrost liczby miejsc przez 10 lat. Warto wskazać, że w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych sektora prywatnego (niepublicznych) było 104,7 tys. miejsc, a sektora publicznego – 68,8 tys. miejsc, aż 76 % spośród 4,6 tys. wszystkich placówek opieki nad dziećmi do lat 3 to placówki niepubliczne (dane GUS). W związku z powyższym można stwierdzić, że głównym zapleczem miejsc opieki nad dziećmi w Polsce są placówki niepubliczne.

Jednak pomimo tak znaczącego wzrostu miejsc w tych placówkach, wiele problemów w tym zakresie nie zostało rozwiązanych, a pamiętajmy, że odbudowa potencjału do zapewnienia takiej liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, zajęła ponad 10 lat i pochłonęła miliardy złotych ze środków publicznych. Kosztowało to wiele pracy ze strony różnych osób, czy to zaangażowanych w tworzenie przepisów, organizowanie konkursów, czy wreszcie tych tworzących takie placówki, a później je prowadzących, a także urzędników zaangażowanych w rozliczanie dotacji i umożliwiających funkcjonowanie systemu i personelu placówek pracującego bezpośrednio z dziećmi.

Po pierwsze, nadal w województwie lubelskim, jak i w całej Polsce są gminy, w których nie funkcjonuje żadna placówka opieki nad dziećmi do lat 3. Z informacji Ministerstwa Rodziny i Polityki

Spółecznej, wynika, że zgodnie ze stanem na 19 lipca 2021 roku, na terenie Polski jest 1266 gmin posiadających przynajmniej jeden żłobek lub klub dziecięcy, dane pochodzą z Rejestru Żłobków. Oznacza to, że w Polsce obecnie funkcjonuje 1211 gmin, w których nie ma żadnego miejsca opieki nad dziećmi do lat 3. Należy zwrócić uwagę, że w te statystyki wliczane są wszystkie placówki, również niepubliczne, ponieważ w rejestrze są wykazy wszystkich placówek. Liczbę żłobków i klubów dziecięcych z podziałem na gminy i powiaty można sprawdzić na stronie prowadzonej przez MRIPS.

Po drugie najbardziej dynamicznie rośnie liczba placówek w dużych miastach i większych miejscowościach, składa się na to kilka przesłanek. Mamy tam do czynienia z większą liczbą lokali możliwych do zaadaptowania na placówkę opieki nad dziećmi do lat 3. Jest tam też więcej dzieci w wieku do 3 lat i osób potrzebujących opieki nad dziećmi. Powstają placówki zarówno publiczne prowadzone przez JST jak i niepubliczne.

W miastach, także na rynku pracy, jest więcej osób umiejących pozyskać środki na otwarcie takiej placówki, jak i osób mających doświadczenie w tworzeniu/otwieraniu takich placówek. Dobrym przykładem tego stanu rzeczy jest woj. lubelskie, w którym to wskaźnik liczby miejsc w placówkach w przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 w 2020 r. wyniósł 122,8 podczas gdy, dla Polski wartość ta wyniosła 156,3. Najwyższe wartości tego wskaźnika w województwie lubelskim odnotowano w Lublinie (288,5) oraz Chełmie (286,0).

Ta rosnąca liczba miejsc w żłobkach w większych miejscowościach powoduje w niektórych przypadkach pewną konkurencję pomiędzy JST, a placówkami niepublicznymi, a także pomiędzy samymi placówkami niepublicznymi. Niestety przy nadal deficytowej liczbie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w Polsce i charakterze usług społecznych tej działalności, nie do końca zdrową i zarazem potrzebną. Co prawda z jednej strony, wiele gmin w woj. lubelskim (m.in. m. Lublin- 400 zł/miesiąc, Świdnik 280 zł/miesiąc) (Gmina Świdnik za taki pobyt dopłaca 280 zł złotych/miesięcznie, a w 2021 roku było to 360 złotych-gmina zmniejszyła dopłatę z roku na rok mimo rosnących kosztów funkcjonowania), Łączna 300 zł/miesiąc) oferuje dopłaty do miejsc w żłobkach niepublicznych, co jest niezwykle ważne dla ich funkcjonowania oraz dla rodziców dzieci, aby zmniejszyć ich obciążenia, jednak nie widzi innego potencjału tych placówek (niepublicznych), a także faktu, że na powstanie większości z nich wydatkowano środki publiczne.

Ponadto, przy opiece nad dziećmi do lat 3 nie powinno chodzić o zapewnienie miejsc dla wszystkich potencjalnych dzieci, a o zapewnienie miejsc opieki dla wszystkich rodzin zainteresowanych tą formą opieki. Należy pamiętać, że w Polsce nadal bardzo powszechne jest wspieranie wychowania dzieci we wczesnym wieku przez dziadków. Ponadto dużo osób świadomie decyduje się na pozostanie z dzieckiem w domu. Zatem nie jest potrzebne dążenie do zapewnienia miejsc opieki 1000 na 1000 dzieci w tym wieku. Z pewnych danych można wywnioskować, że aby zapewnić odpowiedni poziom i gwarancję miejsca w żłobku dla każdego dziecka, wystarczy zapewnienie od 350 do 400 miejsc na 1000 dzieci/urodzeń (a duże miejscowości są bardzo blisko tej liczby). Jest to zgodne z celami barcelońskimi przyjętymi przez UE w 2002 roku, które wskazują poziom 33 % dzieci do lat 3 objętych opieką. Takie liczby można wnioskować np. z danych dotyczących procentu dzieci objętych opieką w Polsce z lat 2010-2016 z MRPiPS. Dane te pokazują, że: w 2010 odsetek dzieci w wieku 0-3 lata objętych opieką wynosił 2,6 %, w roku 2012 – 4,5%, w roku 2013-5,7 %, a 2014 - 7,1%, w 2015 r. – 8,3%. W 2016 r. odsetek ten wzrósł, zgodnie z przewidywaniami, do 9,3%. Jednakże, od 2017 r. odsetek ten rósł wolniej od oczekiwań, odsetek dzieci w wieku 0-3 objętych opieką wyniósł wówczas 10,4%, czyli o 0,2% mniej niż przewidywano. W 2018 r. odsetek ten wzrósł do 13,0%, czyli o 0,1% mniej niż przewidywano. (<https://eacea.ec.europa.eu/>). W kolejnych latach, w 2019 roku pod opieką żłobków i klubów dziecięcych było około 14,2 % dzieci w wieku do lat 3 (około ponieważ dane w GUS dostępne w Banku Danych Lokalnych wskazują procent dzieci objętych opieką w żłobkach na poziomie 12,4% do tego należy dodać dzieci w klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych oscylujące na poziomie 1,7/1,8 %), a w 2020 roku poziom ten wyniósł około 14,6 % dzieci w wieku do lat 3. Dużą uwagę należy zwrócić na rok 2020, w którym to wystąpiła w Polsce i na świecie epidemia COVID-19. W tym roku, pomimo zwiększenia się liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 do 173,5 tys., na koniec roku zajętych było jedynie 142 355 miejsc (dane GUS). Na pewno przyczynił się do tego stanu rzeczy COVID-19, przez fakt, że dużo osób pracowało zdalnie z domu, lub miało problemy z zatrudnieniem, a w związku z tym nie miało potrzeby pokrywania kosztów opieki nad dziećmi. Sytuacja na moment pisania artykułu czyli 2022 rok mimo, że uległa poprawie nie wróciła do stanu przed pandemią, bardziej popularna stała się praca zdalna wg danych GUS

Żłobki i kluby dziecięce w 2021 r. - Liczba miejsc we wszystkich placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 wzrosła z 173,5 tys. w 2020 r. do 191,6 tys. w 2021 r. czyli nadal mamy trend wzrostowy miejsc ale po raz kolejny na dzień 31.12.2021 roku liczba zajętych miejsc to 163 416 (zwiększyła się liczba dzieci po problemach związanych z COVID-19, rodzice wrócili w części do pracy- ale blisko 30000 miejsc była nie wykorzystana). Z przedstawionych danych zaczyna wynikać, że liczba miejsc w żłobkach w niektórych miejscowościach staje się wystarczająca, lub w nieznacznym stopniu przewyższa zapotrzebowanie. Natomiast w części mamy zderzenie z faktem, że nie funkcjonują żadne placówki opieki nad dziećmi do lat 3.

Kolejnym potwierdzeniem faktu, że zapewnienie miejsc na poziomie 350 do 400 miejsc na 1000 dzieci da gwarancję miejsca dla każdego zainteresowanego taką opieką jest to, że faktycznie w żłobkach i klubach dziecięcych opiekę znajdują głównie dzieci roczne i dwuletnie. Dzieci poniżej 1 roku jest bardzo mało według danych GUS Informacja sygnalna - Żłobki i kluby dziecięce w Polsce w 2021 r. Najliczniejszą grupę stanowiły dwulatki (52,3%), a dzieci roczne – około 39,5 %. Odsetek dzieci w wieku poniżej 1 roku wyniósł 1,3%. Ma to związek np. z faktem, że od 1 stycznia 2013 r. matka dziecka może skorzystać z 52 tygodni zasiłku macierzyńskiego, czyli dzieci do roku przebywają z rodzicami. Statystyki są przedstawiane dla całej grupy dzieci od 20 tygodnia życia tj. od kiedy mogą uczestniczyć w opiece instytucjonalnej dzieci do lat 3, stąd grupa odbiorców jest ograniczona i nie można planować miejsc dla wszystkich dzieci z potencjalnych możliwych do objęcia wsparciem, bo w większych miejscowościach gdzie istnieją już zbliżone liczby miejsc, rozpocznie się proces zamykania placówek niepublicznych, niemogących się utrzymać ze względu na zbyt małą liczbę dzieci, a da to efekt odwrotny niż pożądanym.

Kolejnym zjawiskiem mającym zdecydowany wpływ na funkcjonowanie niepublicznych placówek opieki nad dziećmi do lat 3, jest finansowanie i rosnące koszty. Temat ten został przedstawiony w jednym z artykułów dotyczącym finansowania. W najbliższym czasie należy się spodziewać podwyżek czesnego w tych placówkach. Przemawia za tym ogólny wzrost cen, czyli inflacja, rosnące koszty pracy, rosnące ceny najmu i zakupu nieruchomości, a także rosnące ceny prądu czy wywozu śmieci.

Jak już wspominałem w artykule odnośnie finansowania bieżącej działalności placówek opieki nad dziećmi do lat 3, koszty funkcjonowania tego typu placówki są dość wysokie, obecnie rosnące stale przez wzrost kosztów energii, wynagrodzeń, inflację.

Koszty funkcjonowania niepublicznego żłobka lub klubu dziecięcego uwarunkowane są kilkoma czynnikami, wynikającymi z przepisów. W niniejszym artykule zobrazuję jak te składowe przekładają się na wysokość czesnego. Do wycień przyjęto koszty, które mają charakter szacunkowy i przybliżony.

Po pierwsze koszty lokalu, w którym prowadzona jest działalność i jego rachunki za media. Wynika to z określonych w przepisach wymagań metrażu na dziecko oraz zaplecza jaki powinien posiadać odpowiedni lokal, w którym prowadzony jest żłobek lub klub dziecięcy. Kolejną składową kosztu funkcjonowania placówki opieki nad dziećmi do lat 3 jest konieczność zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników, co określono w przepisach (i rosnące wynagrodzenia). Ponadto, na bieżąco potrzeba uzupełniać środki czystości, wykonywać naprawy itp. Tego typu koszty stale wzrastają. Dodatkowo dochodzi koszt związany z wyżywieniem dziecka. Mając powyższe na uwadze należy ostrożnie szacować minimalny koszt w województwie lubelskim, w średnim mieście, w placówce na 30 dzieci, pomiędzy minimum - 1300 a 1600 złotych - bez odliczania dotacji od czesnego, oraz zakładać podwyżki w 2023 roku spowodowane inflacją, wzrostem minimalnego wynagrodzenia, wzrostem kosztów rachunków za prąd, gaz itp. Oscylujące w ostrożnym założeniu min 200-250 złotych miesięcznie w żłobkach niepublicznych. Daje nam to koszty rzędu 1800/1900 złotych na dziecko w placówce (w większych miastach takich jak Warszawa, Wrocław, Poznań - jeszcze wyższe - ponieważ tam czesne około 2000 zł nie jest niczym niezwykłym obecnie). Ww. stawki to oczywiście stawki za pobyt i wyżywienie bez odliczenia dopłat dla rodziców ze strony gmin, rodzinnego kapitału opiekuńczego, wcześniej programu MALUCH + czy innych źródeł opisanych w wyżej wspomnianym artykule (ale nawet uwzględniając dopłaty to pozostała kwota będzie znaczna dla budżetu domowego).

Zaczyna być widoczne, że nie wszystkim stać na tak wysokie opłaty, a przerzucenie wszystkich kosztów na rodziców jest po prostu niemożliwe. Przecież nie chodzi o to, żeby opieka nad dziećmi do lat 3 była dostępna jedynie dla najlepiej zarabiających, a raczej chodzi o to by była ogólnodostępna i była czymś normalnym, bo tylko wtedy jest szansa zwiększania procentu dzieci uczestniczących i korzystających z takiej opieki. Jest to tym bardziej istotne, ponieważ według wielu badań można wskazać, iż inwestycje we wczesną edukację i kształcenie ustawiczne (przez całe życie – począwszy od narodzin),

przynoszą wymierne, i to niemałe korzyści zarówno społeczne, jak i ekonomiczne (Brzezińska, Czub, Czub, 2012 Wczesna opieka i edukacja dzieci w Polsce w kontekście europejskim. Polityka Społeczna, numer tematyczny pt.: Polityka edukacyjna: wyzwania i szanse, 1, 15-19.). Ponadto, korzystnie oddziałują na dzieci w aspekcie uspołecznienia, wejścia do grupy. W kolejnych latach życia przekładają się na większą samodzielność w zaspokajaniu potrzeb i na lepsze samopoczucie.

Ponadto, przy stale rosnącej liczbie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, ogólnie nie zauważa się liczby zamykanych placówek. Wskazywany jest jedynie wzrost miejsc, który następuje. Jednak nie ma danych, ile placówek tego typu zostało w danym roku zamkniętych.

Z własnej wiedzy znam kilka żłobków w woj. lubelskim, które zakończyły działalność na przestrzeni ostatnich 2 lat.

Poprzez przedstawienie powyższych danych można wywnioskować, że aby została utrzymana w dłuższej perspektywie liczba miejsc opieki w Polsce, szczególnie w placówkach niepublicznych będzie musiało zostać spełnionych kilka warunków. W mojej opinii na przestrzeni kilku lat i tak zmniejszy się, w pewnym stopniu, liczba takich placówek. Po pierwsze część funkcjonujących placówek, które powstały z ramach środków z EFS, gdzie okres utrzymania miejsc po zakończeniu realizacji projektu wynosił 24 miesiące np.: przy stworzeniu tych placówek w gminach, gdzie nie funkcjonują dotacje do pobytu dzieci, i przy wysokości jedynie dopłaty z rodzinnego kapitału opiekuńczego 400 zł na dziecko (co i tak jest krokiem w dobrym kierunku), braku w 2022 roku programu MALUCH + (a w 2021 roku wysokości dopłaty była na poziomie 80 złotych). Placówki te nie będą miały szansy na komplety dzieci, lub przynajmniej na liczbę dzieci pozwalającą na pokrycie kosztów funkcjonowania, będą zamykane- rodzice będą mieli problem z opłacaniem czesnego stanowiącego np. 30/40 procent wynagrodzenia. Część projektów była pisana i tworzona przez firmy nie zajmujące się głównie opieką nad dziećmi do lat 3. Te placówki także mogą zostać zamknięte po dotrzymaniu okresu trwałości projektu (ponieważ nie będzie się po prostu opłacać). Jednak w mojej opinii mimo tych przewidywanych zamknięć/likwidacji nie będą one stanowiły tak znacznej liczby, żeby wpłynęło to na ogół liczby miejsc, nie będą one stanowić większości (jednak zmniejszą liczbę miejsc- szczególny problem może być właśnie w gminach gdzie takich placówek jest mało, nie ma dopłat ze strony gminy). Ponadto, aby utrzymać jak najwięcej miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w placówkach niepublicznych, powinny, według mnie, zostać spełnione poniższe warunki.

Po pierwsze, jak już wskazałem powyżej, powinno się kłaść nacisk na bardziej partnerską współpracę z JST. Ważne jest w aspekcie utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 dofinansowanie tych miejsc przez samorządy, utrzymanie tych dofinansowań i wprowadzanie ich w gminach, w których nie funkcjonują. Jednak konieczne jest pogłębienie w jakiś sposób tej współpracy i dostrzeżenie potencjału placówek niepublicznych przez samorządy. Przykładowo o fakcie niedostrzegania przez JST potencjału placówek niepublicznych, świadczy brak rozmowy/konsultacji z przedstawicielami niepublicznych placówek np. nt. budowy nowych żłobków w dzielnicach, w których funkcjonują placówki niepubliczne, nie szuka się rozwiązań wspólnych. Przecież są możliwe rozwiązania oparte na partnerstwie, które i tak będą z dużą korzyścią dla mieszkańców. Dla przykładu założmy, że gmina zamierza wybudować żłobek, w dzielnicy, w której funkcjonują już otwarte 4 placówki niepubliczne z 130 miejscami dla dzieci z czego zajęte jest około 90 miejsc – 40 miejsc w 4 placówkach jest wolne ze względu na wysoki opłaty. Ponadto hipotetycznie założmy, że każda z placówek mogłaby przy pewnym nakładzie zwiększyć o 5 liczbę miejsc, czyli stworzyć dodatkowe 20 miejsc.

Nawet gdy gmina otrzyma środki na budowę nowego żłobka na powiedzmy 120 dzieci, to koszty takiej inwestycji są olbrzymie - działka, budowa, wyposażenie, projekty architektoniczne, więc nawet sam wkład własny do takiej inwestycji na poziomie 15-20% idące w miliony złotych. Funkcjonowanie takiej placówki generuje także duże koszty dla gminy m.in. związane z zatrudnieniem personelu, opłatami za media, kosztami remontów, napraw itd.

W placówce na 120 dzieci, z własną kuchnią i zapleczem, funkcjonującej 12 godzin dziennie generowany jest koszt na samym personelu min. 200 000 złotych miesięcznie - co będzie dodatkowo obciążało budżet gminy, stale co miesiąc. A co z placówkami niepublicznymi? Założmy, że do nowego żłobka odejdzie 40 - 50 dzieci, pozostałe 60 - 70 miejsc w nowej placówce zajmą dzieci z rodzin, które nie chodziły do żłobków niepublicznych, ponieważ opłaty były dla nich zbyt dużym obciążeniem. Wówczas te żłobki zostaną skazane na likwidację, ponieważ nie będą pokrywać kosztów funkcjonowania. I co wyjdzie w efekcie?

Nie nastąpi zapewnienie miejsc dla 250 dzieci, a faktyczna likwidacja 130 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, lub na pewno większej części z nich w placówkach niepublicznych. Dodatkowo nastąpi wygenerowanie nowych obciążeń dla budżetu gminy.

Dlaczego nie ma pomiędzy przedstawicielami JST, a prowadzącymi placówki niepubliczne podmiotami możliwości np.: zwiększenia przez nie liczby dostępnych miejsc?. Dlaczego nie ma weryfikacji czy mają wolne miejsca (jednak dla części osób mogą one być zbyt drogie) i może wystarczyłoby do dotacji na dziecko dodać dodatkowe środki np.: w wysokości dodatkowych 300 złotych, dopłacić kolejne 300 złotych miesięcznie do miejsca, aby opłata była zbliżona do kosztów w żłobku publicznym, żeby problem miejsc i zapotrzebowania na miejsca został najpierw w jakimś stopniu rozwiązany ?. Dopiero potem należałoby planować placówkę na odpowiednią liczbę miejsc np.: 50, które będą adekwatne do potrzeb i nie spowodują likwidacji placówek niepublicznych, a także obniżony zostanie znacznie koszt inwestycji.

W naszym hipotetycznym założeniu można by obliczyć, że placówki i tak są w stanie zapewnić na dzień naszej hipotezy 60 wolnych miejsc. Zapewnienie dodatkowego dofinansowania dla 150 miejsc łącznie w wysokości 300 złotych dodatkowej dopłaty na 150 miejsc po 300 złotych mamy sumę miesięczną 45 000 złotych i wykorzystanie już istniejącego potencjału oraz zaplecza (które de facto spełnia te same wymogi jak placówka publiczna) bez wielkich kosztów budowy, późniejszych znacznie wyższych kosztów utrzymania, które potem przy mniejszej placówce mogą być znacznie niższe. (Pragnę jeszcze wspomnieć o drastycznym wzroście kosztów budowy, materiałów, pracy - dlaczego więc nie wykorzystać już istniejącego zaplecza?). Dla rodziców czesne staje się bardziej dostępne i mogą pozwolić sobie na opiekę. Coś w rodzaju partnerstwa publiczno-prywatnego. Do tego jednak potrzebne jest zauważanie placówek niepublicznych i ich potencjału, a nie postrzeganie ich jako odbiorców dotacji, czy konkurencję, ale jako partnerów, którzy oferują usługi użyteczne społecznie (które to usługi trzeba było odbudowywać w Polsce przez ponad 10 lat).

Nie chodzi tutaj, aby samorządy nie tworzyły i nie budowały placówek, ale o to, aby robiły to we współpracy z istniejącymi placówkami niepublicznymi i pozwoliły na równorzędne funkcjonowanie takich placówek bez niepotrzebnego konkurowania i przy zachowaniu racjonalnego dysponowania środkami finansowymi i powstałym już potencjałem.

Innym rozwiązaniem, aby wykorzystać potencjał placówek niepublicznych przy jednoczesnym zwiększeniu możliwości do korzystania z tych miejsc osobom o niższych dochodach, jest zróżnicowanie wysokości dotacji do pobytu dziecka w żłobku. Np. osobom o niższych dochodach zaoferowanie wyższej dopłaty do pobytu dziecka w żłobku. Jednak za funkcjonowanie i dopłaty do utrzymania żłobków niepublicznych nie może być odpowiedzialny jedynie samorząd, na pewno stanowi on ważne ogniwo w ich utrzymaniu jednak nie jedyne. Kolejnym warunkiem, który powinien być spełniony, aby powstałe miejsca opieki w placówkach niepublicznych przetrwały, są zmiany, które powinny nastąpić w programach typu MALUCH+(o ile będzie kontynuowany, ponieważ w 2022 roku nie został ogłoszony konkurs a informacje o kontynuacji pochodzą z wypowiedzi polityków), czy w programach z funduszy UE. Mianowicie większe nakierowanie tych środków na powstawanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w gminach, w których nie funkcjonują, wyłączenie z możliwości tworzenia miejsc w gminach, gdzie liczba miejsc opieki i dzieci objętych opieką do lat 3 np. dorównała już do złożonych w roku 2002, w Barcelonie, przez UE tzw. celów barcelońskich czyli osiągnęły planowany procent dzieci do lat trzech objętych opieką pozarodzinną do 33%. Można pokusić się o wyższy wskaźnik np.: 35% czy 40%, jednak nie tworzyć tych miejsc w nieskończoność, bo tworzenie nowych będzie powodowało likwidację już istniejących. Na terenie tych gmin (które osiągnęły założony odsetek miejsc) skoncentrować się należy na funkcjonowaniu powstałych placówek, np.: w postaci wyższego finansowania do pokrycia kosztów pobytu dziecka w przypadku MALUCH + (na pewno kontynuacji programu) oraz na doposażaniu miejsc dla dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością -mógłby to być oddzielny MODUŁ w Programie MALUCH + (o ile będzie nadal funkcjonował).

W przypadku środków z UE, w nowym okresie finansowanym, w gminach, które osiągnęły w/w wskaźniki mogłoby to być finansowanie pobytu w istniejących placówkach np.: dla osób powracających do pracy, bez możliwości tworzenia nowych miejsc. Czyli musi nastąpić pewna regionalizacja i podział, na tworzenie w gminach, gdzie faktycznie te miejsca nie funkcjonują oraz na funkcjonowanie w gminach, gdzie odsetek jest już wystarczający.

Krokiem w dobrym kierunku jest na pewno Rodzinny Kapitał Opiekuńczy. Nowe świadczenie jest wypłacane od 2022 r. na każde drugie i kolejne dziecko w wieku od 12. do 36. miesiąca życia w maksymalnej łącznej wysokości 12 tys. zł na dziecko. Ponadto, funkcjonuje wprowadzone dofinansowanie dla dzieci

nie objętych w/w wsparciem, które wynosi 400 zł miesięcznie na dziecko w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna. Nie więcej jednak niż wysokość opłaty ponoszonej przez rodziców za pobyt dzieci w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna.

W połączeniu ze wsparciem 500+ na pewno pomaga to rodzicom w opłatach za opiekę nad dzieckiem w żłobku lub klubie dziecięcym. Jednak np.: po wprowadzeniu w/w dopłat i kapitału nie ogłoszono Programu Maluch + na 2022 rok oraz znane już są przypadki zmniejszenia dopłat przez gminy dopłaty na pobyt dziecka w żłobku. Np.: Gmina Świdnik za taki pobyt dopłaca 280 zł złotych/miesięcznie (w 2021 roku było to 360 złotych- gmina zmniejszyła dopłatę z roku na rok mimo rosnących kosztów funkcjonowania). Takie działania powodują tylko częściową i niewielką zmianę sytuacji rodziców ponieważ z otrzymanych środków 400 złotych dopłaty realnie otrzymali 240 zł. (brak dopłaty 80 złotych z Maluch + i 80 złotych zmniejszona dopłata gminy). Ponadto bez pewnego rozgraniczenia, wypracowania mechanizmów współpracy różnych podmiotów w tym zakresie, bardzo prawdopodobne jest, że w niedługim czasie liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 może się zmniejszać (np.: w miastach).

Można powiedzieć, że takie są prawa rynku i w dużej części reguluje to zależność popyt/podaż, ale w wypadku usług społecznych - jakim jest bezsprzecznie zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3, przy fakcie, że w odbudowę tej struktury zaangażowano duże środki publiczne, wszystkie szczeble władzy, prywatne osoby, organizacje pozarządowe - bez jakichś konkretnych rozwiązań będzie to trud daremny.

Na chwilę obecną należałoby zadbać o rozwiązania systemowe umożliwiające utrzymanie się tym placówkom.

Oczywiście można też powiedzieć, że niepubliczne placówki mogą obniżać koszty i dostosowywać się do sytuacji, jednak należy zwrócić uwagę, że koszty w dużej mierze są wywierane przez obowiązujące przepisy, a ich cięcie głównie skupi się na pracownikach. Czy na pewno oczekujemy, aby najmłodszymi opiekowały się osoby zatrudnione na podstawie umów cywilno-prawnych, przy najniższej krajowej, ponosząc odpowiedzialność za ich bezpieczeństwo? Może należałoby wprowadzić bardziej głęboko idące zmiany do Ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3, gwarantujące pewien stopień dofinansowania do pobytu dzieci w takich placówkach jak np.: ma to miejsce w przypadku przedszkoli gdzie zgodnie z obowiązującym prawem oświatowym, niepubliczne przedszkole otrzymuje na każdego ucznia dotację z budżetu gminy w wysokości równej 75% podstawowej kwoty dotacji dla przedszkoli, z tym, że na ucznia niepełnosprawnego w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na takiego ucznia niepełnosprawnego przedszkola.

Nie musiałyby to być tak wysokie pułapy procentowe, ale stałe finansowanie pozwalające na utrzymanie miejsc i zmniejszenie obciążeń ponoszonych przez rodziców, pozwalające na zwiększanie rozpowszechnienia wczesnej opieki nad dziećmi.

Reasumując, są to pewne spostrzeżenia odnośnie sytuacji jaka panuje nie tylko w województwie lubelskim ale i w całej w Polsce w dziedzinie opieki nad dziećmi do lat 3.

W mojej opinii propozycje wprowadzenia pewnych rozwiązań w tej dziedzinie, w oparciu o podział na gminy z odpowiednim wskaźnikiem miejsc i te, w których placówki nie funkcjonują. Wprowadzenia stałych rozwiązań odnośnie dofinansowania funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Bez wprowadzenia w/w rozwiązań opartych na faktycznych liczbach miejsc, pogłębieniu współpracy i podjęciu wspólnych działań w tej dziedzinie ze strony JST, władz centralnych i jednostek niepublicznych dojdziemy do etapu zamykania się placówek i zmniejszania liczby miejsc, a będzie to sytuacja odwrotna do pożądanej.

Kończąc, chciałbym przytoczyć tylko jeden fakt historyczny. W 1989 roku i później startowała wręcz z nieistniejącego pułapu opieka nad dziećmi do lat 3, ponieważ od 1989 r. przez uwarunkowania społeczne i gospodarcze w zakresie potencjału usług, miały miejsce znaczące zmiany, a w niektórych latach – szczególnie w przypadku żłobków – wyraźnych rozmiarów regres. Przykładowo należy wskazać, że – jak wynika z danych GUS – w 1989 r. w żłobkach na 1000 dzieci w wieku do 3 lat przypadało 44, w 1991 r. – 31, a w 1993 r. – 22 dzieci. (SPOŁECZNE FUNKCJE ŻŁOBKÓW I PRZEDSZKOLI. OBECNIE I W PRZESZŁOŚCI Danuta Graniewska Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Polityka Społeczna nr 9/2009). W chwili obecnej oparcie się jedynie na prawach rynku i placówkach publicznych, może spowodować podobne skutki w momencie gorszej koniunktury, która nadchodzi nieubłagane będąc następstwem kryzysów

spowodowanych COVID, wojny na Ukrainie, braku obecnie środków EU. W mojej opinii część placówek niepublicznych w 2023 roku zostanie zamknięta, nie udźwignie wzrostu płacy minimalnej i wzrostu kosztów opłat i zakupów, ponieważ rodzice nie udźwigną tak wysokich opłat.

Współfinansowanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w placówkach niepublicznych w Państwach UE nie jest nowym rozwiązaniem i funkcjonuje w wielu krajach, a dopłaty wynoszą nawet do 80% kosztów pobytu dziecka. Są to głównie te kraje, które już zgodnie z danymi z 2016 r. osiągnęły cel dotyczący objęcia formalną opieką 33 % dzieci, a cel został w dużej mierze osiągnięty w 12 państwach członkowskich; w 7 z 12 państw członkowskich UE od 33 % do 49 % dzieci ma dostęp do opieki; w 5 państwach członkowskich UE dostęp do opieki ma co najmniej 50 % dzieci m.in. Danii, Niderlandach, Niemczech (<https://eur-lex.europa.eu/>). Warto dodać, że właśnie wyższe finansowanie, np. 80 % opieki nad dzieckiem jest gwarantem jej dostępności dla wszystkich. Nie musiało by być to 80% wszystkich kosztów w PL, ale kwota która pozwoliłaby aby dopłata ze strony rodziców nie stanowiła, aż tak znacznej części budżetu domowego przeciętnej rodziny. Niestety mimo wzrostu płac w PL dla większości społeczeństwa która obecnie zarabia poniżej średniej krajowej obciążenia za opiekę dziecka w żłobku niepublicznym nawet po uwzględnieniu wszystkich dopłat potrafią przekroczyć 40% wynagrodzenia, a podwyżki opłat są nieuniknione

Polska wykonała olbrzymi skok w tej dziedzinie i wskazane byłoby utrzymanie już istniejących i funkcjonujących miejsc opieki, a tworzenie nowych w miejscach, gdzie jest ich faktyczny brak. Rok 2023 będzie w mojej opinii rokiem największej próby dla placówek niepublicznych i niestety patrząc na wszystkie czynniki zewnętrzne, wzrost kosztów funkcjonowania, pewna część placówek zostanie zamknięta.

4.

Jak wybrać i dostosować lokal na placówkę opieki nad dziećmi do lat 3 oraz uzyskać wpis do rejestru – praktyczne porady krok po kroku

Piotr Marzęda

W artykule dotyczącym warunków lokalowych dla placówki opieki nad dziećmi do lat 3, czy to w formie klubu dziecięcego czy żłobka, przedstawiony został cały zakres wymagań zawartych w przepisach prawnych – tj. szeregu ustaw i rozporządzeń jakie stawiają wymagania dla takich placówek. W tej części publikacji chciałbym przedstawić z praktycznej strony jak wygląda realizacja takiego przedsięwzięcia. Postaram się wskazać na co należy zwracać uwagę podczas poszukiwania lokalu, jak przeprowadzić adaptację pomieszczeń, aby jak najlepiej funkcjonowały podczas pracy takiej placówki oraz jak czytać i rozumieć poszczególne wymagania lokalowe dla takich placówek. Wspomnę także o rzeczach i wymaganiach, które można dostosować na etapie adaptacji, mimo że lokal nie spełnia jakiegoś wymagania. Ponadto wskażę krok po kroku jakie dokumenty będą wymagane podczas odbiorów placówki i co należy przygotować.

Warto podkreślić, że za każdym razem nieoceniona będzie pomoc architekta (szczególnie posiadającego doświadczenie w projektowaniu takich placówek), na etapie czy to poszukiwania lokalu do wynajęcia lub zakupu, czy podczas budowy budynku na placówkę opieki nad dziećmi do lat 3. Warto skonsultować takie przedsięwzięcie i mieć wsparcie „fachowca”. Nie każdy lokal nadaje się na stworzenie takiej placówki, nie każdy da się przystosować.

Podczas budowy budynku należy zwrócić uwagę na wiele szczegółów: m.in. - drogi pożarowe, dostępność hydrantu, projektowanie odpowiednich pomieszczeń itp. Pomoc osoby biegłej w przepisach lub wiedzącej co można zrobić a co nie, pozwoli uniknąć kosztownych błędów i wielu nerwów podczas procedur odbioru takiej placówki przez Sanepid i Straż Pożarną.

Ponadto, projekt architektoniczny jest podstawą wszelkich odbiorów – jest więc niezbędny. Podczas etapu projektowania warto konsultować się np.: z miejscowym Sanepidem, który powinien odpowiedzieć na zadane pytania.

Znalezienie lokalu czy budowa i adaptacja pod potrzeby placówki jest jednym z najtrudniejszych etapów otwierania żłobka lub klubu dziecięcego. Na rynku nieruchomości liczba nadających się lokali jest ograniczona, ponadto są w kręgu zainteresowań takich podmiotów jak banki czy sklepy spożywcze. Budowa natomiast wiąże, się z bardzo dużymi nakładami.

Zacznijmy od początku. Postanowiliśmy otworzyć placówkę opieki nad dziećmi do lat 3 czy to w formie klubu dziecięcego czy żłobka. W artykule skupimy się na stworzeniu takiej placówki w zakupionym bądź wynajętym lokalu.

Przystępujemy więc do znalezienia odpowiedniego lokalu.

Poszukujemy lokalu na parterze budynku, najlepiej z dwoma oddzielnymi wejściami (przy jednym wejściu konieczne będzie zaplanowanie dróg ewakuacji inaczej np.: z wykorzystaniem okna) o odpowiednim metrażu, aby można było w nim objąć opieką planowaną przez nas liczbę dzieci. Przypomnijmy, że Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy, wskazuje, że:

1) powierzchnia każdego pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od trojga do pięciorga dzieci wynosi co najmniej 16 m²; w przypadku liczby dzieci większej niż pięcioro powierzchnia pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt dzieci ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko, z tym, że:

a) powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko wynosi co najmniej 2 m², jeżeli czas pobytu dziecka nie przekracza 5 godzin dziennie;

b) powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko wynosi co najmniej 2,5 m², jeżeli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie;

2) wysokość pomieszczeń przeznaczonych na pobyt dzieci wynosi co najmniej 2,5 m.

Oznacza to, że szukamy lokalu, w którym będzie miejsce na stworzenie sal pobytu dla dzieci (przy założeniu np.: trzydzieścioro dzieci, które będą tam przebywały powyżej 5 godzin), mających metraż min 78,5 m², po odliczeniu powierzchni zajętych przez meble itp. Dodając miejsce na stworzenie zaplecza, czyli ubikacje dla dzieci, ubikacje dla personelu, zmywalnia naczyń, wydawalnia posiłków lub kuchnia, pomieszczenie gospodarcze, wózkownię - pomieszczenie do przechowywania wózków, pomieszczenie socjalne dla pracowników, szatnię - daje to powierzchnię lokalu min. 170/180 m²- aby pomieszczenia były przestronne, powinien oscylować w większym metrażu. Dla mniejszej ilości dzieci potrzebujemy mniejszej powierzchni sal, ale także potrzebujemy zaplecza. Dlaczego wskazuje, że lokal powinien mieć miejsce na stworzenie sal i zaplecza? Ponieważ lokali z takimi pomieszczeniami na rynku nie ma, jedyny odpowiadający byłby po innym żłobku, klubie dziecięcym, a są one rzadkością.

Unikajmy lokali ze schodkami w środku, o różnych poziomach podłogi, takie lokale zawsze są problematyczne. Ponadto, nawet jak znajdziemy lokal po żłobku czy klubie dziecięcym nie oznacza to, że nie będą konieczne prace adaptacyjne - lokal ten i tak musi przejść odbiór ze strony Sanepidu i Straży Pożarnej - ponieważ tworzona jest nowa placówka. Będzie to lokal odbierany na podstawie obecnych przepisów, a nie tych z 2015 czy wcześniejszego roku, kiedy powstawała uprzednio działająca tam placówka.

Do lokalu po żłobku, lub klubie dziecięcym jeszcze wrócimy. Na razie przyjmijmy, że znaleźliśmy interesujący nas lokal. Na co dalej zwrócić uwagę jeśli już wiemy, że mamy odpowiedni metraż i zmieścimy wszystkie pomieszczenia? – sprawdźmy czy do lokalu jest droga, którą może podjechać straż pożarna, sprawdźmy czy w pobliżu lokalu jest hydrant przeciwpożarowy, sprawdźmy czy do lokalu można dostać się wózkiem. W samym lokalu sprawdźmy, czy sąsiaduje z innymi lokalami, czy np.: stanowi cały parter w budynku, czy okna są witrynowe, czy otwierane, czy widać kanały wentylacyjne. Po co to wszystko? Po to, że podczas odbioru będzie sprawdzane czy do budynku jest zapewniona droga pożarowa, czy w określonej odległości od lokalu jest sprawny hydrant przeciwpożarowy (może być stojący lub podziemny- ale będziemy musieli mieć zaświadczenie o jego sprawności od firmy zajmującej się ich utrzymaniem np. w Lublinie od MPWiK).

Nasza placówka jako lokal użyteczności publicznej powinna być dostępna dla wszystkich, w tym osób na wózkach inwalidzkich, ponadto dzieci w wieku do 3 lat też są dowożone do żłobków wózkami.

Jeżeli chodzi o okna to min. 50% z nich musi być otwierane w celu wietrzenia pomieszczeń, jeżeli okna są nie otwierane to albo będzie czekała nas kosztowna wymiana, albo lokal musimy wyposażyć w wentylację mechaniczną lub klimatyzację - jeżeli nie posiada takich rozwiązań będziemy musieli założyć.

Samo sąsiedowanie lokalu z innymi jest też ważne, ponieważ lokal musi być wydzieloną strefą pożarową, czyli pomiędzy nim, a sąsiadującym lokalem musimy mieć oddzieleni min 2m np.: ściany. Jeśli jednak zajmuje cały parter będzie to samoistna strefa, natomiast przy sąsiadującym lokalu najprawdopodobniej będzie konieczność stawiania ścianek o zwiększonej odporności ogniowej lub wstawienia okien ognioodpornych, aby tą strefę wydzielić. Często będzie czekało nas także wymienienie styropianu na elewacji na wełnę szklaną, aby taką strefę stworzyć. Należy pamiętać, że w ten sposób możemy przystosować lokal, ale wiąże się to z kosztami. Kanały wentylacyjne są ważne, ponieważ do poszczególnych pomieszczeń będziemy musieli rozprowadzić wentylację, a przy odbiorze lokalu będziemy potrzebowali także zaświadczenia od kominiarza o sprawności wentylacji.

Takie podstawowe sprawdzenie pozwoli nam na oszacowanie kosztów jakie będziemy musieli ponieść oraz pozwoli stwierdzić, czy lokal da się dostosować do potrzeb placówki opieki nad dziećmi do lat 3.

Jeżeli, nie mamy doświadczenia należy skorzystać z pomocy osoby z doświadczeniem, np. architekta lub kogoś kto brał udział w otwieraniu takich placówek. Jeżeli w naszej ocenie lokal da się dostosować i koszty jakie poniesiemy/oszacujemy nas nie przerosną, podpisujemy umowę kupna lub najmu lokalu.

Rozpoczynamy proces projektowania, ponieważ projekt jest podstawą odbiorów naszego lokalu. W projekcie powinno znaleźć się wszystko odnośnie do placówki, rysunki pomieszczeń, określone przeznaczenie pomieszczeń, opisany sposób wykończenia- np.: pokrycie podłóg, ścian, opis materiałów użytych do wykończenia. Muszą tam być również opisane zastosowane sposoby zabezpieczenia przeciwpożarowego, wskazane drogi ewakuacji.

Projekt jest podstawą do uzyskania zgody zmiany użyteczności lokalu lub pozwolenia na budowę. W niektórych przypadkach, jeżeli urząd stwierdzi, że spełnione są przesłanki w postaci np. stawiania nowych ścian możemy potrzebować pozwolenia na budowę. Ponadto, będziemy potrzebować zaświadczenia, że w danym miejscu utworzenie takiej placówki jest zgodne z miejscowym planem zagospodarowania. Kolejny projekt jest konsultowany w zakresie BHP i P. POŻ. Kiedy już posiadamy skonsultowany projekt i decyzję o zgodzie na zmianę użyteczności lokalu, lub pozwolenie na budowę, możemy przejść do prowadzenia prac adaptacyjnych/budowlanych.

Jeszcze raz przypomnijmy jakie pomieszczenia musi posiadać nasza placówka. Postaram się również wskazać na co zwracać uwagę przy poszczególnych pomieszczeniach:

Sala lub sale pobytu dzieci. Metraż odpowiadający liczbie dzieci, pamiętajmy o zaplanowaniu miejsca na meble np.: do schowania leżaczek (o ile będą na wyposażeniu) szafy do przechowywania pościeli (pościel dla każdego dziecka musi być przechowywana oddzielnie), przewijaka, łóżeczek, regałów, miejsca przechowywania zabawek, stolików, krzesełek do karmienia. Podczas prac warto użyć dobrych farb w salach, zmywalnych lub polakierować ściany, co przy dużej liczbie dzieci pozwoli to utrzymać ich czyistość. Pamiętajmy, że użyte farby muszą posiadać odpowiednie atesty. Ostrzejsze kąty i krawędzie musimy zabezpieczyć. Sala musi mieć wydzielone miejsce na spanie, leżakowanie. Optymalnym rozwiązaniem jest posiadanie sypialni, ale nie jest to wymagane obecnie przy odpowiednim metrażu sali.

Toaleta dla dzieci. W każdej placówce musimy posiadać toaletę dla dzieci wyposażoną w 1 muszlę klozetową (małą wysokości do 28-35 cm) na 20 dzieci i 1 umywalkę na 15 dzieci (zamontowaną na odpowiedniej wysokości), w toalecie musimy znaleźć jeszcze miejsce na brodzik z prysznicem i regały na nocniki (każdy nocnik musi być przechowywany oddzielnie). Ponadto, musimy mieć miejsce na przewijak. W łazience dla dzieci kranie muszą zostać wyposażone w mieszacze wody, które regulują temperaturę wody, nie powinna ona przekraczać maksymalnie temperatury 43 stopni Celsjusza. Ponadto, w toalecie dla dzieci muszą znajdować się kabinki o szerokości drzwi min 80 cm.

Wydawalnia posiłków lub kuchnia oraz zmywalnia naczyń. Dwa oddzielne pomieszczenia- najlepiej, żeby te pomieszczenia były połączone dwustronnie otwieraną szafą w celu przekazywania już umytych naczyń do wydawalni posiłków lub kuchni. Ważnym elementem wyposażenia np.: zmywalni jest zmywarka musimy pamiętać, że musi być ona z funkcją wyparzania w temperaturze min 82 stopni Celsjusza. Bez takiego wyposażenia nie będzie możliwości wydawania posiłków w wielorazowych naczyniach. Wyposażenie powinno być profesjonalne, w kuchni musimy zachować wszelkie wymagania jak dla podmiotów produkcji lub obrotu żywnością.

Pomieszczenie porządkowe. Zgodnie z rozporządzeniem potrzebujemy pomieszczenia porządkowego/gospodarczego, rodzaju magazynku do przechowywania środków czystości, mopów itp. wyposażonego w zlew gospodarczy. Na mopy i szczotki, powinniśmy mieć wieszaki.

Pokój socjalny. Kolejnym pomieszczeniem pokój socjalny dla personelu, powinien mieć miejsce, czyli szafę do przechowywania okryć wierzchnich personelu, posiadać dostęp do wody, zlew i umywalkę. Dawać personelowi możliwość zjedzenia śniadania podczas przerwy.

Toaleta/WC. W każdym złobku musi być toaleta ogólnodostępna z możliwością skorzystania przez osobę niepełnosprawną, czyli musi być zapewniona możliwość obrotu wózka inwalidzkiego (promień 1,5 m), ubikacja musi być wyposażona w uchwyty, może być ona jednocześnie toaletą personelu.

Szatnia. W każdej placówce potrzebujemy szatni, ilość szafek, wieszaków musi być tożsami z ilością dzieci w nim przebywających, czyli szatnia powinna być odpowiedniej wielkości. Istotne jest, aby wejście do placówki nie odbywało się bezpośrednio z dworu tylko przez pewnego rodzaju ganek/wiatrołap. W naszych placówkach montujemy nad drzwiami także kurtyny powietrzne, aby unikać ziębienia lokalu (w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 należy utrzymywać min. temperaturę 20 stopni Celsjusza).

Wózkownia. Potrzebujemy pomieszczenia, w którym będą przechowywane wózki, zarówno będące na wyposażeniu placówki, jak i te które zostawią rodzice przyprowadzający dzieci do naszej placówki.

Są to podstawowe pomieszczenia jakich będziemy potrzebować. Można przygotować w takiej placówce, jeszcze gabinet dla dyrektora, który będzie służył także jako miejsce do spotkań z rodzicami, aby praca w naszej placówce była bardziej komfortowa. Inne pomieszczenia do zabawy, sale sensoryczne. Cokolwiek zaplanujemy pamiętajmy, że także pomnoży to koszty i spowoduje konieczność posiadania większego lokalu.

Z ważnych szczegółów podczas przystosowywania lokalu na potrzeby placówki opieki nad dziećmi do lat 3, koniecznymi do otrzymania odbiorów lokalu oraz otrzymania wpisu do ewidencji, o których powinniśmy wiedzieć należałoby wymienić:

- na farby używane podczas prac adaptacyjnych i używane różne materiały potrzebować będziemy atesty higieniczne dopuszczające je do użycia w takich placówkach (dostępne u sprzedawców i na stronach www producentów, jednak trzeba sprawdzić przed użyciem),

- grzejniki muszą posiadać obudowy, które powinny być pomalowane farbami zwiększającymi ich odporność na ogień (istnieją lakiery tego typu). Najprawdopodobniej będziemy musieli przedstawić fakturę zakupu takiego lakieru i oświadczenie od wykonawcy o pomalowaniu obudów tym właśnie lakierem,

- sufity, jeżeli np.: zdecydujemy się na podwieszane lub kasetonowe muszą być wykonane z materiałów o zwiększonej odporności na ogień i odpowiednim poziomie dymienia. Klasa min. CflS1, a także posiadające odpowiednie atesty higieniczne,

- wykładziny i dywany. Wykładzina użytkowana w żłobkach i przedszkolach powinna posiadać wysoką klasę użytkową (min. 31), wysoka klasę palności (min. CflS1) oraz odpowiednie atesty higieniczne,

- w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt dzieci należy zapewnić odpowiednią temperaturę (co najmniej 20°C) oraz oświetlenie o parametrach zgodnych z Polską Normą PN-EN 12464-1:2004. Do odbioru będziemy potrzebowali pomiar natężenia światła wykonany przez osobę z odpowiednimi uprawnieniami tj. elektryka z uprawnieniami do prowadzenia takich pomiarów,

- do jednego przewodu wentylacyjnego może być podłączone maksymalnie 3 pomieszczenia o podobnej użyteczności. Oznacza to, że sala dla dzieci nie może być połączona do tego samego przewodu wentylacyjnego co np.: WC. Do odbioru sprawności i prawidłowości wentylacji potrzebujemy opinię wystawioną przez osobę z uprawnieniami – czyli kominiarza,

- w pomieszczeniach higieniczno – sanitarnych żłobka / klubu dziecięcego (toalety, wydawalni lub kuchnia, pomieszczenie porządkowe) należy zapewnić, aby ściany były pokryte materiałami zmywalnymi, nienasiąkliwymi i odpornymi na działanie wilgoci oraz materiałami nietoksycznymi i odpornymi na działanie środków dezynfekcyjnych do wysokości co najmniej 2 metrów. Najłatwiejszym sposobem jest położenie glazury do tej wysokości. Podobnie podłogi w tych pomieszczeniach należy wykonać w sposób umożliwiający łatwe utrzymanie czystości. W toalecie dla dzieci warto zadbać, aby podłoga była także w pewien sposób antypoślizgowa,

- meble do placówki opieki nad dziećmi do lat 3 muszą posiadać odpowiednie atesty - warto zwrócić uwagę, że atesty muszą być wystawione na meble i zestawy mebli, a nie na materiały, z których są one wykonane. Jest to ważne, ponieważ kiedyś respektowane było przedstawienie atestów na materiały, a w chwili obecnej nie jest to dopuszczalne. W przypadku braku nie otrzymamy odbioru lokalu,

- należy pamiętać, że musimy wyposażyć lokal w apteczki pierwszej pomocy oraz gaśnice z ważną legalizacją, Zgodnie z przepisami jedna jednostka masy środka gaśniczego 2 kg zawartego w gaśnicach powinna przypadać na każde 100 m² powierzchni strefy pożarowej w budynku, który jest niechroniony stałym urządzeniem gaśniczym,

- instalacja wodna musi być wyposażona w zawory antybakteryjne,

- przy zlewach i umywalkach muszą być zamontowane dozowniki na mydło, płyn do dezynfekcji i np.: ręczniki,

- muszą zostać oznaczone drogi ewakuacyjne (często przy drzwiach i przejściach będzie konieczność zamontowania podświetlanych oznaczeń), lokal powinien mieć oświetlenie awaryjne, w lokalu musi znajdować się instrukcja pierwszej pomocy, przy umywalkach znajdować się muszą instrukcje mycia rąk. W lokalu musi być umieszczony zakaz palenia tytoniu i papierosów elektronicznych,

Większość z wymienionych powyżej szczegółów powinno mieć odzwierciedlenie w naszym projekcie architektonicznym.

W momencie, kiedy już zadaliśmy o wszystko nasze prace się zakończyły. Możemy zgłosić koniec robót przy pozwoleniu na budowę do nadzoru budowlanego lub gotowość do kontroli lokalu do Sanepid-u i Straży Pożarnej przy prowadzeniu prac w oparciu o zmianę użyteczności lokalu. W przypadku pozwolenia na budowę, odbiór lokalu przez Sanepid i Straż możliwy jest dopiero po otrzymaniu pozytywnej opinii nadzoru budowlanego. Przy zgłoszeniu gotowości do kontroli przekazujemy pełną dokumentację. W artykule zostały wymienione praktycznie wszystkie dokumenty, których będziemy potrzebowali.

W 2019 roku Główny Inspektorat Sanitarny wydał „PORADNIK GŁÓWNEGO INSPEKTORA SANITARNEGO - Opieka nad dziećmi do lat 3 w żłobkach i klubach malucha. Aspekty higieniczne i zdrowotne.”. Warto sięgnąć do niego, ponieważ wskazuje jak i na jakiej podstawie prowadzona jest kontrola/odbior. Opisuje podstawowe dokumenty. Instytucje wyznaczają daty kontroli i przeprowadzają odbiory.

Kiedy posiadamy już pozytywne opinie odnośnie do lokalu od straży pożarnej i sanepid-u, możemy złożyć wnioski o rejestrację za pośrednictwem systemu Empa@tia - <https://empatia.mpips.gov.pl/>.

Należy pamiętać, że wszystkie etapy wymagają czasu oczekiwania dlatego musimy uzbroić się w cierpliwość. Gdy już zgłosimy gotowość do instytucji, będziemy oczekiwać na wyznaczenia dat odbioru. Następnie będziemy oczekiwać na protokoły i opinie, a kolejno na wpis do rejestru. Na sam etap odbiorów i uzyskiwania wpisu powinniśmy zaplanować odpowiednią ilość czasu. Z doświadczenia mogę stwierdzić, że potrzebujemy na to minimum jednego miesiąca.

We wcześniejszej części wspominałem o możliwości pozyskania lokalu po żłobku lub klubie dziecięcym, który funkcjonował wcześniej w danym lokalu. W takim wypadku, jeżeli jesteśmy nowym podmiotem chcącym otworzyć nową placówkę i tak lokal i jego wyposażenie musi ponownie przejść odbiory. Odbiory przez Sanepid i Straż Pożarną odbędą się na podstawie obecnie obowiązujących przepisów i wytycznych. Ułatwieniem będzie brak konieczności zmiany użyteczności lokalu czy pozyskiwania pozwolenia na budowę, ponieważ ten lokal już figuruje jako żłobek lub klub dziecięcy i ma takie przeznaczenie. Ponadto mamy pewność, że w tym lokalu może funkcjonować placówka opieki nad dziećmi do lat 3. Posiadając taki lokal, nie możemy być jednak pewni, że nie będziemy musieli przeprowadzić prac adaptacyjnych. Najprawdopodobniej będą w pewnym stopniu konieczne, chociażby dla samego odświeżenia lokalu czy wykonania niezbędnych napraw.

Cały przebieg postępowania mogłoby nam znacznie ułatwić posiadanie przez właściciela dokumentów z poprzednio funkcjonującej tam placówki - projektu, certyfikatów, opinii kominiarskich, pomiarów instalacji elektrycznych i natężenia światła itd. Niekoniecznie mogą one być w posiadaniu właściciela lokalu, poprzednia placówka mogła jedynie od niego wynajmować przedmiotowy lokal. Następnie warto sprawdzić, czy lokal jest dostosowany do obecnych wymagań - np.: na przestrzeni lat, kiedy otwieraliśmy kolejne placówki żłobkowe, kilkakrotnie zmieniały się wymagania, np.: ogólnodostępna toaleta z przystosowaniem dla osób niepełnosprawnych, czy wspomniane wcześniej kabiny toaletowe w toalecie dla dzieci. Jeżeli nasz lokal nie będzie miał tych dostosowań musimy je wykonać przed odbiorem. Jeżeli nie będziemy posiadali dokumentacji poprzedniej placówki, pamiętajmy, że będziemy potrzebowali atestów na wykładziny, sufity, farby itd. Do odbioru będziemy potrzebowali przynajmniej jakiegoś rysunku lokalu z wskazaniem przeznaczenia pomieszczeń.

Reasumując, w lokalu po żłobku czy klubie dziecięcym nie otworzymy automatycznie nowej placówki. Jeżeli ma to być nowy podmiot musi przejść wszystkie odbiory i kontrole. Ułatwi to nam w pewnych aspektach sprawę, ale także na 100 % będzie wymagało prac adaptacyjnych czy uzyskania niezbędnych dokumentów. Ponadto, lokale takie są niezwykle rzadkością na rynku nieruchomości. Z doświadczenia odradzam zakup lub nabywanie razem z lokalem mebli i wyposażenia. Niestety, ale w takich placówkach wyposażenie jest eksploatowane przez personel i dzieci, czasami bardzo intensywnie, zatem warto zainwestować w nowe. Ponadto, jak wspominałem już wcześniej meble do placówki opieki nad dziećmi do lat 3 muszą posiadać odpowiednie atesty - warto zwrócić uwagę, że atesty muszą być wystawione na meble i zestawy mebli, a nie na materiały, z których są one wykonane. Jest to istotna informacja z uwagi na to, iż kiedyś dopuszczalne było przedstawienie atestów jedynie na materiały, a w chwili obecnej bez atestów na meble i zestawy mebli nie otrzymamy odbioru lokalu.

Aby w pełni mówić o działającej placówce czeka nas jeszcze jedna kontrola, także z Sanepidu, tym razem z wydziału żywienia. Mowa tutaj o żłobku, ponieważ w żłobku zapewnia się wyżywienie przebywającym w nim dzieci, natomiast w klubie dziecięcym, z uwagi na mniejszą liczbę godzin pobytu, nie ma obowiązku zapewnienia wyżywienia przebywającym w nim dzieciom (jednak często rodzice oczekują żywienia i także będziemy musieli je zapewnić).

W placówce należy zapewnić dzieciom możliwość higienicznego spożywania posiłków, czyli będziemy potrzebowali krzesłek do karmienia, a dla starszych dzieci stolików i krzesłek.

W sytuacji, gdy w placówce posiadamy kuchnię i wykonujemy czynności związane z przygotowaniem posiłków dla dzieci, czyli czynności związane z produkcją żywności, muszą być spełnione wszystkie wymagania jak dla podmiotów produkcji lub obrotu żywnością. Wymagania te określone zostały w przepisach prawa żywnościowego np. wymagania higieniczne określone w przepisach rozporządzenia nr 852/2004, w tym m.in. obowiązek opracowania i wdrożenia procedury opartej na zasadach systemu HACCP.

Natomiast w przypadku, gdy posiłki będą jedynie dostarczane przez rodziców lub dowożone w jakiegokolwiek innej formie np.: przez firmę zewnętrzną, może być zastosowane tzw. Estetyczne podejście do wymagań higienicznych, zgodnie ze stanowiskiem zawartym w dokumencie pn. *„Zbiór wytycznych w zakresie wdrażania procedur opartych na zasadach HACCP oraz ułatwień we wdrażaniu zasad HACCP, w niektórych przedsiębiorstwach sektora spożywczego”*.

W tym przypadku, pracownicy wykonujący proste czynności związane z wydawaniem dzieciom posiłków, powinni stosować zasady dobrej praktyki higienicznej (GHP). Sposób podawania posiłków nie może bowiem powodować zanieczyszczenia tych posiłków. Będziemy potrzebowali zatem opracowanego HACCP dla placówki w zakresie wydawania posiłków.

W placówkach mniejszych, którymi są głównie placówki niepubliczne, zazwyczaj stosowane jest drugie rozwiązanie tj. w postaci dostaw żywności z zewnętrznej firmy. Ma to głównie podłoże finansowe, ponieważ koszty zatrudnienia kucharki, zakupu produktów, dostosowania kuchni przy nawet 30 - 50 dzieciach będą porównywalne do dostaw pożywienia z zewnątrz. Do wydawania posiłków będziemy potrzebowali na wyposażeniu odpowiednich naczyń, z możliwością mycia w zmywarce oraz przynajmniej jeden wózek kelnerski.

Z ważnych rzeczy musimy jeszcze pamiętać, że jak znajdziemy lokal powyżej 200 m² może on wymagać dodatkowych prac, m.in. montażu hydrantu wewnętrznego, o ile nie będzie go posiadał. Należy pamiętać również, że przy odbiorze ze strony Sanepidu musimy przedstawić dokumenty personelu placówki.

Podsumowując powyższe, należy jasno podkreślić, że powstawanie placówki, poszukiwanie lokalu, przystosowywanie go i późniejsze odbiory są procesem, który wymaga czasu. Ponadto, na każdym etapie dobrą praktyką jest posiłkowanie się wiedzą np.: architekta, konsultowanie naszych zamiarów z Sanepidem i Strażą Pożarną, a jeżeli mamy wątpliwości należy po prostu udać się do instytucji i zapytać. Nie wskazane jest oszczędzanie na materiałach i wyposażeniu. Wykonując wszystko we właściwej kolejności i z uwzględnieniem wymagań utworzymy placówkę, a jej późniejsze prowadzenie odbywać się będzie bez większych problemów.

5. Kreska, rytm i kropka – dobre praktyki wykorzystania zabaw sensorycznych w pracy z dziećmi do lat 3

Ewa Noga

Jak poznawać świat i przyswajać wiedzę, jak zintegrować umysł i ciało, wzmacniając koordynację wzrokowo – ruchową i oburęczność?

Wykorzystując zabawy sensoryczne.

Zajęcia sensoryczne to w dużym skrócie edukacyjna zabawa, która pozwala dziecku na poznawanie świata za pomocą zmysłów dotyku, wzroku, słuchu, węchu i smaku. Głównym celem zabaw sensorycznych jest optymalne wsparcie rozwoju mózgu oraz umiejętności posługiwania się zmysłami.

Są to zabawy oparte o prostotę, zwykle materiały i powtarzalne czynności. To turlanie, przyklejanie, odklejanie, mieszanie, segregowanie, a także manipulacja różnymi elementami.

Ułatwiają poznawać nowe rzeczy i odkrywać jak funkcjonuje otoczenie. W naturalny sposób przygotowują do uczenia się.

Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA prowadzi 7 żłobków – 4 w Lublinie (Barwy Dzieciństwa, Barwy Dzieciństwa 2 i Barwy Dzieciństwa 3 oraz Mądry Maluch), 1 w Łęcznej (Barwy Dzieciństwa w Łęcznej), 1 w Świdniku (Barwy Dzieciństwa w Świdniku) 1 w Lubartowie (Barwy Dzieciństwa w Lubartowie). Panie Opiekunki pracujące w naszych żłobkach przechodzą szkolenia z pedagogiki zabawy (metoda KLANZY) oraz szkolenie Kreska, rytm i kropka dla dzieci z przedszkola i żłobka.

Metoda KLANZY to powtarzalny sposób organizowania spotkań ludzi uwzględniający m.in.:

1. Wykorzystywanie tańca, ruchu, muzyki, zaskakujących sytuacji do wzmacniania energii lub odpoczynku i relaksu uczestników grupy,
2. Tworzenie warunków do uczenia się przez działanie, przeżywanie, odkrywanie,
3. Dbanie o relaks, dobre samopoczucie uczestników i radosną atmosferę spotkań,
4. Docenianie każdego włożonego trudu,
5. Celowe wykorzystywanie przestrzeni, zwracanie uwagi na estetykę otoczenia,
6. Wykorzystywanie różnych środków – prostych i łatwych do zdobycia, a umożliwiających twórcze działanie.

Kreska, rytm i kropka zawiera natomiast elementy programu Edukacji przez ruch autorstwa D. Dziamskiej, która wykorzystując metodę integracji sensorycznej, stworzyła system „Edukacja przez ruch”. Ukazuje on zależności między ruchem, a prawidłowym rozwojem dziecka. To system form i metod kształcenia oraz terapii, który wykorzystuje naturalny, spontaniczny ruch organizmu. Dziecko rusza się, a więc przez ruch uaktywnia zmysły, dzięki którym poznaje otaczający świat.

Głównym założeniem systemu Edukacji przez ruch (EPR) jest planowanie ruchu jako podstawy wywołującej aktywność poznawczą dziecka. Opiekun prowadzący zajęcia systemem EPR stosuje określone proste lub bardziej złożone formy ruchu zgodne z fizjologią i możliwościami psychoruchowymi uczących się dzieci.

Aktywizując zmysły, wspiera wzrost poziomu integracji sensorycznej, by w ten sposób przygotować ciało i umysł do procesu uczenia się. Jest odpowiedzialny za organizację przestrzeni doświadczeń rozwojowych, a bazując na wiedzy i umiejętnościach dzieci wspiera proces konstruowania nowych modeli i reprezentacji świata. Proces ten przepełniony jest ruchem, zabawą, naturalnymi sytuacjami, w których dziecko wyrażając swój stan emocjonalny zaczyna posługiwać się językiem rozwijając mowę, korzystać z wyobraźni planując działania.

Opiekun animuje i organizuje działania dzieciom mając na względzie, że właśnie doświadczenie zdobyte w działaniu kształtuje mózg i struktury poznawcze rozwijającego się organizmu. (<http://www.pracownia.origami.org.pl>).

Co proponujemy dzieciom?

Działania plastyczne bazujące na kresce, kropce i ruchu w połączeniu z muzyką na każdą porę roku. Malowanie przy muzyce, ćwiczenie orientacji przestrzennej, równowagi, ćwiczenia grafomotoryczne, zabawy ruchowe, kształtowanie świadomości własnego ciała. Tematyka pozostaje bliska małemu dziecku – żabki, kurczaki, motyle, ptaszki w gniazdach, biedronki, deszczyk i parasole, rybki w morzu, trawa i inne.

To prace, w których dzieci oswajają się z kredką lub farbą, najczęściej wykonując proste rytmiczne ruchy rękami. Efektem jest kreska, wiązka lub mnóstwo kropek – takie prace stają się tłem do tworzenia bardziej uporządkowanych struktur – naklejane są na nich gotowe rybki, kurczaki, misie itp., Starsze dzieci natomiast mają możliwość odwzorowania wzoru, np. połączenia 2 elementów w obraz (kwiatek i łodyga, bałwanek itp.).

Charakterystyczne dla tego typu aktywności są prace wspólne, kiedy cała grupa (lub kilkoro dzieci) wykonuje jedną pracę np. kolorując duży arkusz papieru w rytm muzyki, podchodząc do niego z kilku stron, malując różnymi kolorami, mnąc papier. Następnie na tak przygotowane tło naklejane są pojedyncze elementy z zastosowaniem techniki orgiami (orgiami z kół jako prostszej formy składania papieru).

Stosowanie technik orgiami, to jedna z form usprawniających dzieci manualnie, rozwijająca logiczne myślenie, ucząca systematyczności, dokładności, rozwijająca wyobraźnię przestrzenną, budząca zdolności twórcze.

Proponowane dziecku aktywności powinny być dla niego zabawą i przyjemnością, wtedy ćwiczenia będą przynosiły lepsze efekty. Jeśli maluch ma zaspokojone potrzeby fizyczne i psychiczne, wtedy można śmiało zaprosić do go wspólnego zadania/zabawy.

Wyznacznikiem doboru zabaw, adekwatnych do wieku dziecka, jest m.in. znajomość tego co fascynuje dzieci w określonym wieku.

ROCZNE DZIECKO:

- chwytanie i wyrzucanie,
- rytmiczne potrząsanie, stukanie,
- oglądanie obrazków i wskazywanie,
- naśladowanie.

Roczny maluch chwytą w dłonie małe przedmioty, obraca nimi, ale też potrząsa, rzuca, uderza, by sprawdzić, co się z nimi stanie. Sam wkłada zabawki do pojemników, chętnie też pokazuje palcem przedmioty, które go fascynują. Warto wprowadzać zabawki, które wydają dźwięki, świecą i na których działanie dziecko ma wpływ, czyli są interaktywne.

Dobłą praktyką jest wykorzystanie przedmiotów codziennego użytku i produktów spożywczych, które znajdują się w każdym domu. Są to m.in. butelki wypełnione różnym strukturami (makaron, ryż, woda z brokatem), w których tworzeniu mogą uczestniczyć maluchy, np. samodzielnie wysypując zawartość.

DWULATEK:

- zabawy z wodą,
- ukrywanie i znajdowanie,
- konstruowanie,
- przeglądanie książeczek,
- proste wierszyki,

- bieganie,
- naśladowanie,
- sortowanie.

Dwuletnie dziecko zaczyna biegać, umie rzucać piłką oraz kopać (nie trafia jeszcze do celu). Potrafi przejść przez tunel, zjechać ze zjeżdżalni, wchodzić i schodzić po schodach z pomocą dorosłego, wykonuje proste ruchy i ich sekwencje (np. umie tupnąć i klasnąć), zna podstawowe części ciała. Potrafi dopasować prostą figurę do pasującego otworu w sorterze, dobiera proste pary, znajduje przedmioty w tym samym kolorze. Potrafi przekładać przedmiot z dłoni do dłoni, uczy się trzymać narzędzia pisarskie (kredki, flamastry, pędzle, kredę).

Dobrym pomysłem na zabawę z dwulatkiem jest przygotowanie worka pełnego różnych przedmiotów codziennego użytku oraz tych mniej znanych dziecku. Maluch ma za zadanie wyciąganie przedmiotów i sprawdzanie ich funkcji. Już samo „łowienie” z worka jest atrakcją i jest dobrym ćwiczeniem dla małych rączek. Do worka można wrzucić np. : gąbkę kuchenną, małe mydełko w ciekawym kształcie, zwierzątko drewniane, piłeczkę, piórka, pokrywkę - możliwości są nieograniczone - przedmioty powinny być niewielkie i bezpieczne dla dziecka.

TRZYLATEK:

- konstruowanie,
- piosenki z pokazywaniem,
- układanie wzorów (odzwierciedlanie) – puzzle,
- zabawy naśladowcze.

Dziecko w tym wieku lubi skakać, kręcić się, rysować. Chętnie słucha bajek i opowiadań, lubi słuchać historii na swój temat. Może bawić się naklejkami, lepić figurki z plasteliny, rysować, malować farbami oraz kolorować. Bez problemów rozpoznaje kolory oraz kształty, wie, do czego służą różne przedmioty. Radzi sobie z rozwiązaniem prostych przeszkód, ma świadomość prostych zależności. Na przykład wie, że jak przysunie stopień, to sięgnie do zlewu.

Propozycje zabaw:

- układanie rzeczy od najmniejszego do największego elementu itp.,
- nawlekanie koralików np. na makaron spaghetti lub słomkę do napojów,
- wsypywanie pomponików do butelki,
- roztopianie kostek lodu (np. z dinozaurem w środku),
- łowienie rybek,
- przelewanie wody za pomocą chochelek, łopatek do piasku, szufelek do mąki itp.,
- obieranie w pary skarpetek,
- turlanie piłeczek przez rurę (PCV),
- zabawy z balonami,
- przyklejanie zabawek taśmą papierową i odklejanie ich przez dzieci,
- mieszanie w różnych fakturach (mąka, ryż, kawa, kolorowe piłeczki),
- przybijanie pieczętek (z owoców np. połówki cytryn, klocków, dowolnych kształtów),
- przygotowanie woreczków z różną zawartością (ryż, fasola, makaron, ziarna słonecznika) - Poznawanie różnych nasion, ziaren i struktur poprzez dotyk i doświadczenie,
- przygotowanie woreczków z miękką zawartością – foliowe strunowe woreczki wypełnione my-

dłem i guzikiem lub koralikiem, który należy przesunąć we wskazane miejsce,

- kładanki z guzików,
- malowanie na folii rozciągniętej między stolikami, drzewami,
- ścieżka sensoryczna (przechodzenie bosymi stopami po np. przykrywkach kartonowych wypełnionych materiałem o różnej fakturze (szyszki, trawa, folia bąbelkowa, ziarna kawy, sztuczne futerko itp.),

Proponowane zabawy to podążanie za dzieckiem i stwarzanie przestrzeni do jego rozwoju. Od urodzenia dzieci uczą się poznawać świat dzięki zmysłom. Robią to poprzez dotykanie, kosztowanie, wąchanie, widzenie, poruszanie się czy słuchanie. Zapewnienie dzieciom możliwości aktywnego korzystania ze zmysłów podczas zabaw sensorycznych ma kluczowe znaczenie dla rozwoju mózgu. Badania naukowe pokazują, że zabawy sensoryczne budują nowe połączenia nerwowe w mózgu. Dzięki temu dziecko potrafi wykonywać bardziej złożone zadania edukacyjne. Takie zabawy wspierają rozwój języka, wspomagają rozwój poznawczy, umiejętności motoryczne, umiejętności rozwiązywania problemów i interakcje społeczne. Zabawy takie ćwiczą pamięć. Pozwalają się dziecku wyciszyć i nauczyć skupienia. Połączone z ruchem są dla dziecka ogromnym zasobem do poznawania świata.

Oto kilka najciekawszych obszarów zabaw sensorycznych poprzez wykorzystanie otoczenia i naturalnego wyposażenia do rozwijania sfery poznawczej dziecka.

PRZESYPYWANIE i PRZELEWANIE

To obok ścieżek sensorycznych, jedne z ulubionych zabaw dziecięcych. Te aktywności polegają na przesypywaniu lub przelewaniu, mieszaniu, wybieraniu, robieniu babek – to czynności znakomicie stymulujące różne zmysły.

Obok stymulacji dotyku, zabawy w przesypywanie rozwijają koordynację ruchową, koordynację wzrokowo-ruchową, motorykę małą, cierpliwość i koncentrację uwagi. Relaksują i wyciszają. Podobnie jest z nawlekaniem, które dodatkowo rozwijają precyzję ruchów.

Do zabaw w przesypywanie potrzebujemy pojemników, tacek oraz materiałów do przesypywania: kasze, mąki, makarony, ryż, fasola, groch, płatki śniadaniowe, piasek, kasztany, żołądź, nakrętki, mokry piasek domowej roboty itp. Zabawę urozmaicą drobne przedmioty ukryte w materiale sypkim, zabawki, szczypce, sitka, kołowrotki, lejki, foremki do robienia babek, łyżki, czerpaki, pojemniki (do robienia kostek lodu) do segregacji itp.

Do zabaw w przelewanie potrzebujemy pojemników, wody i przyborów do przelewania: chochelki, szufelki, kubka, łyżki, łopatkę do piasku itp.

NAWLEKANIE (precyzyjne ruchy doskonałą umysł).

Do nawlekania używamy: tradycyjnie sznurka i koralików lub guzików z większymi otworkami oraz innowacyjnie – makaronu spaghetti przyklejonego plasteliną do podłoża i nawlekanie/ nakładanie na niego innego makaronu lub koralików.

NAKLEJANIE / ODKLEJANIE

- Przyklejanie plastikowych kolorowych piłeczek (jak do basenu) do taśmy klejącej zawieszanej na wysokości głowy dziecka. To połączenie „wyzwania” na miarę dziecka (przyklejanie wysoko wielu piłeczek) z barwami, ruchem, rozciąganiem, zabawą.
- Szeroką taśmę klejącą przyklejamy pomiędzy szafkami/ścianami tak, by dostać do niej i przykleić piłeczkę, trzeba było stanąć na palcach.
- Przyklejanie małych plastikowych/drewnianych figurek np. zwierzątek, za pomocą papierowej taśmy w różnych miejscach sali. Dzieci mogą je samodzielnie odkleić i przykleić w dowolnym miejscu.

To próba samodzielności, budowania poczucia sprawstwa, rozwijanie precyzji, a przede wszystkim

zabawa.

NAŚLADOWANIE

- machanie na pożegnanie – gest pa pa,
- klaskanie,
- tańczenie w rytm muzyki,
- przekładanie elementów z pojemnika do pojemnika,
- segregacja np. klocków wg kolorów lub wielkości,
- budowanie wieży z klocków.

Ćwiczenia do naśladowania wykonuje się w prosty sposób i zawsze osadzony w kontekście.

Machamy na pożegnanie, bijemy brawo po dobrze wykonanym zadaniu itp. Te umiejętności stają się naturalnym elementem codziennym.

KATEGORYZACJA to umiejętność polegająca na rozróżnieniu cech wspólnych oraz różnic wśród danych przedmiotów, odbywająca się zawsze według jakiejś zasady. To podział elementów (przedmiotów, osób, zjawisk) i tworzenie z nich zbiorów ze względu na cechy, ściśle określone dla danej grupy. Wymaga dostrzegania cech różnicujących daną kategorię oraz jej podobieństw. Kategoryzowanie pozwala na uruchomienie do pracy zarówno lewej jak i prawej półkuli mózgu. Podczas ćwiczeń kategoryzacji prawa półkula zauważa podobieństwa, a lewa różnice między kategoryzowanymi przedmiotami czy obrazkami, czyli wyklucza pewne elementy z jednego zbioru, by “zezwolić” przyporządkować je do innego. Łatwiej jest dziecku dostrzec podobieństwo barwy, wielkości lub kształtu.

Jak ważna jest ta umiejętność?

- umożliwia wszechstronny rozwój,
- uczy dostrzegania i nazywania cech łączących daną grupę elementów w całość oraz elementów niespełniających określonego kryterium,
- doskonali analizę wzrokową, koncentrację uwagi,
- ćwiczy logiczne myślenie, analogiczne dostrzeganie i wnioskowanie,
- uczy rozumienia i dostrzegania reguł społecznych, językowych i gramatycznych,
- uczy uzasadniania wyborów,
- odkrywa przed dzieckiem istniejący w świecie porządek, ucząc, że istnieje wiele reguł w odniesieniu do tych samych przedmiotów, obrazków czy elementów językowych,
- jest doskonałym materiałem umożliwiającym rozwój lewej półkuli mózgu.

To dobieranie w pary skarpetek, układanie klocków kolorami, rozdzielanie zabawek na grupy owoców, pluszaków, aut itd.

W żłobku/klubie dziecięcym dobrą praktyką jest wprowadzanie tygodni tematycznych (tydzień owocowy, tydzień warzywny, tydzień piłeczkowy, tydzień kolorów itp.) lub obchodzenie Dni Nietypowych (Dzień Kosmosu, Dzień Postaci z bajek, Dzień Dinozaura, Dzień Misia itd.).

Schemat organizacji takiego dnia jest podobny i powtarzalny:

- niespodzianka – coś dużego, co cieszy (kartonowa rakieta, duży miś, z którym można zrobić zdjęcie),
- pogładowość (zdjęcia, makiety, maskotki, prawdziwe warzywa i owoce),
- doświadczanie (możliwość dotknięcia, manipulacji, ozdabiania, przyklejania, wyklejania, malowania itp.),
- ruch – piosenka z pokazywaniem, naśladowanie pojazdów lub zwierząt (w zależności od tematu),
- wiedza/ edukacja (przekazanie informacji o najważniejszych elementach tematu).

To połączenie sensoryki i edukacji.

Przykład zabawy: Wiejskie podwórko

- oglądanie obrazków ze zwierzętami z gospodarstwa domowego, wyszukiwanie, nazywanie zwierząt z gospodarstwa, odszukanie kur i kurcząt,
- zabawa – określanie położenia przedmiotów w przestrzeni (na, nad, pod, za, obok, przed) – „Gdzie schowały się kurczaczki?”, przeliczanie kurczaków,
- taniec „Spacer kurczaka” - kształtowanie umiejętności współdziałania z grupą,
- praca plastyczna – „Kurczaki w trawie” – rysowanie w rytm muzyki trawy tekturkami, układanie kurczaków z kół origami,
- zabawy ruchowe ze styropianowymi jajkami - wkładanie jajek do koszyczków/gniazd, toczenie jajka po dróżce, przenoszenie na łyżce lub talerzyku, podrzucanie, łapanie, przekładanie itp.,
- przeliczanie jajek w gniazdach lub zwierzątek na podwórku.

Przykład zabawy: DZIEŃ KOTA

- wyszukiwanie kotów wśród maskotek,
- kocia gimnastyka – chodzenie jak kot, przeciąganie, drapanie, zwijanie się w kłębek,
- miauczenie i mruczenie,
- wykonanie kota z kółek origami.

REKWIZYTY - ZABAWY z CHUSTĄ i TUNELEM

Wykorzystanie barwnych rekwizytów (chusta animacyjna KLANZY czy tunel) pomaga zachęcić dzieci do zabaw o różnej intensywności, przełamać lęk przed wejściem do tunelu, czerpać radość z wspólnej zabawy.

CHUSTA

Chusta animacyjna KLANZY umożliwia bezpieczną zabawę z dziećmi zarówno w pomieszczeniu, jak i w plenerze. Zabawy z chustą sprzyjają integracji grupy bez względu na wiek uczestników, pobudzaniu wyobraźni, dają możliwość ćwiczenia refleksu, zwinności i spostrzegawczości, a zabawy dynamiczne i statyczne, pozwalają na czerpanie radości płynącej z ruchu i przebywania w grupie.

1. SZKLANA TAFLA
2. Chwytny leżącą chustę za krawędź, naprężamy i przenosimy na inne miejsce w taki sposób, jakby to była prawdziwa szklana tafla.
3. CHODZENIE PO FALACH
4. Jedna osoba wchodzi na chustę, a pozostali, trzymając ją za uchwyty, „faluja” powierzchnię tak, by przypominała morze.
5. CHOWANIE SIĘ POD CHUSTĄ I PRZEBIEGANIE

Podnosimy i opuszczamy chustę trzymając za uchwyty. W pewnej chwili prowadzący proponuje zamianę miejsc, gdy chusta jest podniesiona do góry lub schowanie się dzieci pod kolorowy materiał.

TUNEL

Przechodzenie przez tunel – koordynacja ruchowa, przełamywanie lęku przed wejściem do mniej znanego otoczenia, zabawa.

1. Przechodzenie przez tunel i pozostawianie w nim zabawki, którą ma zabrać następne dziecko lub to samo w następnym przejściu,
2. Przechodzenie przez tunel, którym delikatnie faluje opiekun,
3. Przechodzenie przez tunel do innego miejsca, np. drugiej sali, namiotu.

We wszystkich proponowanych aktywnościach ważny jest sam PROCES. To co dzieje się z dzieckiem, czego doświadcza, jak może odbierać i poznawać otoczenie. Cała stymulacja poznawcza to dostarczanie ukierunkowanych bodźców za pomocą zmysłów. Dzięki uporządkowanej strukturze działań (ruch, muzyka, prostota materiałów, ich różnorodność, powiązanie z tematem) jest spójna i pozwala na harmonijny rozwój dziecka.

Poza funkcją opiekuńczą żłobka realizujemy zadania wychowawcze i edukacyjne, które przygotowują Maluchy do dalszej edukacji, zarówno w otaczającym środowisku, jak i w przedszkolu czy szkole.

6. Pedagogika zabawy

Ewa Noga

Założenia funkcjonowania i sposób pracy w żłobkach KLANZY są w nich wszystkich podobne. Działalność opiera się o pedagogikę zabawy, którą pierwsi w Polsce rozpropagowaliśmy jako innowacyjną i skuteczną formę realizacji aktywności dla dzieci i dorosłych.

Po 30 latach istnienia KLANZY wypracowaliśmy swoją metodę. Metoda pracy z grupą, opisana po latach doświadczeń przez założycielkę Stowarzyszenia, dr Zofię Zaorską, stanowi o naszej sile, odrębności zewnętrznej i wewnętrznej spójności. Nasze podstawowe założenie to holistyczna koncepcja człowieka, to przekonanie o możliwościach rozwojowych każdej osoby.

Metoda KLANZY to powtarzalny sposób organizowania spotkań ludzi, uwzględniających:

1. Nawiązywanie kontaktów prowadzącego z grupą i w grupie pomiędzy uczestnikami z wykorzystaniem zabaw integracyjnych. Dbłość o dobrą atmosferę – życzliwości, otwartości, akceptacji i szacunku dla każdego uczestnika spotkania,
2. Ustalanie zasad pracy w grupie i wprowadzanie ich po akceptacji przez wszystkich,
3. Celowe wykorzystywanie przestrzeni, zwracanie uwagi na estetykę otoczenia,
4. Tworzenie warunków do uczenia się przez działanie, przeżywanie, odkrywanie,
5. Dbanie o relaks, dobre samopoczucie uczestników i radosną atmosferę spotkań,
6. Wykorzystywanie tańca, ruchu, muzyki, zaskakujących sytuacji do wzmacniania energii lub odpoczynku i relaksu uczestników grupy,
7. Docenianie każdego włożonego trudu,
8. Wykorzystywanie różnych środków – prostych i łatwych do zdobycia, a umożliwiających twórcze działanie.

Efektem stosowania naszej metody jest wzmocnienie potencjału człowieka, wzbudzenie chęci do doskonalenia i zdobywania umiejętności, chęć do pozytywnych zmian. Źródłem inspiracji do powstania metody KLANZY była przede wszystkim pedagogika zabawy (Spielpädagogik) - jest symboliczną nazwą poszukiwań rozwiązań metodycznych, ułatwiających proces uczenia. Nawiązując do teorii psychologii humanistycznej i wyodrębniającego się z niej nurtu pedagogiki postaci (Gestalt), próbuje przełożyć założenia teoretyczne na propozycje sytuacji, w których uczestnik grupy może bez lęku rozwijać swoje najlepsze cechy.

W oparciu o metodę KLANZY i wiedzę psychologiczno-pedagogiczną wprowadzamy w każdej naszej placówce jak najwięcej spójnych elementów: budujących poczucie bezpieczeństwa dziecka i jego rodziców, dających radość i różnorodne możliwości zabaw oraz stwarzamy przestrzeń do poznawania i doświadczania świata.

Do zadań żłobka i klubu dziecięcego należy w szczególności:

- 1) zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych;
- 2) zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,
- 3) prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka (art.10 Ustawy).

Pragnę przedstawić Państwu kilka dobrych praktyk zarówno w obszarze opiekuńczym jak i wychowawczym czy edukacyjnym. Będą to przykłady rozwiązań z takich obszarów jak: ADAPTACJA, RYTM DNIA, ZAJĘCIA EDUKACYJNE (w tym poznawcze, sensoryczne i ruchowe).

ADAPTACJA - budowanie poczucia bezpieczeństwa

J. Bowlby (brytyjski lekarz i psychoanalityk, twórca **teorii przywiązania, teorii więzi**) pisze: „Rodzicielstwo to bezpieczna baza. Polega ona na dostarczaniu przez rodziców dziecku bezpiecznej przestrzeni psychicznej, która pozwala mu na odejście i eksplorację świata”.

Koncepcja J. Bowlby wskazuje, że przywiązanie stanowi zasadniczą bazę dla późniejszego rozwoju dziecka i jest jednym z najwcześniejszych istotnych czynników determinujących jego przebieg.

Można wyróżnić trzy fazy reakcji dziecka na separację (protest – rozpacz - zanik przywiązania) (Fonagy 2001).

Zadaniem żłobka jest zminimalizować to co trudne przy rozstaniu, aby jak najszybciej wyciszyć „protest i rozpacz”.

Powyższemu sprzyja adaptacja prowadzona w systemie porannym (po śniadaniu 2 godz.) i popołudniowym (14.00 – 16.00). W naszych żłobkach rodzice mają możliwość skorzystania z tego, że kilkoro dzieci jest przyprowadzanych na poranną zmianę, a kilkoro na popołudniową. Za każdym razem jest tyle samo opiekunów, a mniej dzieci, którym w danym momencie możemy poświęcić mnóstwo uwagi. Pamiętajmy, że **bliskość opiekuna zmniejsza nasilenie lęku związanego z separacją**.

W naszych żłobkach na adaptację składają się następujące elementy: kontakt z rodzicami i sam proces adaptacji dziecka.

Przede wszystkim, zawsze stwarzamy możliwość obejrzenia żłobka przez rodziców (poza wstępnym oglądem pomieszczeń na zdjęciach zamieszczonych na stronie zlobkiklanzy.pl). Takie spotkanie może odbyć się po zakończonej pracy danej placówki, oczywiście z zachowaniem reżimu sanitarnego. Dla rodziców ważna jest możliwość poznania osoby, która m.in. będzie zajmowała się ich dzieckiem, jak i miejsca, w którym będzie ono spędzało kilka godzin dziennie.

Rodzice sami mogą przekonać się o warunkach higienicznych w żłobku, ocenić estetykę i funkcjonalność pomieszczeń czy rozwiązań kącików zabaw, poznać przestrzeń (szatnię, sale zabaw, sypialnię, toaletę), do której przyprowadzą dziecko. Takie spotkanie to okazja do udzielenia informacji o żłobku, a przede wszystkim o dziecku i jego potrzebach, etapie rozwoju, to okazja do wyjaśnienia wątpliwości czy też możliwość odpowiedzi na pojawiające się pytania.

Kolejnym elementem jest przekazanie rodzicom dokumentów niezbędnych do zapisania dziecka do żłobka (*Karta informacji o dziecku, wyprawka*) oraz Listu, który zawiera informacje o grupie żłobkowej (dokumenty są do pobrania ze strony www, mogą zostać przesłane mailem czy przekazane bezpośrednio w żłobku).

Przykładowy fragment takiego listu:

WSTĘPNE INFORMACJE o Żłobku i o pierwszych dniach w Żłobku

Żłobek prowadzony jest przez Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA

1. Żłobek **Mądry Maluch (powstał w porozumieniu z Uniwersytetem Medycznym)** i Żłobek **Barwy Dzieciństwa** zlokalizowany jest na Czechowie, ul. Kaprysowa 2 (w budynku, który pełnił funkcje pawilonu handlowego – dwa sąsiednie pawilony oddzielone prześwietem), wejście jest od strony parkingu. Bezpośrednio za szatnią znajduje się wózkownia, w której może zostać pozostawiony wózek.
2. Żłobek jest czynny od godz. 7.00 do 17.00 od pn. do pt. poza dniami Ustawowo wolnymi od pracy.
3. W żłobku zapewniamy opiekę dla 30 dzieci (5 Pań Opiekunek i Pani pielęgniarka).
4. Pierwsze dni (5 - 7) są dniami adaptacji. W tych dniach dzieci będą przebywały w żłobku do ok. godz. 11.00.
5. Dzień rozpoczniemy od aklimatyzacji (poznania z Paniąmi Opiekunkami, poznania sal, pomieszczeń

i zabawek), następnie śniadanko o 9.00, zabawy przy muzyce i zabawy aranżowane w grupach z Paniami. O 11.00 odbieranie Dzieci do domu.

6. *W załączniku Karta inf. o Dziecku - zawiera NAJWAŻNIEJSZE informacje, które ułatwią Dziecku, Państwu i nam łagodne przejście do nowego miejsca jakim będzie żłobek.*
7. *Obecnie Grupa żłobkowa liczy:*
 - *21 Małych Osób: 11 dziewczynek i 10 chłopców (4 Panie Opiekunki: p.Ewa, p.Agnieszka, p.Paulina, p.Karolina) – żłobek Mądry Maluch*
 - *16 Małych Osób: 8 dziewczynek, 8 chłopców, w tym jedno rodzeństwo (3 Panie Opiekunki) – żłobek Barwy Dzieciństwa*

Adaptacja: przez kilka pierwszych dni dziecko pozostaje w żłobku (bez rodziców) przez 2 godziny.

Mogą to być godziny poranne (9.00-11.00) lub popołudniowe (po drzemce 14.00 – 16.00). Takie rozbieżności czasowe umożliwią większy komfort dla dzieci, bo kilkoro z nich adaptuje się w mniejszej grupie przed południem, a kilkoro po południu. Za każdym razem są wszystkie opiekunki, a ich uważność może być skierowana bardziej na adaptującego się maluszka.

Każdorazowo rodzice otrzymują wyczerpujące informacje o przebiegu adaptacji ich dziecka.

Po kilku dniach stopniowo wydłużamy czas pozostawiania dziecka pod naszą opieką.

RYTM DNIA - dzieciom naprawdę potrzebne są rytuały.

Co dają dzieciom rytuały?

Przede wszystkim dają poczucie bezpieczeństwa, które jest ogromnie ważne do prawidłowego rozwoju, porządkują rzeczywistość. Ta przewidywalność pozwala dziecku na zajmowanie się swoimi potrzebami. Nie musi dodatkowo o tym myśleć, bo to do nas należy ten obowiązek. Dzięki nim dzieci uczą się schematów, dzięki którym świat jest bardziej spójny. Już od małego łączą pewne czynności z następującymi po nich. Codziennosc bowiem pełna jest rytuałów związanych z rutyną dnia (np. zasypianie, posiłki). Około drugiego roku życia dziecko zaczyna wykazywać przywiązanie do rytuałów, nadając im znaczenie (włosy czesze mama, na dobranoc czyta mi tata, miś leży obok króliczka itd.).

Rytm dnia w naszych żłobkach naturalnie regulują posiłki, drzemka i spacer. Czas „pomiędzy” wypełniony jest różnorodnymi aktywnościami proponowanymi przez panie opiekunki, lub po prostu zabawą. Stałe elementy to:

- gimnastyka poranna (2 lub 3 piosenki z pokazywaniem oraz zabawy naśladowcze),
- czytanie przed śniadaniem,
- spacer,
- zasypianie przy muzyce lub dźwiękach określanych jako biały szum.

Dobrze jest jeśli rodzice również w domu, w miarę możliwości, zachowują rytm dnia ze żłobka np. podobną porę drzemki. To sprzyja przyzwyczajaniu się do nowych warunków.

GIMNASTYKA

To aktywność ruchowa dostosowana do możliwości rozwojowych dziecka, a zarazem elementy edukacji poznawczej. To zabawy z muzyką i przy muzyce, w oparciu o dostępne teksty piosenek dla dzieci. Mają swój rytm, sposoby pokazywania i przede wszystkim są powtarzalne. Po kilku dniach dzieci słysząc dźwięki danej piosenki zaczynają je rozpoznawać i tańczyć, pokazywać ilustrując słowa piosenki. Ruch jest naturalnym elementem rozwoju dziecka, a ruch połączony z rytmem wzmacnia gotowość uczenia się i poprawia samopoczucie. Ruch daje dzieciom radość i wzbogaca ich rozwój. Wprowadzamy tylko 2 lub 3 piosenki co kilka miesięcy.

Tytuły piosenek (zestaw) udostępniamy rodzicom, by mogli słuchać wraz z dziećmi budując pozytywny wizerunek żłobka i wzmacniając to czego już się nauczyły.

CZYTANIE

Czytanie realizowane jest codziennie przed śniadaniem – jest momentem skupienia całej grupy dzieci. To sygnał, że zaczynamy dzień w żłobku (wszystkie dzieci są już obecne). Pani czyta książki adekwatne do wieku dzieci, spokojnym głosem, modulowanym dla eksponowania różnorodności treści. Książki są trzymane tak, by obrazki były widoczne lub po chwili czytania, pokazywane są ilustracje. Jest też pora w ciągu dnia, kiedy chętne dzieci mogą samodzielnie oglądać niektóre książki.

Taka dostępność książek i słuchanie głośnego czytania w naturalny sposób wpisuje czytanie w rozwój dziecka.

SPACER

Codziennie spacery

Czas spędzony w żłobku to ok. 6 – 8 godzin pobytu dziecka poza domem, to czas pracy rodziców, którzy już po pracy mogą nie zdążyć wyjść z dzieckiem na spacer. Jeśli pogoda sprzyja, to warto zapewnić dzieciom pobyt na powietrzu, nawet jeśli żłobek/klub dziecięcy nie dysponuje własnym placem zabaw. A codzienny spacer to zapewnienie dzieciom ruchu i przebywania na powietrzu, poza pomieszczeniami żłobka/ klubu dziecięcego.

Wyjścia są możliwe dzięki sprawnej organizacji pracy wszystkich pań opiekunek oraz przy współpracy z rodzicami, którzy rozumieją potrzebę codziennych (przy sprzyjającej pogodzie) spacerów, akceptują taki plan dnia oraz zapewniają dzieciom:

- odpowiednie ubranie (po stronie rodziców leży zapewnienie dzieciom kilku możliwości ubrania się na spacer: długie lub krótkie spodnie, bluza, czapka, kapelusz chroniący od słońca, a w chłodne i zimne dni dodatkowych, adekwatnych do pory roku możliwości ubioru);
- dostęp do picia podczas upalnych dni (małe buteleczki z wodą lub bidony – **podpisane imieniem dziecka**), które panie opiekunki zabiorą w wózku na spacer).

Żłobek zapewnia dzieciom **wózki wieloosobowe** (3, 4 osobowe dostępne w ofercie różnych firm), co umożliwi zabranie na spacer dzieci, które jeszcze nie chodzą oraz daje możliwość transportu potrzebnych rzeczy (bidonów z wodą, chusteczek suchych i mokrych, ewentualnych pampersów (awaryjnie) oraz zabawek (np. chusty KLANZY, na której dzieci mogą usiąść, jak i się przy niej pobawić, a także piłek, i innych zabawek manipulacyjnych dla dzieci niechodzących). Na niektórych osiedlach są dostępne tereny zielone, orliki itp., z których można skorzystać, by dzieci mogły się pobawić.

Dzieci, które już chodzą, idą na spacer trzymając się gąsienicy spacerowej. Pozostałe jadą w wózku. Możliwa jest zamiana miejsc na krótki czas, jeśli tego wymaga zróżnicowanie grupy lub potrzeby i możliwości dzieci.

Spacer to nie tylko pobyt poza budynkiem, to także rozwijanie sprawności motorycznej dzieci (duża część dzieci jest przywożona do żłobka i ich samodzielne przejście to tylko kilka kroków w szatni). U dzieci kształtuje się nawyk chodzenia, uczą się chodzenia w grupie oraz samodzielnie pokonują coraz dłuższe dystanse. Czas na spacerze wykorzystywany jest do poznawania otoczenia, to możliwość obserwacji zmian przyrody, zmian w najbliższym otoczeniu, to stymulacja sfery sensorycznej i poznawczej dziecka. Podczas spaceru panie opiekunki zwracają uwagę dziecka na otoczenie (m.in. kwiatki, drzewa, motylki, ptaszki, psy, koty, śmieciarka, motor itp.), różne faktury, z którymi mogą się zetknąć (trawa, ziemia, chodnik, liście, śnieg) itp.

To zapewnianie dziecku bogactwo różnorodnych doświadczeń: słuchowych, ruchowych, wzrokowych i czuciowych. To okazja do pokazania otaczającego świata i utrwalenia pojęć i przypisanych im np. odgłosów: traktor, koparka, wrona, kot, pies itp.

Spacer pełni funkcję poznawczą (eksplorowania otoczenia), edukacyjną (poznawania i nazywanie otoczenia), społeczną (bycie w grupie, przestrzeganie zasad).

ZASYPIANIE

Dzieci w żłobku mają stałą porę drzemki – ok. godz. 12.00 po obiedzie. Każde z dzieci zasypia w swoim łóżeczku czy na leżaczku i każde zasypia w swoim czasie. Zасыpianiu towarzyszy muzyka lub biały szum.

Czym jest biały szum

Biały szum, inaczej biały dźwięk (ang. white noise) jest rodzajem szumu, który emitują dobrze nam znane urządzenia, takie jak pracująca suszarka do włosów, włączona pralka, uruchomiony okap kuchenny bądź wentylator. Jego źródłem jest także jadący pociąg czy samochód. Biały szum może wytwarzać również otoczenie. To deszcz stukający o parapet, szum wiatru czy morza, śpiew ptaków lub odgłos płynącej wody.

Z naukowego punktu widzenia biały szum jest **kompilacją dźwięków o różnych częstotliwościach** - w równych proporcjach. Akustycznie przypomina szelest lub szum. To rodzaj jednostajnego sygnału dźwiękowego, który ma właściwości maskowania dźwięków w tle. Biały szum działa kojąco na niemowlęta i małe dzieci. Dlaczego tak się dzieje? Co powoduje, że maluchom owe jednostajne dźwięki pozwalają się wyciszyć, uspokoić, zrelaksować i zasnąć?

Okazuje się, że biały szum nie tylko zwalnia tętno, pomaga dzieciom odciąć się od nadmiaru przeciążających bodźców zewnętrznych, ale i daje poczucie bezpieczeństwa. Naukowcy są zdania, że białe dźwięki przypominają maluszkom znajome odgłosy z życia płodowego: przepływającej krwi pępowinowej, bijącego serca, pracujących jelit, a także przytłumione dźwięki pochodzące z zewnątrz.

Doktor Harvey Karp, amerykański pediatra specjalizujący się w metodach uspokajania dzieci wyjaśnia, że w łóżysku matki panuje mniej więcej taki hałas, jaki wytwarza odkurzacz.

Na to, że biały szum ma dobroczynne działanie na dzieci, istnieją dowody naukowe. W 1990 roku zespół Instytutu Położnictwa i Ginekologii przy Queen Charlotte's Hospital w Londynie przeprowadził badania nad snem noworodków. Maluchy podzielono na dwie grupy. Pierwsza z nich zasypiała w otoczeniu białego szumu, druga w ciszy. Wyniki jednoznacznie dowiodły, że **biały szum sprzyja zasypianiu**. Po kilku minutach od ułożenia dzieci spać zasnęło 80% maluszków z pierwszej grupy i 25% z drugiej.

Ponadto, naukowcy zajmujący się białym szumem twierdzą, że te szczególne dźwięki, emitowane podczas snu dziecka, dobrze wpływają na jego mózg.

Należy pamiętać, by urządzenia generujące szum nie stawiać bezpośrednio przy łóżeczku dziecka. Dźwięk nie może być zbyt głośny i natarciwy, ale i być odpowiednio głośny (**około 60-70 dB**). Ponieważ biały szum ma zapewnić dziecku spokojny sen i relaks, nie należy włączać go wtedy, gdy dziecko jest aktywne. Zaleca się go stosować wyłącznie w celu wyciszenia.

Budowanie poczucia bezpieczeństwa

Od przyjścia rodziców do żłobka towarzyszymy im w opiece i edukacji ich dziecka. Od naszych wzajemnych relacji, zaufania i sposobu komunikacji zależy jak szybko dziecko będzie spokojnie zostawało w żłobku, co również da poczucie bezpieczeństwa rodzicom. Dlatego tak ważne jest przygotowanie rodziców do adaptacji dziecka oraz ich znajomość stałego rytmu dnia.

Dobry kontakt z rodzicami dzieci, poza codzienną rzetelną informacją o przebiegu dnia w żłobku, budują udostępniane informacje, np. w szatni w formie poglądowych plansz. Czas oczekiwania na wyjście dziecka może być spędzony na przeglądaniu tych informacji. Są to m.in. plansze z informacją o tym, co potrafi 1-2 latek, co potrafi 3 latek. Informacje te mogą posłużyć edukacyjnie, jak i uwrażliwić rodzica na obserwowane etapy rozwoju dziecka.

Przykładowa plansza

Co potrafi 1 latek: naśladuje czynności dorosłego, wykonuje proste polecenia, pije z kubka otwartego, je pokarmy o różnych konsystencjach, reaguje na swoje imię, bawi się w „a ku-ku”, wskazuje palcem, stabilnie siedzi.

Podane przykłady są zgodne z założeniami pedagogiki humanistycznej, w której ważne są relacje.

Artur Olszewski – doktor nauk prawnych, adiunkt na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Przyrodniczo Humanistycznego w Siedlcach, radca prawny, ukończył aplikację sądową; w latach 2006–2010 dyrektor działu prawnego ogólnopolskiej sieci szkół, autor kilkunastu publikacji z zakresu szeroko rozumianego prawa oświatowego.

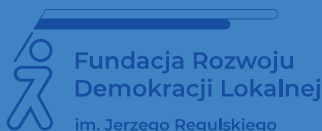
Kinga Sarad-Dec - dyrektor niepublicznego przedszkola i żłobka, dr nauk społecznych w zakresie pedagogiki, pedagog, psycholog i filozof przyrody, trener i doradca w zakresie szkoleń dla nauczycieli, współautorka programów edukacji wczesnoszkolnej oraz programów wychowania przedszkolnego. Autor opracowań naukowych i wykładowca akademicki na kierunkach psychologia i pedagogika.

Ewa Noga - prezes Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów KLANZA Trener i superwizor Stowarzyszenia, pedagog, członek Rady Programowej Fundacji Sztukmi-
strze. Twórcza i organizator działań w Bawialni Edukacyjnej w Lublinie, która promuje ideę zaciekawiania światem, fascynacji poznawaniem ludzi, rzeczywistości i nauki. Autor publikacji: „Delfin – trening umiejętności poznawczych” i współautor „Stare i nowe zabawy podwórkowe”. Od 20 lat prowadzi szkolenia z zakresu rozwijania kompetencji poznawczych – jak się uczyć, jak traktować cały świat jako szkołę, a od siedmiu lat Żłobki: Barwy Dzieciństwa i Mądry Maluch.

Justyna Janusz - od ponad 20 lat dziennikarka zajmująca się tematyką samorządową i społeczną, laureatka wielu konkursów dziennikarskich dla mediów regionalnych. Od kilku lat prawniczka, obecnie kończąca aplikację adwokacką.

Olga Płudowska - adwokat, na co dzień doradza przedsiębiorcom budowlanym w procesach realizacji inwestycji budowlanych. Specjalizuje się w prawie zamówień publicznych, w tym głównie w zakresie prawa budowlanego. Prowadzi obsługę jednego z wiodących banków w sprawie kredytów powiązanych z walutą obcą. Współautorka artykułów o tematyce oświatowej.

Piotr Marzęda - absolwent Politologii i studiów podyplomowych z zakresu administracji i zarządzania. Związany z organizacjami pozarządowymi z Lublina. Na co dzień pracownik PSPiA KLANZA, stowarzyszenia, które w woj. lubelskim prowadzi 7 placówek opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobków), łącznie posiadających 210 miejsc dla najmłodszych. Pozyskiwał fundusze na otwarcie placówek, prowadził wszelkie procesy adaptacji lokali i otwierania żłobków. Bierze aktywny udział w ich prowadzeniu i funkcjonowaniu.

ISBN 978-83-64748-19-6

Regionalny Ośrodek
Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego
ul. 1-go Maja 13/4, 20-410 Lublin
www.frdl.lublin.pl; projekt-zlobki@frdl.lublin.pl